Consiliul Județean Cluj Consiliul Local Turda

TEATRUL MUNICIPAL TURDA

MEMORIA INIMII

album de familie ilustrat cu sentimente

TEATRUL MUNICIPAL TURDA LA 60 DE ANI

1948-2008

NAPOCA STAR

MEMORIA INIMII

Album de familie, ilustrat cu sentimente

Teatrul Municipal Turda la 60 de ani

1948-2008

Editura NAPOCA STAR
Piața Mihai Viteazul nr. 34/35, ap. 19
tel./fax: 0264/432.547
mobil: 0740/167461

Director de colecție: Dinu Virgil-Ureche
Redactor șef: Ileana-Voichița Veres

Graphic-design: conf. univ. dr. Cristian Cheșuț
Fotografie, procesări: Emil Moritz
Editor CD: ing. Călin Fărcaș
Tehnician: Dan Dandea
DTP: Consuela Pantea

Colegiul redacțional:
dr. Gheorghe I. Bodea, drd. Vasile Lechințan,
dr. Mircea Ghițulescu, dr. Radu Vida, dr. Ghizela Cosma,
Horațiu Damian, Vasile Tomoiagă,
Alina Cristina Tomoiagă, Simona Floruțău

Au colaborat:
Gabriel Stan (pictor) – ilustrațiile paginilor de capitol
Marius Mureșan – scanări foto
Valentin Vișinescu – documente participative

*

Arhivele Statului Cluj
Studioul Regional de Radio Cluj – Fonoteca de teatru
Biblioteca Județeană „O. Goga" Cluj

© Teatrul Municipal Turda, 2009

ISBN 978-973-647-648-8

Consiliul Judeţean Cluj
Consiliul Local Turda
Teatrul Municipal Turda

MEMORIA INIMII

Album de familie, ilustrat cu sentimente

Teatrul Municipal Turda la 60 de ani

1948-2008

Coordonatorul lucrării:
CORNEL UDREA

Editura NAPOCA STAR
Cluj-Napoca, 2009

CUPRINS

La cortină 5

Motivatio 6

I. Autografe în premieră 7

II. Thalia la Turda 15

III. Mi s-a așezat o amintire în palmă 37
Veșnicia à la minut 71

IV. Eternitatea clipei (cu Aureliu Manea, despre Aureliu Manea) 87

V. La post-restant, cu dragoste 109

VI. Prezumția de talent 131
Fotoliul de orchestră 143

VII. Curriculum vitae... 60 147

Amintiri despre viitor 164

La cortină
(ca o prefață)

Atunci când s-a trecut la materializarea acestei idei (acceptată, premeditată și simțită ca o necesitate culturală) echipa ce a început să-i dea viață s-a așezat în toate timpurile istoriei, dorind să aducă laolaltă arcurile de cerc, pentru rotunjirea necesară și închiderea sa într-o lucrare ce nu se dorește și nici nu poate să se exprime exhaustiv.

Este, înainte de toate, un omagiu adus slujitorilor scenei, cei care, aici la Turda, au dat sens unui Teatru, cu nimic mai prejos ca altele, din geografia mare a țării, având deja un trecut ce-i permite să scrutezze și să conjuge verbele optimismului.

Teatrul Municipal Turda este tot atât de **național** ca și celelalte, supratitulate, ba mai mult, aici, la umbra albastră a Apusenilor, a devenit necesitate națională, a trăit, a respirat, asemenea unei ființe omenești, știutoare a importanței și a menirii sale.

De la conducătorii săi, până la cușca sufleorului, de la Actorul adulat și până la mașinistul precis, toți au simțit importanța și menirea teatrului, aici, la Turda.

De aceea, Actorul vine la cortină și se definește, transmite, chiar și prin tăcerile sale artistice, ceea ce a fost să fie ca să existe, pentru multă vreme de aici înainte.

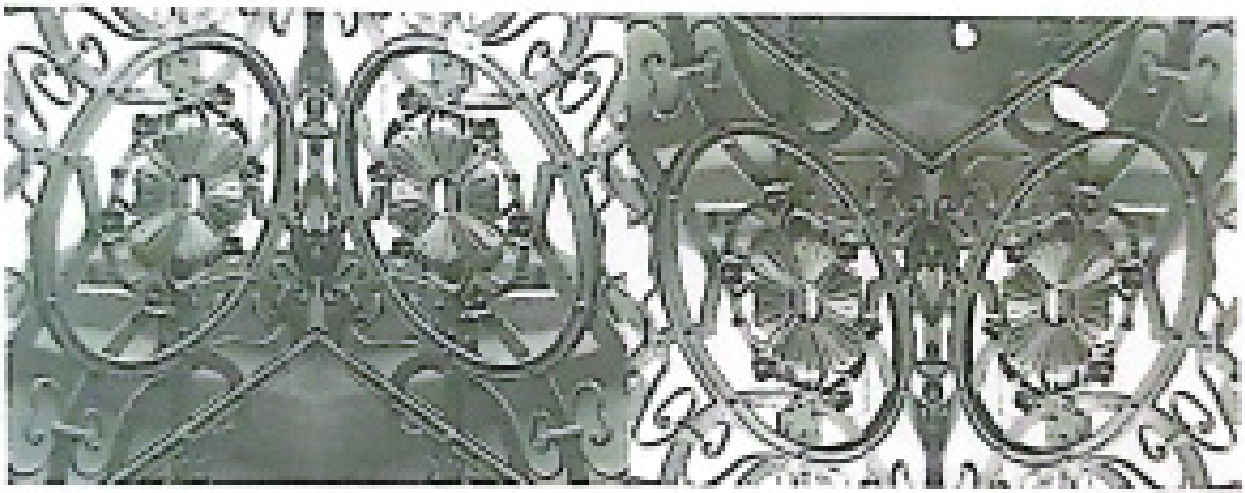

Teatrul capriciază mai multă ființă decât toată fizica, iar Actorul, când vrea el, cu experiența lui de corp vorbitor, cu știința lui interioară, știe mai multe despre conicul nucleu decât toți savanții călători în quark-uri și îmblânzitorii de leptoni. Fiindcă Actorul unde ieșind cuvântul chiar de unde vine. Și retrăiește patimile limbilor pe când ies din pământ, dansul conic al spiritului, trecerea cărnii prin lăuntrul verbelor și prefacerea sa. El știe că dacă gândul dansează este fiindcă vine din goluri, dat fiind că nu există nimic, într-adevăr nimic, sub care să-l susțină și fiindcă pentru el aceasta este singura cale de a se menține în suspensie. Iată de ce Actorul, născut în altă limbă, vorbește printr-un gol și se mută dintr-un gol într-altul. Nu ca să te orăști vei urca pe scenă ci pentru a constringe, în public, spiritul să iasă din trup. Ca în dragoste, ca în moarte. Numai tu singur știi asta, Actorule, spune-o!, spune că materia nu există...

*

Actorul nu intră ieșit din sine, ca un purtător ce-și poartă trupul dinaintea sa, ca un despărțitor al cărnii de spirit. El nu-i un trup ce-și propulsează în față cuvintele, ci materie de cuvinte purtătoare de trup; nu-i purtător de cuvânt ci un drum de cuvinte ce-și poartă trupul dinaintea lor. Mergând-și singur-a nevoiașă, gârbă la un capăt și la celălalt, ținându-și pe de-a rostul capul în sfârșire, înaintând spre propriile sale începuturi. Actorul spune, ieșind din scenă: „Azi am mai aruncat niște spre propria-mi nuștire!"

VALÈRE NOVARINA

Motivatio

Timpul nu așteaptă pe nimeni, memoria se încarcă adesea cu grijile clipei, devenită obișnuită, și atunci, când calendarul îți face un semn mic, dar important, îți spui că a venit vremea să îți aduci aminte despre... viitor.

Lucrarea de față, care nu s-a construit ca o monografie obosită de cifre și statistici, fie ele și încărcate un spectaculos cantitativ, a adoptat o strategie simplă (dar nu simplistă) de a reuni emoții individuale într-o colectivitate de sentimente ce se recunosc și se identifică într-un loc unic, anume: **Teatrul Municipal Turda**, intrat în al 61-lea an de viață, vârstă la care pleci în departe, revenind Acasă.

De aceea, vă spunem „bun-venit!", dar nu ca fiului rătăcitor... lumea devine deocamdată mică, păstrându-și, dincolo de aparențe, toată substanța lui „am venit, am (re)văzut, am învins!"

Fie ca acest album de familiei să reamintească tuturor că piesa continuă, iar Regizorul nu se îndură să tragă cortina, ca peste un final esrecare. El știe că atâta vreme cât va mai exista un singur spectator, ceilalți înflorind pe scenă, trebuie să meargă mai departe: replica încă nu s-a scris, dar a fost deja memorată și rostită în același timp.

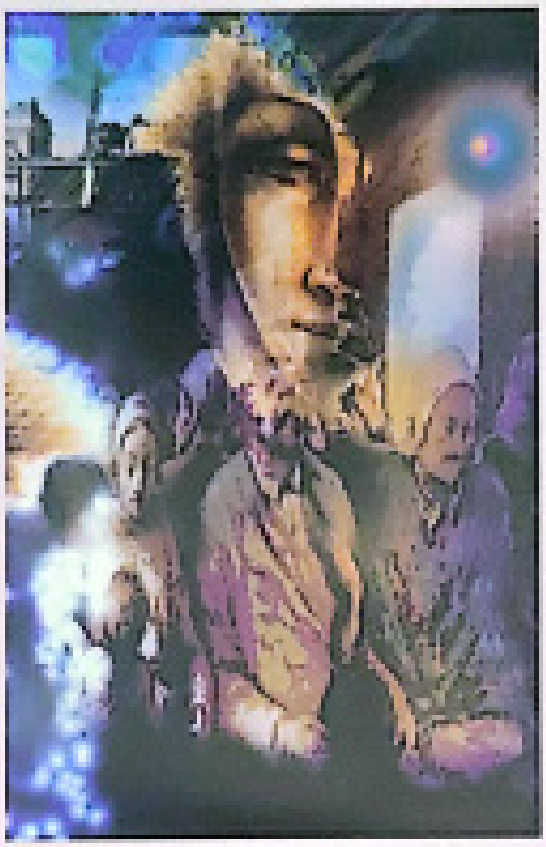

AUTOGRAFE
în
PREMIERĂ

IPS Bartolomeu: Primăvara din cuvinte

La cei 60 de ani de existenţă, îi adresez Teatrului din Turda şi tuturor asistenţilor săi cele mai calde felicitări, odată cu urările mele de viaţă lungă şi glorioasă activitate în slujba culturii şi spiritualităţii româneşti.

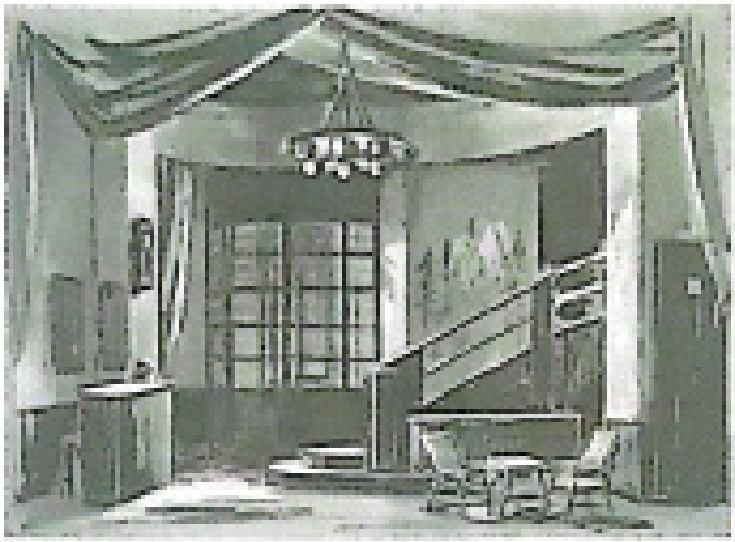

La mulţi ani!

Orice aniversare îşi are încărcătura sa de emoţie. Cu atât mai mult atunci când e vorba despre o aniversare care ţine de esenţa modului de manifestare a unei comunităţi. De aceea, vorbind despre Teatrul turdean, simţi emoţia unui întreg oraş, care a trăit împreună cu această frumoasă instituţie de cultură practic o viaţă de om. O viaţă de 60 de ani, poate cea mai frumoasă vârstă a maturităţii, vârsta la care, trecut de elanul tinereţii poţi să pui în valoare puterea înţelepciunii dată de deplina împlinire.

Orice instituţie este susţinută de oamenii care fac parte din ea. În cazul teatrului şi de cei care, de-a lungul acestor 60 de ani, i-au trecut pragul. Atât artişti, şi nu au fost puţini, sau de slabă calitate, cât şi regizori, sunetişti, muzicieni, scenografi, plasatori de sală. La care se adaugă toţi cei care au trecut pragul acestei instituţii purtaţi de dorinţa de a împărtăşi tainele şi fiorul mesajului teatral sau liric.

Nu este întâmplător faptul că aniversarea Teatrului din Turda se suprapune cu Ziua Mondială a Teatrului, ambele fiind frumos şi simbolic îmbrăcate în hainele de sărbătoare ale Primăverii Culturale Turdene. O primăvară de care oraşul are nevoie. Un vânt proaspăt, care să aducă bucurie şi certitudinea belşugului unui nou ciclu care stă să înceapă odată cu o nouă şi simbolică ridicare de cortină.

Teatrul turdean trăieşte astăzi, la 60 de ani de la înfiinţare, un moment deosebit. Moment în care mă simt onorat să fiu părtaş. Moment în care, dincolo de datoria care îmi revine din postura funcţiei cu care sunt investit şi de plăcerea pe care mi-o aduce expresia teatrală, mă simt dator să îmi reafirm întregul sprijin pentru ca această instituţie emblematică pentru Turda să îşi păstreze locul pe care tradiţia, spectacolele de calitate, dar şi nevoia unui întreg oraş îl impun cu necesitate.

ALIN TIŞE
Preşedintele Consiliului Judeţean

Remember la ceas aniversar

Teatrul turdean este cea mai importantă instituție de cultură a municipiului Turda, statut câștigat prin rezultatele remarcabile obținute, prin tot ceea ce au însemnat actori, regizori, scenografi, spectacole, amintiri, legende, pe parcursul celor 60 de ani de activitate artistică neîntreruptă.

Teatrul are un rol important în definirea identității naționale a unui popor în general, și a unei comunități locale în mod particular. Aceasta este una dintre premisele axiomatice ale întregii activități culturale românești. Iosif Vulcan scria în anul 1869 în lucrarea *„Să fondăm Teatrul Național!"*: „fără biserică, fără școală și fără teatru nu poate fi vorba de cultură și moralitate, nu putem aspira la viitoriu, la viață. Ferice de națiunea care posedă această trinitate sântă!" Comunitatea locală turdeană s-a bucurat și trebuie să se bucure pentru influența pozitivă pe care Teatrul de Stat, mai târziu Teatrul Municipal, a avut-o asupra ei pe parcursul celor 60 de ani de existență.

Dacă privim la importanța teatrului turdean, din perspectiva rezultatelor obținute în întreagă perioadă de la înființarea lui și până azi, putem aminti că aici au fost prezentate peste 350 de premiere, repertoriul instituției conținând multe piese în premieră națională.

Statutul de cea mai importantă instituție culturală a municipiului a fost câștigat și prin promovarea unei imagini pozitive a municipiului Turda în întreaga țară și peste granițele acesteia. De-a lungul existenței sale, Teatrul din Turda a acordat o *importanță deosebită deplasărilor și colaborărilor cu diverse teatre din țară. Astfel, producțiile teatrului municipal au ajuns să fie prezentate pe scenele altor orașe, bucurându-se de succes și de un public numeros.* De asemenea trebuie menționate colaborările internaționale și deplasările peste hotare, unde au fost prezentate spectacole proprii, și faptul că mulți artiști turdeni au participat cu succes la diferite festivaluri de dramaturgie de nivel național, unii dintre ei făcându-se remarcați și în cinematografia românească.

Teatrul turdean nu a fost doar un mod de divertisment, sau un loc unde se puteau exterioriza sentimentele care nu sunt permise de societate, ci în cei 60 de ani existență a reușit, prin intermediul regizorilor, actorilor și a tuturor celor implicați direct, să creeze o imagine care caracterizează societatea românească în general și comunitatea turdeană în mod special, o oglindă socială care ne permite să înțelegem mai bine imperfecțiunile sale, dar și să observăm, mai focalizat, punctele ei forte.

La ceas aniversar îi doresc viață lungă, realizări artistice prin care să nu dezamăgească niciodată publicul.

La mulți ani!

TUDOR ȘTEFĂNIE
Primarul municipiului Turda

Nevoia de teatru

Când vorbim despre Turda suntem obligaţi, fără doar şi poate, la o naturală trimitere la istoria deosebită a acestui oraş. Nu voi merge până la rădăcinile reprezentate de Patavissa dacică sau la Potaissa romană. Mă voi limita a începe cu debutul secolului recent încheiat. Moment la care oraşul de pe Arieş, trecut de perioada în care reprezenta un centru de exploatare a sării şi centru nobiliar comitatens, a început firească sa dezvolture în spiritul modernităţii europene. Tradiţia a fost dinamizată de imperativele noilor vremi. Zidurile şi bisericile au lăsat locul, în cadrul dinamicii urbane, edificiilor de interes public. Pornind de aici, ritmul şi cursul vieţii locuitorilor de aici s-a schimbat.

În acest context Turda se îmbogăţeşte cu una dintre cele mai frumoase clădiri ale oraşului. Între anii 1901-1904, este ridicată clădirea Casinoului, unde ulterior vor funcţiona alte activităţi legate de viaţa culturală a oraşului, până la momentul anului 1948, de când aici este găzduit Teatrul oraşului. De atunci, de la debutul marcat de prima punere în scenă a nepieritoarei „O scrisoare pierdută", iubitorii teatrului din Turda au avut parte de peste 300 de premiere, în care au jucat nume importante ale scenei româneşti.

Deşi traversăm o perioadă în care spectacolul de teatru este concurat de cinematografie, televiziune sau internet, avem în acelaşi timp o acută nevoie de a ne recupera luerurile cu valoare de simbol. Avem nevoie de teatru fie şi numai pentru faptul că el a existat în toţi aceşti ani împreună cu noi. Multora ne-a însoţit paşii în viaţă, pentru alţii a rămas doar un reper identificabil al oraşului. Iar o comunitate fără identitate este o comunitate săracă. Nu avem voie să renunţăm la bogăţia depozitată şi împărtăşită nouă de teatru. Pentru a rămâne turdeni, avem nevoie de promovarea valorilor noastre. Valori între care, la loc de cinste, se regăseşte tot ceea ce s-a întâmplat, se întâmplă sau se va întâmpla în frumoasa clădire aşezată, parcă simbolic, la începutul zonei istorice a oraşului nostru.

RADU BICA
Vicepreşedinte al Consiliului Judeţean Cluj
(Înainte de orice, cetăţean al oraşului Turda)

Confesiune publică

...asta a fost pentru mine Teatrul de Stat din Turda: o iubire care m-a despărţit încetul cu încetul, care mi-a oferit împlinirea pe plan artistic, iar oraşul pe plan familial. Iar acum, când încep să scriu, mă văd într-o dimineaţă de iulie, anul 1971, foarte devreme, coborând în gara din Câmpia Turzii cu repartiţia de actor la Teatrul din Turda în buzunar. Era pentru prima oară când vedeam acel peisaj, care avea să-mi devină atât de familiar.

Când am ajuns aici am întâlnit o trupă de actori devotaţi scenei, talentaţi şi cu un mare potenţial, care erau gardaţi de un colectiv tehnic de scenă alcătuit din profesionişti, iar atelierele teatrului puteau rivaliza cu orice casă de mode, de tâmplărie de lux, sau de pictură. Era o atmosferă de teatru adevărat, cum rar se mai poate întâlni. Am nimerit într-un moment fast al teatrului turdean, care îşi găsise rostul în mijlocul Cetăţii sale, şi îşi câştigase respectul şi preţuirea publicului...

STELIAN STANCU
fost director al Teatrului Municipal Turda
1975-1990

Spectacolul turdean – reper al artei teatrale românești

Teatrul este o arenă publică de confruntare a intereselor, a mentalităților, a viziunii despre lume.

Pentru că scena este locul predilect al înfruntării dintre producător și spectator, un teatru fără spectatori își pierde rațiunea de a fi.

Omul de teatru, artistul, în raport cu creația sa caută mereu să răspundă la întrebările:

Pentru cine facem teatru?, Cine sunt eu? Actor, regizor, sunt dezinvoltor?

Fiecare teatru își are publicul său, adică acel grup de persoane care participă la evenimente teatrale. El poate fi mai larg sau mai restrâns, în funcție de gradul de accesibilitate al mesajului cultural.

Spectacolul de teatru nu poate fi viabil decât în măsura în care el este cunoscut și apreciat de colectivitatea căreia îi este adresat. Succesul unui spectacol depinde în mare măsură de modul în care reușește să antreneze o atitudine activă din partea spectatorului, să-l stimuleze și să-i declanșeze capacitatea de a trece din stadiu de spectator de teatru la acela de coparticipant.

Pornind de la aceste gânduri, eu slujitor al scenei turdene de peste 20 de ani, v-aș propune ca temă de evaluare, pentru bucurie și sentiment, spectacolul teatral turdean, începând cu primele zbateri ale anului 1948, an încă marcat de rigorile războiului, apoi evoluția sa pe parcursul a peste 60 de ani de existență și contribuția sa inconfundabilă la evoluția artei teatrale românești.

Legând trecutul de prezent se prefigurează viitorul artei spectacolului teatral turdean, artă cu o istorie bogată și complexă, cu un drum de-a lungul istoriei, care nu a fost niciodată neted și liniștit.

Fără îndoială, fiecare teatru există prin calitatea artistică a spectacolelor și implicit prin calitatea realizatorilor. Se cuvine, de acum, ca o Istorie a artei spectacolului turdean să-i așeze pe toți slujitorii Thaliei turdene pe locurile ce li se cuvin de drept.

Istoria spectacolului turdean are în umbra sa un lung șir de vieți care aparțin atât personajelor, cât și actorilor care au slujit pe scenă, are numeroase premiere naționale cu texte din cele mai interesante și mai dificile.

Pe parcursul celor mai mult de 60 de ani de existență, teatrul turdean și-a depășit vreodată condiția provincială?. Cine l-a salvat de la provincialism? Publicul? Ce fel de public? Fidel, amestecat? Mai mult sau mai puțin constant, sau Actorii care prin arta sa au dovedit că există pe scenă? Din câte ipostaze nefericite a ieșit prin propria valoare oferind spectacole care au depășit calitatea altor teatre „vecine"? De ce a fost nevoit să demonstreze mereu că existența sa este legitimă? Sunt întrebări care se înfiripă, aproape obsesiv, și cer răspunsurile pe care le poate da numai viața însăși a teatrului turdean, acum la vârsta unei maturități, unde orice verb capătă consistență bibliografică.

Se poate demonstra că evoluția spectacolului teatral turdean s-ar putea numi eroică datorită numeroaselor spectacole de valoare, a actorilor care s-au perindat pe scenă, a regizorilor, a scenografilor, toți subjugați de sfânta patimă a artei teatrului, de chemarea „scândurii" și a dialogului cu oamenii, prin spectacol.

Un capitol aparte în cadrul acestei istorii este fenomenul Aurelia Manea, căci el este cel care a reușit fără obstacol să facă din spectator „*un martor, nu un om cărmia să îl faci pe plac*", datorită celebrelor montări care s-au chemat *Tigrul, Dumnipoara Julia, Roata în patru colțuri, Gaițele, Mașina de scris, Medeea*. Anii aceia sunt acum legendă, cum legendă vie e și regizorul cu arta lui fără egal.

Indiferent de regizorul care a fost solicitat să colaboreze cu colectivul, evidențiindu-și personalitatea în lumea teatrului, și i-am numit, fără pretenții istoriografico-stagionale pe Val Mugur, Vintilă Rădulescu, Ioan Dan, Constantin Leoveanu, Dan Alecsandrescu, Victor Tudor Popa, Radu Stanca, Marin Aurelian, Virgil Andrei Văță, Alexandru Dabija ș.a., lui Aurelia Manea i-au revenit laurii. Prin spectacolele sale s-a impus ca un mare regizor și om de cultură în peisajul teatral

românesc, un Don Quijote aflat în luptă cu propriile mori de vânt, cărora le-a încredințat chiar destinul său.

Un alt moment este cel despre unii actorilor care au constituit și constituie corpul artistic, începând cu: Gheorghe Radu, Jenj Voicu, Avram Iliescu, Emilia Botta, Puiu Neagu, Ligia Mogoș, Aurel Ștefănescu, Smaranda Marcu, Marcel Iureș, Carmen Galin, Stelian Stancu, Catrinel Dumitrescu, Tudorel Filimon, Maria Junghietu, cu toții lăsându-și semnătura inconfundabilă a talentului pe foaia de parcurs a teatrului turdean sexagenar.

Scenografii care s-au impus prin talent și fantezie: Rafael Galin, Mihai Nemeș, Gheorghe Matei, Clara Labonce, Theodor Ciupe, Mircea Matcaboji, Constantin Russu, și înșiruirea nu ar trebui oprită aici, au realizat o lume, i-au dat culoare și au aprins lumina imaginației în fiecare.

Publicul turdean! Calitatea spectacolului este considerat a fi elementul cel mai important în aprecierea unui spectacol. Ca urmare, el determină publicul să vină la instituția de cultură numită Teatru. Care au fost motivele apropierii sau distanțării publicului de sala de spectacol ?

Cum putem defini *publicul de teatru de provincie* și care este modalitatea în care influențează el, atât consacrarea spectacolelor elaborate, cât și tendința producției viitoare ?

Pentru ca teatrul turdean să existe cu o funcționalitate socială crescută, trebuie să-și cunoască publicul real și potențial. Cine au fost și sunt spectatorii? Care sunt disponibilitățile și preferințele lor în materie de teatru? În ce coordonate se înscriu gustul și interesul lor artistic? Cunoscând aceste date, politica culturală în domeniul teatrului poate căpăta un plus de adaptare, o optimizare progresivă. Publicul turdean, într-o formă sau alta, și-a integrat în comportamentul lui cultural, spectacolul de teatru.

Aplauzele lui spontane... ovațiile sincere, din ce se nasc, ce înseamnă ele și cum ne identificăm în acestea? Sau tăcerea care înseamnă mai mult decât onomatopeea palmelor lovind aerul... înțelegere, acceptare, dar nu și indiferență. Toate acestea aparțin fiecărui slujitor al scenei, în măsura în care vorbim despre o dragoste împărtășită.

Noi știm dacă stelele ne sunt generoase; în fiecare seară un gong ne anunță începutul lumii și sfârșitul unei amintiri din viitor.

NARCISA PINTEA
director al Teatrului Municipal Turda

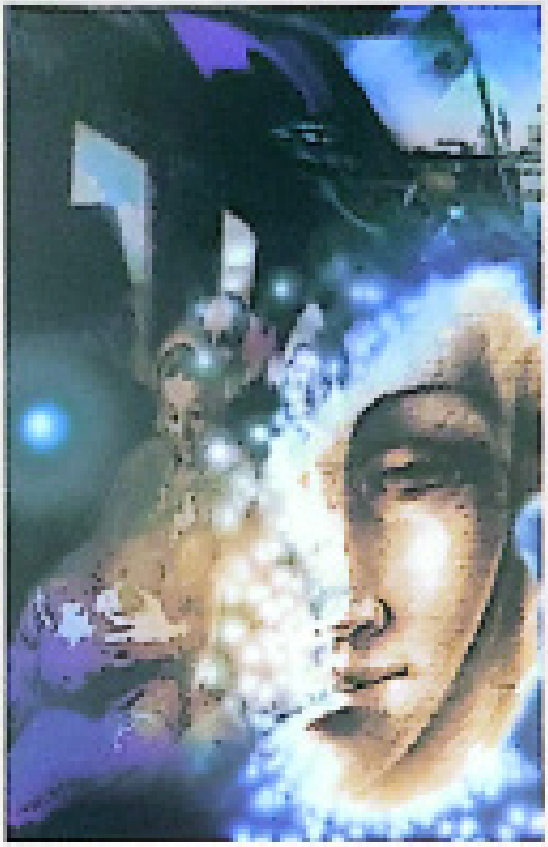

THALIA
la
TURDA

Zeița Thalia în cetatea Turzii

În strădania noastră de a desluși condițiile și împrejurările istorice ale sălășluirii zeiței Thalia („Înfloritoarea"), simbolul uneia din cele trei Grații, pe meleagurile anticei Potaissa, ne-am îndreptat atenția și cercetările inclusiv asupra perioadei feudalismului dezvoltat și a începuturilor epocii moderne.

Încă din antichitate, așezarea strategică a localității într-o zonă benefică, în arealul a două ape importante pentru economia Transilvaniei, Arieșul aurului și Mureșul grânelor, pe linia romană Apulum–Potaissa–Napoca–Porolissum, și mai departe spre Apus, s-a dovedit hotărâtoare pentru dezvoltarea ulterioară a localității.

Mai apoi, în Evul Mediu timpuriu, cetatea Turzii (Thorda, Thorhenburg), spre deosebire de restul cetăților transilvănene, orașe săsești cu predilecție (Cluj–Klausenburg–Kolozsvár; Brașov–Kronstadt–Brassó; Sighișoara–Schässburg–Segesvár; Reghin–Sachsisch Ree–Szászrégen; Sebeș–Mühlbach–Szászsebes; Bistrița–Bistritz–Beszterce; Sibiu–Hermannstadt–Szeben; Orăștie–Broos–Szászváros, ș.a.), era în principal de structură maghiară, fiind înconjurată, în majoritate de o densă populație românească, îobăgită de nemeșimea transilvană. Cetatea Turzii mai avea în structurile sale un grup însemnat de locuitori de sorginte saxonă, colonizat aici pentru exploatarea zăcămintelor de sare ,care a fost asimilat în mare parte, de-a lungul timpului, de populația majoritară a cetății.

Drumul aurului, a nefericților din Munții Apuseni, a sării, a lemnului, a grâului, a vitelor, a oilor și cailor care se îndreptau spre Pesta, Buda și mai departe spre Viena, trecea sau pornea din Turda, în care se dezvoltaseră în mod deosebit manufacturile, meșteșugurile. Puterea economică și financiară a Turzii devine proverbială, ilustrată până și în folclorul românesc prin versurile născute în timpul revoluției din 1848-1849, când nemeșimea și oficialitățile Turzii, îngrozite de un eventual atac din partea moților răsculați sub sceptrul lui Avram Iancu, apelează la elemența acestuia, transpusă în cuvintele verbului popular, citate de profesorul Liceului „Regele Ferdinand" din Turda, Alexandru Ciura, în broșura „Povestire pe scurt a vieții lui Avram Iancu", tipărită în 1924, la aniversarea unui secol de la nașterea Craiului Munților.

Versurile populare sunt edificatoare: *„Și când Iancu se gătea / Și de la munte pleca / Toată Turda tremura / Și din gură cuvinta: / – Iancule, Măria Ta / Lasă Turda, n-o prăda / Că ce, oare, noi ți-om da / Că ți-om da bani cu mierța. / Galbinii cu feldera! / – Nu-mi dați voi bani cu mierța / Nici aur cu feldera / Puneți unguroaicele / Să vrăbie mănușile / Și să peară pănzele / Cum le fac româncele."*

Situația prosperă din punct de vedere economic și financiar este atributul puterii politice a Turzii Evului Mediu. Drept dovadă este faptul că aici s-a încheiat în secolul al XV-lea, după Răscoala de la Bobâlna, uniunea celor trei națiuni recunoscute din Transilvania, maghiară, germană, secuiască (*Unio Trium Nationum*), din care era exclusă populația românească, majoritară în Transilvania.

După căderea Budei, la 1542, la Turda au loc cele dintâi ședințe ale Dietei Transilvaniei, unde se și promulgă felurite hotărâri cu privire la problemele religioase. Populația ortodoxă românească din cetatea Turzii, puțină la număr, era socotită, în statisticile maghiare, drept „unguri de religie orientală". Din punct de vedere cultural-spiritual cetățenii avuți ai Turzii aveau posibilitatea să se pregătească în școlile din cetate, dar datorită apropierii imediate de colegiile de nivel european ale Clujului, mulți tineri turdeni învățau acolo, unii dintre ei și mai departe, în centrele de cultură ale Europei apusene: Viena, Pesta, Cracovia, Praga, Roma, Neapole, Perugia, Siena, dar și Leipzig, Heidelberg, ș.a.

Am găsit necesar să așternem pe hârtie aceste câteva considerațiuni istorice pentru a argumenta asertiunea că nimic din ceea ce se petrecea, se iveau noi în această parte a Europei pe plan economic, politic, spiritual, cultural nu le erau necunoscute cetățenilor avuți și aviziți ai orașului Turda.

Zeiţa Thalia, în veşmintele ei modernizate s-a arătat încrezătoare pe meleagurile transilvane sub imboldul iluminismului european. În promovarea acestui spirit, în aceste teritorii un rol de seamă revenind în primul rînd tineretului sîsesc şcolit în universităţile apusene prin promovarea francmasoneriei, a ştiinţelor naturii, filosofiei, literaturii, dramaturgiei şi artelor.

În a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, la Sibiu activează trupe de teatru în limba germană (Trupa Bodenburg, o altă trupă în 1771), iar în 1772 o trupă italiană de operă. În 1776, consilierul Guberniului, Möringer, construieşte o clădire proprie de teatru, în care, la 1778, trupa Hilferding prezintă piesa *Emilia Galotti* de Lessing, o transpunere scenică a operei *Werther*, precum şi operele lui Goldoni, Voltaire, Beaumarchais.

În anii 1780-1781, timp de nouă sezoane, activează aici trupa Seipp din Germania, strămutată în Austria, apoi, după ce, începînd cu anul 1783 sala de teatru a lui Möringer este folosită şi în alte scopuri, au loc reprezentaţii în diferite localuri provizorii. Tot în Sibiu au loc şi reprezentaţiile trupei Dünevald în anul 1787.

În 1787-1788, proprietarul unei tipografii şi comerciantul de cărţi, editor de ziare Martin Hochmeister, construieşte în Sibiu un teatru propriu, unde în 1788 trupa Sepp joacă în alte trei sezoane. În repertoriul ei figurau, printre altele, trei piese de Shakespeare (printre care şi *Hamlet*), două piese de Molière, o piesă de Beaumarchais, piesele lui Lessing: *Emilia Galotti* şi *Minna von Barnhelm*, două piese de F.Schiller (printre care *Hoţii* şi *Intrigă şi iubire*), *Clavigo* de Goethe, cele mai multe piese fiind semnate de Schröder, Hilland, Beil, Gotter.

Mutarea Guberniului la Cluj, în 1790, a adus grave prejudicii existenţei Thaliei la Sibiu, zeiţa luîndu-şi zborul spre noul sediu al potenţialor politici, spirituali, culturali şi artistici ai Transilvaniei. La Braşov îşi continuă turneele teatrale trupe ambulante. Oricum, asemenea trupe vor colinda oraşele şi localităţile mai mari ale Transilvaniei şi în deceniile următoare, chiar până la începutul secolului XX.

Din punct de vedere teatral, mutarea Guberniului Transilvaniei de la Sibiu la Cluj, în 1790, debutează cu prima reprezentaţie de teatru la 11 noiembrie 1792, act cultural la înfăptuirea căruia

talentele scenice ale unor tineri intelectuali din Turda şi-au adus o recunoscută contribuţie. Şi încercarea aceasta nu era deloc întâmplătoare. Încă înainte cu mai mulţi ani, un tânăr turdean, Ferenczi György, se înregimentase printre pionierii mişcării teatrale din Transilvania, după ce, tot la Turda, la colegiul unitarian au fost încercate spectacole teatrale datorită rectorului Derzsi Simon.

Pentru studierea începuturilor istorice ale popasului zeiţei Thalia pe meleagurile turdene, de un real folos este lucrarea istoricului Orbán Balázs în lucrarea sa *Torda városa és környéke* (Oraşul Turda şi împrejurimile lui, Budapesta, 1889, p. 273), care notează că la Turda, încă de la mijlocul secolului al XVIII-lea, după ce Maria Tereza, mai apoi Iosif al II-lea au promovat o politică de impunere forţată a dominaţiei austriece în Transilvania, nu numai pe plan economic, ci şi lingvistic (a fost impusă limba germană ca limbă oficială în tot imperiul), cultural, spiritual. Simţul naţional maghiar – scrie Orbán Balázs – s-a împotrivit prin cultivarea limbii materne, a culturii maghiare. S-a început renaşterea acestora prin înfiinţarea unei societăţi de cultivare a limbii maghiare, iniţiată de Aranka György, proces în cadrul căruia Thalia în limba maghiară avea un rol predilect.

Atâta timp cât Guberniul Transilvaniei îşi avea sediul în Sibiu şi datorită preponderenţei săseşti a zonei, cultura germană, cu multiplele sale componente, domina spiritul Transilvaniei. După strămutarea Guberniului Transilvaniei la Cluj, „oraşul comoară" a nemeşimii maghiare, cultura naţională a acesteia capătă noi dimensiuni în Transilvania şi dincolo de graniţele ei, în Ungaria.

Alături de Cluj, prin puterea sa economică, financiară, meşteşugărească asigurată grofilor şi bogaţilor prin explorarea mineralelor, lemnului, a zăcămintelor de sare, a moşiilor din zona Câmpiei, şi Turda s-a aflat printre principalii protagonişti ai fenomenului teatral din Transilvania şi nu numai.

Încă o dată, dacă mai era nevoie, s-a confirmat teoria istorică potrivit căreia fiecare iniţiativă (din orice domeniu) generează o perpetuare la nivel superior. În cazul fenomenului teatral de sorginte cultă, pornind de la începuturile teatrului german (săsesc), trecând la cel maghiar, ambele vor fi influenţat apariţia şi dezvoltarea teatrului românesc în Transilvania. Să nu uităm că la Cluj, în 1861 s-a înfiinţat prima **Societate teatrală românească**, la liceul piarist, la iniţiativa lui **Ioan Baciu**.

Revenind la evocarea istorică a primelor încercări de punere în valoare a potențialului material, spiritual, economic și financiar al societății turdene din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea – după cum argumentează documentar Orbán Balázs în lucrarea amintită – începuturile activității teatrale din Turda se leagă strâns, se interferează cu cele realizate în capitala Transilvaniei, la Cluj.

După cum afirmă Orbán Balázs, orașul Turda se poate mândri că împăratul Leopold II, un monarh de înaltă cultură universitară, a dat curs petiției turdeanului Ferenczy György de a înființa trupe de teatru ambulante, cu care să prezinte piese în limba latină și maghiară.

Ferenczy și-a înființat trupa la Turda, unde a și reprezentat spectacole de teatru ambulant, mai târziu s-a dus la Cluj, unde scenele erau improvizate în podurile deschise ale unor case săsești din centrul cetății, în timp ce spectatorii priveau spectacolul adunați ad-hoc în fața casei respective. Mai târziu, în 1765, reprezentațiile erau găzduite în palatul baronului Bánffy György, atunci nu demult construit.

Teatrul a devenit stabil la Cluj în anul 1792, piesele fiind scrise sau traduse de Bornemissza János, Bálinth János, Teleki Ádám, Aranka György și de alții, piese a căror reprezentare se leagă de numele altor turdeni: Fejér János, István, Sándor și Rozalia. S-a organizat, cu aprobarea Guberniului, o societate teatrală maghiară, care mai avea ca membri, în afara celor deja amintiți, pe Konez József, Sáska János și cunoscutul Jánosó Pál, cu toții din Aiud, aceștia aflați sub direcția lui Koesi Patko János și a dirijorului Lavota János. Și-au început reprezentațiile la 11 noiembrie 1792 în așa numita Casa Pataki (din actuala stradă Napoca nr. 4), în una din foștele săli ale clădirii Rhédei. Piesa cu care teatrul își începe activitatea se intitulează *Kőleseny* sau *Opoziția secretă*, al cărui autor și conținut nu este cunoscut. Treptat, în repertoriu pătrunde și dramaturgia universală: Shakespeare (*Hamlet*), Schiller (*Hoții*), Voltaire, Molière, Goldoni.

Tot de aici porneşte iniţiativa scrierii unor drame istorice, pentru care s-au iniţiat concursuri în revista „Muzeul Ardelean". În cadrul concursului, Katona József (1791-1830) a creat drama istorică *Bánk Bán*, libretul căreia a stat la baza operei muzicale naţionale cu acelaşi titlu. Ca o curiozitate, juriul nu l-a declarat însă câştigător pe Katona József. Dar gloria, de peste vremi, i-a consacrat valoarea.

În 1795, dieta Transilvaniei a numit o comisie pentru sprijinirea construirii unui teatru stabil, fiind adunaţi 30.000 de florini. Achiziţionându-se terenul în strada Lupului (actuala stradă Kogălniceanu), în 1805 a început construirea clădirii teatrului din Cluj, proces întrerupt din cauza înfruntării concurenţei trupelor de teatru germane, sprijinite de contele Rhédei. Trupa germană a fost îndepărtată din Cluj de o mare demonstraţie a tineretului studenţesc, care a înfruntat chiar intervenţia armatei austriece.

Dieta a luat din nou în discuţie problema teatrului din Cluj în 1811. Teatrul a fost propus a fi un lăcaş de cultură al Transilvaniei, inclusiv al tuturor etniilor din ţară, de vreme ce însăşi Dieta a dezbătut problema înfiinţării acestei instituţii. S-a votat, aşadar din bani publici, o sumă de 100.000 de florini, care apoi în urma devalorizării banilor a scăzut la 20.000, apoi la 4.000 de florini, dar vrerea iubitorilor ardeleni de teatru a învins şi, prin cumpărarea lojilor de familie, s-a adunat suma necesară. În 1812, la 11 martie, a avut loc primul spectacol susţinut de o trupă de amatori intitulat *Zrínyi Miklós*. Costumaţia şi decorurile artiştilor amatori bogaţi au fost dăruite teatrului, care şi-a îmbogăţit astfel recuzita.

Acest teatru a fost o mândrie a iubitorilor ardeleni ai Thaliei, la spectacolele din Cluj luând parte nu numai nemeşimea şi patriciatul din Cluj, Turda, Aiud, Gherla, Dej, Bistriţa, ci şi studenţi români de la colegiile din Cluj, în frunte cu Aversm Iancu. Exemplul acestui focar de cultură s-a răspândit mai departe, în Ungaria. De aici, de la acest teatru s-au format renumiţi slujitori ai Thaliei, actori, autori, regizori, care vor face faimă şi capitalei ungare. În acest context, cuvinte de reală apreciere se cuvine Turzii, care în acele decenii ale pionieratului teatrului maghiar din Transilvania şi Ungaria a oferit adevărate talente de actori, autori de texte, organizatori care au activat cu succes în prima jumătate a secolului XIX.

Pe scena teatrului din Cluj au fost susţinute spectacole şi în limba română începând din 1820, efectuându-se şi turnee la Braşov şi chiar la Bucureşti. În 1840, trupa clujeană a reprezentat la Braşov piesa *Hamlet* de Shakespeare, în traducerea lui Ioan Barac.

Interesant este şi fenomenul teatral localizat în oraşul Turda în a doua jumătate a secolului XIX. Pe de o parte, protipendada Turzii şi funcţionărimea tot mai bine situată era, fără îndoială, prezentă în viaţa culturală a Transilvaniei, atât în Clujul apropiat, cât şi la Budapesta, Viena, Praga sau Bratislava şi mai departe spre Apus, însă intelectualitatea românească a Turzii era prezentă la spectacolele date de trupele ambulante româneşti, mai puţine în Turda, dar mai ales în Abrud, Cîmpeni, Cluj etc. De altfel, în Turda au poposit şi unele trupe teatrale româneşti importante, cum a fost şi trupa bănăţeanului G. A. Petculescu (foto), care a dat în oraşul de pe Arieş cinci reprezentaţii începând cu 10 februarie 1884 (Aurel Buteanu, *Teatru românesc în Ardeal şi Banat*, 1944, p. 84).

Chiar dacă în Turda încă nu funcționa un teatru stabil, trupele ambulante germane, maghiare, apoi cele românești încep să întreprindă tot mai des turnee și reprezentații în acest oraș. Pe de altă parte, trebuie să precizăm, că din punct de vedere al culturii spectacolului artistic, teatral, elita turdeană, și nu numai ea, își manifesta dorința de a avea și în urbea lor o clădire de teatru la nivelul celor existente în apusul Europei. Acest deziderat a devenit tot mai stringent, chiar dacă vor mai trece ani buni până la realizarea lui. Până atunci, însă, spectatorii se mulțumeau cu turneele teatrelor ambulante, care deveneau adevărate evenimente în viața urbei și în împrejurimi.

În ultimele decenii ale secolului XIX, aceste turnee devin tot mai frecvente și datorită consistenței lor numerice prin contribuția trupelor românești la fenomenul emancipării teatrale a spectatorilor turdeni. Ca în orice localitate mai însemnată din Austro-Ungaria, cu oarecari veleități urbanistice, și la Turda, în ultimele decenii ale secolului XIX funcționa un Casino al protipendadei, într-o clădire pe locul actualului Teatru de Stat, al cărui edificiu a fost ridicat, pe banii municipalității, în primii ani ai secolului XX, când s-a construit și clădirea Teatrului din Cluj.

În mediile intelectuale românești turdene se organizau petreceri, unde se cântau cântece populare românești, inclusiv minunatul cântec, devenit azi imn național *„Deșteaptă-te române"*. Indirect aflăm despre acest fenomen dintr-o relatare făcută cu prilejul mișcării memorandiste. Astfel, la Turda, în mai 1894, când la Cluj se desfășura Procesul Memorandului, punct culminant al mișcării naționale românești din Transilvania, și în care dr. Ioan Rațiu, omul care a adus faima Turzii, a avut un rol primordial prin felul cum a înfruntat justiția samavolnică maghiară, ca riposta, locuința sa din Turda a fost atacată cu pietre de un grup de șovini maghiari. În timp ce aceștia, într-un vacarm îngrozitor, printre urlete, strigăte, injurături, profanări îi devastau casa, amenințând integritatea fizică a membrilor familiei, doamna Rațiu a deschis larg ferestrele spre stradă ale salonului și, așezată calmă și hotărâtă la clapele pianului său, a început să cânte *„Deșteaptă-te române"* (cântec născut în zilele revoluției pașoptiste române), pentru a încuraja și pe fiica sa și a demonstra atacatorilor că rămâne o româncă dârză și neînfricată. Scena este demnă de un film istoric, sau măcar de o piesă de teatru cu subiect istoric. De remarcat și faptul că, în 1895, când se făceau manevre militare în zona Turzii, ofițerii și militarii din Regimentul 64 Infanterie cezaro-regesc de la Orăștie, regiment majoritar românesc și cu comandă în limba română, trecând prin fața casei lui Ioan Rațiu (mutat atunci cu familia la Sibiu, din cauza șovinismului maghiar, casă devenită de-acum simbol al rezistenței românești în fața opresiunii, au început să cânte *„Deșteaptă-te române"*, ca semn de cinstire a marelui patriot român și de aderiune la idealurile naționale românești.

Cercetând evenimente legate de fenomenul teatral la Turda, Valentin Vișinescu, un bun cunoscător al fenomenului cultural al zonei, prezintă documente revelatoare, arătând că organizarea statutară a ***Reuniunii Meseriașilor Români din Turda***, în 1883, de către apărătorul cauzei românești, dr. Ioan Rațiu, a însemnat un stimul pentru dezvoltarea teatrului în limba română. Scopul reuniunii este magistral definit: "Tinerii să nu mai fie rezervați în privința folosirii limbii materne. Să se creeze un fond și din acesta să întrajutorăm material pe cei lipsiți de mijloace de a deveni meseriași și de a deprinde limba și literatura română". Statutul este înserat în „Foaia Poporului" din 1903, publicație din Sibiu, având ca redactor pe scriitorul turdean Silvestru Moldovan. Teatrul românesc avea și scopuri filantropice, de a sprijini instruirea meseriașilor și pătrunderea lor în această ramură economică, privilegiu al etniei maghiare.

Fundația *„Andreoviu"* din Sibiu a lăsat testamentar o sumă pentru formarea de meseriași în toată Transilvania, dar stipendiile ei erau mici și pentru Turda revenem 1-2 locuri anual. „Tribuna" din 15 ianuarie 1899 inserează o informație despre petrecerea soțialilor (meșteșugarilor) români din Turda, semnalând că: „puterea de viață, forța socială a clasei de mijloc ne provoacă o nouă și neașteptată surprindere, o producțiune literară de teatru și un joc în zina a doua de Rusalii." Este momentul istoric când intelectualii români ardeleni atrag prin toate mijloacele masa mare de țărani și meseriași pentru idealul de unitate. „După producțiune a urmat joc însuflețit. Îți era mai mare dragul să vezi jucând câteva Ardelene sprintene, inteligența alăturea cu meseriașii și cu țăranii" - continuă „Tribuna".

Spectacolele de teatru erau cultivate în toate straturile sociale româneşti din mediul orăşenesc şi rural. O primă cronică despre teatrul românesc din Turda apare de asemenea în „Tribuna" sibiană, în 1903. A fost prezentată piesa *Un om bucluc*aş de M. Băiculescu, la care au asistat nu numai turdeni, ci şi intelectualii din satele învecinate. Se remarcă jocul plin de acurateţe al actorilor Ioan Chiş, Stelian Felezeu, Elenuţa Păgăceam, Ioan Pelea, Filon Raţiu, toţi meseriaşi din Turda. „Această piesă interesantă şi bine aleasă a fost predată cu toată precizia, rolurile bine potrivite, foarte bine studiate şi jucate, aşa încât au primit multe aplauze. Laudă lor!", îi încurajează „Tribuna".

În 31 ianuarie, aceeaşi trupă de diletanţi prezintă piesa *Vădu*ţ*ul mumei*, iar în cadrul Societăţii de lectură a femeilor, în sala hotelului „Europa", s-a prezentat monologul *Nţă Paiangiul*, de Coriolan Bredicеanu, în interpretarea lui Augustin Raţiu.

Teatrul în Turda contribuia la educarea artistică dar mai ales la cultivarea conştiinţei naţionale, pregătind încet, dar sigur, alături de presă, de lupta comitatensă, Marea Unire, deziderat bine conturat şi prin teatrul românesc.

În anii premergători Marii Uniri, în 1913, în Turda are loc un spectacol de teatru românesc cu o încărcătură aparte pentru simţămintele naţionale româneşti din zona Turzii şi împrejurimi. După cum notează „Gazeta Transilvaniei" nr. 160 din 1913, din Sibiu, trupa teatrală a lui A. P. Bănuţiu (unul din principalii sponsori ai apariţiei în 1902, la Budapesta, a revistei literare „Luceafărul") a susţinut un spectacol care s-a bucurat de un real succes în fiţa unui important număr de intelectuali, funcţionari, elevi români din Turda, cât şi pentru grupuri de ţărani români din împrejurimi. (Prima apariţie a trupei de teatru a lui A.P. Bănuţiu a avut loc în 1912 ,după cum notează Ştefan Mărcuş în *Thalia Română*, I, 1946, p. 233). În acest cadru festiv, notează Gazeta, „spectacolul s-a transformat într-o patetică manifestare socială, într-un prilej de închegare a tuturor românilor din comitatul Turzii. Tot ce Comitatul nostru are vreun ales, ca intelectual, şi-a dat întâlnire la 28 iulie în sala mare a teatrului din Turda, care a fost literalmente plină. Până şi galeriile gemeau de-o ceată de ţărani de-ai noştri, din părţile Turzii, parte din Sălcina de Sus, de unde au alergat sub conducerea preoţilor lor ca să aibă şi ei o zi de bucurie. Am mai văzut sala plină de lume românească. Am

remarcat prezența tuturor protopopilor din Comitat, în frunte cu octogenarul Nicolae Solomon din Luduș, s-au prezentat protopopul nostru Iovian Mureșan, Nicolae Rațiu, Bucur din Indol [azi Dclești] și Grigore din Mihăieeu [azi Mihăieeni]. Au fost de față prezidentul clubului comitatens dr.Ermil Alexandrescu cu familia, avocatul Zosim Chintop cu familia, dr. Ion Ottesanu din Luduș cu familia, dr.Ioan Giugiu din Iara, apoi o ceată de preoți și învățători din jur și funcționari, comercianți și meseriași".

A venit apoi războiul...

Inter arma silent musae. (Pe timp de război muzele tac).

După 1 Decembrie 1918 s-a produs o cotitură în spiritualitatea românească, teatrul devenind o componentă a culturii, contribuind la educarea artistică a cetățenilor.

O etapă nouă, hotărîtoare în dezvoltarea actului teatral la Turda s-a înregistrat după înfăptuirea Marii Uniri din 1918, când localitatea se dezvoltă impetuos, devenit un puternic centru industrial, cu reverberații culturale, spirituale și artistice pe măsură.

Vecinătatea Clujului artistic, cultural, spiritual, literar, afirmarea puternică pe scena Thaliei românești, a Teatrului Național, a Operei Române, a Operei și Teatrului Maghiar din capitala Transilvaniei, a Conservatorului, au impulsionat și patronat și viața culturală, artistică a megieșei de dincolo de dealul Feleacului, care era des vizitată și ale căror talente aveau posibilitatea de a se împlini pe scenele clujene, bucureștene și mai departe în Europa și chiar dincolo de ea.

Presa vremii, documente de arhivă, informații diverse ne permit schițarea unui tablou cât mai aproape de realitatea celor petrecute pe scena teatrului din Turda în cei 30 de ani parcurși până la înființarea acestei instituții de cultură care se cheamă Teatrul de Stat din Turda.

Două aspecte sunt predominante în analiza fenomenului teatral din Turda: amatorii care încearcă și reușesc să aibă un repertoriu bogat și variat și prezența unor trupe profesioniste din Cluj și București și chiar trupe maghiare, cu cei mai valoroși interpreți.

Prima deplasare la Turda a proaspătului înființat Teatru Național din Cluj are loc în 12 noiembrie 1919, când actorii clujeni prezintă spectacolul *Poemul Unirii* de Zaharia Bârsan și actul I din *Apus de soare* de Barbu Delavrancea (Ștefan Mărcuș, *op. cit.*, p. 470).

A doua zi, la 13 noiembrie 1919, capitala României Mari, Bucureștii, prin Teatrul Național prezintă turdenilor spectacolul *Trandafirii roșii* de Zaharia Bârsan (foto).

În anii următori, spectacolele teatrale din Turda se înmulțesc, astfel încât, la 6 mai 1922 are loc în Turda ședința festivă a „Asociației Molière", fiind de față „un public select" și inspectorul general al învățământului francez, Le Teo. „Prezidenta Asociației, doamna Fodorean, salută în cuvinte entuziaste pe șeful misiunii culturale din România. Amintește în vorbirea-i frumoasă legăturile culturale ce există între poporul român și cel francez". Prof. Pinard a ținut o conferință despre romancierul Flaubert și despre operele sale importante. „Doamna vorbește liber, cu multă vervă oratorică, arătând sufletul de artist al lui Flaubert în creațiile sale nemuritoare." Elevul C. Todea, din clasa a VI-a de liceu, „a declamat cu mult talent un fragment din Lamartin [Lamartine]. Domnișoarele Fodorean au cântat cu multă drăgălășenie în voce un cântec francez". Ședința s-a încheiat cu intonarea imnului național francez („Turda, anul IV, nr. 18 din 2 mai 1922).

La 27 mai 1922 se sărbătorește în Turda *Trecerea centenarul Molière*, organizatori fiind Societatea „Amicii Artelor" și „Asociațiunea Molière". În primul rând, „aranjamentul și programul de acțiune a fost îngrijit cu mult gust", cu concursul profesorului Pinard, de față au fost „un numeros public select" și „oaspeți de seamă, intelectualii și autorități din Cluj". În program au fost și reprezentația

actului al II-lea din *Femeile savante*, jucat de către „Asociațiunea Molière" în limba franceză și reprezentația comediei în 3 acte *Avarul*, în limba română, de către Asociația „Amicii Artelor", precum și „Încoronarea bustului lui Molière" („Turda", anul IV, nr. 21, din 18 mai 1922 și nr. 21 din 6 iunie 1922).

La 5 iunie 1922, reuniunea meseriașilor din Turda, sub conducerea profesorului Ilasinsky, prezintă piesele *Vine Vădica* și *Arvinte și Pepelea* („Turda", anul I, nr. 3, 23 ianuarie 1924).

Societatea „Amicii artelor" din Turda a prezentat la 21 octombrie 1922 piesele *Dragoste de cioban*, idilă într-un act de Polizu Mieșunești, în interpretarea Anuței Mărculescu și Aurorei Jasinsky, comedia într-un act *Bacalaureate* și comedia într-un act *Creditorii*, de Vasile Alecsandri. În *Bacalaureate* s-a distins „talentul adevărat al tânărului Jasinsky, elev al Politehnicei, dând dovadă, ca întotdeauna, de vervă, spirit și minte ageră". Rolul principal „jucat de domnul Jina", și cel interpretat de „doamna Miliț" au fost cât se poate de bune , remarca ziarul „Turda". („Turda", anul IV, nr. 41-42 din 22 octombrie 1922 și nr. 43 din 29 octombrie 1922)

Baritonul Laurian Nicorescu a susținut la 11 noiembrie 1922 un concert în „sala cea mare a teatrului orășenesc din Turda", acompaniat la pian de Schüller, „dirijorul muzicii la Opera Română din Cluj". În program au fost arii din Verdi, Donizetti etc. („Turda", anul IV, nr. 46 din 19 noiembrie 1922).

Pe scena „teatrului orășenesc" din Turda, la 22 decembrie 1922 își începe spectacolele „trupa teatrală maghiară" sub conducerea lui Emeric Fehér, care a jucat comedia în 3 acte *Păunul*. Spectacolul „a reușit foarte bine. Și-au jucat rolurile admirabil domnișoara Lázár Hilda, domnii Marosi, Szabadkay, M. Légrádi și Rudas Bandi" („Turda", anul IV, nr. 52 din 31 decembrie 1922).

Aceeași trupă teatrală maghiară condusă de Emeric Fehér a jucat în Turda în zilele de 21 și 24 decembrie 1922, pe scena „teatrului orășenesc" opereta în 3 acte *Măsurca albastră* („Turda", anul IV, nr. 52 din 31 decembrie 1922), iar în zilele de 23 și 27 decembrie 1922 a prezentat tot în Turda opereta în 3 acte *Mica Grizetă*. „Rolurile principale au fost susținute de Szűcs, domnișoara Böske, Marosi Légrádi și domnișoara Jancsó Jolán, care au jucat admirabil, mai ales domnișoara Jolan, în dans e o adevărată artistă. („Turda", anul IV, nr. 52 din 31 decembrie 1922).

Trupa maghiară şi-a continuat şirul spectacolelor în Turda astfel: la 1 şi 7 ianuarie 1923 a jucat opereta *Subloctenentul huiducilor* („Turda, anul V, nr. 2 din 14 ian 1923); la 2 ianuarie 1923 piesa *Crinul* de Francisc Molnár. „Dl. Marosi în rolul principal a fost bine..." Au mai interpretat Lázár Hilda, cu un „joc de scenă natural", şi domnişoara Kovásznay („Turda, anul V, nr. 2 din 14 ian 1923); la 3 ianuarie 1923 a jucat *Baronul de ţigani* (Voievodul ţiganilor), „cu debutul dnei V. Hegyi Lili. Ne-a dat ocazia să-i cunoaştem marele talent. Jocul de scenă foarte bun, tonusul plăcut şi melodios. Ceilalţi corespunzători „(„Turda, anul V, nr. 2 din 14 ian 1923); la 4 ianuarie 1923 drama *Hoţii* de Schiller. „Szőcs senior şi Marosi, foarte bine. Domnişoara Kovásznay şi-a validat talentul său bine" („Turda, anul V, nr. 2 din 14 ian 1923); la 5 ianuarie 1923 opereta *Liliacul*, care „a succes bine. Au excelat doamnele V. Hegyi Lili, Fekete Rózsi, cu dansurile bine executate, Marosi şi Légrádé" („Turda, anul V, nr. 2 din 14 ian 1923); la 6 ianuarie 1923 piesa *Micul Cader*, reprezentaţie pentru copii („Turda, anul V, nr. 2 din 14 ian 1923); la 7 ianuarie 1923 piesa *Târgul de păpuşi*, „cu doamnele V. Hegyi Lili, Fekete Rózsi, domnii Légrádé, Szőcs junior şi Rudas în rolurile principale, cari toţi au fost foarte bine („Turda, anul V, nr. 2 din 14 ian 1923); la 8 ianuarie 1923 a reprezentat opereta *Offenbach*. „Doamna Hegyi, foarte bine, cu succes foarte bun. ceilalţi debutanţi bine" („Turda, anul V, nr. 2 din 14 ian 1923); la 9 ianuarie 1923 piesa *Larvele*, „o dramă în care au excelat domnele Fehér Erzsi, Lázár Hilda şi domnişoara Kovásznay. Dintre bărbaţi ambii „Szőcs" la 10 ianuarie 1923 piesa *Cetatea străgilor*. „Au fost bine dna V. Hegyi Lili şi domnişoara Fekete Rózsi. Dansul *Phantom* executat în actul III de către Jancsó Jolán, Rudas şi Somogyi foarte bine cu mult simţ şi talent"; la 15-21 ianuarie 1923 a pus în scenă operetele *Nevasta holandeza*, *Ioan Viteazul*, în 19 ianuarie, *Zâna Carnavalului*, *Mireasa din Hamburg* şi dramele *Împărat şi Comediant*, *Morfina*, *Apel la cadavru* şi comedia *Lebăda*. „dl. Fehér, în rolul principal (din drama *Morfina*) ne-a arătat multe laturi ale talentului său, căldura jocului dumisale ne-a dovedit cu prisosinţă temeinicia temei alese de autor". În opereta *Mireasa din Hamburg* s-au remarcat doamnele Halász Baba, Fekete Rózsi şi Fehér Erzsi („Turda", anul V, nr. 4 din 28 ianuarie 1923); la 25 ianuarie şi 8 februarie 1923 a pus în scenă piesa de teatru *Prometeu*, a lui Victor Eftimiu, în traducere maghiară. „Actorii şi-au dat toate silinţele să interpreteze această piesă cât mai bine. Au fost la înălţime actul I, actul al III-lea şi actul V" („Turda", anul V, nr. 5 din 4 februarie 1923); la 11 februarie 1923 a montat piesele *Speranţa*, *Omul misterios* şi *Seducătorul*, în care s-au distins Stella Gida, Lázár Hilda şi Marosi („Turda", anul V, nr. 6 din 11 februarie 1923); la 11-18 februarie 1923, trupa teatrală maghiară care se afla în Turda de aproape două luni, a prezentat piesele *Curăţitorul de argint* şi *Baia Domniţei*, ultima a scriitorului român Constantin Ri, tradusă în maghiară de Emil Negruţiu. Piesa *Baia Domniţei* a fost o reuşită. Au interpretat bine Marosi, domnişoara Fekete Rózsi, Stella Gida. Trupa a mai jucat opereta *Valsul de adio*, în rol principal dna Hegyi Lili, drama *Focul* (în 12 februarie) şi opereta *Trei fetiţe* (în 13 februarie), în care au jucat Hegyi Lili şi Fekete Rózsi („Turda", anul V, nr. 8 din 25 februarie 1923).

Trupa teatrală maghiară a dat astfel un adevărat regal de spectacole în Turda, încercând chiar o comunicare între culturi, o deschidere demnă de remarcat, prin prezentarea şi a unor piese româneşti în variantă maghiară.

Elevii Liceului „Regele Ferdinand" din Turda au prezentat, la 15 februarie 1923, piesa *Domnul Notar*, de Octavian Goga. „Sala de spectacol a Teatrului orăşenesc era atât de tixită de lume multă şi aleasă încât abia te puteai mişca". În rolurile principale au jucat elevii Emil Pop, Iuliu Deac, Sabin Huţiu, ş.a. („Turda", anul V, nr. 8 din 25 februarie 1923). Despre Iuliu Deac (1904-1994) aflăm din monografia *Câmpia Turzii*, întocmită de un colectiv în frunte cu Mircea N. Nemeş, că a devenit o personalitate remarcabilă a matematicii româneşti (ediţia 1998, p. 348-351).

Societatea „Amicii Artelor" a prezentat, la 28 aprilie 1923, „în sala teatrului orăşenesc" piesa *Pentru ţară*, de Constantin Riuleţ, cu „atmosferă din zilele începerii războiului pentru întregirea neamului". „Sala teatrului a fost arhiplină, iar artiştii au dat dovadă încă o dată de frumoasa menire ce o au. În felul acesta nu avem alte cuvinte de încheiere decât: înainte, tot înainte pe drumul început" – scria presa vremii („Turda", anul V, nr. 18 din 6 mai 1923; „Turda, anul I, nr. 2 din 19 ian 1924).

Înaintea Postului de Paşti din anul 1923, la 5 mai, Societatea studenţilor universitari „Valea Arieşului" a reprezentat în Turda piesa *Ginerele domnului prefect*, comedie care „a fost foarte bine interpretată" („Turda", anul V, nr. 19 din 13 mai 1923; „Turda, anul I, nr. 2 din 19 ian 1924).

Tot înainte de Paşti din acelaşi an 1923, elevii Liceului „Regele Ferdinand" din Turda prezintă piesa *Domnul notar* de Octavian Goga („Turda, anul I, nr. 2 din 19 ian 1924) şi tot atunci elevele Şcolii secundare de fete „Principesa Ileana" din Turda au prezentat piesa *Venus pe pământ*, a profesorului Iasinsky şi *Dansul primăverii*. Cu aceste piese s-au deplasat la Luduş şi Ocna Mureş („Turda, anul I, nr. 2 din 19 ian 1924).

Teatrul Naţional din Cluj a prezentat, în 19 mai 1923, „cu o deosebită măiestrie, minunata comedie *Extemporalul* (...) în sala Redutei orăşeneşti. Publicul român, cu toată ploaia aspră de atunci şi-a făcut datoria. Numai oraşul ne-a răpit lumina, scria presa.(„Turda", anul V, nr. 21 din 27 mai 1923; „Turda, anul I, nr. 2 din 19 ian. 1924).

La 24 iunie 1923, Societatea Corală Română din Turda a reprezentat „în sala teatrului din Turda frumoasa *Şezătoare* de Tiberiu Brediceanu" (foto) („Turda", anul I, nr. 2, din 1924).

În 1923, la Crăciun, elevii Liceului „Regele Ferdinand" din Turda au montat piesa *Răsplata păcătosului* („Turda, anul I, nr. 2 din 19 ian 1924).

Un document din arhivă din 11 august 1923 (Arhiva Prefecturii Turda) relevă faptul că atunci când delegatul Ministerului Culturii şi Artelor, poetul Emil Isac, făcând inspecţia anuală la Turda şi cercetând starea artistică a oraşului şi îndeosebi a teatrului, a comunicat celor prezenţi că după asigurările ce i s-au dat la Bucureşti, vor veni în turneu cele mai bune echipe teatrale, controlate de însuşi dl.Valjean, directorul general al trupelor care, fiind om de teatru, are tot interesul ca în provinciile româneşti să vină cele mai distinse elemente ale teatrului.

Prestigioasele solistele clujene Lia Pop şi Aca de Barbu au dat un concert în Turda în 1923 („Turda, anul I, nr. 2 din 19 ian 1924).

Trupa de teatru a lui Ion Manolescu a prezentat în Turda, în 1923 drama *Pierduţi în întuneric* („Turda, anul I, nr. 2 din 19 ian 1924).

Anul 1924 este de asemenea bogat în evenimente culturale şi de artă teatrală. La 20 ianuarie 1924, Reuniunea meseriaşilor din Turda prezintă piesa *Raţa de la Chiseliţă* („Turda", anul I, nr. 3 din 23 ianuarie 1924).

Aceeaşi asociaţie profesională şi culturală turdeană, Reuniunea meseriaşilor din Turda, împreună cu Reuniunea meseriaşilor din Cluj au prezentat, la 9 ianuarie 1924, piesa *Viclenille lui Scapin* („Turda", anul I, nr. 3 din 23 ianuarie 1924).

La 2 februarie 1924, Societatea „Amicii Artelor" a oferit publicului din Turda piesele *Comoara* şi *Sfârşitul pământului*. „Comedia *Sfârşitul pământului*, care caracterizează cu mult haz peripeţiile unui zgârcit tras pe sfoară de ai lui, a fost mult aplaudată". După teatru „a urmat dans până în zori". („Turda", anul I, nr. 4 din 2 februarie 1924).

Prestigiosul for al scenei române, Teatrul Naţional din Bucureşti a prezentat în Turda, la 3 februarie 1924, „pe modesta scenă a Redutei jocul celor mai buni artişti români". Spectatorii au „fost emoţionaţi adânc de jocul artistic al acestor preoţi ai Thaliei". S-au jucat *Avarul* şi *Un amic din tinereţe* („Turda", anul I, nr. 5 din 9 februarie 1924).

Un alt prestigios for al Thaliei, din capitala Ardealului, Teatrul Naţional din Cluj, a prezentat în Turda, la 3 aprilie 1924, piesa în 3 acte *Scampolo* de Dario Nicodemi. Au jucat Ileana Popovici Voina, Mihăilescu-Brăila, N. Neamţu-Ottonel („Turda", anul I, nr. 14 din 12 aprilie 1924).

În iunie 1924, artiști din Capitală au jucat în Turda, comedia ***Provincialul în Capitală*** („Turda", 23 iunie 1924) și tot în iunie 1924, s-a jucat în Turda drama ***Sărutul mortal***, interpretată de artiști din Cluj („Turda", 29 iunie 1924).

Și anul de grație 1925 este bogat în evenimente culturale la Turda. În ianuarie, trupa teatrală Stănescu-Cerna a delectat publicul turdean „prin frumoasele operete ***De-aș fi rege***, ***Roza din Siambul*** și ***Pericola***", fiind „prima care a predat operete românești în Turda". Au interpretat: Cerna, domnișoara Andreescu, domnișoara Kratoevil, Eremia și Bidescu. „Ar fi bine dacă trupe ca a domnului Cerna ar veni mereu în Turda să ne delecteze, cauzându-ne atâtea clipe de înălțare pe care publicul turdean nu le va uita niciodată". Cronica spectacolului este semnată de Mărgăritaș (pseudonimul lui Emil Sabău, din Lupșa, viitor ziarist la „Patria" din Cluj) („Turda", anul II, nr. 3, din 1 februarie 1925).

Teatrul Național din București, la Turda (1924)

Societatea Corală Română din Turda revine din nou în prim-planul vieții culturale turdene, organizând, la 19 februarie 1925, un concert la „Reduta" orașului. Au fost interpretate: *E ziua Albastră* („Turda", anul II, nr. 9, din 1 martie 1925).

La 12 aprilie 1925, se înființează în Turda „Ateneul Român", un nou „așezământ de cultură" în urbea de pe Arieș, pentru organizarea unor conferințe culturale și colaborarea cu „Astra" în scopuri nobile pe tărâmul culturii naționale („Turda", 19 aprilie 1925).

La 10 aprilie 1926 trupa marelui maestru Demetriade a jucat pe scena Turzii ***Morfina***: „piesa nu are calități literare, are însă meritul de a da artistului Demetriade cea mai bogată latură a talentului său. A fost de necrezut. Un joc mai perfect nu se putea închipui."

În anul 1926, secția culturală a „meseriașilor români" joacă cu mult succes comediile lui Vasile Alecsandri ***Florin și Florica*** și ***Harta răzeșului***.

Ca într-o cronică a vremii, informațiile din presă urmăresc constant manifestările Thaliei pe scena teatrului turdean.

La 15 ianuarie 1927, în sala „Teatrului" din Turda avea loc concertul unuia „dintre cei mai de frunte basiști români", Petru Marcu, la acea dată fost membru al Operei Române din Cluj. Evenimentul a fost semnalat de o mulțime de afișe, inclusiv un „afiș mare, tipărit în culori", care analiza tumul de propagandă al solistului. („Arieșul", 23 ianuarie 1927)

Gazeta turdeană „Arieșul" anunța la 23 ianuarie 1927, că în 31 ianuarie „echipa Teatrului Național din București va juca în sala Teatrului orășenesc (sala teatrului era de fapt sala cinematografului) *Mire Bocrut*, piesă morală, care a avut parte de cel mai mare succes pe scenele din București. Biletele s-au pus în vânzare la Agenția teatrală. (Librăria Poporală)" („Arieșul, 23 ianuarie 1927).

Tot în ianuarie 1927, prin decizia nr. 55373-1927, Ministerul Cultelor și Artelor a autorizat pe Ion Pescarin să deschidă o agenție teatrală în Turda („Arieșul", 23 ianuarie 1927).

La 6 februarie 1927, gazeta „Arieșul" publică un mare „Anunț teatral", și anume faptul că la Teatrul orășenesc Turda se va juca „Joi 7 februarie la ora 9 interesanta piesă *Maimuța care vorbește*, comedie franceză în trei acte", cu prilejul turneului I.S.Morțun, societar el. I al Teatrului Național din București, cu concursul unei trupe de artiști distinși. „Bilete la Librăria Poporală. Va regreta oricine va lipsi de la această reprezentație" („Arieșul" 30 ianuarie 1927).

Într-adevăr, la 7 februarie 1927, s-a jucat la Turda comedia în trei acte *Maimuța care vorbește* de René Fauchois, gazeta „Arieșul" consemnând faptul că „pentru a doua oară ni s-a dat fericita ocazie ca în frunte cu marele artist I. Morțun să avem la Turda o reprezentație a artiștilor primei noastre scene în momentul cel mai perfect. Piesa este apreciată pentru originalitate, redând în culori vii lumea artiștilor de la circ, cu toate bucuriile și durerile ei". Cronicarul apreciază că „nu putem găsi destule cuvinte de laudă pentru marii noștri artiști, cari și-au asigurat pentru totdeauna dragostea și admirația noastră. Această seară a fost într-adevăr o serbare a culturii și artei românești. Acești artiști sunt adevărați apostoli ai propagandei naționale" („Arieșul", 13 februarie 1927, nr. 3).

„Seara din 27 februarie [1927] va rămâne neștearsă atât în analele culturale ale Turzii, cât și în inimile iubitorilor de artă ale acestui oraș. Una dintre cele mai mari artiste ale teatrului nostru (Agepsina Macri) și cel mai celebru autor dramatic (Victor Eftimiu) au venit în orașul nostru în fruntea unei echipe de artiști de mâna întâi, să ne dea o reprezentație grandioasă a tragediei *Glafira*, al cărei autor este dl. Victor Eftimiu". Cronicarul gazetei turdene adaugă aprecierea că „munca și arta depuse de dânsul (Victor Eftimiu), dimpreună cu soția dumisale, marea artistă Agespina Macri și cu ceilalți artiști a și avut succesul și răsplata binemeritate. Niciodată nu s-a văzut o însuflețire atât de mare la teatrul din orașul nostru. Entuziasmul în decursul reprezentației a crescut văzând cu ochii și la sfârșitul spectacolului publicul nu mai voia să părăsească sala, ovaționându-l pe autor și artiști. Meritul cel mare pentru interpretarea acestei tragedii l-a avut doamna Agespina Macri, o artistă de o frumusețe și gingășie extraordinare, care spune versuri cum nar se poate auzi. Figura ei măreață și jocul plin de vervă ne-a fascinat pe toți. A fost o Glafiră așa cum a trebuit să și-o imagineze autorul din toate punctele de vedere. Alături de dânsa, însuși autorul, în rolul extrem de complicat și greu al regelui Simeon, ne-a adus o surpriză rară. (...) Doamna Ignătescu-Dobrescu, al cărui talent de tragediană am avut ocazia să-l apreciem și cu alte ocazii, în rolul Maicei Minodora a fost figură aleasă și măreață. Dl. Soare în rolul lui Gladomir a creat tipul unui adevărat erou de tragedie. A fost o figură impunătoare și a spus versuri cu o voce sonoră și plăcută" („Arieșul", 6 martie 1927).

La 27 aprilie 1927, artiști ai Teatrului Național din București, „în frunte cu talentatul artist G. Ciprian" au jucat la Turda „tragedia plină de elan și idealism tinerese a marelui poet german F. Schiller, intitulată *Hoții*". Au interpretat G. Ciprian, Ecaterina Nițulescu, D. Sireteanu, ș.a. („Arieșul", 24 aprilie și 8 mai 1927).

Entuziaștii tineri, membri ai societății culturale studențești din Cluj „Valea Arieșului" au prezentat în sala Reduta din Turda, la 30 aprilie 1927, piesa de teatru *Dispărut*, comedie de A. Boisson. „Publicul și de astă dată a petrecut bine atât la spectacol cât și la balul ce a urmat." Sunt

remarcați studenții R. Onigan, Părăianu, care „ar fi putut fi confundați chiar cu niște artiști adevărați" („Arieșul", 18 mai 1927).

Un capitol aparte în istoria turdeană a artei lirice este apariția în deceniul al treilea al secolului XX a unei voci de excepție care se impune timp de mulți ani pe scenele operelor din Cluj, Milano, Cairo ș.a.

Valentin Vișinescu are meritul de a fi reconstituit documentar pentru prima dată o pagină din viața artistică a Zoicei Laghiu, din care aflăm că această artistă lirică era fiica lui Ioan Laghiu, funcționar la Primăria orașului Turda. Având o voce deosebită, studiind la școlile italiene, Zoe Laghiu s-a perfecționat în muzica de operă și s-a impus pe marile scene ale lumii. Cu siguranță că a fost o tânără frumoasă din moment ce la concursurile revistei bucureștene „Realitatea Ilustrată" este desemnată „Miss Turda" în anul 1927.

După consacrarea sa ca soprană lirică de mare forță, ea a răsplătit osârdia prin concerte de înaltă ținută. Părinții aveau o stare materială destul de bună pentru a o întreține pe Zoe la o școală de canto în Italia.

Din ziarul turdean „Arieșul", nr. 17/1933, aflăm un lucru foarte interesant privind integrarea Zoei Laghiu (foto) în familia italienilor nobili ,prin căsătorie. În acest articol se consemnează: „D-ra Zoe Laghiu, artistă lirică română, s-a căsătorit cu nobilul domn Gino Pasci din Milano. Ceremonia a avut loc la 8 februarie 1933 în biserica Domului din Milano, nași fiind contele Nino Murzie și Giuseppe de Giusti".

Ceea ce s-a consemnat în presă pentru eternitate, a relevat valoarea artistică și reputația mondială a Zoei Laghiu, ziarele locale apreciază că spectacolele ținute în Turda și Cluj au fost adevărate regaluri. În „Arieșul", nr. 38 anunțul capătă o mai mare concretizare, adăugându-se și sala de concert, dar și partenerul de evoluție a rolurilor din operă: „Eleva celebrului profesor din Milano (Italia) Anando Syilli, va concerta în Reduta orașului Turda, la 29 septembrie orele 9 seara, cu concursul d-lui Andreescu Mărgărint, tenor la Opera Română din Cluj". În această idee se scrie cronica muzicală realizată tot în ziarul „Arieșul" nr. 44, intitulată *„Concertul d-rei Zoe Laghiu"*: „Sâmbătă 29 IX a avut loc concertul tinerei de mare viitor Zoe Laghiu, o fiică a orașului nostru, a cărei voce ne dă speranța sigură că va străluci în curând pe scenele operelor mari.

Publicul destul de numeros care asistat la acest concert s-a putut convinge că studiile de la Milano au făcut din d-ra Laghiu o soprană dramatică desăvârșită. O voce puternică și cristalină care câștigă tot mai mult în amploare și claritate, cu nuanțări și modulații de o rară precizie combinate cu o apariție plină de farmec sunt tot atâtea calități rare care deschid un drum larg spre o carieră strălucită."

Un alt exemplu de dăruire al sopranei turdene este captivarea publicului din Egipt pe marea scenă din Cairo în anul 1930. După succesele din Europa și Egipt, Zoe Laghiu concertează din nou la Turda, iar evenimentul muzical este la mare cinste. Turdenii se bucură și se laudă cu această privighetoare de pe Arieș care s-a impus în lumea muzicală prin interpretare și frumusețe. Cronicarul din „Arieșul", nr. 37 din 1930, remarcă acest eveniment de mare ținută: „Sâmbătă, 13 sept. a.c., orele 9:30 seara, domnișoara Zoe Laghiu, cunoscută și distinsă cântăreață turdeană, soprană lirică din Opera Lirică din Milano, eleva celebrei maestre italiene Giuseppina Baldasin Tedeschi va da un mare concert în teatrul orășenesc Turda cu concursul domnului Andreescu Mărgărint, tenor la Opera Română din Cluj.

Zoe Laghin promite mult și va duce cu dăruire peste mări și țări gloria numărului artist. Peste câteva zile va pleca din nou în Italia unde o așteaptă angajamente strălucite și unde de bună seamă e mai apreciată decât aici, unde se pare că abia e cunoscută".

Între timp, pe scena Teatrului din Turda șirul spectacolelor continuă așa după cum reiese din presa vremii.

În data de 27 mai 1927 „Teatrul Național din Cluj, sub conducerea trioletului N. Neamțu-Ottonel, Ștefan Ibăncescu și Virgil Vasilescu a prezentat piesele: *Amfitrit fabi* de V. Sarelon și *Un erou* de Nicolae Kirițescu, după ce, la 10 mai, trupa bucureșteană condusă de George Ciprian a prezentat *Hoții* de Schiller.

Societatea culturală „Amicii Artelor" revine în atenția publicului turdean, prezentând la 8 aprilie 1928 piesa *Bărbatul doamnișoarei* de G. Dreguly, evidențiindu-se interpreții: Angela Moraru, Miți Rusu, dr. Poiana Lupescu, Otiga, Adamovici și I. Tămpănaru.

Ansamblurile teatrelor din București, Cluj și Craiova găsesc un climat cultural deosebit de receptiv în Turda.

În mai 1928, marea artistă Agatha Bârsescu s-a dovedit neîntrecută în piesa *Stigoii* de Ibsen.

La 23 noiembrie 1928, Maria Filotti prezintă în Turda piesa *Zaza*.

La 24 februarie 1929 se bucură de mai mult succes piesa *Thereza Requin* de Emil Zola, în interpretarea măiastră a Micii Teodorescu cu Teatrul Național din Craiova.

Teatrul „Cărăbuș" merge în primăvara și toamna anului 1929 la Turda, Tănase este cunoscut ca un comic ideal și revista cu cel mai mare succes la public a fost *Cioc-cioc-cioc* de N. Kirițescu.

Compania „Tănase" din București revine la Turda la 13 februarie 1930 cu spectacolul *Miss Revista*. „Arieșul" scrie că „a fost o seară de cântec, de glumă, de jocuri, de spirit și decoruri cum numai această asociație dramatică o posedă în România. Tănase a cucerit definitiv publicul prin toate părțile pe unde a trecut, prin acel farmec specific al său. Același succes îl are și în Turda ori de câte ori revine. Sala mare a Teatrului orășenesc a fost prea strâmtă pentru publicul spectator" („Arieșul, V, nr. 7, 16 februarie 1930, p. 2).

Un grup de artiști ai Teatrului de Vest au reprezentat în Turda în zilele de 13-14 noiembrie 1930 piesele *Romanțioșii* și *Pălcuț*, comedie în trei acte de Liviu Rebreanu („Arieșul" 23 noiembrie 1930, p. 3).

Aca de Barbu (foto), „cunoscuta și mult apreciata prim soprană a Operei din Cluj a dat un concert în Turda, în sala palatului cultural" la 16 decembrie 1930. În program au fost incluse arii din opere de Wagner, Verdi, Puccini etc., și trei piese românești de Bredicenu, Daria și Borgovan. Cronicarul turdean remarcă mai mult „căldura, finețea și multa tehnică cu care au fost executate cântecele de R. Strauss și Grieg." Aca de Barbu „nu pentru întâia dată concertează la noi", mai adaugă el, rugând-o pe cunoscuta soprană „să ne cerceteze cât mai des, fiindcă Aca de Barbu și întâia și a o suta oară tot cu aceeași plăcere o ascultăm" („Arieșul" 25 decembrie 1930, p. 3).

La 11 mai 1937, pe scena recent renovată a Teatrului orășenesc din Turda s-a jucat piesa *Horia*, pusă în scenă de Teatrul Național din Cluj, „sub conducerea apreciatului artist Ion Tălvan". Sala a fost arhiplină. N. Sireteanu a interpretat pe eroul martir Crișan „cu o artă fără seamăn". Nu mai prejos au fost domnii Ion Tălvan, care cu o pătrundere vie a jucat pe Horia, și V. Potorocă, interpretul lui Cloșca. Dar mai ales doamna Vionica Iuga-Lupeș a fost aceea care a jucat un rol frumos și plin de zbucium, al contesei Farkas, care iubește pe Horia." Moașa Marina a fost interpretată de Anișoara Potorocă („Turda", 15 mai 1937).

Ani de restriște, și totuși... Thalia

Un paradox al istoriei: prin cedarea nordului Transilvaniei ca urmare a Dictatului fascist de la Viena în august 1940, granița vremelnică fixată la Felcac a determinat schimbări esențiale în viața politică, socială, economică, dar și culturală a Turzii, devenit un oraș de graniță, cu toate implicațiile ce au decurs din acest trist fapt istoric.

Pe plan cultural, teatrul turdean cunoaște un reviriment pentru populația acum dublată de intelectuali clujeni și din tot Ardealul de Nord, Turda devenind un centru puternic al refugiaților și expulzaților. Trupe profesioniste din întreaga țară găsesc vad bun la Turda. Și atunci când este ocolit de turneul întreprins de Marioara Voiculescu cu *Lucreția Borgia*, presa locală solicită îndreptarea greșelii săvârșite. Marile vedete joacă pe scena turdeană și în scopul reîntregirii țării, aici desfășurându-se manifestări artistice de mare anvergură și cu un nobil sentiment patriotic. Elvira Godeanu, George Vraca, Grigore Vasiliu Birlic, Ion Finteșteanu, Raluca Zamfirescu se bucură de mare succes în comediile *Comelia Aimeé* și *Brăduțu*. De mare succes la public este și revista „Curaj Tănase", care a străcurat în monologele sale poziții antifasciste, cu întregul ansamblu de 150 de persoane, din care s-au remarcat Mia Apostolescu, Elena Burmaz, Zizi Șerban, Silly Popescu, Nar Roman, G. Trestian.

De o primire călduroasă au avut parte, în 1941, spectacolele *Ocheșel și Bălălău* de Marin Iorda și *Trăznita* de Paul Gavecuit, în interpretarea Teatrului Muncitoresc „Muncă și Lumină" din București.

Înaintea Paștilor din 1942 are loc la „teatrul comunal" serbarea Liceului Comercial din Turda. Cu acest prilej s-a jucat de către elevi piesa istorică *Avram Iancu*, scrisă de Gaiia Tudor, „pentru serbările dezvelirii monumentului lui Avram Iancu din fața Catedralei din Cluj, amânate deocamdată." În program au fost incluse și piesele corale „Cântă-i Maramureșul", „Mi-a mâncat moșul mălaiul" și „Sună buciumul de doină", primele două compuse de Dariu Pop, refugiat din Satu Mare, care se afla în sală („Gazeta de Turda", Paștile 1942).

Tot înaintea Paștilor din anul 1942 la „teatrul comunal" are loc serbarea Liceului de Fete „Principesa Ileana" din Turda. S-a jucat o piesă de teatru scrisă de d-na profesoară Letiția Papu, care a fost „o neașteptată surpriză pentru turdeni, mai ales că lucrarea a fost atâta de frumoasă și cu conținut atât de actual că a stârnit aplauze la scenă deschisă" („Gazeta de Turda", Paștile 1942).

Un important eveniment cultural este consemnat la 26 iulie 1942, ora 21, în clădirea teatrului din Turda, când are loc o ședătoare literară festivă („în sala cinematografului popular"). Cronicarul, Ion Apostol Popescu, notează că „Teatrul geme de lume, sufletele ard de frumusețea și măiestria ședătorii. Primul apare Vasile Iluțiu, care rostește un minunat cuvânt despre semnificația acestei ședători. Vasile Netea vorbește despre Octavian Goga și filosofia Luceafărului [gazeta românească din Budapesta de dinainte de Marea Unire], după ce mai înainte Emil Boșca-Mălin ,duios și original descrie frumusețile și evenimentele orașului Turda. Iustin Ilieșiu se prezintă cu o serie de poezii."

Au mai vorbit și au recitat I. G. Vasiliu, Dimitrie Dancău, George Popa, Ion Th. Ilea, Lucian Valea și alții. Despre poetul Petre Bucșa se scrie că „nu se prezintă ca stâncă ruptă din veșnicia sufletului moțesc și multă laudă i s-a adus." (Foarte probabil va fi recitat cunoscuta poezie, plină de revoltă contra Dictatului, „La Ocolișu la fîgădău"). „Prezentarea poeților și scriitorilor a fost făcută de către puternicul și nelnfricatul poet al moților V. Copilu-Cheatră, iar V. Iluțiu [directorul revistei Gazeta de la Turda] a oferit Turdei prin această ședătoare literară, o sărbătoare de suflet românesc".Organizatorul „a făcut ca inimile tuturor românilor să fie umplute de un alt balsam și soare." Au patronat această ședătoare generalul Alexandru Vălcu, prefectul județului Cluj-Turda, prof. Valeriu Moldovan (fostul Ministru al Ardealului), dr. Valentin Poruțiu (fostul prim prefect al orașului Cluj) și dr. Iosif Chiorean („Gazeta de Turda", 10 august 1942, pg. 1, 3).

În august 1942, în Turda are loc spectacolul de revistă *Turda petrece*, considerată de cronicar drept „o realizare artistică promițătoare și foarte reușită, deși unele scene și unele cuplete nu aparțin întru totul autorilor. Lucruri simple cu paradoxale din viața de toate zilele sunt spuse și răstălmăcite

în joc artistic de farsă şi comic. În afară de acestea, câte o serie cu dansuri de cabaret şi veselie muzicală, te distrează plăcut" („Gazeta de Turda", 20 august 1942).

Luna septembrie 1942 este marcată de un eveniment cultural deosebit. În sala „teatrului orăşenesc" din Turda are loc concertul de vioară al compozitorului C. Bobescu, cunoscut violonist şi compozitor, autorul operei *Toamnă târzie roşie*, care revine la Turda cu arii de Mozart, Beethoven, Ciprian Porumbescu (*Baladă*) etc. Concertul a avut loc „sub patronajul doamnei profesoare Eugenia General Vălcu, „inimoasa ocrotitoare a refugiaţilor" („Gazeta de Turda", 4 octombrie 1942).

Thalia în anii de după marea conflagraţie

În ultimele zile ale războiului, în pragul instaurării „democraţiei populare", reprezentaţiile teatrale capătă o nouă identitate.

În aprilie 1945, pe scena teatrului „Lumea Nouă" din Turda se joacă piesa *Muncitorii în luptă*, de Constantin Lapteş. Eroina principală este Elena, fiica unui fabricant care descoperă „viaţa de mizerie şi suferinţe a muncitorilor". Ea „simte din acel moment un mare ataşament faţă de clasa muncitoare şi devine o luptătoare credincioasă în slujba intereselor muncitoreşti". Este motivată şi de „profunda simpatie pe care o simte din primul moment faţă de cizmarul Nicu Oprea, care devine secretarul general al sindicatelor". Muncitorii organizează o manifestaţie, înăbuşită în sânge de guvern, fiind răniţi şi Nicu, simpatizantul Elenei. Guvernul este însă răsturnat şi în guvern intră şi reprezentanţi ai muncitorimii. Nicu, zăcând la pat, este îngrijit de Elena. Ei se iubesc şi se căsătoresc.

În mare, aceasta este subiectul proletculturist al piesei. Cronicarul remarcă faptul că „piesa prezintă unele lipsuri care îi scad nespus de mult din valoare, în actul I e prea puţină acţiune şi prea multe discursuri. Într-o piesă bună vedem acţiune, fapte şi nu luăm cunoştinţă despre diferite schimbări din descrierile sau povestirile actorilor".

Actul al doilea este catalogat de cronicarul comunist „drept bun, dinamic, animat de acţiune, cu lupte de stradă", iar actul al treilea i se pare aceluiaşi cronicar drept catastrofal şi „strică complet unitatea piesei" pentru că „îl vedem pe Nicu Oprea, conducătorul muncitorimii, distrus, disperat,

deja la Cluj şi care îi aşteptă la Turda: Anişoara Poloroacă, Lucia Tămaş, Lilly Pop-Ciumbăr, Traian Dragoş, Petre Felezău şi Alexandru Ilea.

Primul spectacol al Teatrului de Stat din Turda este rememorat de actorul Valentin Avrigeanu astfel:

„Octombrie 1948!

Operă de neuitat! În sala ocupată până la refuz cu zeci de spectatori în picioare, care la ridicarea cortinei au izbucnit într-o adevărată furtună de aplauze, noi, cei de pe scenă, înremeniţi în poziţiile din care personajele trebuiau să-şi înceapă evoluţia, riscam să ieşim din datele personajelor pe care ni le însuşisem ca de obicei, cu mult înainte de spectacol."

dr. GHEORGHE I. BODEA
drd. VASILE LECHINŢAN

MI S-A AŞEZAT O AMINTIRE ÎN PALMĂ

Amintiri, noian...

Ce multe aș avea de spus... din noianul amintirilor ce mă învăluie, acum, la 60 de ani de existență a Teatrului de Stat Turda.

De-a lungul timpului, prin menirea sa, teatrul a reprezentat o școală aleasă a sentimentelor și educației publice, proprie fiecărei generații, pentru formarea ei, iar Teatrul din Turda, de la înființare (1948) a fost o adevărată cetadelă permanentă de spiritualitate românească, atât pe tărâm transilvan, cât și pe cel național.

Primul său director, pentru scurt timp, regizorul de marcă Ion Oțeanu, apoi Vintilă Rădulescu și alții, au condus cu dăruire destinele acestui teatru plasându-l la concurență cu alte teatre de seamă din țară, cu regizori și actori talentați pe care nu știut să-i utilizeze în roluri potrivite, păstrându-i în colectivul artistic.

În 1950, în urma unei hotărâri guvernamentale, teatrul turdean și-a îmbogățit colectivul actoricesc cu un grup de actori detașați de la Teatrul Național Cluj. Printre aceștia mă aflam și eu. Nu regret că detașarea pentru câteva luni a durat zece ani. Aici se formase deja un colectiv bun, dăruit scenei, unde mi-am găsit mari posibilități de exprimare.

Îmi amintesc cu plăcere de spiritul de echipă ce ne caracteriza, de respectul ce-l aveam pentru fiecare rol interpretat. Roluri, roluri... , adică tot atâtea ipostaze de viață, mereu altele, adunate cu nerăbdarea celui care vrea să dea contur unei exuberanțe proprii dezvoltării artistice.

Activitatea mea la Teatrul din Turda a fost una prolifică, abordând roluri de mare intensitate, poate cele mai frumoase din cariera mea. Acum, peste ani, emoțiile mă năpădesc la amintirea succeselor obținute atunci, cu frumoasele realizări regizorale și actoricești la piesele din dramaturgia universală, clasică și contemporană românească: **Avarul** (Molière), **Slugă la doi stăpâni** (Goldoni), **Nevestele vesele din Windsor** (Shakespeare), **Nunta lui Figaro** (Beaumarchais), **Oaspeți nepoftiți** (M. Stehlik), **Filomena Marturano** (Eduardo de Filipe), **Omul care aduce ploaia** (R. Nash), apoi **O noapte furtunoasă** (Caragiale) **Omul care a văzut moartea** (V. Eftimiu), **Surorile Boga** (G. Ciprian), **Casa din strada Coșbuc 10** (Fl. Vasiliu) etc.

Mă gândesc cu plăcere la aceste spectacole ce se jucau seară de seară cu sălile arhipline spre satisfacția noastră, a acelor implicați în reușita lor, constituind adevărate momente de desfătare. Nu pot fi uitate aplauzele spectatorilor, cărora le voi rămâne veșnic recunoscător pentru dragostea și aprecierea cu care m-au înconjurat.

La Teatrul din Turda am găsit actori de mare valoare: Marusica Maximilian, Gheorghe Radu,

Puica Sterian Bessiu, Avram Bessiu, Papa Lorenz, Petre Felezeu, Jean Lupu, Lia Cîrbunescu, Traian Dragoș, Lucia Tămaș, Tănase Cazimir și alții, care prin talentul lor, pasiune și dăruire, au înnobilat actul teatral turdean.

La Turda am găsit regizori de excepție ca maestrul Vintilă Rădulescu, secondat îndeaproape, cu pasiune, de actrița-regizor Rodica Ghimuș-Radu, Radu Miron, Constantin Antal, Ion Deceanu, Ion Dar, Constantin Leoveanu, care folosind potențialul actorilor au reușit să facă din acest teatru unul a cărui faimă s-a răspândit pe tot cuprinsul țării, prin turneele cu sute de spectacole de calitate.

În 1957, la „Concursul tinerilor actori", din capitală, dintre cele 45 de teatre concurente, Teatrul de Stat din Turda a triumfat cu piesa **Oaspeți nepoftiți** de M Sichlic, premiați fiind actorii Rodica Radu, Avram Bessiu și Ionel Banu.

Au fost și perioade în care teatrul a suferit în plan artistic, umbrit de nefastul comunism (concesii, vizionări, cenzură), dar partea luminoasă a rolurilor jucate nu ne-o putea lua nimeni.

Acum, la 60 de ani de existență a Teatrului de Stat Turda, mă gândesc cu smerenie la acei actori și regizori care au dat prestanță și strălucire acestui lăcaș de cultură, peste timp. Cu nostalgia, în suflet, a rolurilor jucate cu credință și pasiune, sunt mândru că am contribuit și eu la prestigiul scenei turdene.

Cu aceste gânduri, urez actualului colectiv artistic al teatrului din Turda succese în superba menire de slujitori pe altarul Thaliei.

IONEL BANU

Nuptiu cu frumosul din noi

Un telefon. Aranjament pentru o întâlnire. O mâsuță „de doi" într-un local din fața Teatrului Național din Cluj. Doamna Rodica Radu mă așteptă; neașteptat în cadrare, o plasă plină cu fotografii-amintiri, cafea, fum de țigară...

– Sunt și soția, dar și... secretara lui Gheorghe Radu. Așa, ca să știi...

– Vorbiți cu dificultate...

– N-am cancer. Dar nici nu se știe ce am. Mușchii apasă pe corzile vocale... Stai să-mi aprind o țigară!...

– Ați jucat mult la Teatrul de Stat din Turda?

– Ani mulți și frumoși. Eu am 81 și soțul meu 89 de ani și am vrea să se mai întoarcă vremurile acelea.

(Din *auz*, vocea cronicarului Virgil Sângeorzanu: „Jocul nuanțat, plin de vervă al actorului Gh. Radu a fost răsplătit de public cu numeroase aplauze la scenă deschisă – credem că este potrivit să amintim că actorul Gh. Radu, datorită seriozității și profunzimii cu care își studiază rolurile, nu duce lipsă de asemenea aplauze nici pe scena Teatrului Național din Cluj din al cărui colectiv face parte." – *Ce facem duminică? – O felie de lună*, de Aurel Storin.)

– *Actorul din cabina 5*...

– Da, a rămas celebră formularea lui Victor Tudor Popa... soțul meu a jucat în mai bine de 90 de piese de teatru. Realmente fascinant a fost în (Machidon) *Împărăția lui Machidon*, de Ioana Postelnicu, (Harpagon) *Avarul*, de Molière, *Take, Ianke și Cadîr* de Victor Ion Popa, (Zizi) *Oaspeții care tac*, de Alexandru Voitin, (Esop) *Vulpea și strugurii*, de Guilherme Figueiredo, (Cetățeanul Turmentat) *O scrisoare pierdută*, de I. L. Caragiale. Pentru Machidon a fost răsplătit cu *Mențiune de interpretare* la Decada Dramaturgiei Originale, 1956. Dar a fost și decorat cu Ordinul Muncii cl. III-a, Ordinul Culturii cl. IV, iar în 2002 cu Ordinul Național „Pentru Merit" în grad de cavaler. A... meritat, după cum zicea V. T. Popa: *„Actorul e blând și pătruns cu tonusul din Copoul copilăriei sale; e aspru și nărăvaș (la nevoie) ca o furie dreaptă; e mucalit și spontan ca epigramele lui Păstorel; are nobilitatea clasică și mitică a unui rafinat clovn; mai păstrează sub sprâncenele cărunte o scânteie din ochii copiilor lui Tonitza; numește exemplar cu tenacitate și încăpățânare de țăran; își compune rolurile cu migala unui bijutier florentin și le oferă lumii cu generozitatea din tradiția a Românului, iubitor de frumos, de adevăr și oameni. Actorul din cabina 5 se numește Gheorghe Radu."*

– De dumneavoastră nu-mi spuneți nimic?

– Eu am absolvit Institutul de Teatru din Cluj. Și din 1951 până în 1961 am lucrat la Teatrul de Stat Turda. Am făcut și actorie (Galicica) *Vinovați fără vină*, de Ostrovski, (Florica) *Împărăția lui Machidon*, de Ioana Postelnicu, (Lizzie) *Omul care aduce ploaia*, de R. Nash, unde am făcut și regie. Ca de altfel și în *Cocoșelul Neascultător*. Dar am fost și 25 de ani instructor al unor teatre de amatori.

(Din *auz*, cronici favorabile la regia tuturor pieselor pentru copii, dar și pentru extraordinara montare a unei piese a clasei a III-a în limba germană de la Liceul G. Coșbuc).

A consemnat RADU VIDA

O clipă de răgaz cât... veşnicia

„Am amintiri mai multe decât un milionar" (Baudelaire)

E mai bine ca din când în când să-şi iei o clipă de răgaz şi să-ţi depeni amintirile, iar dacă această clipă de răgaz s-a prelungit, înseamnă că amintirile sunt multe, înseamnă că ai ce povesti şi altora, înseamnă că ai trăit. Iar noi, slujitorii scenei, suntem privilegiaţi din acest punct de vedere. Toată existenţa noastră este o permanentă apoteoză de trăiri, de vieţi... ROLURI.

– Câte roluri ai jucat sau mai bine zis câte vieţi ai trăit? întrebă reporterul.

– Peste o sută, răspunde actriţa cu nostalgie în priviri.

– Şi care v-a fost cel mai drag?

– Am fost cam infidelă... pentru că le-am înşelat pe toate...

– Cum aşa?

– Când primeşti un rol, te îndrăgosteşti de el, îţi-l asumi, îl joci cu succes, să zicem, dar vine următoarea piesă, alt rol, altă îndrăgoste. Pe precedentul rol îl aşezi frumos în cutia cu amintiri. Să fie asta infidelitate?

– Câte spectacole ai jucat?

– Imposibil să răspund la această întrebare! Sute, ba chiar mii! Comedia *Câte toate nu e fată* – 700 de spectacole. Toate Chiriţele, spun toate pentru că pe Coana Chiriţa am jucat-o în mai multe etape ale vieţii, la 34, la 54, şi acum la 6... mă rog... – 100 de spectacole.

– Care e partea cea mai frumoasă a acestei profesii?

– Repetiţiile, când se face simbioza piesă – rol – regizor – distribuţie, când toate repetiţiile sunt frământare şi căutare, atunci... da, aşa e, atunci te îndrăgosteşti de rol, de piesă. Gândul la premieră, gândul la public, cum te va primi Măria-Sa Publicul?! Şi toate acestea fac să-ţi tremure sufletul „Sufletul de lemn de violină" (Ionel Teodoreanu)

– Dar turneele?

– Turneele şi deplasările o adevărată epopee, o luptă. Turnee cu autobuzul, ce autobuze „elegante", cu scaune de lemn, turnee cu vagonul de dormit, când coboram din tren zăpada până la genunchi, dar seara, la spectacol, uitai de toate aceste intemperii. Freamătul publicului îl simţi înainte de a se deschide cortina şi după începerea spectacolului, la câteva pagini de text, îţi dai seama dacă piese place sau nu. Forţa actorului sunt aplauzele, dacă acestea „se pornesc" în timpul spectacolului „la scenă deschisă" succesul e garantat.

Sfârşit de spectacol, aplauze, actorul e bucuros, fericit, împlinit, autografe, felicitări. Încă o amintire în sertăraş. Sigur, n-a fost în sală niciun cronicar de teatru care să scrie despre tine, despre spectacol, să te cunoască şi Capitala, dar... spectacolul a avut succes, publicul te-a îndrăgit (data viitoare când vom veni, vor fi şi mai mulţi spectatori) şi uite aşa devii un „ilustru anonim actor din provincie".

Turneul a fost frumos, cu succes, cu întâmplări mai mult sau mai puţin hazlii. Ţin minte când am avut o pană de motor şi am rămas într-un sat toată noaptea... da... şi Popică, recuzitorul, s-a dus în sat a nimerit la o nuntă, şi s-a întors la autobuz cu de-ale gurii şi cu o pâine în vârf de sabie (sabie de recuzită), altă amintire... în sertar. Şi toate acestea ne-au legat, ne-am împrietenit – prieteniile legate la înerеţe sunt cele mai trainice. Faceţi-vă prieteni, adunaţi amintiri, puneţi-le în sertar, închideţi-l şi din când în când deschideţi-l şi povestiţi-le şi altora.

Cu drag,
MARIA VORONCA
o ilustră anonimă actriţă de provincie

Scrisoare către prima mea „Adresă"

c Aurel Ştefănescu

„A fost toate mergurile cu noi la mare/ pe toate cu soarele lor./ Fiindcă mama lui poiane a fost întotdeauna cerul".

Poate îţi mai aduci aminte de anul 1962...

Chiar dacă uneori îmi vine greu să cred că mă despart atâţia ani de ziua în care ţi-am călcat pragul pentru prima oară, îţi păstrez în tainiţele sufletului un loc pe care uitarea nu-l va putea şterge nicăieri vreme cât exist.

Încercând cu ardoare să transform în realitate un vis chinuitor, şi poate împins din urmă de destin, m-am prezentat gâfâit de emoţie la porţile tale cu speranţa să pot ocupa unul dintre locurile anunţate la un concurs pentru actori.

A fost momentul în care am înţeles că viaţa mea a luat-o pe un drum la capătul căruia întrezăream aura unui miraj. Felul în care am fost acceptat şi atmosfera caldă şi prietenoasă care m-a înconjurat au fost hotărâtoare în alungarea temerilor mele de început. Ai fost casa mea. Ai fost şcoala mea. Ai fost locul în care mi-am întâlnit sufletul pereche.

G E A M A N D U R A

piesă în trei acte de Tudor Muşatescu

DISTRIBUŢIA:

Zeia . . . . . AUREL ŞTEFĂNESCU
Rembrand . . . . . MIRCEA ZABALON
Alagrec . . . . . GHEORGHE STOIAN
Hussein . . . . . PUIU NEAGU
Luna . . . . . EUGENIA CHIOREANU JIGA
SMARA MARCU

REGIA ŞI MUZICA: **Constantin Leoveanu**

Decor: MIRCEA IVAN — Costume: EMILIA MIRON

Regia tehnică: GHEORGHE MOLDOVAN — Sufleur: ROSEMARIE LEOVEANU

Deşi câteodată drumul parcurs mi s-a părut cumplit de greu şi lupta cu limitele mele mi-a dat destule clipe de neseninu şi disperare, astăzi îmi dau seama că toate acestea au avut un rost firesc în câştigarea unei largi experienţe de viaţă şi de profesie.

Odată adoptat m-ai pus în treabă şi am muncit pe rupte. Ucenicia mi-am făcut-o jucând mult şi în genuri foarte variate. Spectacole şi turnee interminabile, din graniţă în graniţă, uneori în locuri în care nu călcase niciodată o trupă de teatru şi în care eram priviţi cu nişte extraterestri. Tot ce s-a întâmplat în acea perioadă s-a transformat pe parcurs într-o comoară de amintiri care mi s-a inscris în suflet.

Am avut şansa şi satisfacţia de a face parte dintr-o trupă de actori talentaţi de la care am învăţat în primul rând respectul nemărginit faţă de meserie. Stând alături de ei şi urmărindu-i seară de seară, jucând de multe ori în cele mai vitrege condiţii am deprins multe din tainele scenei, am furat meserie cum se spune în teatru. Noi, cei din generaţia tânără, la vremea respectivă, am fost onoraţi să jucăm alături de artişti ca Ena Cenariu, Puica Sterian, Emilia Luca, Reli Păunescu, Ani Florescu, Luci Târnaş, Ţupu Simionescu, Avram Besoiu, Dem Constantinescu, Ion Lorenz, Jean Lupu, Iuliu Giurgiu, Constantin Miron, Puiu Nengu, Traian Dragoş, Titus Luca. Din păcate timpul este foarte ingrat cu artiştii şi urma lor se stinge odată cu cei care i-au admirat şi aplaudat. Ar fi o listă prea lungă să înşir toţi colegii şi totodată prietenii pe care i-am avut în perioada pe care am trăit-o în oraşul de pe Arieş. Desigur istoria ta bogată i-a consemnat pe toţi.

Pentru mulţi artişti care s-au perindat pe scena ta ai fost o rampă de lansare către cariere strălucitoare. În foarte multe teatre mari din ţară şi-au câştigat locuri în primele rânduri mulţi din cei care şi-au început drumul aici.

Cu toate că uneori ai fost considerat, dureros de nedrept, rudă săracă a teatrului românesc, întotdeauna şi-ai păstrat demnitatea şi cinstea faţă de menirea ta. Am o imensă admiraţie şi consider aproape miraculos faptul că ai reuşit să ţii piept atâtor asedii, atâtor cutremure şi vremuri potrivnice, că ai rămas în picioare, cu inima bătând puternic, în pofida acelora care şi-au prezis de multe ori nefiinţa. A fost meritul generaţiilor care s-au succedat până în ziua de azi, eforturile lor neprecupeţite asigurându-ţi înaintarea în timp. Tot aşa cum Dumnezeu ne-a dăruit pe noi actorii cu vieţile tuturor personajelor pe care le interpretăm, tot aşa toţi cei care şi-au trecut pragul şi-au dăruit câte un crâmpei din viaţa lor.

Cu toată recunoştinţa îţi doresc în continuare o existenţă lungă cu săli pline şi cu spectacole care să te impună în viaţa teatrului românesc.

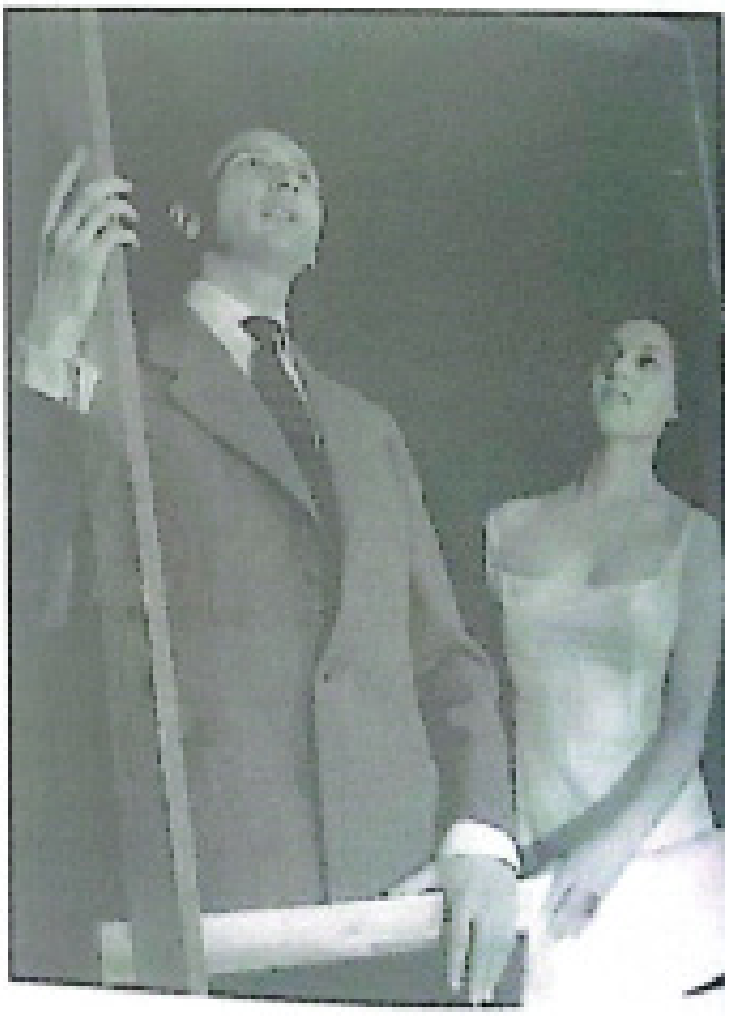

AUREL ŞTEFĂNESCU
Ultima adresă:
Teatrul Naţional Tg. Mureş

Reuşitele vin doar din iubire

Anii de studenţie la Institutul de teatru şi cinematografie, „I. L. Caragiale", cum se numea atunci, au fost anii cei mai frumoşi, plin de emoţie şi visuri. Am absolvit la clasa Ion Sahighian-maestru emerit al artei.

Îmi amintesc cu mare plăcere, faptul că în ultimii doi ani de studenţie am jucat în două spectacole la Teatrul de comedie Bucureşti cu Mitică Popescu, coleg de grupa şi alături de mari actori în spectacolele *Fizicienii* de Friederich Dürrenmatt şi *Un Hamlet de provincie* de Cehov. Regia spectacolelor aparţinea lui Lucian Giurchescu. Am fost pur şi simplu invitaţi să colaborăm cu Teatrul de comedie. Nu pot să nu amintesc şi câţiva dintre actorii cu care jucam: Mircea Şeptilici, Mircea Balaban, Nineta Gusti, Mihai Paladescu, Florin Scărlătescu, Ştefan Tapalagă, şi alţii...

Mi s-a propus ca la absolvire să fac parte din familia acestui teatru. Propunerea a venit din partea actriţei Nineta Gusti – artistă emerită – care a vorbit cu Radu Beligan, care a fost de acord, el fiind directorul teatrului de comedie. Am fost chemat la direcţiunea teatrului unde era şi Nineta Gusti. Parcă aud şi acum vorbele lui Beligan: „Îl luăm dragă, îl luăm, îl cunosc". A fost să fie altfel. Părinţii mei, ţărani, din Vâlcele, erau foarte bătrâni. Am ales să fiu pentru timpul care mai rămânea alături de ei. Am venit la Turda. Am găsit un colectiv de mare entuziasm, pornit să urce pe înălţimi la care numai aşa-zisele teatre mari puteau să aspire. Ei bine, Teatrul de Stat Turda, a jucat spectacole mari, dacă aş numi doar câteva nume de regizori şi piese: Vlad Mugur, Victor Tudor Popa, Otto Rappaport, şi alţii. E important să numesc câteva piese jucate de colectivul turdean şi care au depăşit ecoul local: *Când luna e albastră şi cerul e senin*, de Hugh Herbert, *Haugiţa* de Carlo Goldoni, *Menajerie de sticlă* de Tennessee Williams în regia lui Raluca Iorga, *Romanticii* de Edmond Rostand, *Vedere de pe pod* de Arthur Miller în regia lui Vlad Mugur, *Vinovaţi fără vină* de Aleksander Ostrovschi, *O scrisoare pierdută* de I. L. Caragiale, *Căsătoria* de Gogol în regia lui Victor Tudor Popa. Iată doar câteva piese din repertoriul Teatrului Turda, şi care au însemnat tot atâtea succese. Teatrul din Turda un colectiv unit, Teatrul din Turda, amintiri plăcute, de ce nu şi nostalgii de început, când nimic nu mai conta, decât doar TEATRUL, eram în Teatrul din Turda! Doresc actorilor Teatrului din Turda succese pe măsura visului lor plin de dăruire şi noblete.

Reuşitele vin doar din iubire pentru teatru, şi mă întreb, poate fi cineva fără această nemăsurată iubire pentru scenă? Răspunsul vine de la sine, nimeni. Câtă vreme veţi păşi în teatru ca în catedrală, câtă vreme vă veţi respecta pe voi înşivă veţi respecta desigur teatrul.

Cineva spunea că teatrul este arta efemerului. Ea nu dăinuie precum pictura, sculptura, pelicula de film. Parafrazând spun următoarele: dacă spectacolul emoţionează, dacă actorii ard pe scenă, ei va dura în inima spectatorilor care va aplauda seară de seară şi care îşi vor aminti cu siguranţă de faptele voastre frumoase, ani şi ani. Visaţi cu ochii deschişi. Seriam undeva în poeziile mele un lucru pe care îmi îngădui să-l notez, din debutul meu în poezie: *„Omul/o lacrimă/şi grâu. / Lasă Doamne / omului visarea / cum din iubire / legi / răsăritul / şi-nserarea."*

Aminteam ceva de nostalgie? Spuneam în poezia „Chemare": *„Chem lângă mine / copacii / singurii prieteni / rămaşi pe maluri. / Le povestesc / amintiri de demult. / Doar ei ascultă / ce-am fost / şi ce sunt."*

Vă îmbărbătez, colegii mei din Turda! Faceţi fapte mari în scenă întru' înnobilarea artei teatrului vostru.

PETRU DONDOŞ

Iubesc teatrul

... pentru că este un minunat act de comunicare, extrem de fragil și efemer. Seamănă cu viața. Nivelul la care comunicăm depinde de noi, de actori, iar echilibrul este dat de schimbul de energii dintre participanții la actul de creație.

Publicul este parte integrantă a spectacolului, între el și actor are loc tot timpul o amplă dezbatere despre „omul" care trăiește, iubește, urăște, caută.

Actorul, cel mai important element (pion?) în acest act reușește prin adevăr și sinceritate (cu mijloace puține dar cu efect maxim) să producă acel miracol care se cheamă succes.

Toate aceste gânduri care n-au ajuns să fie idei rostite mi le-a prilejuit aniversarea teatrului turdean, aflat la o vârstă de-a-ndelepciune, dar și de curaj de a începe cu fiecare stagiune o altă filă de prezent pentru prezent.

MIA SELEȘ

Poarta amintirilor

Da! ASTA-I CIUDAT! Eu chiar pe acolo intram!

Pe poarta mare a clădirii. Pentru mine poarta cea mare era aceea pe care intrau artiștii, funcționarii, musafirii Teatrului de Stat Turda. Nici nu știam bine cum arăta intrarea în sala de spectacol.

Pentru că eu pe dincolo intram! Acolo era casa mea – la propriu. Locuiam în teatru.

După ce pășeam din strada pe ușa „cea mare", urma scara impunătoare, care ducea la etaj, acolo uși cu birouri, o ușă mare în față, care dădea în holul de regrupare, hol de regrupare cu o masă mare de biliard (acolo am învățat să joc extraordinar biliard) cu multe fotografii pe pereți, fotografii de spectacole bineînțeles, cu artiștii teatrului, și apoi holul! Holul cel lung spre cabine.

Prima ușă spre dreapta, după o draperie de pluș era intrarea spre balconul sălii, acolo unde aveam prilejul de a intra după pofta inimii, oricând, la repetiții, la spectacole. Acolo eram mai tot timpul. Și priveam, și mă bucuram, și comentam, și criticam, și mă simțeam unică în privilegiul meu. Mai departe, holul lung care găzduia cabinele actorilor, cu mirosul acela de fond de ten și de mastic.

Cu Domnul Besoiu, Avram Besoiu – directorul de atunci – și Doamna Puica, o minune, și Doamna Simionescu, și Doamna Ema, și Domnul Miron, și Giurgiu, și Neagu, și Aurel Ștefănescu, și Domnul Lupu, și Doamne, știu, jur că știu cum îi chema pe toți! Și Domnul Leoveanu – regizorul, și Domnul Rădulescu, și Doamna și Domnul... și spectacolele toate. Toate le știam pe dinafară.

Și dincolo de culoarul cu cabine, urcam scara spre atelierul lui tata. Atelierul de pictură – o imensitate – o frumusețe – un rai – tata – Rafael Galin – pictor scenograf la Teatrul de Stat din Turda.

De asta locuiam eu în teatru!

Am locuit întâi sus de tot. O scară de lemn, îngustă, aproape verticală, pe unde ajungeam aproape de cer, într-un spațiu ca un decor, cu ferestre ovale, din care priveam acoperișul bisericii negre din piață din fața teatrului, și drumul meu spre școală (Liceul Mihai Viteazu, unde am urmat clasa a X-a și a XI-a a secției reale, cu profesorul Botezatu la matematică și cu profesorul Langa la română. Mai era și doamna Mandița la chimie...)

Eu am intrat la IATC, iar profesorul Langa a devenit directorul teatrului. „Domne m-ai păcălit (mi-a spus peste ani) n-ai recitat în viața ta la școală vreo poezie."

Da! Vă dau cuvântul meu, și pot depune mărturie toți cei care m-au văzut acolo, că am locuit în Teatrul de Stat din Turda.

Tata, scenograf. Eu, elevă. Mama, superbă și regizor tehnic.

Îmi aduc aminte, când ne-am mutat noi de-acolo de sus, sus de tot, din pod, puțin mai jos – la etajul 1, într-un spațiu compus din 3 birouri evacuate unde geamurile nu mai erau ovale ci mari, dreptunghiulare, cu perdele, și prin care vedeam chiar biserica toată și strada cea mare, în dreapta și în stânga, și chiar liceul îl vedeam prin geamurile acelea.

Paradoxal! Coborâsem, iar eu mă înălțasem la statutul celei care nu mai locuiam în pod! Și drumul până la scenă era mai scurt, și drumul până la artiști era mai scurt și mai onorant.

Îmi mirosise și acum a serile și diminețile de acolo, și îmi aduc aminte de o seară, când mama și tata plecaseră la o mică petrecere de după premieră. Eu aveam a doua zi teză la istorie și stăteam acasă să mă culc devreme, dar n-a fost așa. Când s-au întors în zori, luminile erau aprinse, și radioul deschis la maxim și urla pe unda Europa Liberă cu ecouri puternice în toată incinta teatrului, în care nu eram decât eu, lumina aprinsă, radio Europa Liberă, păziți cu toții de nelipsitul portar, care în vigilența specifică sipetului a făcut un referat a două zi. Nu e vorba de dizidența din mine. Mă plictisisem și m-am distrat și am adormit. Tata s-a supărat, dar s-a și speriat. Dar n-am fost dați afară din teatru.

Au trecut mulți ani, și după Piatra Neamț și angajarea mea la Teatrul Național din Cluj am avut o colaborare cu Teatrul de Stat din Turda. Un spectacol realizat de regizorul Val Mugur (tatăl minunatului Vlad Mugur) cu „Asta-i ciudat" de M. R. Paraschivescu. Și am jucat acolo. Pe scena aceea. Am stat într-o cabină de acolo și am avut parteneri pe Domnul Neagu, și pe Mircon, și nu știu exact, atât îmi scapă, cine a stat pe locul meu de la balcon?

Dar mi-a fost ciudat, și bine, și spaimă, și dor de mine adolescenta, de mine cea cu mama și tata (tata care nu mai era atunci) și poate că a fost cel mai adevărat „ACASĂ".

ASTA-I CIUDAT

P. S. Ciudat e că tata – Rafael – doarme acolo, la Turda, alături de tatăl lui – Victor Galin – care a pictat catedrala din Turda și s-a întâmplat să adoarmă tot acolo.

ASTA-I CIUDAT!

CARMEN GALIN

Acum câţiva ani, dacă nu chiar 38...

Am fost plăcut surprins să aud la telefon vocea vechiului meu prieten de la Cluj, scriitorul Cornel Udrea. Cu toate că nu o mai auzisem de douăzeci de ani, am recunoscut-o imediat, fiindcă a rămas neschimbată, aşa cum neschimbat a rămas şi Cornel: jovial îndrumător şi binevoitor. Am fost însă şi mai surprins când am aflat motivul convorbirii: Teatrul din Turda împlineşte şaizeci de ani şi în timp ce mă ruga să trimit câteva gânduri despre acest eveniment mă copleşit emoţia, fiindcă pentru mine perioada petrecută aici a fost anul în jurul căruia s-a desfăşurat întreaga mea viaţă, şi care mi-a marcat definitiv cariera.

O săptămână întreagă mi s-au perindat prin suflet acele timpuri fără să pot scrie un rând, de parcă aş fi vrut să le apăr de indiscreţii, cum îşi apără un îndrăgostit marea iubire. Pentru că atât a fost pentru mine Teatrul de Stat din Turda: o iubire care m-a acaparat încetul cu încetul, care mi-a oferit împlinirea pe plan artistic, iar oraşul pe plan familial. Iar acum, când încep să scriu, mă văd într-o dimineaţă de iulie, anul 1971, foarte devreme, coborând în gara din Câmpia Turzii cu repartiţia de actor la Teatrul din Turda în buzunar. Era pentru prima oară când vedeam acel peisaj, care avea să-mi devină atât de familiar.

Când am ajuns aici am întâlnit o trupă de actori devotaţi scenei, talentaţi şi cu un mare potenţial, care erau gardaţi de un colectiv tehnic de scenă alcătuit din profesionişti, iar atelierele teatrului puteau rivaliza cu orice casă de mode, de tâmplărie de lux, sau de pictură. Era o atmosferă de teatru adevărat, cum rar se mai poate întâlni. Am nimerit într-un moment fast al teatrului turdean, care îşi găsise rostul în mijlocul cetăţii sale, şi îşi cucerise respectul şi preţuirea publicului.

Am avut şansa să debutez şi să-mi fac ucenicia alături de colegi minunaţi. Voi începe prin a-l evoca pe Puiu Neagu, un mare suflet şi un actor complet. El a venit la Bucureşti, la repartiţie, şi s-a bucurat enorm când trei absolvenţi au ales Teatrul din Turda: Mircea Diaconu, Emilian Cornea şi Ştefan Stancu. La şcoala de teatru intri dacă ai calităţile necesare, şcoala îţi le şlefuieşte atât cât se poate şi cât este timp, dar devenirea artistică o capeţi pe scenă, muncind mult lângă colegi valoroşi. Şi Puiu Neagu a fost printre cei mai valoroşi şi generoşi, cu o prezenţă la public pe care o invidiau mulţi. Din trupă mai făceau parte mulţi actori de prestigiu, talentaţi şi devotaţi scenei şi publicului, dintre care amintesc pe Petru Dondoş, Simon Salcă, Relu Ştefănescu, Smaranda Mareu, Elena Jitcov, Eugenia Jiga, Mihai Ionescu Vrăneşti, Ana Pădeanu Florescu, Mariana Marineseu, Emilia-Bota Luca, Constantin Miron, Lucia Tamaş, Traian Dragoş, Maria Voronca, Traian Costea, Tom Brassdorfer şi alţii. Era o trupă solidă, ce care s-ar fi putut mândri orice teatru din ţară. Alături de ei am început o carieră artistică prodigioasă, plină de provocări şi de satisfacţii.

Am avut o primă stagiune foarte încărcată, fiind distribuit în patru premiere de către cei trei regizori ai teatrului (trei regizori angajaţi într-un teatru, ce vremuri!!!): Aureliu Manea în *Gaiţele* şi *Maşina de Scris*, Ioan Dan în *Secunda 38*, Constantin Leoveanu în *Şeful Secretului Şoflete*. Şi aşa am continuat, stagiune după stagiune, spre marea mea bucurie, cu multe roluri principale, cu sute de reprezentaţii, cu multe deplasări, cu cucerirea publicului, care a început să mă îndrăgească. În perioada începuturilor mele s-a desfăşurat un turneu prestigios la Bucureşti cu cele trei spectacole montate de Aureliu Manea, *Roata în patru colţuri*, *Gaiţele* şi *Maşina de scris*, turneu care a proiectat Teatrul din Turda în atenţia criticii şi a publicului bucureştean.

Dar, cum deseori apar perturbări mai mult sau mai puţin obiective, funcţionarea normală a teatrului s-a dereglat datorită unor exigări manageriale care au dus la schimbarea frecventă a conducerii (patru directori în patru ani) şi, treptat, a fost afectată producţia artistică, ceea ce provocă inevitabil deteriorarea relaţiei cu publicul. Mulţi actori au plecat prin transferuri sau pensionări. Uşor deconcertat,

am vrut să plec și eu la Brașov, dar când am solicitat aprobarea pe cererea de transfer, s-a produs marea surpriză: am fost numit director.

Am respirat profund și, cu ajutorul tuturor colegilor din teatru, am pornit la un nou drum. Un drum lung, greu, dar pentru care merita să-ți dedici viața. Erau foarte multe de făcut în lupta pentru recâștigarea publicului: întărirea colectivului artistic prin angajarea și colaborarea cu actori, regizori, scenografi; alcătuirea repertoriilor în așa fel încât să intereseze spectatorii, dar să fie și de ținută literară; realizarea de spectacole de înalt nivel artistic, montate modern dar accesibil, cu mare priză la public. Turda a reconfirmat și de această dată că este un loc binecuvântat, care focalizează energii pozitive, creatoare. Căci trupa s-a completat cu colegi inimoși, talentați și la fel de dăruiți ca și cei de dinainte.

Printre primele măsuri pe care le-am inițiat a fost lansarea de concursuri, în urma cărora peste șaizeci de colegi din compartimentul artistic au venit la Teatrul de Stat din Turda în această perioadă: actori, regizori, scenografi, secretari literari. Pentru unii scena turdeană a însemnat primul contact cu teatrul profesionist, pentru alții o rampă de lansare, sau un popas pentru realimentare energetică. Toți însă, fără excepție, au făcut ca teatrul să renască și să-și recucerească locul în inimile spectatorilor.

Au venit mulți absolvenți de la Institutele de teatru: Marcel Iureș, Liana Ceterchi, Tudorel Filimon, Răzvan Vasilescu, Nicolae Manolache, Viorica Mischiliu, Ileana Negru, Călin Stanciu, Iosif Cojic, Rozalia Mayor, Katalin Lukacsy și alții. Este o mândrie că mulți dintre cei care și-au început cariera la Turda sunt acum personalități artistice la nivel național, sau membri marcanți ai colectivelor artistice din care fac parte.

Un loc aparte l-au ocupat colegii noștri „corp ansamblu", fără de care trupa nu ar fi avut atâta prospețime, farmec și strălucire. Deveniseră tradiționale concursurile din fiecare toamnă pentru ocuparea posturilor artistice vacante, în urma cărora peste treizeci de tineri foarte talentați au avut acces în teatru. Din cauza unei politici extrem de limitative, erau foarte puține locuri la examenele de admitere în învățământul superior artistic, și rămâneau pe dinafară talente autentice. Importanța acestor tineri în teatrul nostru este subliniată de distribuirea lor în roluri de mare amploare, de care s-au achitat, de multe ori, cu strălucire. Îmi amintesc cu nostalgie de drumul parcurs de fiecare de la examenul de concurs până la debut. Unii nu au confirmat și nu au rămas, cei mai mulți însă s-au integrat în peisajul artistic local sau național. Sunt convins că trecerea lor prin teatrul turdean a rămas vie în sufletul spectatorilor, cei pe care i-au iubit cu toții, și cărora le-au dedicat talentul și energia lor. Îmi amintesc cu drag de Miriam Cuibus, Sergiu Iva, Stela Furcovici, Maria Junghietu, Gabriel Chirea, Vasile Luțan, Adriana Gădălean, Nina Antonov, Ginuc Vintilă Crișan, Liliana Ghițiă, Puța Darie, Gabriel Costea, Narcisa Pintea, Rodica Lăpușe, Eugenia Șerban, Leontina Moga, Ana Cojocneau și mulți alții. Ordinea în care i-am citat nu este valorică, ci cronologică. Și datorită lor, spectacolele noastre erau așteptate cu drag și cu nerăbdare de publicul nostru de la sediu și de pretutindeni.

Au venit alături de noi, contribuind cu talentul și experiența lor la realizările noastre artistice, colegi de vârste și genuri diferite, care au completat structura trupei. Printre ei s-au aflat Geta Cibolini, Nicolae Făgădaru, Ștefan Petrucă, Mircea Cosma, Aurelian

Georgescu, Emil Schmidt, Mariana Müller, Virgil Müller, citați tot în ordinea sosirii în teatru. Au fost și colaboratori de prestigiu alături de noi: Tamara Buciuceanu-Botez și Catrinel Dumitrescu.

Aceasta era trupa de actori cu care au montat regizori importanți: Aureliu Manea, Marin D. Aurelian, Victor Tudor Popa, Raluca Iorga, Matei Vasodi, Mircea Moldovan, Andrei Mihalache, Ioan Pitaru, Virgil Andrei Vițâ. De asemenea, scenografia era asigurată de artiști de prestigiu: Gheorghe Matei, T. Th. Ciupe, Clara Lubenez.

Despre fiecare dintre acești colegi aș putea vorbi mult, de ei mă leagă amintiri extraordinare, întâmplări din timpul repetițiilor, al spectacolelor, din turnee și deplasări. Despre lupta cu condițiile grele, aproape insurmontabile, despre emoțiile, crizele nervoase provocate de îndoieli, reușitele fericite, succesele, aplauzele, dragostea publicului. Sunt de neuitat microstagiunile noastre care funcționau în peste douăzeci de orașe, pe care aș dori să le enumăr, pentru că astăzi o atare situație pare fantastică: Câmpia Turzii, Dej, Gherla, Alba Iulia, Blaj, Sebeș, Orăștie, Abrud, Câmpeni, Baia de Arieș, Zalău, Șimleul Silvaniei, Jibou, Bistrița, Năsăud, Mediaș, Sighișoara, Toplița, Gheorgheni, Odorhei, Bălan. Dar turneele mari, cel de iarnă care pornea din nordul Moldovei și dura aproape o lună, sau cel de vară pe litoral, făcute cu autobuze de mult reformate!!! Acest volum de muncă pare imposibil de atins, însă cifrele îl confirmă: se jucau anual peste 250 de spectacole (în anii de autofinanțare peste 400) în fața a peste 100. 000 de spectatori. Și fiecare stagiune dispunea de un portofoliu de 10 – 15 titluri, dintre care 4 sau 5 premiere.

Toate acestea au fost posibile deoarece am realizat spectacole frumoase, cu priză la public, bine montate, bine distribuite și jucate cu dăruire și respect pentru publicul care ne iubea. Având convingerea că mulțumi dintre cei care vor citi aceste rânduri le va face plăcere, voi reaminti câteva titluri de spectacole de succes: ***Jocul de-a vacanța, Geamandura, Chiriță în provincie, Visul unei nopți de iarnă, Tache, Ianke și Cadâr, Ce înseamnă să fii Ouest, Sosesc deseară, Mosoheta, Moara cu noroc, Steaua fără nume, O noapte furtunoasă, D-ale carnavalului, Nobili de ocazie, Floarea de cactus...***

Aș dori să subliniez încă o dată contribuția determinantă pe care au avut-o regizorii, angajați sau colaboratori, în obținerea rezultatelor amintite. Aureliu Manea, acest regizor de excepție, singular în peisajul teatral românesc, a fost acela care a montat spectacole de excepție care au ridicat prestigiul teatrului turdean. Cu Marin D. Aurelian, cu generozitatea, erudiția și talentul care-l caracterizau, am putut realiza un program de montări din dramaturgia interbelică care au valorificat la maximum potențialul artistic al trupei și au venit în întâmpinarea așteptărilor publicului.

Teatrul nostru a avut șansa unor prieteni de calitate în rândul scriitorilor din Cluj, care au fost mereu alături de noi și ne-au susținut în demersurile noastre artistice: Mircea Ghițulescu, Ion Cocora, Ioan Noja, Constantin Cubleșan, Horia Bădescu, Comel Udrea...

Pentru că teatrul avea mulți prieteni care ar fi vrut să fie în preajma noastră, a fost înființat „Clubul iubitorilor de teatru", care a devenit locul de discuții, uneori aprinse, de inițiții muzicale și nu în ultimul rând de divertisment. Nu am putut omite clubul din amintirile mele, deoarece aici ne întâlneam cu mulți prieteni din oraș și puneam la cale multe din proiectele artistice care au prins viață pe scenă.

Ca actor, am fost mereu în legătură cu „infrastructura" teatrului, oamenii fără de care spectacolele n-ar funcționa: atelierele, tehnicienii de scenă, mașiniștii, cabinierele, personalul de sală, de pază etc. Spectacolele noastre au beneficiat de decoruri construite cu grijă și migală de nea Avram, tâmplarul, așezonate cromatic de Mișu Frățeanu, pictorul executant plin de inspirație și umor, croitorii îmbrăcau personajele cu costume impecabile. Repetițiile și spectacolele erau dirijate cu competență de regizori tehnici cum cu greu se mai întâlnesc astăzi în teatre: Nelu Bucur, Ovidiu Cosac și Sergiu Iva. Piese de bază, mereu atente și devotate au fost și cele două doamne din cușca sufleurului și apoi de la ateliere: Ana Cosac și Valeria Ilea. Benefic pentru noi a fost că mașiniștii, recuziterii, electricienii erau bun profesioniști, adevărați oameni de teatru. Teatrul din Turda dispune de un spațiu generos dar greu de întreținut, iar personalul de sală depunea eforturi uriașe să-l facă tot mai primitor. Adăc acum mulțumiri întregului personal tehnic pentru abnegația în crearea condițiilor optime pentru munca noastră și realizatorilor artistici.

Nu pot fi uitați nici cei care vindeau producția noastră și a căror muncă se desfășura în condiții dure: „mama" Elvira, Ciyuri Zvilinger, Nicu Șandru, Rodica Tarcea,

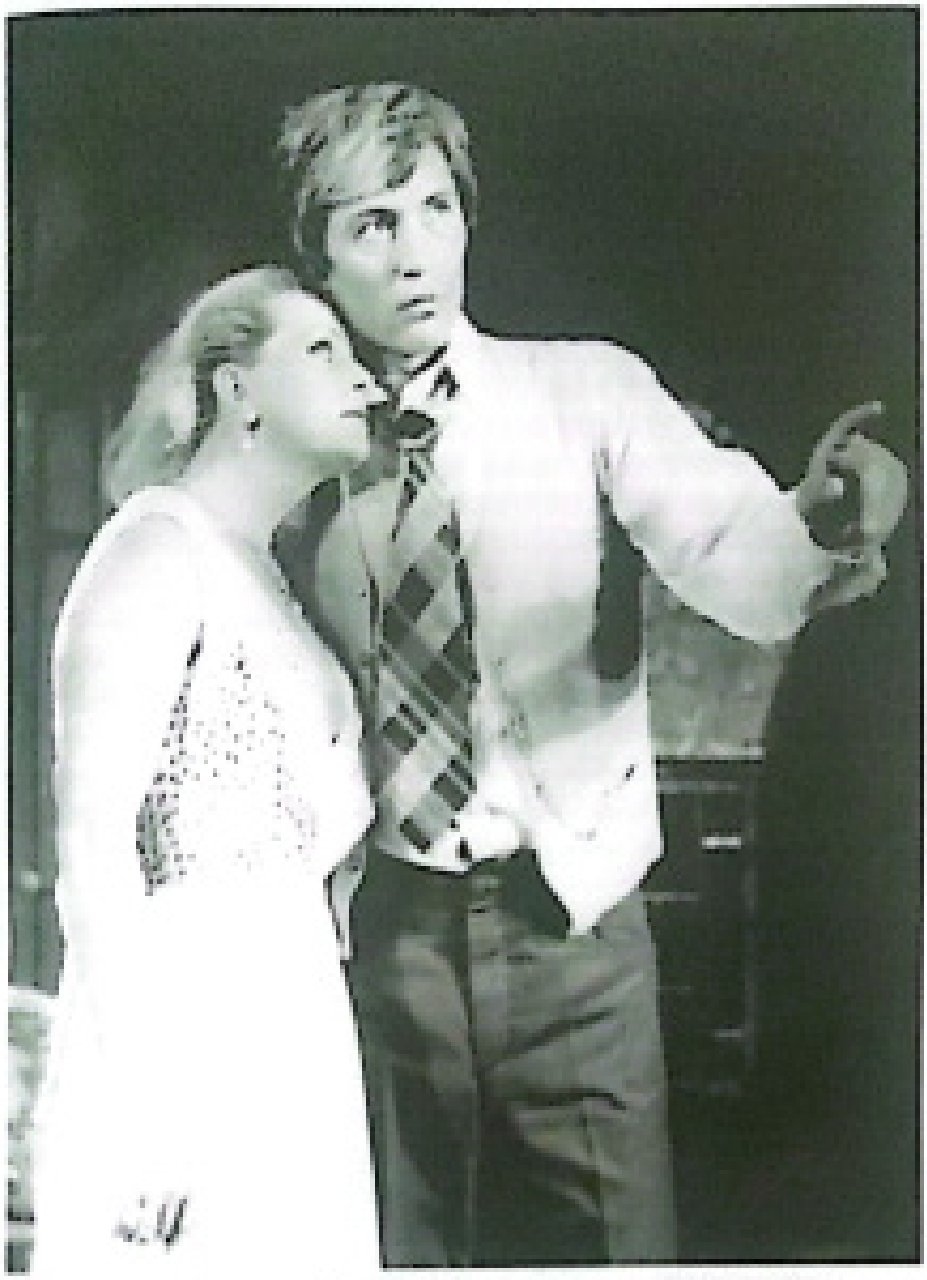

Finanțele teatrului au fost diriguite cu mână de fier de domnul și doamna Ghermăn, apoi de către delicata doamnă Melania Ionescu, contabil șef. Iar directorul, aflică eu, am avut în cea care a fost Emilia Mureșan, secretara, o colaboratoare de nădejde și plină de devotament pentru teatru.

Am prezentat foarte succint care a fost viața Teatrului din Turda în perioada în care am activat aici. Cei cincisprezece ani în care am fost director au zburat ca tot atâtea clipe. A fost un timp bun, cu realizări cu care mă mândresc și pe care le-am obținut împreună cu cei la care m-am referit mai sus. După revoluție m-am apropiat de locurile natale, dar Turda a rămas tot timpul în casa noastră, căci soția mea, Liana, este turdeancă, Alexandru, fiul nostru, s-a născut și a crescut aici și toate amintirile noastre sunt legate de aceste locuri.

Acum, la ceas aniversar, îi urez acestui teatru să trăiască în continuare mulți ani fericiți, cu realizări minunate, să-și readucă spectatorii în sala-i primitoare, unde să-i bucure și să-i facă mai optimiști. Această urare se va transforma în realitate, sunt sigur, fiindcă autoritățile locale manifestă o grijă sporită pentru viața spirituală a orașului, iar teatrul este condus cu pricepere și fermitate de o directoare tânără și talentată, doamna Narcisa Pintea.

LA MULȚI ANI, VOUĂ!

Prof. Univ. Dr. STELIAN STANCU

De departe-mi este dor

De multe ori, mai multe trăiesc acum mă „nu îmi este dor şi am uitat totul" Nu pot să cred că mă şi aşa ceva. Mie îmi este dor, de familie, de prieteni şi îmi este dor de tinereţea mea, lăsată în Turda pe scena Teatrului din acest oraş mic, dar care îmi este drag şi nu pot să uit vremurile trăite acolo. Aş vrea să dau timpul înapoi, să retrăiesc încă o dată clipa când am făcut primul pas în teatru. Nu pot uita primul contact cu Stelian Stancu – directorul Teatrului din Turda în acea perioadă – ce emoţii pe mine când l-am zărit la birou (poate şi faptul că era un bărbat frumos „ca un artist „cum se spune, fie vorba între noi şi acum cred că arată la fel) – îmi era teamă de ce are să spună, dar şansa mi-a surâs şi am fost acceptată. Îmi era teamă de colectivul teatrului, dar teama s-a risipit rapid. Căldura, înţelegerea cu care m-au înconjurat-o, profesionalismul lor, m-au ajutat, mi-au dat mai multă încredere în mine, şi am pornit la drum. Un drum nu prea uşor, dar munca în colectiv, alături de colegii mei, de regizorii fiecărui spectacol, după ore şi ore de muncă, repetiţii, am obţinut ceea ce am dorit.

Aş dori să mai trăiesc încă o dată emoţiile primului spectacol, şi a celorlalte spectacole. Normal, aş vrea să simt răcoarea de la ridicarea cortinei, aş vrea să mai aud aplauzele, fie de la sfârşitul spectacolului sau la scenă deschisă, aplauze care nu pot fi comparate, cred, cu nimic, vreau să văd zâmbetul pe faţa spectatorului (cel mai aspru critic). Regret că nu pot să dau timpul înapoi. Păcat. Nu pot să uit în toţi aceşti ani frumoşi şi grei totodată – rolurile pe care am încercat să le scot la liman, câte unul mai bine, altele foarte bine, altele poate nu aşa bine, dar cred că am reuşit ceva, şi din cauza aceasta vreau să cred că nici publicul nu m-a uitat aşa de repede. (În ţara mea adoptivă, am avut prilejul să întâlnesc pe Fuego, copilul nostru drag care venea la cabină după autografe, şi care când m-a văzut nu s-a venit să-şi creadă ochilor şi a exclamat „Tu eşti Gădăleanca, TU erai preferata mamei mele, să-ţi fie o poveste".

Ce mică este lumea! Nu pot să nu amintesc de Logodnica (*Hanul de la răscruce* de H. Lovinescu) – rolul de debut în 1976 – Agnes din *Jocul de-a ruleta* de M. Sebastian – Olga din *Încurcă lume* de A. de Herz – Mona din *Aventură* de J. Gruza şi K. Toplitz – Elvira *Visul unei nopţi de iarnă* de T. Muşatescu -alături de Stelian Stancu, (de fapt partenerul meu de scenă, în peste spectacole am jucat fără el) şi Catrinel Dumitrescu – Anica din *Generaţia de sacrificiu* de J. Valjean – Necunoscuta din *Steaua fără nume* de M. Sebastian cu Stelian Stancu şi Mircea Crivăţ alături – Ana din *Moara cu noroc* după nuvela lui I. Slavici – Nadia din *Revelion la bâlci de aburi* de E. Reazanov şi E. Braghinschi – Luluţa din *Charlie în provincie* de V. Alexandri alături de mult iubita, stimata, marea actriţă Doamna Daniela Bucuraşcanu, pe care am avut plăcerea să o am mereu la mine acasă în Germania cu prilejul unor spectacole susţinut în această ţară. Să nu o uit pe Estela din *Contractul cu diavolul* de A. Casona – cred că a fost printre ultimele roluri jucate în acest teatru, rol pe care l-am iubit cu o altfel de dragoste, poate ajungeam la o maturitate artistică, eu aveam nevoie în acest personaj. Mă gândesc şi acum mult la acest rol, cred că mi-aş dori să se mai dea din nou piesa, dar totodată cu

gândesc şi la regizorul Andrei Virgil Văţă, care spunea *Contractul cu diavolul* l-am câştigat, dar Contractul cu Viaţa NU."

Despărţirea a fost grea, dar vreau să păstrez momentele plăcute avute împreună. Cu durere în suflet mă gândesc şi la colegii care au plecat pe acelaşi drum fără de întoarcere. Cu toate acestea în memorie îmi revin frumoasele momente pe care le-am trăit în drumurile noastre prin ţară. Toată lumea ştie cât de greu ne era, cât frig am răbdat, poate foame (dar mai puţin), dar publicul din turneele noastre era atât de primitor, cald, că uitam de toate neajunsurile. NU pot să trec peste peripeţiile din deplasări: lipsa de căldură din autobuz, de multe ori se strica câte o piesă pe traseu, du-te caută cunoştinţe, relaţii să rezolvăm problema, să obţii un autobuz nou era foarte greu, dar frigul din sălile de spectacole. Nu pot uita *Visul unei nopţi de iarnă* jucat la Bucureşti. Ce frig, eram mai mult dezbrăcată decât îmbrăcată. Stelică, Catrinel eroul că nu aţi uitat Râmnicu Vâlcea cu spectatorul care s-a urcat pe scenă şi vă privea atât de normal susţinând că el este autorul şi multe alte peripeţii, colegi uitaţi pe drum după câte o pauză de ţigară. Cel mai frumos turneu era cel din februarie-martie, vedeai jumătate de ţară, şi nu pot uita invitaţiile pe care le primeam după spectacole. Stau acum şi mă întreb dacă şi în ziua de astăzi mai este aşa ceva posibil, nu prea cred, lumea are alte posibilităţi, dar nu mai are timp şi asta e foarte rău.

Aş mai fi multe de spus, dar nu aş vrea să vă plictisesc prea mult. Acum după atâţia ani cred că e momentul să vă mulţumesc. Mulţumesc fostului meu director Stelian Stancu, Maria Voronca, O. Cosac, A. Cosac, A. Ştefănescu, M. Cosma, A. Mihalache, Maria Junghietu, M. Marinescu, S. Iva, L. Ghiţă, Vasile Iuşan, Ginuc Crişan, Nina Amonov, G. Chirea, Narcisa Pintea, Rodica Lăpuşte şi întreg corpului tehnic şi atelier pentru răbdarea care aţi avut-o cu mine de la început până la sfârşit. Dacă am omis pe cineva nu am făcut-o cu intenţie. Nu ştiu dacă am să reuşesc să fiu alături de voi în această seară mărcaţă, poate va trebui să mă treceţi absentă, din alte motive, dar vă asigur că voi fii cu gândul la voi toţi.

Doresc Colectivului Teatrului Turdean mult succes, multe realizări şi mulţumiri. Să nu uitaţi că şi noi, cei care nu mai suntem acum aceia, am existat şi vom exista mai departe prin voi. Să fiţi uniţi şi să vă iubiţi, să nu lăsaţi pe nimeni şi nimic să distrugă frumuseţea sufletească a unui Actor. Vă iubesc pe toţi şi mi-e un dor nebun, nebun...

ADRIANA GĂDĂLEAN

Într-o primăvară, acum 30 de ani

Viaţa mea de actor a început la Teatrul din Turda, a fost un timp de uimiri, de întrebări şi chiar de la început am intrat în focul mare, fiind distribuit în *Domnişoara Iulia* de Strindberg, alături de Liana Ceterchi şi Stela Furcovici. Făceam naveta între Turda şi Cluj, locuind sub acoperişul regizorului Mihai Măniuţiu. Începutul a căpătat dimensiuni unice atunci când a preluat regia spectacolului Aureliu Manea. A fost un privilegiu şi o şansă unică, chiar şi faptul de a te afla în preajma lui însemna şcoală, învăţătură şi lumină.

Apoi, destinul a hotărât ca drumurile noastre să se despartă, să-şi urmeze alte ... destine, dar şi după atâta vreme, memoria mea vie şi afectivă face trimiteri aproape fotografice la Teatrul din Turda, la oraş, la oamenii săi şi la toţi cei care au însemnat foarte mult pentru mine ca actor, aflat la momentul unor mari întrebări.

MARCEL IUREŞ

Teatrul meu din Turda

Nu știu de ce în vremea studenției și mai ales în preajma repartițiilor, circula printre noi o vorbă ca o amenințare: „Ai să ajungi tu la Turda!" Nu înțelegeam, n-am înțeles și nu înțeleg nici acum de ce teatrul din Turda era un fel de Bau-Bau? – poate pentru că era departe de Bucureștiul visat de noi toți.

S-ar putea ca nostalgia să schimbe culoarea amintirilor, dar în viața mea MOMENTUL TURDA a sosit (ca toate lucrurile bune) când mă așteptam mai puțin. Nu vreau să transform amintirea într-o lamentație nostalgică, dar un moment nu poate fi evocat, ci retrăit.

... Ani '80... Eram de un an actriță la Cluj. Mă aflam la București. Era toamna.

„Clujul la telefon", zice tata.

Era Marin Aurelian, actor al Naționalului din Cluj.

„Ce faci în București, filmezi?"

„Nu."

„Montez la Teatrul din Turda *Visul unei nopți de iarnă* de Tudor Mușatescu. Vrei să fii Dorulеț"

„Da."

„Când vii?"

„Mâine."

M-am urcat în primul avion spre Cluj. Apoi drumul cu mașina spre Turda a fost „de vis". Toamna își așternuse culorile năstrușnice, era tare frig, dar soarele părea că îmi face ghiduș un semn să mă apropii că va fi bine. Și așa a fost.

Acolo, în „Teatrul Bau-Bau" am întâlnit OAMENI MINUNAȚI, o trupă dedicată teatrului (cabiniere, electricieni, mașiniști... Doamne, aș vrea să le rostesc numele tuturor: Mănuța, Ana, Vili, Maria, Adriana, Jeni, Mariana, Mircea, Stelică, domnul Bossun, Andrei, Gabi...) și nu-i adevărat că nostalgia schimbă culoarea amintirilor. Adevărul e că acolo, la Turda, ne-am înfiripat toți cu teatru și în teatru. Acolo s-a creat miracolul fragil al solidarității unui grup de oameni ce aveau un țel comun: spectacolul. Eram ca niște licurici care așteptau cu emoție gongul ce vestește ceasul de seară, când dobândeam puterea de a lumina feeric. În climatul de dragoste și încredere, un actor tânăr căpăta disponibilități creatoare neașteptate. Și ca într-o poveste frumoasă, sau ca într-un „vis", spectacolul s-a jucat nu doar o stagiune. În fiecare an, în ajun de sărbători, „Visul" redevenea realitate și ne purta cu autobuzul prăpădit în turnee prin împrejurimi și în toată țara. Așa că am fost „Doruleț" preț de 8-9 ani și pot spune cu mâna pe inimă că în perioada '80-'89 am fost actriță la Cluj și Turda. N-am fost un trecător pasager, n-am cerut „negații", am cerut confirmări și le-am avut: dragostea publicului, încrederea și prietenia trupei.

Aici, la Turda, m-am simțit un „trecător sărbătorit". Deși vremurile erau grele, hazul de necaz iluzia că prin teatru făceam lumea mai bună ne dădeau forță și speranțe. Deși azi hazul de necaz s-a transformat în bâlciâlie și sarcasmul reprezintă dovada că nu ești depășit, o să-mi permit să mă opăl de

AMINTIREA MOMENTULUI TURDA (pe care-i păstrez cu dragoste într-un colț al sufletului meu) și o să fiu sentimentală: LA MULȚI ANI, Teatrul meu din Turda și de oriunde! Cred încă în puterea ta vindecătoare! Cred că se mai poate numi cu noblețe și demnitate dacă există OAMENI.

Vedeți? „Amintirea e singurul rai din care nu putem fi alungați!"

CATRINEL DUMITRESCU

Amintiri din Turda

Am sosit la Turda venind de la Petroşani în 1977 şi aveam să stau acolo vreme de zece ani, adică până în 1987. În ce priveşte colegii, m-am simţit în general foarte bine. Oricum, zece ani de viaţă nu se uită uşor. Îmi este anevoie să vorbesc numai în câteva rânduri despre aceşti colegi.

Emil Petraca, un domn distins şi manierat. Nae Făgădaru, căruia tinerii îi ziceau Nenea Nae, fusese societar la Naţionalul bucureştean încă dinainte de comunism. Era ca un tată, gata oricând să-i împrumute cu bani pe cei tineri. Aveai ce învăţa de la el. Făcea naveta pentru că fusese alungat din Bucureşti din pricini politice. Nu am aflat de ce fel pentru că pe vremea aceea eram foarte tânără şi nu-mi băteam capul cu chestiile astea. Mai erau apoi Mihai Ionescu-Vrâneşti, alt domn rasat şi cu mult umor, Ana Pădureanu-Florescu, Puiu Neagu, George Bossum şi Dumitru Petrescu. Acesta din urmă, era născut în Cernăuţi şi era un patriot înflăcărat care se mândrea cu faptul că pe actul său de identitate lipsea pata de naştere, adăugând că nimeni nu-i va scrie lui în buletin că s-a născut în URSS. Dintre cei din generaţia de mijloc la vremea aceea mi-i aminteşe pe Emil Schmidt, Mircea Cosma, Simi Saicâ, Aurelian Georgescu, Mariana Muller şi Maria Voronca.

Ovidiu (Vidi) Cosac, regizor de culise, cu un excelent simţ al scenei. Când lucram cu el, simţeam că aveam spatele asigurat. Dar mai era şi soţia sa, Ana Cosac, sufleur, care se ajuta fără să se mai uite la text pentru că îl ştia pe de rost după primele zile de repetiţie.

Apoi mă gândesc la două dintre colegele mele aflate la extreme una faţă de cealaltă. În primul rând Stela (Steluţa) Furcovici, făptură dăruită cu har şi delăsătoare, cum nu am mai întâlnit. Era mereu îndrăgostită şi întotdeauna de cine nu trebuia. Risipea foarte mult din făptura ei fără să primească nimic şi de multe ori a fost lovită pe nedrept. Nu purta pică însă nimănui. A avut parte de multă nefericire şi de un sfârşit tragic. La polul opus era Adriana Gădălean-Lemer, o blondă suavă cu ochii verzi, o frumuseţe spectaculoasă. Era foarte echilibrată şi chibzuită. S-a stabilit în Germania unde a devenit un om de afaceri.

Cu totul altfel era Eugenia Chioreanu-Jiga, actriţă care şi-a continuat cariera la Naţionalul din Craiova. Mi-a rămas în amintire ca o persoană extrem de delicată şi o colegă mereu pregătită să sară în ajutorul altuia. Şi-a păstrat până azi o inocenţă de licoare, iar prietenia noastră dăinuie în continuare.

Stelian Stancu, actor şi director. Era un excelent organizator. Invita la Turda, ca să pună în scenă, şi regizori de film. În felul acesta, îi făcea cunoscuţi pe actori acelora care distribuiau rolurile în filme. Pe mine m-a ajutat cel mai mult atunci când „tovarăşii" din Turda îmi puseau beţe în roate ca să nu plec la Teatrul din Sibiu. Lui Stelică Stancu i-a venit în minte un truc şi anume să dau buzna în biroul său atunci când „tovarăşii" se aflau acolo cu treburile lor şi să-l bălăcăresc pe el cum avea să-mi vină la gură şi apoi să plec trântind uşa. Zis şi făcut. M-am dus, am dat uşa de perete şi am intrat jucând o mânie fără seamăn, dar Stelică era plecat. I-am întrebat răstit pe „tovarăşi", de parcă n-aş fi ştiut cine erau, unde e nenorocitul de director, care nu vroia să-mi semneze transferul, pentru ca să-i sparg capul. Am ţipat ce am ţipat, făcându-l mucă de porci şi am plecat trântind uşa cu sete, aşa cum ne înţelesesem dinainte. În vreme ce mă îndreptam spre ieşire, mi-a ieşit înainte Stelian, care până atunci stătuse ascuns în toaletă. M-a întrebat şoptit dacă am comis ceea ce plănuiserăm. I-am confirmat şi el m-a asigurat că treaba era ca şi făcută. S-a întors în birou unde le-a spus acelora că nu ştie ce să se mai facă cu nebuna, şi i-a rugat să aibă milă de el şi să-l lase să-mi aprobe transferul, iar „tovarăşii" impresionaţi de scena jucată, au acceptat fără să mai facă mofturi. Peste un ceas, aveam să ne reîntâlnim în biroul său ca să serbăm evenimentul bând şampanie dintr-o sticlă pusă la bătaie de mine. Acum Stelică este tot director, dar la Teatrul „Gulliver" din Galaţi.

Răzvan Vasilescu. Camarad ca acesta nu găseşti pe toate drumurile. Am fost parteneri cu el şi în film. Au mai fost tinerii, pe atunci, Liana Ceterchi, Tudorel Filimon, Marcel Iureş, Gabriel Chirea, Traian

Costea, care a jucat la Naționalul din Târgu-Mureș, Nina Antonov și Liliana Ghițiă, care acum joacă la Brăila. Iureș și Filimon aveau să plece la Cluj. Cu Tudorel Filimon am redevenit colegă la București. Mai era și Ileana Negru-Harța, care acum joacă la Naționalul din Cluj.

Aurelia (Rică) Manea, regizor despre al cărui talent nu mai am rost să vorbesc pentru că îl știe toată lumea. Spunea că nu poate regiza dacă nu se îndrăgostește de actrița care interpreta rolul feminin principal. A avut și el parte de o hulică mare de nefericire. O dată cu el îmi amintesc și de soția sa – excelenta scenografă Clara Racz – care era și o gazdă desăvârșită. Am petrecut la ei acasă minunate seri de conversație. Nu pot să nu-l amintesc aici și pe Sergiu Iva, actor și cel de-al doilea regizor de cultură.

Colegii mei – ei populează partea frumoasă a amintirilor. În rest, gândul mă duce la mizeria comunistă. Ne zbăteam cu toții în căutare de mâncare, înfrigurați sau colindam țara în turnee lungi, unde sufeream de mereu aceleași două boli: foame și frig – atât în sălile neîncălzite, cât și în hoteluri. Multă vreme, nici nu am avut locuință.

MARIA JUNGHIETU

Chiriţa în provincie de V. Alecsandri

În viziunea tânărului regizor Ioan Pitaru – aflat la a patra montare cu colectivul Teatrului de stat Turda – Chiriţa apare, în mod surprinzător, ca o femeie în puterea vârstei, dezirabilă, deşi nu ferită de excese. Ioan Pitaru înclină a se înscrie în acea tendinţă regizorală mai largă ce înseninează universul comediografic atât la Alecsandri cât şi la Caragiale. Plasaţi la altă vârstă, eroii comici ies din categoriile tradiţionale care le asigură un ridicol al deşertăciunii, anacronismului sau al lipsei de cuviinţă, evoluţia lor urmărind să investigheze noi feţe ale imperfecţiunilor de comportament, sau deficienţe generale ale bunului simţ, moralei etc.

Teatralizarea e aflată, regizorul aducând actorii în scenă înainte de a se costuma. În evoluţia lor, deghizamentul este transparent. Mai confuz, mai indecis (sub raportul mişcării şi al sensurilor) în prima parte, spectacolul se redresează în bună măsură în partea a doua. Scenografia lui Gheorghe Matei simplă dar nu lipsită de pitoresc conferă atmosferă antreprenoriată reprezentaţiei.

Maria Junghietu se mişcă în rolul Chiriţei cu destulă dezinvoltură. Înaltă şi suplă actriţa nu recurge la niciun artificiu de costumaţie care să restituie eroinei sale marii dospiţi şi răscopţi, opulenţa tradiţională. Nici gâtna nu mai păstrează ridurile, gâşile, gropiţele, sprâncenele ca lipitorile şi *grâurii de bronz*-urile ca bondarii. În faţa spectatorului e o femeie tânără, cu ifose şi îndărătnicia de a fi mereu la modă, mereu în pas cu timpul. Energică şi răbdătoare, călcând mai drept sau mai strâmb, Chiriţa Mariei Junghietu îşi impune voinţa în întreaga strategie a ridicării familiei sale. Din postura comică a mai păstrat câteva elemente gestuale, un mod de cochetărie dar şi din vigilenţă, triumfă şi prosperă ca întâmplărească, se lasă seduşă de ofiţeri îndoielnici în răgazurile de plenitudine vitală. În prima parte a evoluţiei sale, actriţa, mereu în scenă, e încă mai puţin sigură pe mijloace decât în a doua.

Bărbaţi ai lui Mircea Costea (soţul soţiei sale), cu aspect de haiduc dintr-un film de aventuri, e destul de şters ca atare cărturarul după cuvântul încheiere cel rămâne apre altă mină de 150 de ori. Mănâncă Şarl al lui Aurelian Georgescu aproape că nu există scenic. Ion-Ioan al lui Vasile Iuşan care sfârşeşte cu stângăcie.

În întrupările Adrianei Ghiţulescu, Lahuţa nu mai e orfana copilă maşinaţiilor mătuşii vreunse, ci o adolescentă trupeşă şi drăcoasă, care-şi domină vârsta răutăţii şi la cei 15 anişori e destul de îndrăzneaţă şi întreprinde cu al său alter, ofiţer, birjar şi „alioniţă" (actorul se găseşte într-un infructuos progres, vădind mobilitate a atitudinilor şi un spor de energie în mobilizarea mijloacelor expresive) – alchimioase un copil de amorezi plini de iniţiativă. În acelaşi sens, tânărul credinţă şi firesc, cu umor neforţat.

Gabriel Costea îl interpretează cu aplomb pe Guliţă, identificându-se cu năzdrăvăniile personajului, slujindu-şi partitura cu

DOINA MODOLA

Revista „Steaua", nr. 2/1986, anul XXXVII, febr. 1986, pag. 61

Monolog zâmbitor

Perioada de început a unei meserii, mai ales atunci când vorbim despre teatru, este una frumoasă, unică și irepetabilă, pentru că pleci la drum cu idealuri și speranțe pe care le păstrezi, chiar dacă unele nu se împlinesc printre amintirile cele mai dragi. Atunci, în 1980, când am venit la Teatrul turdean, toți eram foarte tineri, foarte frumoși și foarte talentați, nu existau greutăți, nici cuvântul imposibil și totul ne era la îndemână. Lucram cu voioșie, ne priveam în ochi și credeam cu așa o să fie întreaga viață de actor, o duminică fără sfârșit. Apoi timpul ne-a bătut în geam, ne-a adus aminte că viața însăși este un teatru și mai avem și acolo, în viață, de jucat niște roluri și de citit textul „pieselor" la prima vedere. Le doresc celor de ani, de acolo, de la Turda, de pe insula tinereții, sănătate și măcar jumătate din optimismul și voioșia de acum aproape 30 de ani.

ILEANA NEGRU

Tânăr actor la Turda
(privire într-o fântână cu amintiri)

Nu cunoșteam teatrul din Turda în anul 1976, aminteam doar de fumul ce acoperă orașul, de echipa de fotbal Arieșul ce bătuse Rapidul într-o finală de Cupă a României și de faptul că se afla localizat la aproximativ 30 de km. de Cluj Napoca. Fiind proaspăt absolvent al IATC „I. L. Caragiale" din București am avut o discuție cu dl. Stelian Stancu, directorul de atunci al teatrului turdean și împreună cu doi colegi de-ai mei Nicolae Manolache și Valeriu Preda (Dumnezeu să-i ierte că sunt pe nedrept dispăruți dintre noi!), dar și un coleg regizor Matei Vasodi , ne-am hotărât să trecem Carpații și să ne angajam aici. Aveam 23 de ani, nu cunoșteam pe nimeni, nu ne cunoștea nimeni. Împreună cu Mache (N. Manolache) am luat avionul și după o oră de zburat am ajuns în Cluj, oraș mare, universitar, ospitalier, dar eram în tranzit. Am luat o ocazie, din fața Teatrului Național, am dat 15 lei, iar după o oră, ne aflam în fața teatrului din Turda. Eram așteptați de către Stelică Stancu, Vasile Albu și Ștefania Florescu secretar literar.

3 iulie 1976 – am fost angajați imediat, am devenit ACTORI! Conducerea teatrului a organizat o mică petrecere la o cabană din apropiere, Bura, unde am înbucat și degustat din belșug. A doua zi am fost înștiințați că facem parte din distribuția spectacolului **Viteaz între Viteji**, în regia lui Marin Aurelian, o comandă politică în cinstea lui 23 August.

A fost un bun prilej de a-mi cunoaște colegii din teatru, de unii dintre ei legându-mă în timp o frumoasă prietenie. M-am atașat mult de Puiu Neagu, un mare actor de comedie, cu care m-am înțeles foarte bine, mai ales că-i aduceam bancuri noi de la București, aveam caiete pline de bancuri, sortate pe teme. Apoi Smara Marcu și Relu Ștefănescu, un cuplu și în viață, un cuplu ce se completa reciproc pe scenă, fiind pentru mine un exemplu de seriozitate și profesionalism (cu ei am lucrat puțin, deoarece s-au transferat la teatrul de Stat (acum Național) din Târgu Mureș. Aici mi-am revăzut fosta

colegă din Institut, Stela Funcovici (era mai tânără decât mine cu un an, fusese dată afară din facultate pe nedrept la finele anului întâi, pretextându-se absențele de la orele de militărie! AIUREA! N-a vrut să se culce cu profesorul ei de actorie. Un talent înnăscut, pe atunci făcuse filmul Ecaterina Teodoroiu, era mare vedetă, o admiram. Din păcate, cu și-a complicat existența artistică cu situații nepricinice ce au făcut-o să se stingă încetul cu încetul și până la urmă… s-a stins! Dumnezeu să o ierte!

Tot la Turda am avut ocazia să joc alături de doamnele teatrului Jeni Chioreanu Jiga și Maria Voronca (ce Chiriță a făcut!!!), alături de Traian Costea, un actor interesant cu o fizionomie specială, parcă era decupat dintr-un film western, de Nae Făgădaru, celebrul Nea Nae, actor pensionar (fost la Teatrul Național București), un om extraordinar, plin de vitalitate și umor, în ciuda vârstei înaintate, de George Bossom (pe atunci era secretar de partid, mai târziu și-a descoperit și valențe literare, publicând mai multe volume de cărți), de Mihai Ionescu Vrănești. Și, nu în ultimul rând Stelian Stanciu, frumosul bunom al orașului Turda, un actor plăcut la vedere și la vorbă, un excelent gospodar și organizator al activității teatrale, un cap limpede al prezenței artistice în Ardeal.

Ce frumoase turnee făceam! Eram așteptați cu plăcere la Alba Iulia, Blaj, Zalău, Bistrița și Năsăud. Îmi aduc aminte că făceam primul meu turneu la Zalău, eram în autobuzul teatrului (condus de Nea Moga), era cald afară, iar pe șoseaua din față am putut citi pe un ceasoval întins perpendicular: următoarele: „Să îndeplinim sarcinile trasate de congresul…(nu mai țin minte al câtelea…), noi comuniștii, în frunte cu tineretul sebeșesc!

Am amintiri multe din perioada turdeană. Odată am fost invitat, împreună cu Puiu Neagu (ce se trăgea dintr-o familie veche de tipografi din Sighișoara, era unchiul bun al politicianului Miron Mitrea, pe Puiu tot Miron chemându-l în acte) la Luduș, unde era o aniversare a orașului, după care a urmat masa oferită de organizatori, cu mâncare, băuturi, băutari. Printre invitați se afla și Felician Fărcaș, un excelent interpret al cântecului bănățean. Fiind rugat să cânte două-trei melodii, artistul i-a rugat să deschidă ferestrele (cheful avea loc într-o sală de sport) ca nu cumva să se spargă (știindu-se puterea vocii lui). Toată lumea a râs, ca de o glumă bună. Nici o problemă. Artistul a cântat, iar geamurile ferestrelor s-au spart.

Nu am stat decât 2 ani în Turda (cu tot cu armată), dar am avut timp să-mi fac prieteni, prietene și amintiri de neuitat. În fiecare dimineață veneam împreună cu colegul meu Mache cu autobuzul din Micro 3 în centru. Aici era o unitate „Lacto vegetarian", pe lângă Poliție, unde mâncam același produse: salam „Poiana" și sana. Ajunsesem să cer de mâncare în versuri: „două chifle, două sana și o sută de Poiana".

Eram așa de familiari, încât, odată, am pus pariu pe o săptămână de ciorbă de burtă gratis, că eu și cu colegul meu Mache, puteam juca pe plita încinsă din bucătărie, tema principală din „Lacul lebedelor". Nu le-a venit să creadă că e posibil, dar foamea și tinerețea ne-au făcut să devenim pentru câteva minute două lebede, ce se mișcau așa de repede, de parcă momentul era dat cu repeziciune.

Seara, după spectacol sau repetiții, coboram în Băi, unde era un restaurant foarte frumos, ce se închidea mai târziu de orele 23. 00. Erau fete frumoase acolo, Îmi aduc aminte că, într-o noapte, am fost fugăriți până în centrul orașului de prietenii legali ai unor domnișoare, devenite ad-hoc iubitele noastre. Mache avea fularul mai mare, fiind înalt și subțire, cu mine începeau problemele.

Și a mai fost la Turda un moment foarte plăcut: „Cenaclul Potaissa", un spectacol la care participau toate tinerele valori ale orașului. Aici l-am cunoscut pe folcloristul Mircea Bocoș, pe Elena Arsenescu, dar și pe Paul Ciuci și Leliț Vasilescu, viitori componenți ai celebrei formații „Compact". Ce frumoase spectacole, câtă frumusețe și puritate interioară în toți cei ce se produceau! Pentru că într-o societate, așa zisă, comunistă, adolescenții erau îndepărtați de Eminescu, Blaga și Arghezi, iar conținutul materialelor artistice tocmai lor se adresau. Pentru că exista tov. Mureșan, care, nefiind fin, cultura orașului, dar care promova creațiile artistice de calitate, pe răspunderea sa Dumnezeu să-l ierte, că și ei ne privesc acuma de undeva, din Rai.

Și mai era în Turda o atmosfera culturală deosebită. Existau prietenii teatrului, ce se adunau în clubul instituției și participau, alături de artiști, la multe momente emoționante. Premierele spectacolelor

nu erau doar bifate, ci erau trăite din plin, colegii noştri Vidi şi Ana Cosac, minunaţii soţi şi prieteni, asigurând ambianţa necesară discuţiilor la cald a celor întâmplate pe scenă.

Tot la teatrul din Turda am cunoscut-o pe Maria Junghietu, ce era proaspăt transferată de la Petroşani. Cu ea n-am apucat să joc prea multi aici, dar peste ani am devenit colegi la Teatrul Metropolis din Bucureşti şi am recuperat din plin.

TUDOREL FILIMON

TEATRUL DE STAT TURDA

prezintă în premieră

D-ale carnavalului

comedie în 3 acte

de I. L. Caragiale

DISTRIBUŢIA

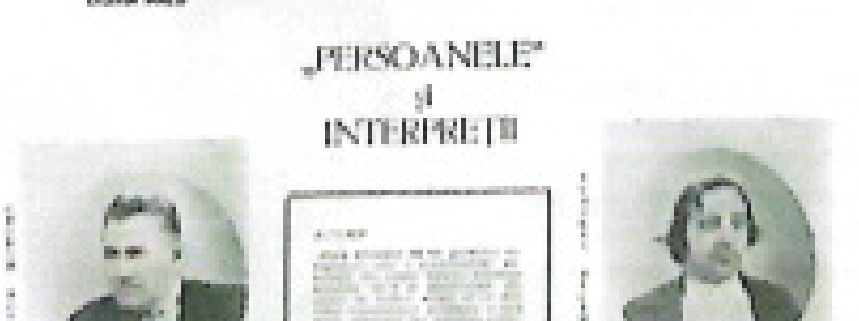

„PERSOANELE"
şi
INTERPREŢII

Teatrul meu, la 60 de ani

Pentru mine, Teatrul Municipal Turda reprezintă cei trei frumoși ani, cei mai buni și profesioniști colegi și locul dintâi unde mi-am întâlnit liniștea. El m-a format, m-a înălțat și mi-a dat posibilitatea de fiecare dată să mă exprim pe mine și să comunic cu ceilalți. Era o necesitate tot atât de obsesivă cum e foamea sau setea sau dragostea. Când am păşit în acest teatru am avut sentimentul că am făcut acordul cu speranțele mele cele mai secrete.

Am vrut să fiu o actriță adevărată și am reușit dacă spectatorilor la fiecare spectacol totul, poate vi se pare o prea mare laudă de sine. Adevărul e că poate și toți regizorii cu care am lucrat (și n-au fost puțini) m-au făcut să cred în forțele mele, mi-au dat aripi și mi-au întărit convingerea că aici la Turda, în acest orășel mic, prăfuit și neștiut de mulți se pot face minuni.

Acum la cest aniversar emoția mă cuprinde în totalitate, parcă toți actorii care au fost în acest teatru și cu care am colaborat țâșnesc din mine ca flamina aterni care era pe vremuri în fața teatrului. Dați-mi voie să vă amintesc trei mari perioade din existența acest teatru pe care nu pot să le uit: perioada regizorului Andrei Mihalache, perioada regizorului Virgil Andre Văță și perioada marchiz Aurelu Manea. Cine a avut îndrăzneala să vorbească urât despre acest tem sunt convinsă că în adâncul sufletului se contrazice și avea cuibărită invidia. Câte teatre din țara asta a avut parte de un regizor precum Aurelu Manea? Câte actrițe din țara asta au avut norocul să le distribuite de Aurelu Manea? Norocul meu a fost că mi-a oferit rolul principal în *Medeea* de Seneca într-un tulburător spectacol, de fapt ultimul spectacol montat. Știți ce mi-a spus după premieră? „Ți-am făcut mare! Slujește în continuare acest teatru"

De aceea, aici la Turda mi-am construit mica insula de fericire, aici simt că trăiesc cu adevărat. Succesele mele multe din ele n-au fost doar succese personale ci și ale întregului colectiv artistic. Nu pot să nu mă gândesc la colegii mei care nu mai sunt, care au fost actori și regizori extraordinari și pentru care sufletul meu plânge c-au dispărut: Puiu Neagu-actor, Mihai Ionescu-Vrăneți-actor, Matei Aurelian-regizor, Simon Salcă-actor, Emil Smith-actor, Stela Furcovici-actriță de teatru și film și bună prietenă de care mă leagă amintiri ce nu pot să le uit.

Chiar trebuie să-i amintesc și pe alți câțiva regizori și să le mulțumesc: Aurel Ștefănescu, Maria Oltean, Nicu Gheorghe, Mircea Moldovan, Horațiu Apan, Adrian Găzdaru, Nicoleta Bulcă, Anatol Pânzaru din Republica Moldova, Zoltan Shapira, Eugen Vancea, Matei Varodi, Ovidiu Cesar, Dan Pitoru, Gelu Badea. Pe Rodica Lăpuște, care este la ora actuală regizoarea teatrului, o numesc separat pentru că este deosebită ca om și regizoare și pentru asta o iubesc. Dacă am omis pe unii și alții îmi cer iertare.

Sunt de 30 de ani în acest teatru și acum, la sărbătorirea celor 60 de ani de existență, vă transmit tuturor dragostea mea și vă promit că sufletul meu este alături de publicul turdean și de toți oamenii din acest lăcaș cultural.

Vă iubesc și vă doresc sănătate!

NINA ANTONOV

Mulţumesc!!

... Teatrului din Turda... Un miracol... care a strâns în jurul său atât de multe talente – actori valoroşi, iubiţi de public: George Bossun, Puiu Neagu, Simon Saleh, Stelian Stancu, Ştefănescu, Dendoş, Maria Voronca, Ileana Purtase, Nina Antonov, Stela Funcovici, Adriana Gădălean... scenografi de valoare: Gheorge Matei, Clara Racz, regizorii: Aureliu Manea, Matei Varodi, Virgil Văţă, Andrei Mihalache, Doru Pitaru, un corp tehnic humic şi mereu la datorie, condus în permanenţă de neobositul şi talentatul artist Ovidiu Cosac.

Tuturor le mulţumesc pentru faptul că au acceptat să mă alătur lor şi să dovedim că Teatrul din Turda, prin calităţile şi seriozitate e competitiv, aducând din când în când spectacole deosebite, gustate de public şi apreciate de critică, spre mândria cetăţenilor.

Mulţumesc lui Dumnezeu pentru şansa imensă de a întâlni un regizor tânăr – pe atunci – Andrei Mihalache, plin de har, cu un elan deosebit, un om rafinat şi cult, plin de umor şi bun simţ, cu ajutorul căruia – spun cu toată convingerea – am reuşit să interpretez cele mai bune roluri din cariera mea teatrală: Grig din *Steaua fără nume* de Mihail Sebastian, Bucur din *Transmisiune în direct* de Tudor Popescu. Spectacole vizionate de sute de mii de spectatori, datorită turneelor prin ţară – de la Botoşani la Oradea, Ploieşti, Alba Iulia, Cugir etc. Eram mândri la plecarea din localităţile respective, fiind convinşi că le-am adus şi noi o clipă de mulţumire şi de frumos.

Mulţumesc celor care au avut încredere şi m-au cooptat în Consiliul artistic al teatrului, unde am activat cu dăruire şi responsabilitate – zic eu – 20 de ani, veghind la calitatea şi bunul mers al actului artistic. Pentru că tot timpul era necesară o infuzie de tinereţe şi prospeţime, am reuşit, împreună cu colegii mei din consiliu, să-i atragem pe foarte tinerii – de atunci – Narcisa Pintea, Doina Şoperonă, Dan Chiorean, Rodica Lăpuşte, Elena Purea, Radu Botar, Corel Miron, Stelian Roşian să ni se alăture. Le mulţumesc pentru seriozitatea şi dăruirea lor – iată acum au ajuns la maturitate şi în plină forţă artistică.

Mulţumesc celor care mi-au permis să pun în scenă poveşti pentru copii: *Albă ca Zăpada* şi *Cenuşăreasa* de Ion Lucian, *Cele două prinţişoare* de Dumitru Solomon, *Dănilă Prepeleac* de Eugen Apostol, în care am avut un interpret de excepţie – Ginuc Crişan – căruia îi mulţumesc pentru înţelegere şi efort.

Mulţumesc tuturor interpreţilor din *Inspectorul de poliţie* de J. P. Priestley, şi celor din *Omul care a văzut moartea* de Victor Eftimiu, pentru că împreună am reuşit spectacole de bună calitate, apreciate cum se cuvine de public şi critică.

Mulţumesc celor doi interpreţi ai mei, Rodica Lăpuşte şi Radu Botar pentru *Într-un pare pe-o bancă* de Alex Ghelman şi în special doamnei Purtase, Radu Botar şi Maria Voronca pentru *Fluturi... fluturi* de Aldo Nicolai, în care cu toţii s-au autodepăşit, reuşind împreună să oferim publicului două surprize de bună calitate.

Sunt extrem de bucuros că mi s-a oferit ocazia să particip cu interpret în două evenimente majore ale teatrului: *Chiriţa în provincie* în regia lui Doru Pitaru şi *Nobilii de ocazie* în regia lui Virgil Văţă.

Mulţumesc din suflet publicului cald şi generos care ne-a apreciat şi ne-a dat încredere... să continuăm.

Mulţumesc Teatrului că m-a ales pentru a-mi oferi sens vieţii şi şansa de a trăi frumos în fiecare zi.

... Iată-mă în sfârşit distribuit într-un Rol la care mulţi ar fi râvnit – dar şansa din nou a fost de partea mea – un Rol extrem de greu, cu nuanţe comice – frizând deseori absurdul – dar cu experienţa câştigată, cu înţelepciune şi multă detaşare, sper să-l joc zâmbind până la căderea cortinei.

MIRCEA COSMA

Teatrul şi... eu

În urmă cu mai bunii, pe vremea când eram elev la Liceul „Nicolae Bălcescu" din Cluj, cine avea mai bune dobândea dreptul de a-şi cumpăra un abonament la spectacolele Teatrului Naţional sau ale Operei Române. Mă luptam din greu pentru acel privilegiu, era adevărata mea răsplată după un an de trudă, pe lângă faptul că, la sfârşit de semestru, de recunoştinţă, tata mă ducea la meciurile lui „U". Pe vremea aceea trebuia să ştii ca să ai acces la cultură, acum doar ai acces. Încă de atunci încolţea în mine dorinţa ca odată şi odată să ure şi eu pe scena unui teatru. S-a întâmplat asta, după alţi mulţi ani şi m-am văzut actor pe scena Teatrului de Stat din Turda.

Teatrul turdean a împlinit 60 de ani, eu încă nu, de nici multe nu mai am. În spectacolul de debut *Papagalul şi cavoiul* de Robert Thomas, m-am simţit copleşit de experienţa celorlalţi şi umilit de îngăduinţa lor. Spectacolul a avut doi regizori Marin Aurelian şi Virgil Andrei Văţă. În următoarele rânduri am să zăbovesc la cel de al doilea, deşi prezenţa lui în viaţa mea a fost una fulgerătoare. A intrat tumultuos, ca un tânăr revoluţionar, care trăgea membrii CPUN-ului de urechi şi în vacanţe se întâlnea cu Violeta Ciamoro. Verva dar şi lecţiile despre „Iriş", vă explic imediat ce înseamnă asta, mi-au descoperit teatrul actorului nu pe cel al spectatorului, cum eu încă eram deşi în fişa postului scria altceva. „Triş" vine de la a trişa. Un bun trişor este cel pe care nu-l prinzi. Un bun trişor este, într-un parcurs logic, un bun actor. Să ne înţelegem. Nu făceam acele exerciţii pentru a trişa teatrul sau pe spectator, ci pentru deveni credibili în tot ceea ce aveam să facem pe scenă. Nu erau nişte lecţii cu profesori exigenţi şi note în catalog. Era o joacă între nişte jenă. Sună destul de monstruos ceea ce vă spun eu acum, dar vă dezvălui un secret, actorii sunt longevivi pentru că ştiu să-şi exteriorizeze sentimentele şi în plus faţă de ceilalţi au ocazia să o facă de la fiecare spectacol. Despre fulgerul Văţă trebuie să vă mai spun că a plecat din viaţa mea şi a noastră tuturor la fel de repede pe cât a intrat, mult prea repede, poate pentru că a ars la foc iute, sau poate pentru că ar fi devenit prea bun.

Nu vreau să fiu neapărat statistic dar anul 1993 a însemnat mult atât pentru mine cât şi pentru Teatrul din Turda. A fost începutul unei colaborări cu actori ai teatrului Croix Rousse din Lyon. În toamna acelui an au poposit în casa mea două artiste, Beatrice Audry – regizoare şi Joel Brayas – actriţă. După ce le-am refăcut renumita talie franţuzească cu slană şi pâlincă, am început să lucrăm împreună la un proiect, care pentru mine personal a însemnat cel mai important moment din viaţa mea de actor. Când am aflat că va trebuie să joc rolul unui câine – Medor, din piesa cu acelaşi nume a supranumitului Roger Vitrac, am cam mărâit. Normal că am primit ştampila de apt şi am trecut la treabă, mai ales că vorbeam nu lătram. În 1994 am plecat în Franţa, la Lyon. Acolo am aflat că legendara viaţă de boem franţuzească ţine atât cât te lasă sindicatul. Dar cum asta e o altă poveste, să revenim la Medor al nostru. După trei săptămâni de repetiţii la minut şi secundă, doamna regizoare Beatrice, care a fost şi una dintre gazdele noastre îmi dă o veste şoc: îmi voi juca rolul în limba franceză şi eu meniul să fie complet altul. A zice un francez bine instruit, ce provocare pentru mine, un biet actoraş dintr-un micuţ teatru de provincie. Eram conştient că una era să vorbeşti franceza şi altceva să şi gândeşti în limba lui Molière.

Dar pentru că tot francezul spune că le „jeux sont fait rien ne va plus", până la urmă am făcut-o, încercarea bate-o vina. A fost bine, a fost rău? Răspunsul e ca în banc cu zebra: Da!. Există cronici ale acelor vremuri care pot să spună mult decât mine.

Spectacolul *Mirenă de împrumut* de Astrid Lindgren, mi-a arătat și o parte a lumii în care oamenii par să nu aibă nici o problemă, Suedia. Ne-am dus noi acolo să-i vindecăm. Acolo în nordul Europei totul se judecă la rece iar viața e ca o perfectă linie dreaptă. Suedezii sunt poporul care știe cel mai bine ce înseamnă să fii beat de fericire. De aceea nu există un centru de dezalcoolizare în fiecare localitate. Am avut impresia că la ei tentul e rețeta perfectă pentru malmaterială.

Acasă, la Turda, teatrul intra în perioada Marius Oltean. Aș putea de aici încolo să umplu câteva pagini cu scrisi de spectacole din acel timp. Mă întreb însă dacă nu cumva, cititorii acestor rânduri au fost ei înșiși protagoniști în acea perioadă și atunci le vor să sării din lectură pentru că, nu-i așa, ei știu mai bine?! Poate nu fost spectatori în același timp și atunci nu vor citii cele scrise pentru că efectul amintirilor îi va aduce la paragraful următor. Despre cei care nu au fost nici una nici alta, nu pot să spun decât că nu am de unde să știu că nu sunt niște epiponi. Atunci despre acestă perioadă am spun doar atât: a fost cu *O noapte furtunoasă* în care *Șase personaje* porneau *În căutarea sensului pierdut* ajungând într-un final să profeteacă moartea *Pescărușul* – ui.

Peste toate cele câte vi le-am povestit până acum, se suprapune o prietenie de lungă durată, concretizată în câteva proiecte profesionale duse chiar la bun sfârșit. Totul a început la un pahar de vorbă îndoit cu miere de cuvinte alături de Cornel Udrea. Paharul l-am golit înainte de 1989 și cuvintele le-am rostit împreună de la microfonul Radio Cluj. În familiile noastre de fiecare duminică: Cornel ca realizator, iar eu ca membru participant cu drepturi limitate, actor al Teatrului de Stat din Turda. N-a fost doar atât. Cornel a continuat să facă ce știe el mai bine; să scrie. Iar eu am făcut primii pași în regie de teatru. Astfel pe scena de la Turda se joacă *Pygmalion cu termen redus* de Cornel Udrea. Să vă mai spun despre spectacolele de revistă pe care le-am realizat la Centrul Militar din Cluj Napoca? Poate ar merita, mai ales că unul dintre acele spectacole, *NATO frână că ți-am dres-o* scrisă tot de Cornel Udrea, a obținut o sumedenie de premii la festivalul de specific de la Constanța. Trebuie să vă spun că revista de la Cluj a evoluat și pe scena teatrului turdean, în cadrul „Primăverii Culturale" când ne-a onorat cu prezența, tot datorită prieteniei despre care vă vorbeam, Ștefan Popa Popa's – pe atunci proaspăt campion mondial la caricaturizat viteză.

Inițial acest text a avut gabaritul cel puțin al unei nuvele, apoi reconsiderându-mă l-am redus la atât. Poate că ați observat că în parcursul celor scrise nu am pomenit numele colegilor mei de teatru, includ aici actori, mașiniști, recuziteri, funcționari, directori și pe toți cei legați într-un fel de „scândura" de la Turda. N-am făcut-o pentru că niciunul dintre ei nu ar fi meritat... să-l uit. Mulțumesc, Teatru din Turda și La Mulți Ani!

RĂDU ȚICUDEAN

Un serial despre inima mea

CAPITOLUL I : Întoarcere în timp...

A vorbi despre lucruri pe care le-ai trăit în urmă cu 27 de ani, mi se pare o aventură fantastică, generatoare de emoţii greu de descris.

Cu ce să începi şi de ce să sfârşeşti?

Am ajuns la Turda impulsionată de cei doi mentori ai mei, regizorii Magda Brandsdorfer şi Grigore Popa. Au fost şi alţi oameni de teatru care conştientizau faptul că mă voi împlini cu adevărat doar în această profesie...

Turda era un loc binecuvântat de Dumnezeu şi de personalitatea unică a lui Aureliu Manea. Un loc în care cultul pentru actul teatral era exprimat cu decenţă şi ploşenie. Un loc în care oamenii trăiau doar prin teatru şi pentru teatru.

CAPITOLUL II : Oamenii...

Nu este nevoie de nici un fel de efort ca să-mi amintesc de oamenii pe care i-am cunoscut acolo. Este suficient să închid ochii şi să-i revăd prin prisma unor duioase amintiri ...

... pe sufletista *Maria Ghiormon* (care mă întâmpina la poartă), pe minunata contabilă *Melania Ionescu* şi colegele sale *Emilia, Ana, Rodica* (cu respectul lor exacerbat pentru munca celor de la scenă, respect pe care, din nefericire, nu îl întâlneşti prea des în atitudinea celor care lucrează acum în administraţia unui teatru), pe maşiniştii *Vasile Nemeş* şi *Gheorghe Bacău*, pe recuzitierul *Nicu Sandu*, pe nonconformistul pictor *Mişu Fraiteanu*, pe *nenea Avram*, tâmplarul-artist (de la care am auzit pentru prima oară „Cine bea apă din Turda, nu mai pleacă niciodată!"), pe secretara literară *Ştefania Florescu*, draga noastră *Mănuţa*, pe oamenii de teatru *Ana şi Ovidiu Cotuc* a căror emoţie în seara premierei o paraliza şi, în acelaşi timp, te obliga să urci în scenă, pe scenografii *Clara Lubovec* şi *Gheorghe Mois*, pe *Andrei Mihalache* cu care am lucrat opt spectacole, pe *Virgil Andrei Vidă* şi specialele sale şedinţe foto care durau o zi întreagă, pe maestrul *Marin Aurelian* care mi-a oferit şansa celui mai drag rol de compoziţie, pe maestrul coregraf *Alexandru Iorga*, pe artistul desăvârşit *T. Th. Cinţe*, pe actorii *Simion Saleă*, *Vasile Iuşan*, *Ginuc Vinilă Crişan*, *Ileana* şi *Andrei Portase* de care tot timpul mi-e dor... pe directorul *Stelian Stancu* care şi azi mă salută cu replica din primul nostru spectacol ("Ce mai faci, tovarăşă Milluţza?")...

Nu întâmplător am lăsat la urmă pe *Ana Ştiucu*, îngerul meu păzitor. Sunt convinsă că de ACOLO de unde se află, îmi veghează fiecare pas şi-mi iartă toate ezitările. Cărei cabininiere îi mai spunem azi *mama Ana*?

Tuturor, aleasa mea preţuire şi recunoştinţă.

CAPITOLUL III : Mulţumirile...

Am scris aceste rânduri rostind cu glas tare cuvintele, ca şi cum m-aş fi aflat în faţa unui public căruia n-aş putea să-i mulţumesc niciodată îndeajuns. Pentru felul în care m-a sprijinit, pentru dezinvoltura cu care m-a iubit, pentru înţelepciunea cu care m-a înţeles şi a acceptat să-mi lase zborul către alte orizonturi. Pentru faptul că m-a ajutat să mă desăvârşesc .

CAPITOLUL IV: *On revient toujours? ...*

Au fost multe momente în viața mea în care am avut senzația că mă aflu pe podul de la Avignon unde se dansează *tout en rond*...

Primul meu spectacol pe scena tinerească, TRANSMITEM ÎN DIRECT, era imaginat plastic de scenografa Clara Labancz. Ultimul, aici, la Teatrul *Marin Fălcoi* din Brăila, CUI I-E FRICĂ DE VIRGINIA WOOLF?, s-a bucurat de aceeași creatoare.

Să fie oare o simplă coincidență?

Fără îndoială ,

Nu există zi în care să nu mă gândesc la Teatrul din Turda. Un spațiu cu o energie specială care și-a pus amprenta pe destinele multora dintre noi...

LILIANA GHIȚĂ

Orașul care vorbește

Totul a pornit de la un anunț dintr-un ziar local clujean. Eram o tânără candidată la Facultatea de Teatru din Cluj. Eșec. N-a fost să fie. Singura soluție pentru a evita șomajul, era să mă întorc la vechiul loc de muncă, școala generală dintr-un sat sibian, unde suplimentam catedra de limba și literatura română. Nu era vocația mea. Și exact atunci când eram mai nenorocită, anunțul din ziarul clujean, cărat absolut întâmplător în mâinile mele, mi-a schimbat traiectoria. Se adresa la cunoștința doritorilor destul de discret, cum că TEATRUL DE STAT DIN TURDA angaja actori. Nu se specifica clar, dacă trebuiau să fie profesioniști, sau nu. Asta era! Trebuia să ajung acolo.

Am revenit în orașul natal, am făcut rost de bani, și m-am dus la gară să-mi cumpăr bilet. Am cerut un bilet până la Turda, dar am primit bilet până la Câmpia-Turzii. Politicoasă, i-am explicat doamnei de la ghișeu, că a greșit. Ea n-a fost la fel de politicoasă, când mi-a explicat, că orașul Turda nu are gară. De unde era să știu? N-am fost niciodată în Turda.

Orașul nu mi-a spus foarte multe la început. Am luat cunoștință și de singurul hotel central din oraș. Traumatizantă în momentul acela și comică acum, a fost experiența din noaptea petrecută în acel hotel. Cred că erau o grămadă de oameni cazați acolo, care aveau probleme mari cu fusul orar. N-am reușit să dorm nici din cauza emoțiilor (a doua zi era concursul) și nici din cauza șoarecilor, care se plimbau din sus și-n jos relaxați pe perdelele murdare din cameră. Cert e, că a doua zi, după ce am depus un efort destul de mare în a-mi ascunde oboseala cu kilograme de farduri, m-am prezentat la concurs. Lume bună. Printre candidați era și Stela Furcovici, eroina din filmul *Ecaterina Teodoroiu*. Ce naiba căutam eu acolo?

Ce emoții am avut! Dar ce frumos a fost drumul parcurs de la reușita la acel concurs (nici în ziua de azi nu înțeleg ce s-a întâmplat atunci pe scenă – nota bene – eram pentru prima oară pe o scenă) până în momentul reușitei la Facultatea de Teatru din Târgu-Mureș. Se poate spune că am prins unul din cei mai frumoși ani ai Teatrului din Turda, pentru că doar un an am stat acolo. Și ce oameni buni și frumoși am găsit. M-au adoptat imediat și ei nu devenit a doua mea familie.

Prima provocare profesională nu a întârziat să apară. Regizorul Mircea Cozma m-a distribuit în rolul Sheila Birling, din *Inspectorul de poliție* al lui J. B. Priestley. N-am s -ăuit niciodată spectacolul. Și n-am să uit niciodată nici anul petrecut la Turda.

După intrarea la facultate, m-am tot întors acolo. Îmi era dor de teatru, de oameni, de străzi, de orașul care mi-a devenit foarte drag. Și când te gândești, că totul a pornit de la un anunț tipărit meschin într-un ziar local. Poate ar trebui să citesc mai des anunțurile din ziare. Cine știe...

ELENA PUREA

De ce ?!

Eram în anii de liceu când am devenit vrăjită de lumea teatrului, o lume tinută, uneori fermecată, care mă captivează și astăzi. Am văzut pe scena Naționalului câteva spectacole ale teatrului turdean *Vinul unei seri de iarnă*, actori minunați, un spectacol cu o parfum aparte...

Peste foarte puțin timp, într-o zi de august al anului 1987, am bătut timid la porțile lui , s-au deschis și am rămas... Aici.

De ce?!

Aici am cunoscut oameni care prin puterea lor de creație au acoperit publicul cu dragoste și zâmbete, aici am descoperit că frumusețea în esență ei nu se regăsește în nici o altă artă ca în teatru, aici am învățat că este de important să prețuiești viața, pentru că teatrul înseamnă viață.

De ce?!

Pentru că teatrul turdean este o ființă vie care a adus umbre și liniște în viața Cetății, pentru că s-a confruntat uneori cu golul, fiind în pericol de distrugere, dar întotdeauna s-a ridicat din propria cenușă. Pentru că a fost pe culmi de glorie, s-a impus prin reprezentații de succes, datorită actorilor săi de excepție, un norocos, un ales al destinului, iar eu, fericită că am trăit împreună cu el, acele clipe.

De ce?!

Pentru că, uneori s-a zbătut ca figurant în distribuția bugetară, în nepatimă, trecând prin situații dramatice, refuzând pasivitatea și capitularea. Pentru că mi-a oferit o lume în care nu puteam să fiu decât ori prea veselă, ori prea tristă, o lume cu peruci, coroane, ochelari de văzut lumea pe dos, mi-a oferit dreptul la șansă, dar m-a obligat să-mi asum și eșecul.

De ce?!

Pentru că mi-a desenat harta destinului, mi-a dat iluzia că sunt liberă și șansa ca visele să devină realitate.

M-am întrebat de multe ori ce mister mă leagă să rămân mereu cu El... poate, pentru că mi-a oferit în dar roluri multe, roluri care mi-au dat energia și credința necesară să merg încă, și încă mai departe.

... ...

Michel de Maulne, directorul Teatrului Molière, spunea că nu e o problemă să convingi publicul să vină la teatrul tău. E o problemă să-l faci să știe că există.

Am început cu primul pas ... o casă nouă... pe mâinile frumuseții istoriei sale, cu o aniversare în dar la... 60 de ani ... cu proiecte multe și ambițioase care să transmită sentimentul de solidaritate între creator și public.

De ce?!

Pentru că teatrul turdean este o ființă vie, trăiește, iar oxigenul lui este publicul.

Oameni buni, nu vă fugiți de teatru, veniți în casa sa, EL vă va face Bine.

NARCISA PINTEA

Ceasuri, clipe, oglinzi

Am jucat *Monstrul* în *Hăul* de Christian Palustran și *Martha* în *Neînțelegerea* de Albert Camus, ambele spectacole concepute regizoral și scenografic de Radu Tempea.

Jucam *Neînțelegerea*. Sala, pe trei sferturi plină, cu spectatori tineri și furioși: în loc să socializeze prin baruri, fuseseră aduși cu școala la teatru. Era clar: mare minune dacă scăpam doar cu câteva comentarii nevinovate. Am început spectacolul și am uitat de spectatori. Eram cuminți. Participau complice, fără să dea replica, la joc. Mă apropiam de unul din momentele la care țineam cel mai mult: monologul Marthei. Scena fusese concepută din perspectivă scenografică pe trei nivele, iar jocul scenic se desfășura practic de la înălțimea mansardei până la subsolul casei. Monologul era jucat pe o ușoară alunecare a corpului în jos pe scări, ca o prăbușire de pe înălțimi în abis. Eram doar eu în scenă, luminată de un singur reflector. Încep primele replici, monologul era amplu, dura câteva minute, și brusc se stinge lumina. Pană de curent. Întuneric beznă. Liniște. Așteptam îngroziți reacțiile publicului. Mă pregăteam pentru fluierături, râsete isterice, țipete, înjurături, mă rog, tot arsenalul. Aștept câteva secunde care atunci mi s-au părut ceasuri întregi de coșmar. Nimic. Și la fel de brusc îmi continui monologul pe întuneric. A fost una dintre experiențele mele. Când am terminat monologul, s-a reaprins și reflectorul și spectacolul a continuat fără vreo altă întrerupere. Am aflat cu stupoare, la finalul spectacolului, că publicul a fost convins că *beznă totală* din timpul monologului era un moment regizoral.

Hăul, la una dintre reprezentații, a avut printre spectatori, un tractorist. Omul nostru se pregătise toată ziua pentru acest eveniment și a venit îmbrăcat în costum cu cravată. Deja se zvonise și spectatorii aflaseră că *Hăul* e un spectacol despre chinurile prin care trece o mamă la naștere. Ajuns acasă, mândru și fericit, spectatorul nostru i-a destăinuit soției că a înțeles în sfârșit durerile pe care le suportă femeia. i-a arătat palmele mari și bătătorite, spunându-i că la finalul spectacolului erau umezite de emoție.

Mi-au bucurat atât de mult acești spectatori, cei care mi-au fost alături în *Neînțelegerea* și *Hăul*! Și mi-am zis: publicul din Turda este un public cu nimic mai prejos decât publicul din Paris!

DIANA COSMA

Amintiri din teatru

Da. În curând voi împlini 30 de ani. Dar nu. Nu vă gândiți că sunt așa de tânăr. Am 30 de ani de când sunt angajat la acest minunat teatru.

Pe vremea aceea director era frumosul Stelian Stancu cu care m-am înțeles foarte bine. Am rămas buni prieteni, deși e plecat de mult din teatrul nostru.

Dar să încep cu începutul. Am găsit aici oameni minunați, o atmosferă foarte plăcută, care se păstrează până în zilele de acum.

Am avut norocul să joc lângă mari actori și aș aminti de inegalabilul Puiu Neagu, un actor de comedie, genial, care electriza sala, la orice apariție pe scenă și marea actriță Stela Furovici, cu care am jucat foarte multe spectacole. Stela era magnifică de fiecare dată.

Debutul meu ca actor atât în teatru cât și în film l-am avut cu aceeași piesă și cu același regizor, respectiv, *Bocet vesel* de Sütö Andras în regia lui Mircea Moldovan, regizor cu care am mai colaborat la vreo cinci filme.

Şi că tot veni vorba de regizori să mai amintesc câţiva cu care am lucrat: Andrei Mihalache, Doru Pâtra, Marin D. Aurelian, Dorel Vişan, Andrei Bădescu, Marius Oteanu, Aurelia Manea, Horaţiu Apan, Virgil Andrei Văţă, Rodica Lăpuşte.

Rolurile, dragi mie, câteva: Omul de paie din *Vrăjitorul din Oz*, Creon din *Medeea*, Domnul cel gras din *Tabloul*, Rica Venturiano, un rol pe care orice actor şi-l doreşte.

O bună colaborare am avut cu Mircea Cosma, un actor deosebit şi care a regizat spectacole cu un foarte mare impact la public, atât la copii, cât şi la adulţi. În regia lui l-am interpretat pe Dănilă Prepeleac, o realizare superbă. Îmi amintesc cum reacţionau copiii, pur şi simplu participau trup şi suflet la tot ce se întâmpla pe scenă. Era ceva ce nu pot explica în cuvinte, şi a rămas un personaj foarte drag mie.

Îmi amintesc că prin anii 1984-1985 venise „autofinanţarea" şi trebuia să realizăm „planul" şi ieşeam în fiecare lună „călcam" Moldova, cam o lună de zile. Afară era frig, în sălile de spectacole frig, în hotel frig.

După patru spectacole pe zi, ne adunam în hotel, făceam o chemnezâ şi uitam de toate greutăţile. Şi ce romantic era.

Să vă spun şi despre cinste. În figurile despre care vorbeam, ne înţelegem câţiva colegi să îmbătăm pe un alt coleg în timpul spectacolului. De fapt rolul îi cerea să fie beat, şi astfel în loc de apă îi punem ţuică de prune în pahar. După trei pahare era în rol. Altădată, la un coleg, i-am legat şireturile şi nu putea să calce, deşi era grăbit. Bineînţeles, a fost o mare distracţie în sală. La un coleg i-am pus greutăţi de scenă în servietă. Când a ridicat servieta, aceasta, s-a întins ca o gumă. Au râs şi spectatorii şi colegii de scenă. Şi ar mai fi.

Referitor la colegi, am avut plăcerea să joc şi alături de: Stelian Stanciu, Adriana Gădălean, Maria Junghietu, Elena Negru, Aurelian Georgescu, Vasile Iuşan, Mariana Marinescu, Liana Ghiţă, Gabi Chiriac, Simion Salca, Virgil şi Mariana Müller, Cojie Iosif, Ileana şi Andrei Portase, Narcisa Pintea, Nina Antonov etc.

Dacă bine mă gândesc, am peste 2500 spectacole la Teatrul Turda.

În încheiere, pentru că nu am amintit numele atâtor şi atâtor colegi cu care am lucrat, îl citez pe François Villon şi zic: „Iîn tuturor vă cer iertare!"

GINUC CRIŞAN

Un zâmbet pentru mai târziu

Ileana Portase, dacă ar fi avut șansa de a străluci, cu argumentele marelui său talent muzical și înălțe pe scenele marilor reviste europene și mondiale, desigur și-ar fi înscris numele printre valorile de necontestat ale genului. După experiența revistei, Ileana s-a apropiat firesc de teatru, cu de o cunoștință veche, având arta înălțătoare de a vorbi chiar și prin tăceri. Ileana Portase este pentru noi modelul cărora trebuie tinăra generație să i se adreseze, atunci când se naște un semn de întrebare, ori când întâlnirea muzicuguiui se zbate singură în lumina crudă a reflectorului. (Carmel Udrea)

*

O dorință mai veche a colegei noastre Ileana Portase își că se împlinește prin realizarea acestui spectacol de teatru: interpretarea fascinantului personaj feminin Edda. A dorit acest rol cu fervoare și l-a lucrat cu pasiune artistică și tenacitatea profesionalii a filigranistului. În acest fel a dat viață unei femei care, în singurătatea izvorâtă din limitele propriei condiții sociale, și-a construit o altă realitate – o fragilă irealitate – deci o falsă realitate, mai aspră, mai demoralizantă decât însăși viața cea adevărată, dar asemănătoare cu anumite categorii sociale.

Ileana Portase pătrunde în sufletul Eddei ca într-un templu: cu atenția încordată, cu gingășie, cu înțelegere, motiv pentru care nu coboară niciodată acest personaj sub limitele bunei cuviințe etice. A înțeles prea bine că Edda este de fapt o victimă, motiv pentru care actrița o ocrotește pe scenă, să nu-și mai terfelească sub nicium motiv condiția umană, oricum, să nu alunece prea mult sub condiția umană și socială în care a aruncat-o destinul. Pe scenă Ileana Portase se află într-o continuă și încrâncenată luptă cu destinul Eddei. Ieșirea din mocirla falsă și revenirea la matca naturală – revenirea la Viața cea adevărată – constituie momentul culminant al dramei care se petrece pe scenă, moment marcat de interpretă cu uimire magică și consolare crudă.

Ileana Portase a venit la Teatrul de Stat din Turda în anul 1986, după ce timp de 19 ani a fost actriță lirică la teatrele de estradă din Cluj-Napoca, Deva și Timișoara. În perioada turdeană a interpretat roluri în spectacolele pentru adulți (Concetta – în *Nobilii de ocazie* de Scarpetta, Miluși – în *Transmitem în direct* de T Popescu, Lady Chesterfield – în *Calul înșeuat* de F. Sagan, Vecina – în *Uite tata... nu e tata* comedie muzicală de Mihail Joldea, precum și în alte spectacole), dar și în spectacole pentru copii (Actrița – în piesa *Seara cea mare pentru cel mic* de Alecu Popovici, Mary Poppins – în piesa omonimă de Silvia Kerim, Vrăjitoarea Zag-Zeg în *Vrăjitorul din Oz* de Silvia Kerim, s. a.

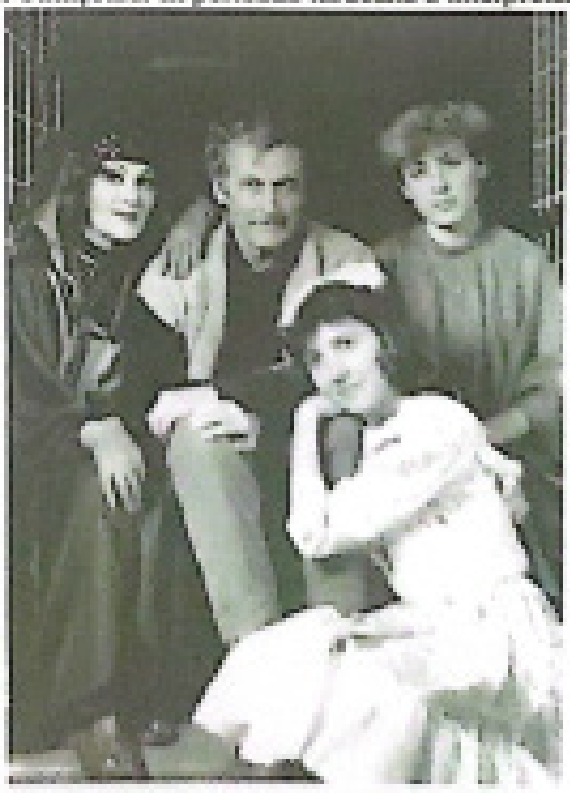

Trăiește sentimentul de colegialitate cu mare intensitate, iar modestia face parte din viața cotidiană a acestei actrițe. Ori de câte ori a fost distribuită în roluri principale sau secundare, din piese pentru adulți ori pentru copii, Ileana Portase le-a gândit și le-a interpretat cu aceeași exigență artistică și cu aceeași dragoste izvorâtă din conștiința sa profesională și din talentul cu care Destinul a hărăzit-o.

(Despre premiera spectacolului Fluturi, fluturi... fluturi de Aldo Nicolai, în regia lui Mircea Cornișe, data premierei 9 decembrie 1983)

Dintr-o respirare... adâncă

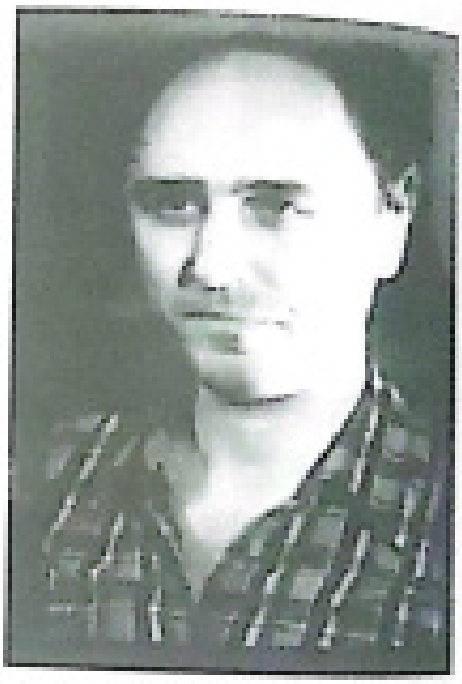

Din istoria celor 60 de ani ai – încă – statorniculuí Teatru *de Stat* Turda, ai vremelnicului, prin neființa epocilor, metamorfozat în „municipal" dar încăpățânat în a rezista la răscrucea drumurilor culturale care străbat zona, între doi poli potemici, Cluj și Mureș, iată, 12 ani i-am „furat" și eu, umil slujitor al Thaliei, pentru a-i urde întru gloria și nepieirea ființei, spiritului acestui lăcaș al muzelor ocrotitor de autentice frământări pe altarul cunoașterii prin Arta...

12 ani pe care i-am petrecut mirosind, inhalând „parfumul" scândurii, pomădându-mă de atâtea ori cu nobilul praf al acestei scene...

12 ani în care mi-am căutat personajele cu bucurie în timp ce ele mă găseau cu dragoste necondiționată pentru a împărtăși împreună cu foarte dragul public, misterul acestei neobișnuite nașteri.

12 ani în care am iubit și am trăit animat de dulcea nebunie indusă de spiritul unic și neliniștit, atât de viu al celui care a fost și rămâne specialul regizor Virgil Andrei Vițu. *Omul* care a văzut în mine ceea ce, poate, nu reușeam să văd eu, atunci, la acea vreme... Și, poate, nici acum nu mi-e prea limpede...

12 ani în care mi-am imprimat în suflet întâlniri ce mi-au șlefuit identitatea artistică și umană.

12 ani în care m-am format într-o trupă deosebită, specială prin devotament, credință și dăruire, în care sentimentul prieteniei era suveran... Din păcate, însă, prea trist și neînțeles spulberată de vânturile „timpurilor noi", sufocată de aptuzitatea gândurilor înșelătoare care guvernează...

12 ani care, pentru mine, înseamnă culoarea caldă a unui zâmbet, sfatul bun, căldura prieteniei, sentimentul camaraderiei, ajutorul dezinteresat, îngăduința încurajatoare, aprecierea unor oameni fără de sacre și, fizic, mi-e permis să mă mișc doar în limitele turismului local...

Și, poate, tocmai din această „depărtare" am reușit să văd mai bine frumusețea acelor ani pe care i-am trăit la Turda, înțelegând că sintagma *„Cine e plecat rămâne bun plecat"* .. nu reprezintă un adevăr decretat, întoarcerile la origine fac parte din nevoia artistului autentic de a se păstra în normalitatea lucrurilor, în anormalul unei vieți haotice și excesive. Întărind, astfel, înțelepciunea locului (ani de ucenicie!) și a conștiinței care-și șoptește ușor dar constant *„să nu uiți niciodată de unde ai plecat"* - indiferent pe unde-ți poartă Dumnezeu pașii. Atunci, întoarcerile la vatră vor avea mereu bucuria nestăvilită și pură a revederii mult așteptate între ceea ce ne leagă cu adevărat...:

Iar urătul – dacă a fost! – e bine să-l dai la o parte, pentru a nu te mai osteni să-l culci în pioase și să-l uiți... împreună cu cei care l-au generat...

Iată de ce, 12 ani din cei 60 aniversați azi (61! dacă e să ne raportăm la prezentul susținut de istorie...) încearcă suflet din sufletul meu, gând înnodeamna nostalgic după spațiul regăsirii mele, tristețe și bucurie, împliniri și regrete, zbuciumul și dor, răscruce și... succes... Nevoie de a fi... Ani plini în ineolo, să se poată sărbători *Adevărul* și frumosul teatru turdean, pentru că merită. Și, adunându-și fii risipiți prin lume, să-și bucure spectatorii reîntorși în conștiința Cetății mândria că are un TEATRU ce se încăpățânează să nu moară, care poate și vrea să bucure lumea și la 100 de ani.. Atunci chiar îmi permit să îmi păstrez speranța că, poate, la suta de ani, ne vom strânge toți, spirite și fantome, într-un grandios spectacol pentru nemurire... LA MULȚI ANI și Mulțumesc frumos pentru... TOT.

RADU BOTAR
Teatrul de Nord Satu Mare

VEŞNICIA À LA MINUT

Dumnealui Ion, regizorul Dan...

Totul a început în 1958, când împreună cu Constantin Leoveanu semnează regia spectacolului **Suflete de hârtie** de M Slobodskoi şi mulţi de a pândi la vedere teatru pentru semeni, continuă cu:

Omul care adnce plouia (1959)
Casa din strada Coşbuc (1959)
A murit Torelkin (1960)
Un musafir din cer (1960)
Omul care a văzut moartea (1961)
Băieţii veseli (1961)
Corb la corb nu scoate ochii (1962)
Mi se pare romantic (1962)
Îndrăzneala (1962)
Furtuna (1963)
Un milion pentru un surâs (1963)
Punctul culminant (1964)
Paharul cu apă (1964)
Pasărea măiastră (1964)
A 12-a noapte (1965)
Alergătorul şchiop (1965)
Cain şi Abel (1967)
Idolul şi Ion Anapoda (1967)
Sfîntul (1968)
Stele pe maidan (1968)
Mihai Viteazul (1968)
Vis de seceturâ (1969)
Nemaipomenitele întâmplări... (1969)
Romanţioşii (1970)
Vinovaţi fără vină (1970)
Doctor fără voie (1970)
Secunda 58 (1971)
O scrisoare pierdută (1972)
Nota zero la purtare (1972)
Act venetian (1972)
O noapte furtunească (1973)
Misterioasa convorbire (1974)
Între noi n-a fost decât tăcere (1974)
Cîtadela sfărîmată (1974)
O zi de odihnă (1975)
Ce-aveţi cu Bibicu? (1975)
Conu Leonida... (1976)
Fîntâna cu patru anotimpuri (1976)
Comedie de modă veche (1977)
Ursul şi cererea în căsătorie (1978)
Alibi (1978)

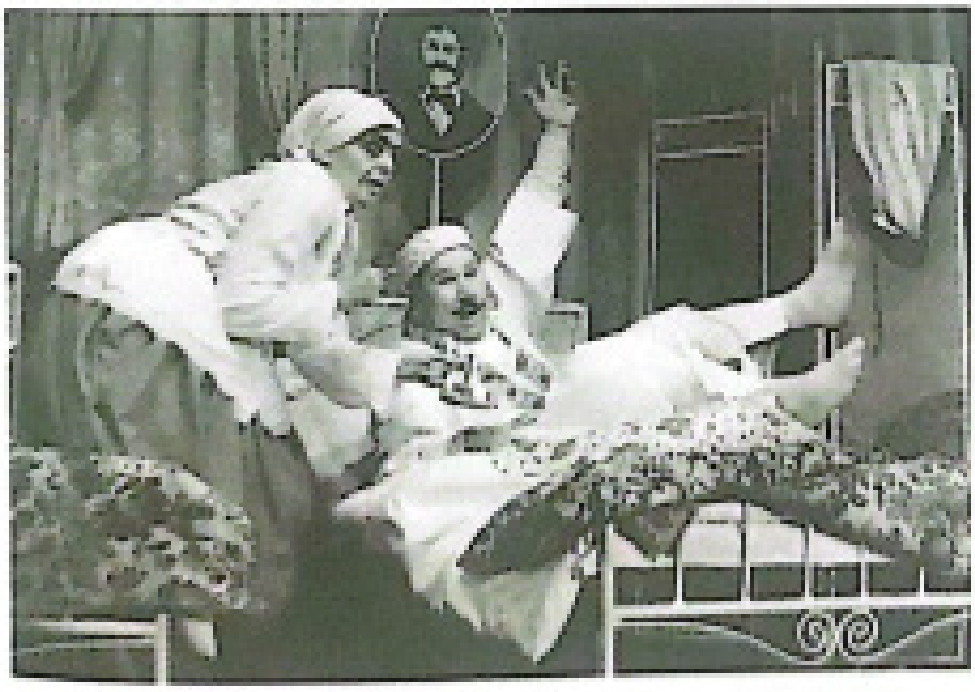

Gena Cîrdei, George Bănan în Conu Leonida faţă cu reacţiunea (1978), regia Ion Dan

În 20 de ani de regizorat, 41 de piese puse în scenă la Timiş. Rupeţi-vă din viaţă timpul necesar pentru a construi patruzecişiunu de case, locuite de actori, şi oameni de scenă, de destine hărăzite de autori, başca „vizitatorii" (spectatorii) să vază clădirea cea nouă şi atunci avem dimensiunea unei vieţi şi a muncilor sale.

Pe scurt, Ion Dan

O scrisoare pierdută de I. L. Caragiale

„Când am aflat că Teatrul de Stat din Turda intenționează să monteze (pentru a patra oară în activitatea sa de aproape un sfert de veac) capodopera lui Caragiale", nesocotind faptul că această formă teatrală trăiește cu complexul Sică Alexandrescu, am fost de părere că se va hazarda într-o întreprindere care-i depășește puterile.

În asemenea condiții a fost firesc ca spectacolul lui Sică Alexandrescu să rămână un model strălucit și sigur. Astfel *complexul amatorului* nu a devenit constructiv. El a acționat creator și a dat realizatorilor certitudinea valorii. Fiindcă după memorabilul spectacol al Naționalului s-a ajuns ca mai multe generații de spectatori să anticipeze nu numai replicile și ecourile memorabile de care vorbea Călinescu, ci și reacțiile și mimica actorilor, mișcările și tonalitatea lor. Spectatorul a ajuns să fie vis-à-vis de Caragiale un inițiat. Întâi prin calitatea sa de lector, de bun cunoscător al unei opere, și apoi prin cea impusă, de-a lungul anilor, de un spectacol de referință. Din acest motiv epigonismul Scrisorii nu mi s-a părut niciodată neliniștitor. Totdeauna am înclinat să văd în el o voință lăudabilă de depășire și profesionalizare. Să nu uităm că urmărindu-se cu devotament regizoral și actoricesc modelul s-au realizat adesea spectacole meritorii. Așa se întâmplă și la Turda. Aderând la formulă și prelucrându-i alfabetul, Ioan Dan (împreună cu colaboratorii săi, scenograful Mircea Matcaboșu și realizatoarea costumelor, Edit Schrantz-Kunovits) a înțeles să i se supună cu rigoare și să-i accepte tirania în toate consecințele și dificultățile pe care le implică. Ceea ce nu înseamnă că el îndeplinește în spectacol atribuțiile unui copist. Din contră. Scriitura regizorală conține destule soluții de o caligrafie simplă și sugestivă, exacte în dezvăluirea și fixarea relațiilor. Dar cel mai mult contează, cred, faptul că actorii se știut, în linii mari, să evite excesele și platitudinea. La George Bossun și Gheorghe Boiangiu, interpreți mai puțin preocupați să facă *alyfel* pe Trahanache și Pristanda, am întâlnit respect și fidelitate față de măștri, un umor provenit din text și nu din artificii și găselnițe complementare. Cu elemente personale concentrate într-un joc dinamic și colorat, își gândesc și conduc compozițiile Simon Salcă (Cațavencu), Puiu Neagu (Dandanache), Constantin Miron (Un cetățean turmentat), Aurel Ștefănescu (Brânzovenescu) și Mihai Ionescu Vrănești (Farfuridi). Și, în sfârșit, distribuția se completează cu Petre Dondoș (un Tipătescu interesant, adus la datele naturale ale actorului), cu Smaranda Marcu (Zoe), cu Tinca Luca (Ionescu), cu Iuliu Giurgiu (Popescu) și Vladimir Brânduș (o apariție de figurație). Dar deși modul cum interpreții își fac rolurile diferă, efortul lor ființește, în cele din urmă, către o interpretare de ansamblu omogenă. Când acest lucru le reușește spectacolul dă satisfacție.

*

Fîntîna cu patru adevăruri de Vasile Rebreanu*

Fîntîna cu patru adevăruri** e doar în aparență o piesă polițistă. În realitate e o metaforă-dezbatere pe tema mereu gravă și mereu actuală a adevărului și a relației adevăr-conștiință. Spectacolul turdean, regizat de Ioan Dan... se concentrează pe o temă majoră, cu repercusiuni în mare pentru actorul Aurel Ștefănescu (jocul său e convingător, fără excese, circumscris cu înțelepciune sensibilității motivațiilor psihologice ce le impune interpretului), ei în general și pentru întregul colectiv care își prefigurează personajele George Bossun (Ion), Ana Pădeanu-Florescu (Oli) și Traian Costa (Cristian)...

ION COCIMI

* Steaua roșie 1971 – 1972.

** Teatrul de Stat din Turda (Steaua roșie 1976–1977)

Simon Salcă

A trăit teatrul, s-a ajutat, când cuvintele nu se împleteau, cu statura, prestanța și figura lui medievală, parcă anume croită pentru a deveni personaj. Modest, citit, a fost un actor dedicat, căruia aplauzele i-au adus cea mai mare bucurie omenească.

„A lăsat gesturile mari pe seama altora", pare să spună, tot de acolo din arlechinul vieții, din biblioteca teatrului, cea care citea și vedea miezul frazelor, Elisabeta Salcă, secretar literar timp de 11 ani.

Simon ne-a părăsit, în 1993, zic de Dincolo alte umbre, dar acum sunt împreună: Ana Pădean-Florescu, Boris Perevosnic, Lily Pop-Cimber, Aurelia Păunescu, Maria Nemeș, Ion Lorentz, Mihai Ionescu-Vrâncești, Stella Cosmația, Lia Cârbunescu, Tănase Cazimir și dacă ar fi doar aceștia... clepsidra are nume și pentru alte fire de nisip cu suflet.

Jocul venețian de CAMIL PETRESCU

Simon Salcă, Smara Marcu, Petru Dondos

Constantin Leoveanu

Suflete de hârtie (1958)
Nunta mare (1960)
Viclenille lui Scapin (1961)
Maria (1961)
Şi pe strada noastră (1961)
Oameni şi umbre (1962)
S-a măritat bucătăreasa (1962)
O felie de lună (1963)
Băiat bun, dar cu lipsuri (1963)
Floricica purpurie (1964)
Hipnoza (1964)
Cu cine mă bat? (1965)
Visul unei nopţi de iarnă (1967)
Nuntă la Interviziune (1967)
Barul aventurierilor (1968)
Şantaj (1968)
Şi pe strada noastră (1969)
Aterizare forţată (1969)
Rapsodia ţiganilor (1969)
Geamandura (1970)
Pisica sălbatică (1971)
Şeful sectorului suflete (1971)
Melodia varşoviană (1972)

Unchiul nostru din Jamaica (1972)
O familie îndoliată (1972)
Casa care a fugit pe uşă (1973)
Passacaglia (1974)
Take, Ianke şi Cadâr (1974)
Omul care a văzut moartea (1975)

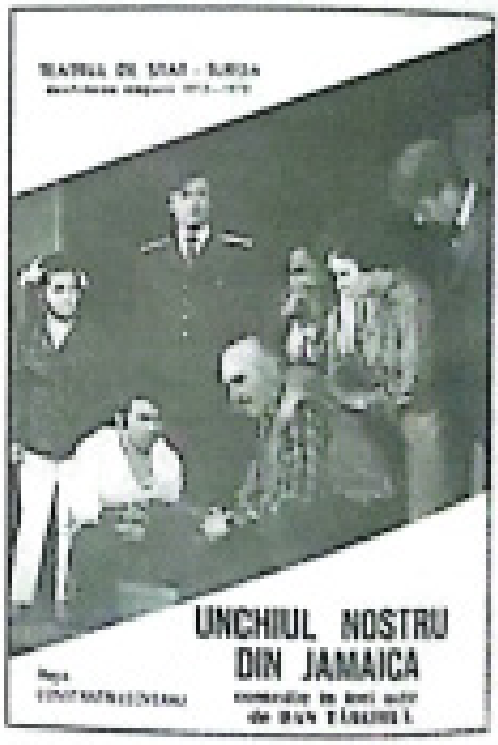

*

Din cuşca sufleurului

Ideea de a înfiinţa un teatru în oraş s-a născut odată cu mine chiar în mintea tatălui meu. El a fost cel care a scris în ziare, cel care a susţinut în şedinţe fişă de oficialităţile de atunci necesitatea înfiinţării acestei instituţii cu scopul de a ridica nivelul culturii al populaţiei şi de a înnobila viaţa oraşului, atunci eminamente muncitoresc.

La numai doi ani eram purtată în braţe de el la primele repetiţii şi spectacole ce aveau loc într-o modestă sală de cinematograf. Iar eu fac parte din acei oameni cinstiţi care-şi caută veşnic echilibrul şi de frageză. Ţin minte, de pildă, scena întregii din piesa *Viaţa începe din nou*, felul în care i-am cunoscut pe unii din primii actori ai teatrului, ce am auzit spunându-se despre ei sau rolurile lor, ţin minte bucuria impresionant la care lucra acasă primul regizor al teatrului, Vintilă Rădulescu ... Şi la mama cum aveam să ure pe scenă în piesa *Trezirea de urgenţă*. Ţin minte cum se străduiau actorii să mă facă să spun cu nerv *„Afurisită drăcie, ne vrea dezbrăcaţi pe pornografă"*: prima mea replică, şi cum eu repetam replica creziând că o spun ca ei, dar se pare că o spuneam *alb* cînd ei îşi tot insistau... Odată, la o repetiţie, actorul Ioiangia, care juca rolul tatălui şi trebuia să mă ia în braţe să se învârtă cu mine prin scenă, s-a pălăvrăgit cu mine... în cuşca sufleurului. *„Tot ce trebuie vă spun la început e povestit de timpuriu"* aveam să-l citez pe Esenin cu douăzeci de ani mai târziu, când întâlnindu-ne la aniversarea teatrului ne-am amintit amândoi această întâmplare. La data aceea, după douăzeci de ani, eram sufleur. De-acolo, din cuşca sufleurului, continuam să cunosc actorul, în general, şi actorii acestui teatru, în special. Mă aflam într-o perioadă de bâlbâneală între două facultăţi şi cu să nu pierd timpul de pomană tatăl meu mă proţăpise în

cușca suflerului. N-aș spune că la vârsta aceea eram foarte încântată de meseria aceasta. Dar... cu prilejul unui turneu, la Orșova, parc-mi-se, a avut loc un moment care s-a întipărit foarte puternic în memoria mea și avea să-mi schimbe impresia despre această meserie. Eram în mijlocul unei săli imnnecesare, alături de actori, ca să vedem scena. Scena era foarte mică și în mijlocul ei se vedea acea cupolă a cărui rost poate nici nu-l mai cunosc spectatorii de astăzi, căci se suflă de la *arlechin*. *„Aveți și cușcă pentru sufleur"*, am întrebat cu cu ușoară ironie în glas. *„Da, – mi-a răspuns directorul casei de cultură și o adăugat emoționat- o cușcă ce l-a găzduit și pe Mihai Eminescu când era sufleur la o trupă ambulantă de teatru"*. Pentru o clipă în jur s-a făcut o liniște pioasă, iar eu am roșit în sinea mea pentru orgoliul provincial care mă făcuse să disprețuiesc până atunci cușca și sala și scena aceea mică.

O familie ÎNDOLIATĂ
DISTRIBUȚIA
PREMIERA: DECEMBRIE 1978

Până la urmă nu m-am întors la facultate ci... m-am măritat. Am dispărut fără să anunț pe nimeni chiar în ziua când ar fi trebuit să fiu în cușca suflerului pentru a-i susține pe actori la repetiția generală a unei piese montată de Val Mugur. Lipsa mea a generat un adevărat scandal. Actorii, care de altfel își cunoșteau rolurile, au intrat în panică. Lipsea sufleurul! Un spectator n-ar putea înțelege gravitatea acestui eveniment. Nici eu nu înțelegeam pe atunci că... sufleurul nu este doar memoria actorului ci chiar suportul lui moral, cel care îl susține cu privirea și suflarea, îl însoțește în fiecare clipă dându-i certitudinea că ceea ce face e bine. Regizorul Val Mugur era un om cu vastă experiență teatrală, cu multă înțelegere pentru acele pârghii subtile care pun în mișcare fenomenul teatral și sufletul omenesc; știa deci acest lucru. Desigur, am apărut și eu, senină, în ziua premierei să nu las actorii fără *importanta* mea prezență, iar Val Mugur mi-a scris pe un program de sală pe care-l păstrez și acum: *„Dragă Raxmari. Ți-ai bătut joc de toți cu zăbuhnul pe fuior, dar m-am amuzat și eu!"* Se armonise de fichul copilăresc în care actorii intraseră fără motiv în panică recunoscând volens-nolens importanța *sufleurului*.

N-am practicat prea mult timp această meserie. Dar Eminescu avea să mă mai tragă odată de urechi, după alți treizeci de ani, când lucram la tehnoredactarea dicționarului lui Tiktin care urma să fie reeditat de Institutul de Lingvistică. Era o muncă la fel de ingrată ca cea de sufleur. Și chiar când mă gândeam că: *„îi dau dracului de haos, termin capitolul și nu mai fac astă că nu-i de mine"*, am auzit la radioul pe care până atunci nu-l băgasem în seamă următorul comentariu: *„și tot pe această stradă a lașului se plimba Eminescu braț la braț cu Tiktin, ajutându-l pe acesta la întocmirea faimosului său dicționar."* Mi-am amintit atunci întâmplarea de la Orșova, am dat un *Easter* și am continuat să lucrez!

În teatru am fost pe rând spectator (foarte critic), sufleur, șef de producție, referent, inspector de sală, organizator. Am urcat de câteva ori pe scenă și am montat spectacole. Mi-a fost dat să lucrez în multe domenii, în multe locuri din țară și să călătoresc mult în străinătate. Dar fie de la planșeta de proiectant, fie de la catedră, sau de la masa de scris, fie din țară sau din străinătate, gândul meu a însoțit mereu viața teatrului ce s-a născut odată cu mine. Și voi rămâne în continuare în *cușca sufleurului sau lângă arlechin*, adică cu inima și gândul alături de această instituție și actorii săi, chiar dacă unii nu vor înțelege, sau chiar vor disprețui sentimentalismul meu romantic.

La ceas aniversar îi urez viață lungă, mai puțin furtunoasă, plină de succese, cel puțin încă odată pe cât a trăit până acum!

GABRIELA LEOVEANU

Puiu Neagu

Nebunii și frumoșii ani ai Teatrului de Stat din Turda

Ilustră personalitate a teatrului turdean, Puiu Neagu a fost considerat, întotdeauna, turdean prin naștere. De fapt, el s-a născut pe meleaguri sibiene și a ajuns la Turda, în 1957, venind din Loamnesul Sibiului. Actor de mare forță, Puiu Neagu a dat viață multor personaje de comedie și nu numai, fiind unchiul dinspre mamă al lui Miron Mitrea (*"Din câte îmi amintesc eu, străbunicul meu a avut doi copii din prima căsătorie, la care a ținut foarte mult. Unul dintre ei a fost Puiu Neagu, care a ajuns actor pe la Turda. Celălalt copil era mama lui Miron Mitrea, Viorica Neagu, căsătorită Mitrea" – Sibiianul, 7 noiembrie 2005).*

Nu foarte înalt, zvelt, ocheș, de o veselie și o spiritualitate debordantă, cu privire neostoită de Ariel autohton, Puiu Neagu a rămas în amintirea iubitorilor de teatru, prin forța și veselia personajelor cărora le-a dat viață pe scena Teatrului de Stat din Turda. Din panoplia sa de roluri jucate, Ianke, din comedia *Taehe, Ianke și Cadâr* de Victor Ion Popa, în regia neuitatului Constantin Leoveanu, pusă în scenă în stagiunea 1974-1975, poate fi considerat un rol de referință, datorită valențelor sale de actor de comedie, dar și a personalității sale, pline de un râs nestăvilit.

Pentru el, nu a existat niciodată rol mic sau mare, rol principal sau rol secundar. Tuturor le dăruia suflet ardând fierbinte, într-un foc mistuitor.

La Turda, Puiu Neagu a debutat în 29 martie 1957 cu rolul Un slujbaș din piesa *Omul cu mâr pagze* de George Ciprian, în regia lui Emeric Krausz, asistent la regie fiind, pe atunci, reputatul regizor turdean de mai târziu, Ioan Dan. Din distribuția piesei, făcea parte „nume grele" ale scenei turdene, unele dintre ele, estompate de pragul uitării: Constantin Mitrea, Titus Luca, Emilia Botta-Luca, Florica Ciura, Traian Dragoș, Iuliu Giurgiu, Ion Lupu, Nicolae Cioară, Tudorel Miron, și alții. Apoi, au urmat aproape 30 de ani de muncă, în care el a fost fidel scenei turdene și publicului său, 25 de stagiuni, în care a interpretat 62 de roluri!

A urmat, în stagiunea 1958-1959, în regia lui Ioan Dan, rolul George Dandin din piesa *Soțul păcălit* de Moliere, în care a debutat de veselie și de un umor contagios, stârnind hohote de râs și rafale de aplauze. Succesul imens și dragostea pe care i-au arătat-o spectatorii – cu atât mai mult cu cât el juca rolul cu dublură a unui alt „monstru sacru" al teatrului turdean, Constantin Mitrea – au făcut să nu-și mai dorească nici o clipă, să plece spre alte scene mai strălucitoare ale teatrului românesc.

În anii următori, au urmat roluri care l-au consacrat definitiv ca actor turdean și care au demonstrat extraordinarul său ambitus actoricesc, de care Puiu Neagu era conștient, dar și dispus, până către primea laudele și recunoștința cuvenite.

Alec Gorăscu din *Surorile Boga* de Ilinca Lovinescu, în regia neuitatei Ioan Dan, Popa Ilenuța din *Hugi Tudose* de Barbu Ștefănescu Delavrancea, în regia lui Val Mugur, Șeful gării din *Steaua fără nume* de Mihail Sebastian sau Părălatul Baloș din *Viforul* de Barbu Ștefănescu Delavrancea, în regia aceluiași Val Mugur, au dovedit inepuizabilele sale resurse. Au urmat, Brighella, din *Mincinosul de* Carlo Goldoni, Cucuiete din *Cain și Abel* de Gheorghe Vlad, sub bagheta lui Ioan Dan, Unchiul Vasi din comedia *Doamna Ministru* de Stanislav Nușici, pusă în scenă de Emeric Krausz, Manole din *Hoții*

unei nopți de iarnă de Tudor Mușatescu în regia lui Constantin Leoveanu, Notarul din piesa *Șfântul* de Eugen Barbu, Contele D'Albafiorita din *Hangița* lui Carlo Goldoni, Generalul Basta, Stolnicul Stroe Buzescu și Ministrul Peltz, din drama istorică *Mihai Viteazul* de Octav Dessila, sunt doar câteva dintre rolurile care l-au trecut pe Puiu Neagu în Panteonul de valori ale teatrului turdean. Corcodel din *Rapsodia țiganilor* de Mircea Ștefănescu, Sganarelle, din *Doctor fără voie* de Molière, Șarpele din piesa *Azia-i ciudat* de Miron Radu Paraschivescu, inegalabilul Agamemnon Dandanache din capodopera caragialescă *O scrisoare pierdută*, Medvedev din *Azilul de noapte* de Maxim Gorki, Kocikariov din *Căsătoria* de Gogol, în regia lui Victor Ioan Popa, sau Legionarul din *Pasaregila* lui Titus Popovici, De Castel-Jaloux, din *Cyrano* de Edmond Rostand, în regia lui Zoe Anghel Stanca, reprezintă roluri din etapa deplinei maturități profesionale a sibianului, devenit turdean.

Ultima sa premieră, cu piesa *Take, Ianke și Cadîr* de Victor Ion Popa, în regia lui Matei Vaxodi, a continuat șirul succeselor sale în rolul lui Ianke din stagiunea 1974-1975, dar, de această dată, cu alți parteneri și în altă viziune regizorală. A fost „cântecul său de lebădă"!

Puiu Neagu a jucat la Turda atâtea roluri, cât un actor contemporan nu ajunge să le interpreteze într-o viață de om. De fapt, viața sa a fost teatrul. Tot timpul, rațiunea sa de a fi, a fost scena, cu mirosul ei de scândură și de vopsea de decoruri, cu universul ei de pânză și mucava, pe care actorii știu să îl învie și să îl dăruiască lor, spectatorilor, fără de care, teatrul nu ar putea avea rațiunea de a fi. A reușit să abordeze o generoasă paletă de personaje, de la comedie la dramă, de la piese pentru copii, la music-hall, de la Maxim Gorki, la Tudor Mușatescu, de la Carlo Goldoni la Ion Băieșu, de la Molière, la Jerzy Gruza, de la Caragiale, la Sütö András. A avut norocul să colaboreze cu nume uriașe ale regiei de teatru: Val Mugur, Emeric Krausz, Constantin Dinischiotu, Ioan Dan, Constantin Leoveanu sau Mircea Moldovan.

Niciodată, candelabrul cel mare din sala de spectacol nu va mai scălpăi cu atâta bucurie ca atunci! Niciodată, emoția, dragostea și respectul pentru anonimul spectator de teatru, nu vor mai erupe ca atunci. Atunci, teatrul era locul în care oamenii își luau haine de sărbătoare, cu cămașă scrobită și guler „fu balene", cu pantofi „dați cu box" și, plini de emoție, pășeau în foaierul iluminat feeric, așteptând ca într-un Crăciun etern, darurile actorilor. Era casa luminată, în care noi, spectatorii, așteptam întotdeauna, taina: un „Moș Gerilă", politizat și comunist, dar care se metamorfoza, în ciuda regimului, în dragul nostru Moș Crăciun, reînviat apoi de o Revoluție învingătoare.

Teatrul înseamnă și azi, pentru mine și cei din generația mea, un loc tainic, plin de vrajă și mister, o Dumbravă minunată, în care Lizuicile sunt actrițele și, Patroclii, actorii.

Din păcate, Puiu Neagu nu mai este!... Nu a mai apucat să se bucure de noul drum, pe care Teatrul Municipal Turda pășește la ceas de sărbătoare. O vreme, teatrul a cărei scenă a slujit-o vreme de 30 de ani, i-a purtat numele. Apoi, a revenit la normal!

Puiu a plecat dintre noi, în eternele culise, din care așteaptă peste frunțile actorilor care înnobilează astăzi scena turdeană, văl de mireasă, țesut măiastru din stele și firișoare nevăzute de gând și bucurie, luminat de văpăile focului mistuitor ce i-a pârjolit sufletul, încălzind inimile spectatorilor care umpleau la refuz, stalul și balconul venerabilei instituții de cultură.

Acum, Puiu Neagu șade la masa zeilor!...

UCU FLOREA

Despre Victor Tudor Popa

Hanul de la răscruce de Horia Lovinescu. Steaua. nr. 6. 1976

Stagiunea 1975-1976, Regia Victor Tudor Popa

Colectivul artistic al Teatrului din Turda este autorul unei performanțe foarte semnificative: în stagiunea curentă a jucat numai piese românești. Au deschis cu Evadarea de Leonida Teodorescu, au urmat **Ce-aveți cu Bibicu** de Ștefan Berciu, **Fata din dafin** de Dan Tărchilă, **Piatra din casă** de Vasile Alecsandri și, acum **Hanul de la răscruce** de Horia Lovinescu. Se află în lucru **Jocul de-a vacanța** de Mihail Sebastian. Texte, cum se vede, pentru cele mai variate gusturi, de calibre artistice diferite, un repertoriu inegal dar cutezător pentru încrederea fără rezerve în dramaturgia națională.

Hanul de la răscruce este una dintre peimele piese ale lui Horia Lovinescu, mai precis a treia după **Lumina de la Ulmi** și **Citadela sfărâmată**. Construcția nu are unitate din cauza unor episoade și planuri colaterale care complică structura dramatică. Deși nu este lipsită de originalitate cel puțin în contextul dramaturgiei românești contemporane, drama pare transcrierea cu mijloace personale a teatrului expresionist cu trimiteri existențialiste la „situația limită". Aici, situația limită este ipoteza unei catastrofe atomice care izolează un grup de personaje într-un han aflat nu numai la marginea mării, dar și la capătul lumii. Atmosfera este tenebroasă, personajele trăiesc în umbra morții. Doar calmul Electricianului, tăria de caracter a Logodnicei și iubirea Profesorului sunt punctele luminoase în această apocalipsă. Personajele au, după cum se vede, denumiri generice, categoriale în manieră expresionistă. Mai apar Filozoful, Bătrânul, Negustorul, Actrița, Bogătașul, Logodnicii, Călugărul, Muncitorul. O lume în mic aflată „la răscruce" silită să ia atitudine – activă sau pasivă – față de propria prăbușire.

Regizorul (V. T. Popa) s-a apropiat cu timiditate de text, meritul principal fiind acela de a fi restituit atmosfera apăsătoare a dramei. Ambiguitățile textului nu fost omise. Autorul însuși divulgă prin echivocul motivației caracterul imaginar al situației. A fost un atac nuclear sau un cutremur care a distrus digurile? Piesa se petrece de la un capăt la altul în irealitate, dar irealitatea nu poate fi tratată cu mijloacele dramei realiste. Într-un spațiu de joc creat de scenograful Titi Ciupe în tonuri cenușii, actorii își fac rolurile cu seriozitate înțelegând prin asta trăiri. Cele mai regretabile excese aparțin lui Nae Făgădaru (Președintele) și Jean Lupu (Agentul Comercial). Actori cu multă și fructuoasă experiență în teatru. Pe alte coduri interpretative evoluează Emma Cenariu (Femeia) și Miluță Lapteș (Călugărul) remarcabili prin trăirea sobră a dramei. Alături de ei dar în registre apropiate comediei au jucat Puiu Neagu (Hangiul) și Gheorghe Boiangiu (Bătrânul). Profesorul, unul dintre personajele cele mai semnificative (parcurge procesul de aboedare a situației limită prin iubire care îl mobilizează și îl fortifică, este interpretat de Aurel Ștefănescu.

MIRCEA GHIȚULESCU

Steaua Stelei

Ce nu se poate exprima în trei cuvinte

Viața Stelei Furcovici a fost una meteorică, o permanentă înfruntare cu limitele destinului, o dragoste frumoasă pentru clipă, cu toate riscurile asumate, bătălie din care destinul a ieșit învingător, pentru că el nu ține cont nici de frumusețe, nici de har, cu atât mai mult de slăbiciunile noastre.

•

„Nu voiam să renunțăm la copilăria noastră, la adolescența care punea irevocabil stăpânire pe viața mea. Voiam să oprim timpul în loc. Eram fericite, deși viața noastră nu era scutită de lipsuri. Doar trăiam în Romînia Socialistă. Și cu toate lipsurile, eram tinere, pline de viață și fericite." (Maria Ilosu)

•

„Stela a fost în primul rând un om. Unul obișnuit, cu stările și indoielile lui. Pe ea, omul, a dus-o mereu dorul. Dar a dat peste margini de plăcere, atunci când a întâlnit în drumul ei, oameni veseli, la fel cu ea. Pentru ea, teatrul a fost o permanentă lecție." (Ucu Florea)

•

„Pe scenă era partenerul ideal. Provenea din zona umorului de calitate. De fapt, așa se și desfășurau repetițiile noastre: cu fruntea destinsă, cu zâmbetul pe față. Stela era tot timpul, indiferent cât de obosită putea fi, dispusă să lucreze. Cu noi toți, avea o relație extraordinară, pentru că era o fată foarte comunicativă. Stela a fost omul care nu putea fi descris în trei cuvinte. Era strălucitoare, era răvășitoare, plină de viață, de inteligență, de umor și talent." (Stelian Stancu)

•

„Nu mai știu nimic despre cea care mi-a fost parteneră în două filme, în regia lui Dinu Cocea. Mi-e dor de Stela, de sensibilitatea și veselia ei. Mi-e dor de ochii ei mari, sursa forței sale, a jocului său ce ne făcea să o privim cu toții fascinați. Era firavă, la prima impresie, dar avea o forță de invidiat. M-am simțit în siguranță cu o parteneră ca ea... „ (Adrian Pintea – 6 mai 2007, București)

(Citatele au fost extrase din volumul „Stela Furcovici – praf de stele peste capetele noastre" de Ucu Florea, editura Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2008)

Navetă de la cer la stele
Marin D. Aurelian

Jovial, prietenos şi dedicat, actorul Marin D. Aurelian a montat şi la Turda, găsind în teatrul de aici o adevărată a doua casă, cu suflete pereche. Că s-a simţit bine şi folositor, stau dovadă piesele cu care s-a identificat până la sudoare.

Până la urmă, doamna cu coasa (de ce oare i se spune „doamnă" acestei codoaşe?) i-a încredinţat un rol, într-o piesă fără final pământean...

Rămân în urma sa, aici (acolo) la Turda...

Jocul de-a vacanţa (1976)
Logodnicul din pom (1978)
Visul unei nopţi de iarnă (1981)
Ce înseamnă să fii onest (1984)
Geamandura (1986)
Revelion la baia de aburi (1987)
Seara cea mare pentru cei mici (1989)
Floarea de cactus (1989)
Cocoşelul neascultător (1991)
Seara cea mare pentru cei mici (1992)
Hoţul de mărgăritare (1992)

*

Geamandura de Tudor Muşatescu, rev. Teatrul, s. 1986

Republica ideală de pe litoral. Există în melodramele anilor 30 (comedii lirice, drame sentimentale) o tendinţă de estetizare a relaţiilor dintre oameni ce degenerează, adesea, în mistificare psihologică şi instituie o utopie morală. Hotărît lucru, nu adevărul psihologic este punctul tare al comediografilor noştri dintre cele două războaie, ci bunele maniere. Un cult al amiciţiei îi leagă pe cei trei tineri din **Geamandura** lui Tudor Muşatescu ce se refugiază în „republica ideală" de pe litoralul Mării Negre, într-o frăţie ale cărei legi sunt buna dispoziţie, loialitatea, ataşamentul şi iubirea aproapelui. Aproximativ acelaşi univers utopic din **Jocul de-a vacanţa** de Mihail Sebastian. Mica societate este tulburată de apariţia, din valurile mării, a frumoasei Luna care evadase de pe un iaht luxos şi fusese aruncată la ţărm ca o imputare la adresa unei societăţi cinice şi mercantile. În acest punct părăsim **Jocul de-a vacanţa** şi intrăm în **Steaua fără nume.** Pireşte, tustrei se vor îndrăgosti de Luna, respectându-şi reciproc sentimentele, dar, dintre ei, doar Zeiss se hotărăşte să o salveze prin căsătorie. Destinele eroilor sunt evaluate după un interval de un an. Relaţiile, mutate în lumea mondenă a Capitalei, sunt mai aspre. Dragostea nemărturisită a Femeii pentru celălalt (Rembrandt), agravează situaţia. Zeiss suferă de fiinţe şi se retrage pe litoral pentru a muri în ceea lor utopică. Se află, însă, că el este autorul unei piese de teatru de mare succes în care Luna a jucat, strălucitor, rolul vieţii. Toţi pornesc în căutarea lui Zeiss, descoperindu-l în ceasul morţii. Atitudinea pare superficial romanţioasă dar nu lipseşte un fior dramatic autentic şi ecourile unui lamento afectuos şi defensiv.

Marin D. Aurelian caută argumente pentru o melodramă superioară şi se bizuie pe subiectul piesei, seducător în sine. Cea mai mare parte din actori intră în **Geamandura** cu experienţa unor montări anterioare de acest gen. Stelian Stanca, în rolul pictorului numit, din amiciţie, Rembrandt, joacă junele prim de melodramă care l-a consacrat. Cătălin Stancia, proaspăt absolvent, reuşeşte uneori să le vioiciunea strengărească la melancolie, în Zeiss. Gabriel Chircu are un farmec cuminte în ansamblul

scriptului, Alagrec. Singurul personaj feminin, Luna, este interpretat de Adriana Gădălean, o fumuriță statică, dar provocatoare. O bună creație comică oferă George Bossu în tunul Hussein antrenat, cu puțin înainte, în rolul lui Cadâr din celebra piesă a lui Victor Ion Popa. Finalul aduce o imagine delicată a morții: Zeiss iese din scenă purtând pe umăr aparatul de fotografiat cu burdufiul negru fluturând ca un drapel în bernă. („Steaua", 1986) și în *Cuvinte cu aripi*, 2004, p 397.

*

Visul unei nopți de iarnă de Tudor Mușatescu

Feeria burgheză. Un spectacol agreabil, de o surprinzătoare longevitate ne oferă Tudor Mușatescu în **Visul unei nopți de iarnă**. Are un farmec retro aliături de nostalgia Bucureștiului de altădată. Este un „happy end realist" în care Făt Frumos și Ileana Cosânzeana, depășind toate obstacolele, se unesc într-o nuntă, nu fabuloasă dar foarte conerești. Prezențe scenice plăcute, pitoresc local, sentimentalism de bună calitate într-un spectacol îngrijit în atitudinea față de textul literar. **Visul** de iarnă al lui Mușatescu, spre deosebire de cel din **noaptea mieziului de vară** al lui Shakespeare, este o „comedie sentimentală", cum se numea melodrama între cele două războaie mondiale. O prelucrare românească după vodevilul francez, corijat cu o notă de sentimentalism bucureștean. De fapt, este o mică **feerie burgheză** în care Mușatescu, în numele unei democrații a sentimentelor, apără șansele matrimoniale reduse ale unei fete de condiție modestă (Doruleț), așa cum, pe de altă parte, apără șansele unui romantic romancier înstărit, cu majordom și amantă costisitoare, de a aspira la dragostea virginală a unei adolescente copilăroase. Valorile comediei vor fi descoperite în portrete, realiste până la detalii, fermecătoare în cel mai nostalgic înțeles al cuvântului și idilice prin situațiile în care personajele sunt angajate. Și, totuși, ceva autentic se poate descoperi în spatele acestei „feerii burgheze": este aspirația inocentă a Mariei/Doruleț spre lumea inaccesibilă a romanticului romancier, versiune „cuminte" a Cătălinei eminesciene.

Marin D. Aurelian a restituit comedia lui Mușatescu în toată candoarea ei de epocă într-un spectacol de un rafinament desuet având aerul unei frumoase minciuni pentru adulți, făcut anume pentru serile sărbătorilor de iarnă, cu scene înflorate de sensibilitate și poezie. Tatonând în căutarea unei soluții, regizorul a avut revelația actriței Catrinel Dumitrescu pentru rolul Doruleț și nu s-a înșelat. Catrinel Dumitrescu pune inocență și jovialitate, candoare și tandrețe, mobilitate și drăgălășenie, din toate câte puțin. Stelian Stancu, sever, cu ținută supravegheată, acoperă cu prezență scenică anvergura romancierului Alexandru Manea alcătuind un cuplu stilizat în manieră naivă cu Catrinel Dumitrescu. Emil Schmidt atacă rolul majordomului Manole prin șarje comice. Convingător, cu bâlbâiala de îndrăgostit timid, precipitat și confuz a lui Milică este Gabriel Chirea. Amplă, relaxată, Adriana Gădălean se expune în rolul Elvirei, amanta întreținută a romancierului, iar Maria Junghietu obține succese comice în rolul Fanței.

MIRCEA GHIȚULESCU
în „Teatrul", nr. 2, 1980

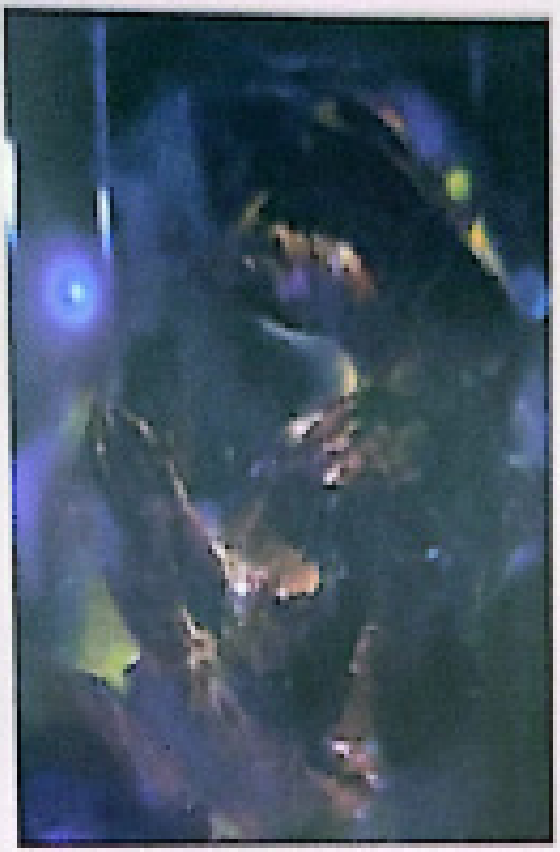

ETERNITATEA CLIPEI

Aurelia Manea

În fața istoriei și a secundei

Regizor artistic cu peste 24 de ani experiență în teatrul de proză, teatrul de păpuși și operă. Inovator și creator de spectacole de deosebită valoare estetică, pionier al unui „cod" nou în teatrul românesc. Realizări deosebite atât cu spectacole experimentale ca *Anotimpuri* de Arnold Wesker (Teatrul Matei Millo din Timișoara) cât și cu spectacole clasice ca *Trei surori* de Anton P Cehov (Teatrul de Stat din Ploiești). Retras din activitate în anul 1991 din motive de boală.

Recunoașteri

- Premiul Uniter pentru întreaga activitate 1992-1993
- Diploma de excelență pentru merite deosebite în promovarea artei teatrale, acordată de Primăria Municipiului Ploiești și Teatrul „Toma Caragiu" din Ploiești în 1999
- Publicarea de Revista „Teatrul azi" în colecția Galeria Teatrului Românesc în semn de recunoaștere a contribuției aduse la dezvoltarea teatrul românesc a volumului „El, vizionarul: Aurelia Manea" o culegere de interviuri, fragmente din cronicile apărute, o teatrografie etc.

Cronologia angajărilor

1968-1970	Teatrul „Matei Millo" din Timișoara
1970-1971	Teatrul Național din Cluj, Teatrul Maghiar din Timișoara, Teatrul de Stat din Turda
1972-1976	Teatrul Național din Cluj
1976-1977	Teatrul Municipal din Ploiești
1977-1982	Teatrul de Stat din Turda
1982-1990	Teatrul de Păpuși din Cluj
Din 1991	Pensionar

Teatrografie

1967-1968	- ***Rosmersholm*** de H Ibsen la Teatrul de Stat din Sibiu
1968-1969	- ***Anotimpurile*** de A Wesker la Teatrul Național Timișoara
	- ***Filoctet*** de Sofocle la Teatrul Național din Iași
1969-1970	- ***Britannicus*** de J Racine la Teatrul Tineretului din Piatra Neamț
	- ***Acești îngeri triști*** de D R Popescu la Teatrul „Matei Millo" din Timișoara
1970-1971	- ***Tigrul*** de M Schisgall la Teatrul de Stat din Turda
1971-1972	- ***Roata în patru colțuri*** de V Katuev la Teatrul de Stat din Turda
	- ***Guițele*** de Kirițescu la Teatrul de Stat din Turda
	- ***Mașina de scris*** de J Cocteau la Teatrul de Stat din Turda
1972-1973	- ***Jocul dragostei și al întâmplării*** de Marivaux la Teatrul Național din Cluj
1973-1974	- ***Povestea unui ghicitor și a bogătașului furat și a hoțului păgubitor și a văduvei de lăudat*** de P C Chitic la Teatrul Național din Cluj

1974-1975 - *A douăsprezecea noapte* de W Shakespeare la Teatrul Național din Cluj
- *O noapte furtunoasă* de I L Caragiale la Teatrul Național din Cluj
1975-1976 - *Macbeth* de W Shakespeare la Teatrul Municipal din Ploiești
- *Pacea* de Aristofan la Teatrul Național din Cluj
1976-1977 - *Cotele apelor Dunării* de V Munteanu la Teatrul de Stat din Turda
1977-1978 - *Arden din Kent* de un autor anonim englez din secolul XVI la Teatrul Municipal din Ploiești
- *Fedra* de Racine la Teatrul de Stat din Sibiu
1978-1979 - *O sărbătoare princiară* de T Mazilu la Teatrul Național din Cluj
- *Cum Leonida față cu revoluționarii* de I L Caragiale la Teatrul Național din Cluj
- *Hangița* de C Goldoni la Teatrul Național din Cluj
- *Domnișoara Julia* de Strindberg la Teatrul de Stat din Turda
1979-1980 - *Titanic vals* de T Mușatescu la Teatrul Maghiar din Cluj
- *Acești nebuni fățarnici* de T Mazilu la Teatrul Maghiar de Stat din Cluj
1980-1981 - *Medeea* de Seneca la Teatrul de Stat din Turda
- *Tartuffe* de Molière la Teatrul Național din Cluj
1981-1982 - *Somnoroasa aventură* de T Mazilu la Teatrul Național Timișoara
- *Ifigenia în Taurida* de Goethe la Teatrul din Petroșani
1982-1983 - *Cenușăreasa* după Frații Grimm la Teatrul de Păpuși din Cluj
- *Iepurilă varză dulce* de C Cubleșan la Teatrul de Păpuși din Cluj
- *Amorul doctor* opera de P Bentoiu cu Conservatorul „G Dima" din Cluj
- *Pescărușul* de A P Cehov la Teatrul din Reșița
- *Emelian și toba cea goală* după L Tolstoi la Teatrul de Păpuși din Cluj
1983-1984 - *Ispita* de C Cubleșan la Teatrul Maghiar din Cluj
- *Surorile Boga* de H Lovinescu la Teatrul Național din Cluj
- *Flautul fermecat* de Mozart la Teatrul de Păpuși din Cluj
- *A doua conștiință* de B Ștefănescu Delavrancea la Teatrul Național din Cluj
1984-1985 - *Execuția se repetă* de M Vaida la Teatrul Național din Cluj
1985-1986 - *Cartea cu Apolodor* de G Naum la Teatrul de Păpuși din Cluj
- *Sub clar de lună* de T Mazilu la Teatrul Național din Cluj
1988-1989 - *Trei surori* de A P Cehov la Teatrul „Toma Caragiu" din Ploiești
1989-1990 - *Arca bunei speranțe* de I D Sârbu la Teatrul Național din Craiova
- *Woyzeck* de G Buchner la Teatrul „Toma Caragiu" din Ploiești
1990- 1991 - *Medeea* de Seneca la Teatrul de Stat din Turda

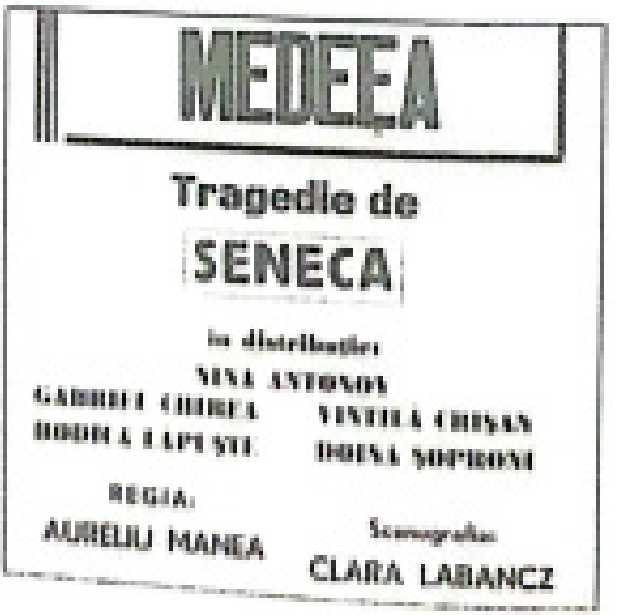

Aureliu MANEA – Eseu despre un Regizor

Casa Cărții de Știință, Cluj-Napoca, 2007

Cunoscutul om de teatru clujean Justin Ceuca îi dedică legendarului regizor Aureliu Manea o carte eseu, 113 pagini de reflecții personale pe marginea a ceea ce este cunoscut ca „fenomenul Aureliu Manea". Biografia, dar și principalele categorii de analiză ale personalității regizorale sunt abordate în treacăt dar sugestiv. Biografia, procesul de creație, temele, componentele formulei regizorale, limbajul teatral, decorul, eclerajul sunt examinate cu ochiul unui din cei care au avut șansa de a și vedea spectacolele în cauză, nu doar de a citi rememorări ale contemporanilor.

„Aureliu Manea este unul dintre puținii aleși. (...) Generația de regizori care astăzi este tânără se poate regăsi în Aureliu Manea în primul rând prin refuzul căilor bătătorite, prin orgoliul de a redescoperi teatrul, prin tensiunea căutării în sine. (...) Aureliu Manea a făcut din teatru o religie și un mod de existență, trăit cu ardoare și intensitate maximă. A ridicat teatrul la nivelul absolutului, ca experiență artistică și existențială". (p. 2-3).

Este meritul autorului de a sublinia apăsat câteva dintre prioritățile lui Aureliu Manea în teatrul românesc: unul din primii promotorii teatrului de imagine, cu succesori prestigioși precum Mihai Măniuțiu și Silviu Purcărete; întâietatea acestuia în utilizarea dansului ca mijloc de expresie al scriiturii teatrale; abordarea semiotică și structuralistă; introducerea în teatrul românesc a concepțiilor teatrale exprimate de Jerzy Grotowski, Antonin Artaud și Berthold Brecht; afirmarea autonomiei concepției regizorale asupra textului dramatic.

Analizele sunt completate cu notații personale desprinse din vizionarea spectacolelor mărșiene de-a lungul unui ecart temporal de două decenii. Ele completează în mod fericit analiza cu impresii testimoniale ce întregesc un opus redus ca dimensiuni, dar bine structurat.

HORAȚIU DAMIAN

•

Confesiuni A.M.

Gaițele sau teatrul Poveștilor banale

Textul lui Kirițescu înseamnă, pentru mine, modalitatea de prezentare lejeră a unei situații de importanță dramatică. Este de fapt reprezentarea teatrală a unui subiect extrem de banal. Este povestea a trei personaje tipice pentru melodrama burgheză. O tânără soție frumoasă și bogată, dar bolnavă, un tânăr ziarist sărac parvenit prin căsătorie și amanta aventurieră venită dintr-un Paris exaltat.

Încercarea de a construi mascatura erotică se sfârșește prin „moartea Margaretei" care duce cu ea în mormânt și un copil pe care trebuia să-l nască. Comentariul meu s-ar termina aici dacă Alexandru Kirițescu, un autor pe care îl respect, n-ar trimite gândirea unui regizor spre câteva idei pe care sistemul de sugestie le creează cu un calm „bonhomme". Medicul „eroinei Margareta", care moare prin Laudanum (un nume de medicament aproape alchimic) se numește doctorul Faustin. Ironia autorului, cred eu, trebuie preluată până la configurarea unor realități-mit la nivelul ieșirilor de gang = arta Kitsch.

Kirițescu este pentru mine un autor de teatru care preia lecția de umor și teatru a marelui Caragiale. Trimiterea regiei spre această relație merge până la a fixa strada pe care se întâmplă „acțiunea Gaițele" cu un nume de stradă din schița „Călătorie mare" de Ion Luca Caragiale.

Ce îmi place în psihologia acestor personaje de Kirițescu și prin ce autorul consumă umorul este contrastul dintre situație și starea emoțională. Acesta merge până la un final de un act și rafinat umor straniu – când o ceremonie de doliu a Margaretei devine prilej de bucurie, încântare și petrecere.

Pentru că ne aflăm în acel spațiu artistic clasic „târgul de provincie", nu se putea ca autorul să nu aducă ceva din atmosfera încăperilor cu clavire și doliu într-un aer de plumb, însă nu atât de sufocant ca în Bacovia.

Registrul ironic al autorului, de o consecvență riguroasă, l-am respectat pe tot parcursul spectacolului.

Mi-a plăcut să realizez o construcție de spectacol din exterior și nu din interiorul acțiunii

Formula noastră ține de un teatru al distanțării..

AURELIU MANEA
1972

Pentru teatru și frumos,
și spectaculoasă,
Vel!

MEDEEA

de Seneca

regia: AURELIU MANEA

scenografia: CLARA RACZ MANEA

Mi-e dor de un spectacol...

Odată cu examenul său de absolvenţă – „Rosmersholm" de Ibsen montat la Sibiu (1968), Aureliu Manea a atras atenţia lumii teatrale româneşti prin calităţile sale de excepţie, capabil să reformeze teatrul, să cuvinte altminteri decât toţi ceilalţi. La scurt timp după aceasta când Arnold Wesker şi-a văzut „Anotimpurile" puse în scenă de Manea, nu şi le-a recunoscut; a recunoscut, în schimb, că are de-a face cu un regizor genial adăugând: „aveţi grijă de el!"

Aureliu Manea a fost prezent pe afişul multor teatre din ţară, la Sibiu, Iaşi, Cluj, Turda, Timişoara, Piatra Neamţ, Ploieşti. La Turda a montat mai multe spectacole: „Tigrul" de Murray Schisgal (1970-1971); „Roata-n patru colţuri" de V. Kataev (1971-1972); „Gaiţele" de Kiriţescu (1972-1973); „Maşina de scris" de Cocteau (1971-1972). „Turda a fost un loc – mărturiseşte A. Manea - în care n-a existat pentru mine decât teatrul, trupa fiind mică şi domică de încercări, mi-a plăcut experienţe teatrale inedite. Acolo am învăţat să preţuiesc mai mult ca oricând spiritul de echipă. Experienţe spirituale care ne-au învăţat să preţuim dincolo de persoana noastră un cuvânt sau o imagine în aşa fel încât la capătul experienţei să nu fim aplaudaţi noi înşine, ci o idee sau o temă pe care cu febrilitate o aduceai în tine. A fost ceea ce eu numesc teatru de sacrificiu. Acolo nu trăiam decât pentru teatru, uniţi în jurul unei idei, unui stil, a unei teme, în aşa fel încât sărbătoream fiecare zi, născuţi pentru a face teatru."

„Anii aceştia de teatru au fost pentru mine ani şi de suferinţă şi de bucurie. Am avut succes, am avut căderi, căderi crâncene, dar dincolo de zborul frânt, mi-au rămas aripile şi încrederea. Nu regret niciun spectacol, dar astăzi, la capătul unor încercări şi frumoase şi dureroase, am în mine voinţa de a face teatru în continuare, neabătut, fără nicio crâcnire în mine însumi, dăruind şi încercând să primesc emoţii strâns unite în jurul unui tainic sentiment, acela al dragostei de viaţă care este de fapt, emblema esenţială a unui artist. Iar cât de mult iubesc eu viaţa, va fi întotdeauna încercarea mea esenţială. Pentru că o iubesc, nu voi renunţa niciodată la teatru.", mărturisea Aureliu Manea într-un interviu luat de Ludmila Patlanjoglu.

Revenind la spectacolul „Rosmersholm" de Ibsen, considerat un eveniment cu totul excepţional, Aureliu Manea îşi definea singur propria creaţie artistică: „reprezentaţia era o declaraţie de dragoste, o încercare chinuitoare, o dorinţă de zbor dincolo de care eroii mureau. Se poate că era o sesizare a unei primejdii dezlănţuită atunci de a ocoli prăpastia. Tema spectacolului era tema căderii încununată de succes, dar înfiorată de greşeală, de faptul pur şi simplu, că omul îşi poate sta chiar destinul nebănuind câtă nevoie are de echilibru. Construiam un rit al dezechilibrului, tentând să cuceresc pacea aceea de nedefinit a puterii şi seninătăţii în faţa vieţii. N-am obţinut certitudine făcând spectacolul acela. Dimpotrivă, am rămas derutat şi de succes şi de forma spectacolului. Nu regret, însă, că l-am făcut atunci, deşi până astăzi nu consider că am câştigat atunci lupta. După 20 de ani de teatru pot să spun că fiecare experienţă în parte, fiecare experienţă teatrală a fost încununată de spaimă sau de bucurie şi liniştea de azi, echilibrul de care aveam nevoie, îmi dă o mai mare certitudine decât înnecata exorcizare ce răzbăţea în lume îndemnând spre căutarea unui liman. De fapt fiecare experienţă de teatru este o experienţă de viaţă.

Printre textele puse în scenă se numără „Macbeth" şi „A 12-a noapte" de Shakespeare, „Tartuffe" de Molière, „Fedra şi Britannicus" de Racine, „Pacea" de Aristofan, „Medeea" de Seneca, „Filoctet" de Sofocle, „Hangiţa" de Goldoni, „Peschimeul" şi „Trei surori" de Cehov, „Jocul dragostei şi-al întâmplării" de Marivaux, „Domnişoara Iulia" de Strindberg ş.a. Din dramaturgia românească a montat: „O noapte furtunoasă" şi „Conu Leonida faţă cu reacţiunea" de Caragiale,

„Acești îngeri triști" de D.R.Popescu, „Titanic Vals" de Tudor Mușatescu, „O sărbătoare princiară", „Acești nebuni fățarnici", „Proștii sub clar de lună" de Teodor Mazilu, „A doua conștiință" de Barbu Ștefănescu Delavrancea ș.a. A publicat volumele: „Energiile spectacolului" (Editura Dacia, 1983) și „Spectacole imaginare" (Editura Dacia, 1986).

Spectacolele lui Aurelia Manea au provocat controverse, polemici aprinse, au trezit entuziasm puternic, dar și respingeri vehemente. Majoritatea criticilor au intuit marele har al lui Manea. Unii au și comentat izbânzile sale artistice prin cronici elogioase, dar câte medirități (și nu numai) și-au ascuțit condeiele – cum remarca Florica Ichim – pornind a scrie enormități în numele partidului, al teatrului românesc, al bunului gust ș.a.m.d., minți obtuze care vedeau în Manea un iminent pericol, iar campaniile împotriva lui au cunoscut intensități de necrezut"

Aureliu Manea și-a consumat totuși experiențele teatrale proprii, mereu capabil să pornească de la zero, mereu intransigent în a cunoaște limita unui act consumat. Pentru Manea spectacolul e terapie, solicitând prin revoltă, comunicarea. Pe această insulă plutitoare, construită din veghe, teatrul a naufragiat ca o ultimă bucurie testamentară. El are boltirea curcubeului și e împlinirea plătită.

Mi-e dor de un spectacol AURELIU MANEA.

CORNEL POP

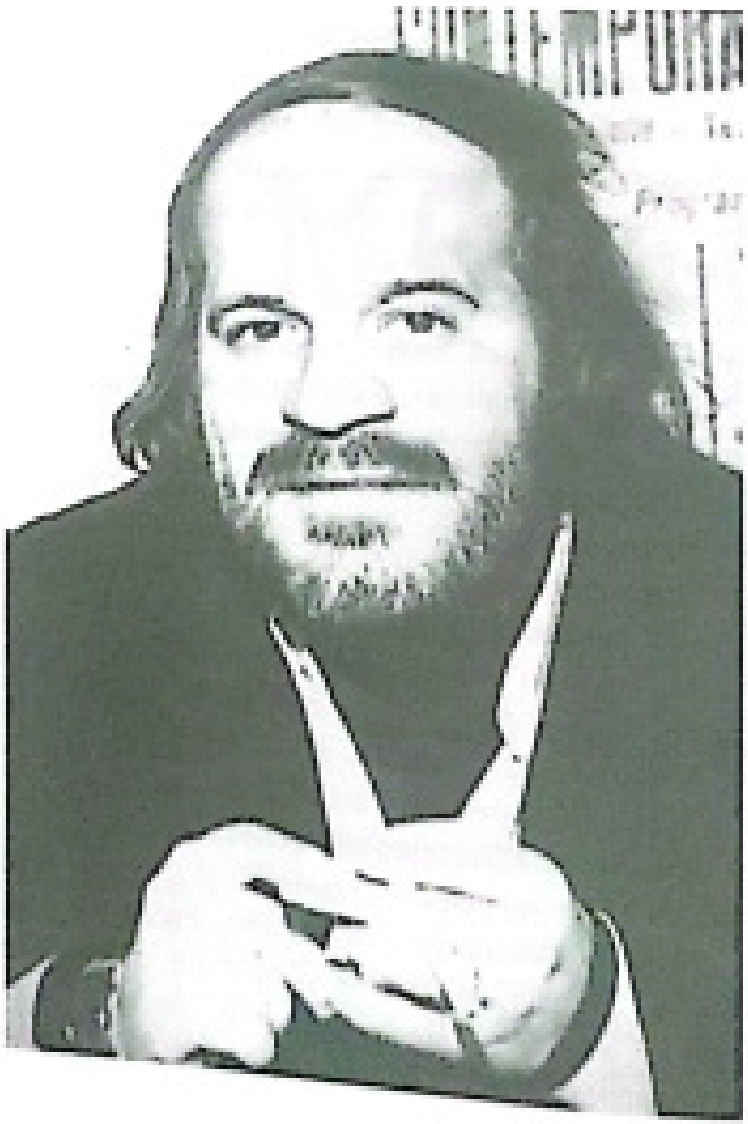

Caligrafii pe cortină. Cinci glose critice

Editura Eminescu, Bucureşti, 1974, Capitolul „Tineri regizori", pag. 139-140

Aurel Manea: Roata în patru colţuri (Turda)

Aurel Manea s-a impus, chiar de la primul spectacol, cel de diplomă, cu *Roosevelodu* (Sibiu), ca un artist personal, cu o concepţie proprie despre teatru, căutând şi descoperind echivalenţe plastice pentru stări de conştiinţă, personificând idei, construind o suprastructură scenică metaforică, ce potenţează puternic şi dilată multi arii conflictului din piesă. *Roata în patru colţuri* (Turda) – comedie pe care autorul, Valentin Kataev, a intitulat-o, în 1928, când a scris-o, *Cvadratura cercului* – arăta însă că tânărul regizor ştie să se deplaseze, să afle soluţii artistice inedite în domeniul specializat al satirei, să sondeze în straturi profunde ale conştiinţei şi să elaboreze structuri scenice noi.

În 1972, Aurel Manea o privea ca o satiră de descendenţă maiakovskiană a automatismelor de gândire şi comportament care tind să mutileze viaţa afectivă a eroilor nevârstnici. Cele două perechi de tineri căsătoriţi, stabilite în aceeaşi încăpere, – un fel de sală de aşteptare dezafectată dintr-o gară veche, căptuşită cu pereţi intermediari de scânduri (şi în construirea decorului, şi în crearea unor costume vetuste, benign ridicole, scenograful tânăr Paul Salzberger dovedind spirit şi fantezie) – ajung să-şi elibereze sentimentele, lepădându-se treptat, în chinuri ironizate tăios, de balastul cenuşiu al formulelor inhibitorii. Zeflemeaua muşcătoare, caracteristică montării, avea un grad înalt de acuitate dramatică în primele două acte, când era alimentată şi de anumite gesturi mecanice, dialoguri abrupte, situaţii frânte de ilogicul conţinut (tinerii căsătoriţi verifică mereu dacă prospetele lor căsătorii continuă să corespundă unor precepte generale: „unitate de principii", „scop de viaţă comun", „ajutor reciproc în muncă" etc.). Apoi acţiunea se destindea, adăugându-şi o oarecare tandreţe, un personaj cu mantie şi gesturi napoleoniene dar şi cu funcţie izbăvitoare aducând pace căminelor în degringoladă şi ajutând la restatornicirea relaţiilor firesti.

Comedie aspră, colţuroasă, cu imagini corosive, fără dulcegării şi poncife, spectacolul surclasa net subiectul limitat local al textului (deşitfel, el însuşi destul de caustic), vizând generalităţi şi actualităţi, stârnind mereu hohotele publicului, solicitându-l, intrigându-l şi interesându-l evident. Cornelia Chertes şi Emilian Cornea desenau surprinzător de hazliu şi cu imaginaţie excelentă unul din cupluri, iar Gheorghe Stoian făcea un nostim şi adecvat activist rezoneur. Alte interpretări manifestau doar eforturi la nivelul bunăvoinţei iar una, a personajului-poet Emilian, se păstra sub nivelul artei, adică în domeniul primitivismului teatral.

De unde rezulta că regizorul mai avea încă a-şi modela trupa.

VALENTIN SILVESTRU

Privitor ca la... Aureliu Manea

O piesă din stagiunea 1971-1972 a Teatrului din Turda îi prilejuieşte criticului Ion Cocora, dincolo de consideraţiile faţă de spectacolul propriu-zis, unele aprecieri de valoare asupra modului în care Aureliu Manea a gândit acest spectacol, i-a subordonat imaginaţiei sale debordante.

Gaiţele de Alexandru Kiriţescu: „...tânărul regizor montează ***Gaiţele***, venind cu o realizare de onoare pentru orice teatru, şi cu atât mai mult pentru unul de condiţie modestă, dar şi cu o poziţie mai decisă a personalităţii şi talentului... rămâne de văzut cât de puternic va marca evoluţia şi maturizarea lui Manea regia românească în următorii ani. Se cere, apoi, să se reţină că etapa turdeană reprezintă cu totul altceva decât o activitate delimitată geografic. Personal văd în ea un proces complex de căutări şi clarificări în cariera artistului. Manea se arată, acum, nu numai înzestrat cu mari disponibilităţi de limbaj, nu doar posesorul unei inteligenţe artistice pătrunzătoare, ci şi un profesionist riguros şi exigent cu interpreţii..."

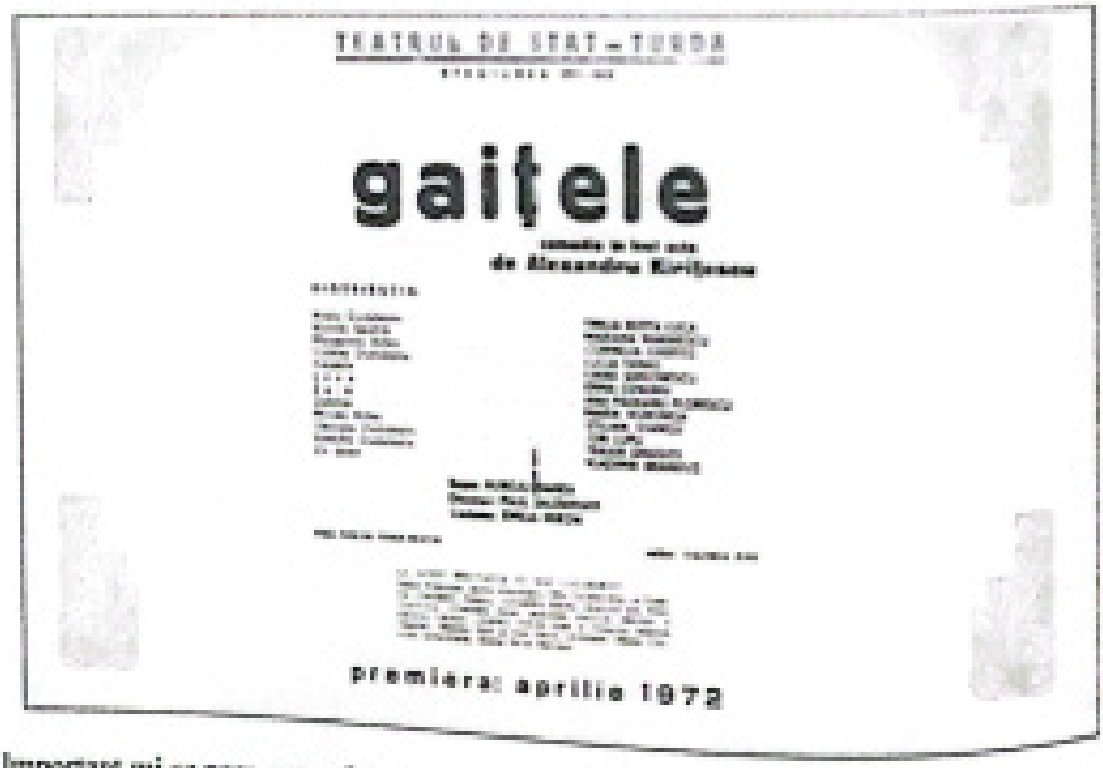

Important mi se pare acum faptul că unul dintre cei mai talentaţi regizori ai generaţiei tinere a ajuns la faza maturităţii sale creatoare. Adică atunci când poţi conta pe rezultatele muncii lui indiferent de condiţiile şi genul în care se exersează.

ION COCORA

Fragmente din *Privitor cu la teatru*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1975, vol. I

Energiile spectacolului

...Cred că un regizor este un Inginer al Atenției. (...) Pentru ca un actor să realizeze nestingherit sondajele sale extreme în psihologie, regizorul va trebui să creeze în primul rând Tăcerea. (...) Ca regizor sunt obsedat de zonele de timp, spațiu și sunet ale valorii.

(...) TOTUL ESTE IMPORTANT. Acesta este primul mesaj pe care îl aștept din partea unui regizor.

Nu uit niciodată că în spațiul de contact al actorilor cu publicul ceea ce conduce reacțiile este *Așteptarea*.

...Pentru mine teatrul reprezintă o enigmă. Un spectacol moare foarte repede și totuși oamenii de teatru muncesc cu aceeași pasiune, cu aceeași frenezie, nu lasă să se vadă angoasa timpului care planează asupra creației teatrale.

...Se cere o limpezire a actului teatral. Este necesar să facem asta acum când mai mult ca oricând teatrul alternează între știință și improvizație. Cel chemat să realizeze efectul, cel care construiește Ritualul, cel care transmite ideea și controlează jocul dintre scenă și sală, este cel numit Regizor.

Sunt obsedat de o idee mai veche și cred că scopul nostru este de a da curs acestei obsesii în numele clarității unei meniri, aceea de a ne face drum spre *Adevăr*.

(...) Aș dori ca teatrul să fie făcut și trăit cu siguranța pe care o avem noaptea că ziua următoare soarele răsare.

...Încercările mele au fost întotdeauna și încercările actorilor. Niciodată n-am căutat singur. Sunt foarte pasionat de a căuta să descoperim la *Târnăveni* modalități inedite păstrând unitatea acestor încercări. Având grijă ca actorii să ajungă să înțeleagă că arta lor este foarte complicată. Că există în ei gesturi, stări, atitudini pe care ei nu le cunosc încă. Și în experiența noastră comună aș vrea să ne mirăm împreună de ceea ce poate fi Teatrul.

Înainte de a-l întâlni pe *Ovidiu Cosac*, regizor tehnic la *Teatrul de Stat din Târnăveni* nu foloseam muzică în spectacolele mele. Întâlnirea cu acest om pasionat de *muzică pop și jazz* mi-a folosit foarte mult în reînnoirea mijloacelor mele artistice. Rarori ochii vreunui om transmit mai puternic pasiunea pentru artă, muzică și joc. Împreună am realizat multe spectacole însoțite de muzică. Are dreptate un ziarist! *Ovidiu Cosac* se află alături de mine ca un disc-jokey curajos.

...Totdeauna mi-a plăcut să-i consider ca cei mai apropiați colaboratori ai mei pe acei modești, neștiuți, umili oameni de teatru care manevrează orga de lumini. (...) Îl admir pe maestrul de lumini *Otto Szentgyörgy* de la *Teatrul de Stat din Târnăveni* care încearcă la una dintre cele mai dificile instalații electrice dar care în timpul spectacolului *Mașina de scris*, în momentul defectării unor reflectoare găsea timpul necesar să rezolve înlocuiri și reparații fără a întrerupe spectacolul.

...*Târnăveni* va fi totdeauna pentru mine un spațiu sentimental, o zonă a nostalgiilor pentru că acolo, după o întrerupere de un an a meseriei, am reluat totul de la început. *Târnăveni* are un farmec

special al zonei cenuşii al munţelor de gri ale oraşului provincial mărunt, fără zbateri, ale peisajelor neclare fără memorie, în care singurul loc important de a exista pentru mine este teatrul. Este un oraş al întâlnirii cu una dintre tinerele, înzestrate actriţe, cu un fanatism al meseriei deosebit, atâţi depăşind profesia de actor de teatru şi dovedind talent în arta filmului: *Stela Furcovici*. Este întâlnirea cu un regizor tehnic pasionat, cu cea mai fantastică colecţie de muzică pop, *Ovidiu Cenac*. Este acea melodie care pentru mine înseamnă sentimentul oraşului, *El Condor Pasa*. Este receptia aceea de după spectacolul de *Kaiser* când poetul *Cocora* împreună cu *Prelipceanu* au ciţi din *Bacovia*. Este oraşul în care am întâlnit-o pe *Clara*. De aceea, chiar dacă nu voi mai fi la Turda, la fiecare premieră a teatrului mă voi întoarce fruntos şi mă voi duce cu toată emoţia acolo.

Într-o conferinţă de presă la A.T.M. criticul de teatru *Valeriu Silvestru* a spus că despre *Aureliu Manea* ar trebui să se scrie o carte. Meditând la acest lucru, am scris-o singur. Îi sfătuiesc pe toţi regizorii să-şi scrie singuri cărţile şi cât mai repede, pentru că atunci când un regizor moare arta sa încetează, amintirile devin labile şi nu pot reconstrui crezul artistic al celui dispărut.

*

DOMNIŞOARA IULIA de AUGUST STRINDBERG

(Spectacol montat în teatrul de Stat din Turda în 1979)

„EROS ŞI THANATOS" SAU „NAŞTEREA UNUI RITUAL DESUBLIMAT"

„Psihicul se experimentează pe sine numai în cădere." JASPERS

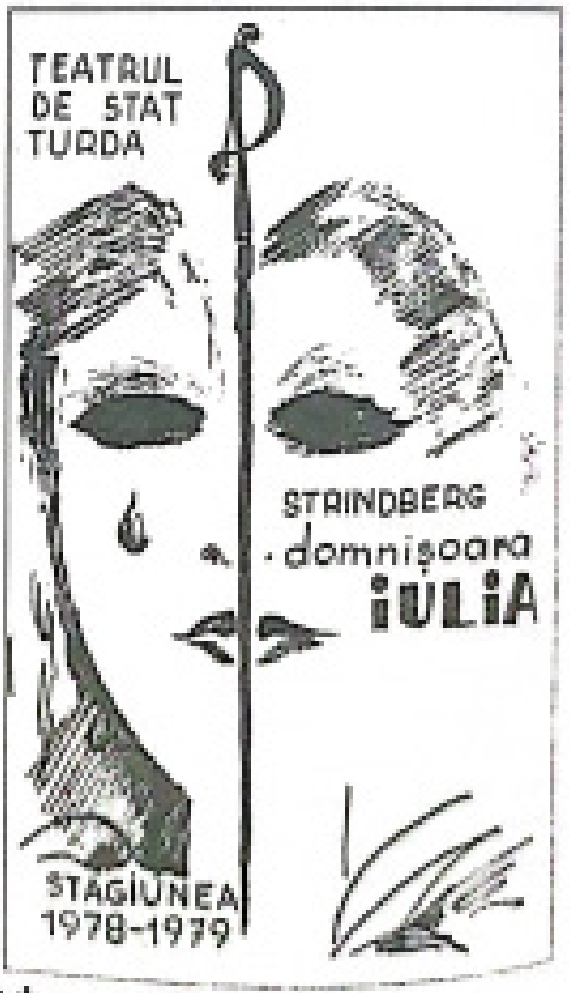

În spectacolul nostru două personaje parcurg un sens existenţial. Au întâlnire cu Limita. Ceva derizoriu şi mizerabil îşi face loc în suflet. Nu mai e loc pentru Autentic. Totul devine înstrăinare. Condiţia umană trece încet şi greoi de la o exaltare ce anunţă Instinctul Vieţii sau Erosul spre Thanatos – Instinct al Morţii. Nirvana este aşteptată şi trecerea de la zbatere la linişte se face prin autodesfiinţare. Principiul Plăcerii sau Iluzia libertăţii lasă loc unui întunecat principiu al Realităţii. În faţa ochilor înspăimântaţi îşi face apariţia cu cruzime Realitatea. Trecutul, prezentul şi Viitorul nu semnifică decât un deşert imens, un vid esenţial, o neputinţă îngrozită cum e cancerul. Desublimarea Vieţii sau Moartea Iluziei lasă să apară un mecanism biologic, social şi cultural care cuprinde psihicul într-un circuit al Torturii. *Domnişoara Julie* de August Strindberg semnifică un drum fără întoarcere. Este focalizarea bruscă a Inumanului, o descoperire prea târzie pentru a sprijini pe cineva în căderea aceea infinită în Noapte. Când conştientizarea mecanismului social se face cu preţul vieţii jocul încetează şi lasă loc acelui spectru sentimental ce îl numim cu un cuvânt fără sfârşit: Tristeţe.

Eseu final sub formă de poem despre teatru

Căutaţi cu patimă sfinţi
fiecare picătură de ploaie
ce nu ajunge să curgă
peste obrajii Ofeliei.

Mă aflam într-o sală de teatru
acolo unde repetă actorii,
pe scenă,
Era frig şi întuneric.

Actorii se îmbrăcaseră în costume negre
costume foarte negre
din pînză de sac.
Întunericul era adînc
și acolo aștepta să se nască
o spaimă ce trebuia transmisă.
Deodată s-a deschis un oblon
un oblon de deasupra scenei
și între noi a pătruns
lumina Soarelui
M-a șocat atît de puternic
intervenția aceasta de lumină
încît repetiția a fost ratată.
În acea zi am umblat mult pe străzile orașului
și am ieșit pe câmp în împrejurimi.
Priveam cum înmuguriseră
în acea primăvară
pomii tineri
și o neliniște nefirească
mă însoțea.
M-am gîndit mult în acea zi
și în acea noapte
la Artă și la Teatru.
Mi se părea că ceea ce construiesc
era nefiresc.
Lipsea parcă Anotimpul din scenă.
Mi-ar fi plăcut ca spectacolul de atunci
să se desfășoare într-o noapte Adevărată.
Raza de soare care a pătruns Atunci
pe scenă
era un semnal al Vieții al Naturii
și m-a însoțit de-a lungul tuturor anilor
de teatru.
Mă temeam ca spectacolele mele
să nu se îndepărteze de Viață.
Înțelegeam că Teatrul
este o artă care moare foarte repede
și teoriei de acum Plinătatea și Bogăția Vieții
în cadrul scenei este Obligatorie.
De multe ori am simțit
că decorurile sunt vestede,
că actul teatral
este uneori nefiresc.
Demonstrația mea mergea însă
în sens invers.
Acceam întotdeauna
Antinaturalul, Nefirescul
și așteptam ca o ploaie curată și sfîntă
să înunde scena de lemn
și trecînd prin apă Actorii
să se apropie de cei ce privesc
cu strigăte fierbinți
îndemnîndu-i spre
Bucuria Vieții.
Puține bucurii se găsesc
între cuvintele scrise.
De obicei căutam acele texte
unde omul se află în eroare,
dar visam în același timp
un cerc regal
unde actorii să se înfrupte
cu roadele Vieții.
Cineva mi-a spus o dată
cu mult orgoliu
„Eu iubesc viața"
Mă gîndeam că vorbele sale sunt Orgolioase.
Demonstrau tendințe ce nu puteau fi
întruchipate decît
tot prin decoruri de teatru.
Cred că pofta de viață în teatru
este frenezia cu care
joacă actorii fericiți
cînd oficiază.
Orice regizor și orice spectacol
se găsește între
Viață și Moarte.
Viața înseamnă Bucurie
Și poate că un bătrîn maestru al filmului
spune bine cînd spune
că arta nu este numai o felie de viață
ci și o felie de prăjitură.
Dacă Meyerhold
nu vă spune astăzi nimic
renunțați atunci să vă lăudați
cu frumusețea actorului.
Insistați pe fiecare cuvînt rostit
și chiar dacă autorul nu e celebru
căutați-l pe George Bernard Shaw
în fiecare cuvînt ironic
și pe Dostoievski
în fiecare cuvînt Tragic.
Împăcați-vă
cu Shakespeare
chiar dacă el a spus
aproape totul.
Vine un moment în care-ți dai seama
că aproape toate lucrurile
au fost rostite
înaintea ta.
Folosește toate formele posibile
dar mesajul să vină
din Sufletul tău.

Nimeni nu ajunge Regizor
umblând câte un ceas
insistent și singur
pe scândura scenei.
Eu umblu mult printre oameni
dar nu ignor nici
Cărțile.
Uneori cred că lama
colindă ungherele teatrelor.
dar întotdeauna se face Primăvară
când se aprind reflectoarele.
Să fie multă lumină în scenă
vara toridă să fie un anotimp absolut
al talentului.
Actul teatral să fie plin
de Dragoste și Febră.
Cei care construiesc cu multă răceală
nu urcă pe înălțimile Jocului.
Uneori ai impresia că Actorul
s-a rătăcit printre mobile
și decoruri de carton.
Atunci trebuie să-l iei de mână
și Să-i arăți cerul
plin de stele.
Un regizor obosit
a lăsat să cadă un tavan
peste privire
altul plin în sine de izvoare limpezi
a spart un perete.
Nimeni nu vrea să audă
doar Cuvântul.
În Cutia scenică a început să cânte
Muzica.
Tăcerea să fie șoptită.
Strigătul să devină dans.
Teatrul să fie Totul.
Și nu uitați
mărturisirea de sine.
Mărturisesc fiului meu
de a citi Cuvintele.
Un regizor se odihnește
în cutia scenei.

Eu mă regăsesc
căutându-mă Acolo.
Oglinda scenei însă
să fie un Izvor Curat.
Nu uitați pericolul
de a deveni Narcis.
Și nu-l credeți întotdeauna
pe Hitchcock.
Groaza nu poate deveni o tămăduire
pentru cel însetat
de Cunoaștere.
Bucuria să fie Miezul
Teatrului.
Să-l ascultăm deseori
și ziua și noaptea
pe Beethoven.
Puterea de a trăi
să fie drumul spectacolului.
Când facem artă
ar fi bine să o facem
gândindu-ne
că niciunde pe pământ
un copil să nu moară
de Foame.
Căutați sensul epocii noastre
Eu îl găsesc în privirea oamenilor.
Teatrul înseamnă
Sărbătoare.
Să mușcăm din fructele sale
ale Bucuriei și nu ale Mâniei.
Să incendiem Minciuna
Neadevărul, Răutatea și Lipsa Dreptății.
Să fim înțelepți.
Căutați cu fiecare spectacol
o nouă treaptă spre
Soare.
Mă voi ruga singur actorilor
să caute împreună cu mine
în întuneric
lumini stelare.

Turda – 15 aprilie 1980

AURELIU MANEA

În *Energiile spectacolului*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1983

Spectacole imaginare

A DOUA PARTE. Confesiuni

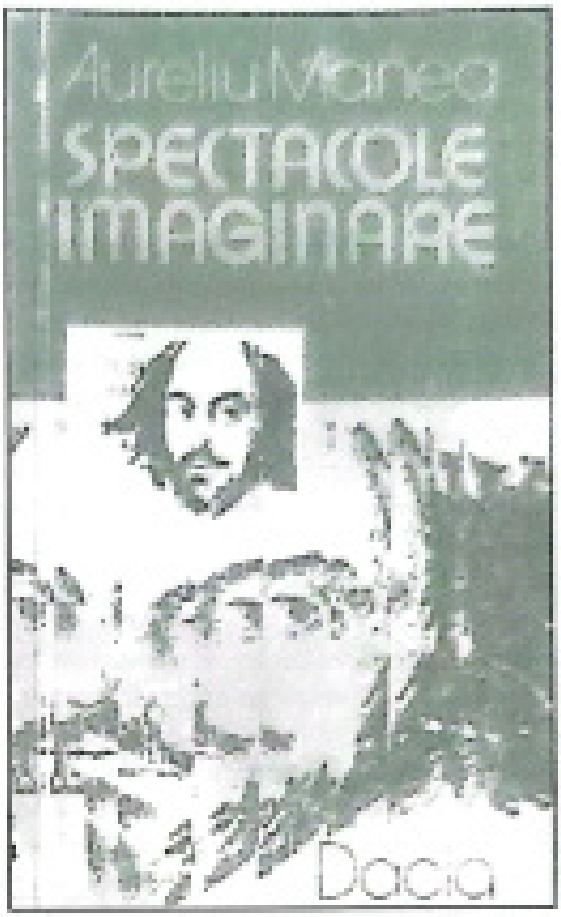

...O sală de teatru goală, în semiîntuneric, te înfioară. Are ceva mortuar în sine. Atunci când în scenă arde o rivalță de serviciu împrăștiind sala cu o lumină seacă, parcă îți se face frig.

Dar ce deosebire între pustietatea sălii și numărul mare de oameni ce se adună la o premieră. Atunci realizezi frumusețea comunității umane. Atâtea inimi bat împreună, atâtea priviri se încălzesc de emoție. Este fascinant! Am scris despre acest sentiment o piesă de teatru într-un act, un eseu despre teatru, care se numește *Repetiția de teatru*. La un moment dat o absolventă descoperă o sală de teatru pustie. Iată-i monologul, cuvintele:

„Vin de departe. Am călătorit o mie și una de nopți cu trenul. Sunt obosită și palidă. Ceva îmi spune că aici mă așteaptă un mare secret sau o mare taină. Uite! Au început să crească flori de câmp de scândura bătrână a scenei. Un ștejar iese cu ramuri puternice din cuca sufleorului.

Acestea sunt semnele unei mari modificări teatrale. Este un timp ce lasă loc unui alt timp. Aș zice că aici are loc o transformare. Piere o generație vine altă generație. Începe o nouă primăvară a teatrului. Am așteptat mult în sălile umede și reci ale Institutului această primăvară. Am visat în multe nopți sub pătura aspră de internat câmpul acesta plin cu flori. Într-o noapte mi-a apărut în vis chiar și floarea ciubotica cucului pe care o văd aici. Dacă ar curge un râu pe aici m-aș scălda goală în el să prind puteri. În sală nu văd niciun spectator. E întuneric. Mi-e frică. Un regizor bătrân doarme în câmpul plin cu flori. Mi-e frică. Nu-mi place. E rece. E frig. Lipsesc oamenii. Atunci când actorii repetă într-o sală fără spectatori, în ritualul lor se strecoară Moartea. Mie mi-e frică de moarte. Vei face în așa fel încât să atrag publicul. Să vină oamenii! Să vină oamenii! (*Sosește o sobă*) Lume! Lume! În curând va începe marele spectacol. În curând veți vedea ceea ce nu s-a mai văzut! Poftiți! Poftiți! Lume! Lume! Eschil și Shakespeare vă așteaptă aici înăuntru, căci afară e vopsit gardul înăuntrul leopardul. Poftiți! Poftiți! (*Se adună oameni în sală.*)"

În cuvintele absolventei se exprimă spaima în fața unei săli de spectacol pustii. Fiecare om de teatru prețuiește spectacolul, acea celebrare comună, omenească a unui sens, a unui înțeles.

Venind la teatru, oamenii respectă măreția teatrului și dezleagă împreună cu actorii misterele vieții, clipei, eternității.

Noi, oamenii de teatru, suntem gata să aplaudăm publicul ce venind la un spectacol păstrează în inimă credința în valorile nestemate ale artei teatrale.

*

Îmi amintesc amuzat că în urmă cu șapte ani, pe când eram regizor la Teatrul de stat din Turda, cuprins de tristețe și obsesală, am încercat să mă eliberez de aceste stări negative scriind o nuvelă despre un regizor. Nuvela se numea pur și simplu *Regizorul*. Era povestea unui adolescent

care fugise de acasă căutând să-şi găsească un mic teatru, unde împreună cu un mic grup de oameni, să se dedice artei teatrale şi iubirii.

Nuvela se sfârşea tragic, prin prăbuşirea teatrului unde repeta acel tânăr şi scufundarea acestei în abis. Foloseam un limbaj suprarealist, destinul fiind invadat de fenomene fantastice.

În rătăcirea sa, tânărul regizor se lovea cu o scenografă, astfel că aveau întâlnire în doi cu teatrul ce-i aştepta într-un mic oraşel pe care îl numeam pur şi simplu K.

(...) Capitolul acesta din nuvela mea se numea: *Cântec micului oraşel*

„Fanfara intonă a doua oară cântecul triumfal ce era semnul binevenirii celor doi îndrăgostiţi.

Se ţineau de mână. În mijlocul gării o fântână arteziană luminată cu becuri colorate lăsa, printre de apă, să cadă cascade peste o mireasă îmbrăcată în violet. Directorul teatrului fuma o ţigară şi îi privea cu încredere. După ce zgomotele se liniştiră, îi invită şi pe cei doi artişti într-o trăsură cu flori galbene şi le vorbi. «Veniţi cu mine, copiii mei. Eu voi fi părintele vostru, eu vă voi împlini dorinţele ce se îndreaptă spre arta teatrală. Eu vă voi ajuta în aşa fel încât să se poată naşte spectacolul secolului.» Se urcară în trăsură. Observară că trăsura era lipsită de cai. «Cum o să ajungem în oraş?» întrebă Maria. «Aici, spuse directorul, stă enigma gării micului oraşel.»

Trebuie să ştim că din acea gară se pleca numai după miezul nopţii. Cei doi îndrăgostiţi se întinseră pe perne şi un somn dulce îi fură cu el. Directorul se dădu jos din trăsură şi în locul lui urcă mireasa îmbrăcată în violet. Şapte mirese îmbrăcate în alb se înhămară la trăsură. Încet, încet, cei doi plecau uşor, purtaţi de vis şi fecioare îmbrăcate în alb, spre micul teatru al oraşelului necunoscut."

... Un regizor trebuie să iubească personajele textului dramatic. Iată-l la masa de lectură. În jurul său s-au strâns actorii. Unii au privirea zâmbitoare. Alţii, crispaţi, se încruntă. Iar majoritatea mimează indiferenţa, deşi le tremură sufletul de plăcere.

Pentru că nimic nu este mai aproape de Sărbătoare decât prima întâlnire la masa de lectură.

Din acea primă clipă a întâlnirii se creează o relaţie curat iubitoare. Regizorul, îndrăgind personajele, va iubi actorii.

În rolul principal e bine întotdeauna să fie o Actriţă. Puritatea relaţiei Regizor-Actriţă Principală va fi având puterea părjolitor-fantastică de a cuceri înălţimi spirituale. „Eternul feminin" veghează drumul prin Labirint după modelul chemării lui Dante de către Beatrice. Drumul e greu, obositor, dar frumuseţea creaţiei înmobilate va încălzi cristale de gheaţă şi scena va fi cuprinsă de Primăvară.

... Spectacolul cu *Medeea* de Seneca, pe care l-am făcut la Turda, l-aş defini ca un spectacol-studiu, un spectacol de cercetare teatrală.

Am căutat cu unelte moderne să construim un fenomen tragi-comic. Nu cred într-un spectacol în care comicul sau tragicul se desfăşoară fiecare în parte absolut. Demonstraţia shakespeareană domină deasupra timpului prin îmbinarea dintre tragic şi comic. Noi, într-o atitudine polemică cu un spectacol realizat la teatrul „Café la Mama" (New-York), am încercat cu tânăra şi talentata trupă de la Teatrul de Stat din Turda construcţia unei bufonade fulgerată de spaime. (În timp ce lucram, ne gândeam la filmul *Satyricon* de Fellini.)

(...) Am ales forme originale ale commediei dell'arte pentru ca spectacolul să prindă aparenţe comico-bufone, resimţind însă sub această mascaturâ filoane tragic sângeroase.

(...) Păcat, doar, că acest spectacol s-a jucat o singură dată!

...În sinea mea sunt avid de temeliii teoretice ale artei mele. Fiecare dintre noi îşi imaginează istoria Teatrului în felul său. Suntem datori să posedăm o mică istorioară asemănătoare unei rugăciuni, rostind-o în clipele noastre de singurătate spre alinarea suferinţelor noastre, în credinţa nemuririi acestei arte şi slava muzei terifiile ce o veghează, aşa numita Thalia.

Mica istorioară pe care am aleşiuit-o se numeşte: *ADEVĂRATA CALE*.

O transcriu aici ca pe o confesiune de credinţă:

„Teatrul s-a născut din spaima de singurătate.

La origine spectacolul teatral era religios. Forţele naturii, prea agresive pentru biata fiinţă omenească, erau îmblânzite de cei ce jucau drama mistică. Cu timpul teatrul a devenit un joc lăc-

Niciodată, însă, teatrul nu s-a dezis de caracterul său colectiv. Actorii au fost într-o vreme blamați de către puterea bisericească. Astăzi mitul actorului se află pe culmi.

(...) Actualmente există în teatru o modă. S-a ivit un creator cindat în istoria teatrului. Este vorba de regizor. Odată cu el a apărut interpretarea originală a textului dramatic. Spectatorilor li se oferă o viziune individuală asupra dramei.

(...) Actorul este o ființă ce dă chip personajului dramatic. Omul-actor nu este interesant. (...) Procesul artistic de întruchipare scenică a personajului este un fenomen născut dintr-o așa numită tehnică actoricească.

(...) Cred că ar trebui uneori să punem față în față pe spectator și pe regizor. Prin dialog regizorul va înțelege că adevăratul drum spre cel ce se bucură de succesul spectacolului și se întristează la eșec va fi calea emoției înalte.

(...) Cred în forța de mareă a dramaturgiei. Prin dialog adevărul intră mântuitor în scenă. La începutul teatrului a fost Cuvântul. Istoria teatrului este o istorie a dramei.

(...) Pe pământul patriei noastre, Caragiale, urmat azi de scriitori ca D.R. Popescu, Marin Sorescu sau regretatul Teodor Mazilu, ne arată prin opera lor adevărata cale.

Urmându-i, vom atrage de partea noastră cuvintele rostite și nerostite, ale căror flăcări și joc ne încălzesc inimile.

Viața se naște prin rostire.

Regizorul se va ascunde în umbra actorului chemat să inspire teamă sau bucurie."

AURELIU MANEA

În *Spectacole imaginare*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1986

Turda – Teatru – Familia

Revenirea în orașul natal a constituit începutul carierei mele de scenograf, fiind înconjurată de oameni iubitori, cu ajutorul cărora mi-am consolidat cariera artistică.

Totuși, cel care a avut, o mare influență asupra formării mele la începuturile carierei de scenograf, a fost Aurelia Manea. Împreună am lucrat zece spectacole. Toate mi-au rămas întipărite în memorie și în suflet, pentru că toate au fost spectacole speciale.

Aurelia Manea este recunoscut ca unul din regizorii novatori ai teatrului. El este unul din acei regizori, care au scuturat praful rutinei, dând mister spectacolelor. Arta lui Manea este magică, o artă care te obligă să cobori în adâncurile ființei tale. Am colaborat de-a lungul timpului cu mulți regizori remarcabili și pot să afirm că înainte de orice trebuie să existe afinități sufletești față de valorile spirituale.

În ceea ce privește actorii, nu m-am limitat să le ofer doar costume, ci am căutat să-i ajut să descopere personajul și prin discuțiile avute cu ei, despre concepția artistică.

Nu aș putea numi nici una din montări ca fiind cea mai fericită. Fericite au fost toate prin faptul că am reușit de fiecare dată să descopăr un altceva tocmai pe măsura piesei la care lucram.

Pentru mine, arta scenografică este un organism viu în permanență în schimbare, rod al fanteziei și al spiritului creator. În artă ești un explorator cu condiția să-ți păstrezi spiritul și sufletul tânăr, de asemenea, un umil servitor al lumilor divine.

CLARA LABANCZ
scenograf

Turneu melancolic – Teatrul de Stat din Turda, la București

Omagiu lui Aureliu Manea sau „Amintirea unei mari iubiri"

În 1972, pentru spectacole regizate de Aureliu Manea au cunoscut o asemenea afluență de public, de s-a stat până și pe scenă și un asemenea succes de prestigiu încât luni de zile s-a vorbit despre el și ani de zile au fost considerate elemente de referință. De fapt, poate perioada Aureliu Manea (au fost chiar trei perioade) a constituit vârful de valoare estetică din existența trupei. Cei care au văzut spectacolele, cei care au și lucrat la ele, vorbesc cu pietate despre acel laborator de creație care devenise teatrul. Dintre aceștia, peste ani, a revenit în țară unul dintre apropiații regizorului, un creator care a fost fericit „atunci și acolo", cum nu a mai fost niciodată în viața sa, care a trăit „în ceremonialul de vrajă" (cum numea un critic epoca Manea la Turda). Între timp, el a scris eseuri, a fost regizor și scenograf, a colindat lumea, dar s-a întors la Turda în această stagiune să pună în scenă un spectacol ca omagiu pentru Aureliu Manea, spectacol pe care l-a adus, prin efortul său material, și în București, însoțit de o expoziție cu fotografii din montările vizionarului regizor. Numele său este Vladimir Brănduș și în 1971 era interpretul lui Manea în *Tigrul* de Shiguț, spectacol interzis de forurile comuniste și care nu apare nici în monografia postcomunistă.

Vladimir Brănduș (foto) a reunit pentru omagiul său textul unui vechi proiect Manea cu *Scrisorile călugăriței portugheze* (dar pe care îl tratează în conformitate cu propria viziune regizorală) și un scenariu după *Elogiul nebuniei* de Erasmus. Regizorul-scenarist își mărturisește intenția de a urmări „moartea dramei care face posibilă nașterea speranței", fie ea și iluzorie, fie ea și amăgire, căci bucuria este partea omului în lume, iar viața este frumoasă dacă poți crede în bine. În intenția regizorului și în spectacolul său există o imensă puritate, în slujba căreia s-au pus necondiționat interpretele Nina Antonov, Rodica Lăpuște, Narcisa Pintea și Doina Șoproni. Deși au existat momente de monotonie (survenite, cred din lipsă de exercițiu asupra unor texte dificil de rostit pe scenă), deși prelungirea altora a dus la depășirea bunei măsuri, a timpului teatral, deși crâmpeie din spectacol ne-au amintit prea mult de Manea, spectacolul l-am receptionat ca pe un dar. Și-a zis orice preț. Se vedea cu limpezime că toți participanții la actul artistic au ce dărui spectatorilor și au făcut-o într-o stare de incandescență, care ne vorbește despre ce sunt în stare actorii, creatorii, din teatru atunci când există un fermoar.

FLORICA ICHIM
România Liberă, martie 2000

Aureliu Manea omorat de FNT

Festivalul Național de Teatru (FNT), care se desfășoară la București până pe 15 noiembrie, îl onorează în acest an pe unul dintre cei mai apreciați regizori ai scenei românești, Aureliu Manea.

„Nu vreau să fie o zi convențională, protocolară. El este cu noi, înseamnă enorm pentru teatrul românesc. Mărturisesc că și structura festivalului, selecția, a fost realizată cu gândul la regizorul căruia i-am dedicat ediția", a declarat Marina Constantinescu, director artistic și selecționer unic al FNT. Unul dintre cei mai remarcabili critici români de teatru, George Banu, a remarcat despre Aureliu Manea, la o masă rotundă desfășurată în Teatrul Act, că a fost cel care a avut o viziune magică asupra teatrului. „Metaforele lui Rică Manea erau extrem de puternice și de variate. Manea a reprezentat pentru noi un mare poet, un mare artizan al scenei", a mai spus George Banu. „Acest regizor a trăit în umbra lui Andrei Șerban, umbră pe care el a creat-o. Numai Aureliu Manea te putea aduce în starea de spectator total, de catharsis", a adăugat la rândul său, un alt om al teatrului, Eusebiu Ștefănescu. Discipol al regizorului și profesorului Radu Penciulescu, Aureliu Manea a șocat încă de la debut prin îndrăzneala cu care aborda textele dramatice, fiind considerat un „lider spiritual" al generației sale.

D. P. A.

„Informația Cluj", Nr. 10 (871) din 10.11.2007

*

Coroana lui Manea

Una dintre dimineţile „vorbite" de la Teatrul Act, unde s-au consumat întâlnirile cu teoria şi teoreticienii, cu cărţile de teatru şi creatorii de şcoală, a fost dedicată regizorului Aureliu Manea. El i-a urmat lui Vlad Mugur şi Radu Penciulescu, omagiaţi în anii trecuţi în Festivalul Naţional de Teatru, fiind din aceeaşi familie spirituală cu aceia care, într-un fel, i-au fost maeştri. Cazul lui Manea e însă unul special, unic, prin nebunia geniului său. Ceea ce s-a petrecut la evocarea amintită a întărit această impresie şi l-a transformat definitiv pe Manea în legendă. Una dintre cele mai frumoase ale teatrului românesc. Şi ploieştenii au adunat pe peliculă amintiri din vremea în care, ataşat acestei trupe, celebrul regizor a creat alei spectacole de neuitat. Printre ele, acel Macbeth înotând în zăpadă, pe care ni l-a dăruit un poet al scenei, un „regizor al nopţii", cum l-a numit George Banu, bântuit de fantasme, de vizitani onirice tulburătoare. Dar cel mai emoţionant lucru s-a petrecut când acelaşi George Banu, colegul şi prietenul lui Manea din studenţie, a scos din geanta lui de la Paris o coroană veche din tablă, confecţionată de bunicul lui Manea acum 40 de ani, pentru un rege la care nepotul lui de la IATC visa de pe atunci. Trecut acum în patrimoniul familiei, acest însemn regal pecetluieşte parcă viaţa artistului, trăită mai mult în închipuire, când a lucrat sau doar şi-a imaginat spectacolele sale. Ca şi fantoma femeii moarte din Rosmersholm, pe care mulţi dintre noi n-o pot uita, coroana lui Macbeth ne-a adus aproape ceva din acele vise naufragiate în spaima de viaţă care l-a îmbolnăvit pe artist. Trauma lui Manea, însă, a fost o şansă pentru teatru.

DOINA PAPP

„Bucureştiul cultural", Nr. 13 / 20 noiembrie 2007

Stimate Doamne și Stimați Domni – Oamenii unei arte care reprezintă religia omului

Un preot al acestei religii vă transmite că vă iubește.

În numele acestei dragoste, am făcut un teatru pe care l-am apărat cu un efort imens de greșelile, de păcatele și de relele omului.

Ca om de știință al acestei arte, în numele unei mari patimi pentru scenă, am scris două cărți: una despre știința regiei, iar cealaltă despre marele Shakespeare.

M-ați îndatora sufletește dacă mi-ați citi aceste două cărți.

Vă iubesc și vă doresc sănătate.

AURELIU MANEA
18 Septembrie 1999

Despre teatru și dragostea de om

Știam despre Aureliu Manea din povești, mult înainte de 1989. Așa cum știam și despre Penciulescu, Esrig, Pintilie, Ciulei, Șerban, despre ființa regizorei ale căror spectacole se „jucau" povestite în șoaptă, de prieteni un pic mai vârstnici, care avuseseră norocul să le vadă. Legenda Manea era încă bine conturată de pe vremea aceea, garnisită cu anecdote și susținută cu tot arsenalul de mister pe care se sprijină o poveste mare. După Revoluție, am avut șansa să văd spectacolele marilor regizori care se întorceau din exil. Îi așteptam, cu toții, cu buchete de flori, și cu o dorință nebună de a-i vedea la lucru. Aureliu Manea nu se întorcea de nicăieri, pentru că fusese tot timpul aici. Poate tocmai din acest motiv, el a fost cel mai...uitat. UNITER a făcut, la un moment dat, un gest reparator și i-a acordat un premiu. Pe urmă, liniște deplină. Acum vreo patru ani, am citit într-un ziar local de la Cluj un articol despre Manea. Un articol cu un titlu specific presei noastre grăbite să facă senzație. N-am să reproduc titlul. Am fost revoltat. Mi-am luat inima în dinți și m-am hotărât să-l caut pe Aureliu Manea. A acceptat să mă primească și să facem împreună un film. În mod paradoxal, ca la noi, la români, datorez privilegiul de a-l fi cunoscut pe marele regizor, unui titlu de presă care m-a scos din sărite. Asta e. Restul se vede în film.

CĂTĂLIN ȘTEFĂNESCU

Aureliu Manea, fratele meu

Riță sau Artistul cum l-am botezat este cel mai iubitor și tandru frate pe care cineva ar putea să îl aibă.

Singura lui preocupare în viață a fost „teatrul". Munca pe care a prestat-o de-a lungul carierei lui (scurtă) i-a adus o nemărginită bucurie sufletească și profesională.

De mic copil a fost atras de mirajul acestei forme artistice căreia i s-a dedicat cu trup și suflet. Nici un obstacol nu a reușit să îi diminueze profesionalismul, perfecționismul și chemarea pe care a avut-o pentru această profesie.

Până acum câțiva ani încă dorea cu ardoare să mai pună în scenă. Are piese pe care le-a montat în imaginație, bănuiesc. Sunt sigură că nu a uitat nici un detaliu...

Este copleșit de emoție de fiecare dată când i se acordă credit pentru contribuția modestă pe care a adus-o teatrului românesc. Dacă ar fi avut șansa să i se acorde un regim „preferențial" vis-à-vis de boala lui și ar fi putut lucra într-un teatru „experimental" contribuția lui ar fi fost înzecită.

De fiecare dată când îl vizitez îmi povestește despre evenimentele importante din activitatea lui, despre piesele pe care le-a montat și întotdeauna când povestește este fericit.

Își aduce cu drag aminte de profesorii lui, de Dl. Penciulescu și de Dl. Dimiu. Cel din urmă, după amintirile fratelui meu, după *Lecția* lui Ionesco l-a sunat pe Dl. Penciulescu care era la Paris și i-a spus „poți să stai la Paris cât vrei, dar nu o să vezi acolo ceva așa de minunat ca spectacolul lui Riță Manea".

Vorbește cu mult respect despre Dl. Ciulei, pe care îl consideră „patronul regiei teatrale românești". Deoarece acesta a refuzat să distribuie pe fiica fostului lider de partid, Gheorghiu Dej, într-un film, îl consideră a fi primul mare regizor care a dorit libertatea.

Povestește foarte mult despre *Woyzeck* și despre faptul că Dl. Valentin Silvestru a recunoscut după spectacol că pentru prima oară piesa a fost logică. Își aduce aminte despre toate detaliile spectacolului ca și cum ar citi dintr-o carte.

Cea mai interesantă și valoroasă parte a discuțiilor noastre se învârte în jurul „conceptiilor de regie" pe care le expune cu o dezinvoltură de invidiat când discutăm despre diverse piese de teatru.

Nu cred că starea actuală a sănătății i-ar permite să pună în scenă un spectacol de teatru complet. Să nu uităm că este „izolat" de lumea teatrală de mulți ani, dar știu că mai are idei interesante și inedite de împărtășit.

Eu sunt privilegiată și fericită că sunt sora lui și că pot să îl ascult.

VIORICA SAMSON MANEA
7 Februarie 2009

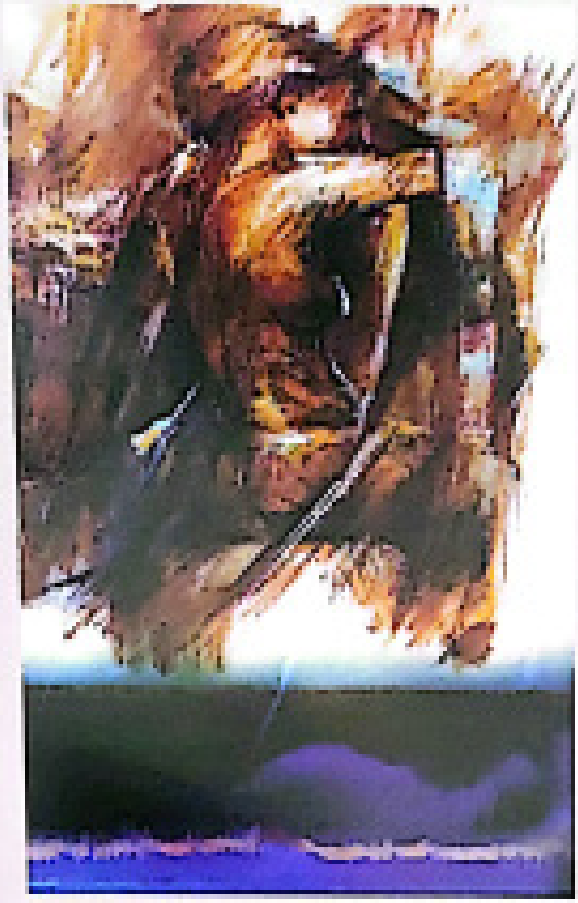

LA POST-RESTANT CU DRAGOSTE

Vivat, crescat, floreat

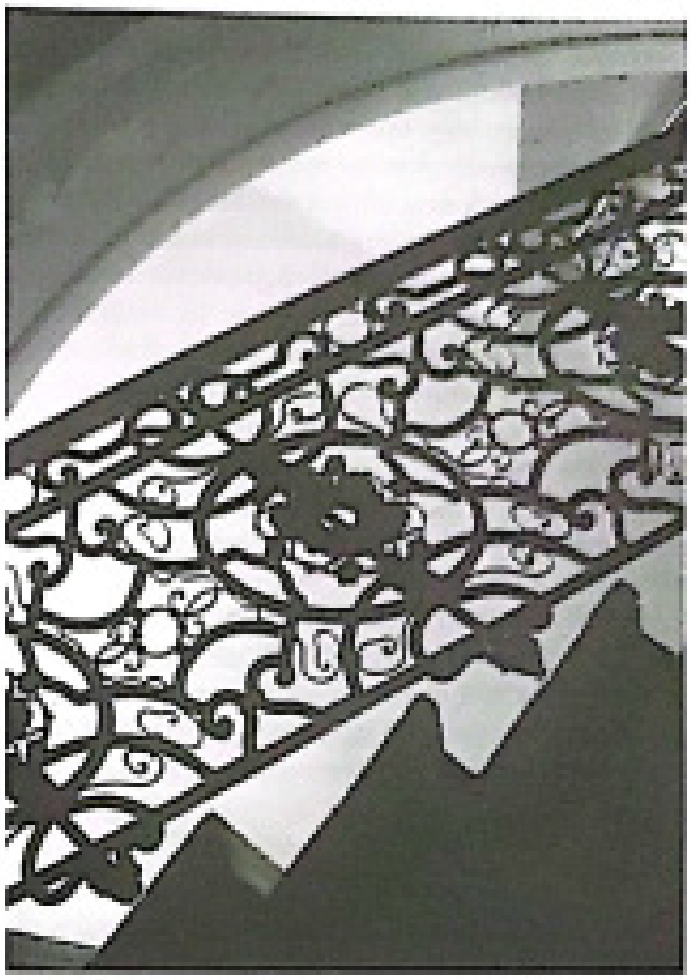

Dacă există ceva care se cere respectat cu adevărat, aceasta este pasiunea pentru ceea ce face cineva, voinţa nu doar de a exista, ci de a fi cu adevărat a cuiva. Pasiunea este aceea care ţine în viaţă oameni şi instituţii, îi ajută să dureze, îi face demni de respect. Într-o urbe încărcată de istorie, dar cu nu prea numeroşi locuitori şi, mai ales, iubitori de teatru, vecin cu un « gigant », Teatrul Naţional din Cluj, care nu de puţine ori i-a devalizat talentele, mai mereu fără mijloace, adică fără bani, doar pasiunea, patima fără sfârşit pentru scenă şi miracolul ei a făcut ca Teatrul Municipal din Turda, acest teatru mai mult de tumeu decât de sediu, să se poată lăuda, acum, cu douăsprezece lustri de existenţă.

Viaţa m-a implicat de-a lungul anilor în destinul lui. I-am cunoscut bine pe unii dintre cei care l-au slujit, oameni fără de care istoria sa nu poate fi gândită – Marin D. Aurelian, Stelian Staneu, Mircea Ioan Casimcea, Aureliu Manea, Virgil Vâta, Petre Dondoş, Vasile Luşan şi mulţi alţii. Le-am cunoscut truda, necazurile şi îndoielile, dar şi performanţele şi-mi voi aminti totdeauna cu plăcere de un turneu în Grecia, în care au onorat prestigiul teatrului românesc.

Am respectat şi m-a emoţionat mereu pasiunea pentru scenă a acelora care au dat Teatrului Municipal din Turda şansa de a fi sexagenar, patima de-a sluji la curţile muzei Thalia. Sunt sigur că şirul lor nu s-a încheiat ! Tocmai de aceea mă simt îndreptăţit să-i urez Teatrului, la vârsta tinereţii sale bătrâneţi: *Vivat, crescat, floreat !*

HORIA BĂDESCU

Scriitor, fost director al Studioului de Radio Cluj şi al Teatrului Naţional din Cluj

38 cm./sec.

Apropierea mea de teatru, prin expresia sa radiofonică, a venit aproape de la sine, într-o vreme în care Radio Cluj era încă tânăr, plin de vigoarea entuziasmului şi de dorinţa de a transmite în Ardeal momente şi monumente de cultură teatrală. Am avut privilegiul să împrim din repertoriul naţional şi internaţional, dar să şi lucrez cu actori şi regizori ce se află cu siguranţă în Marea Carte a Teatrului radiofonic. Mi-ar fi greu să numesc pe cineva fără să uit pe altcineva, de aceea fac această mărturisire, argumentată de zeci şi zeci de benzi de magnetofon, aflătoare încă în fonoteca Studioului de Radio Cluj. Cine trece pe lângă rafturile pe care se află şi emisiunile de teatru radiofonic, fără un prea mare efort de imaginaţie, poate auzi voci din aceeaşi încăpere: studioul de teatru radiofonic, Radio Cluj, iubirea mea!

CORNEL POP

Realizator, fost şeful al Departamentului de Teatru Radiofonic, Studioului de Radio Cluj

Merită să ai un teatru

Locuind pe Someș, sub Feleac, și nu pe Arieș, sub Dâmbău, n-aș fi avut mari șanse de a cunoaște spectacolele Teatrului de Stat din Turda decât, poate, întâmplător, printr-una din rarele sale reprezentații din Cluj-Napoca. Însă „obligațiile de serviciu", de cronicar dramatic la ziarul „Făclia", m-au dus acum vreo patru decenii în teatrul turdean, mai întâi, evident, pe la „intrarea actorilor" și a conducerii teatrului (dar și a prietenilor acestuia – aveam să aflu mai târziu). Au urmat vreo două decenii în care, stagiune de stagiune, am fost aproape de trupa(ele) acestui teatru. Când zic „aproape" mă gândesc și la faptul că niciodată n-am intrat decât pe la „intrarea actorilor" nu ca un străin, un „critic" dușman, ci ca un prieten – al Teatrului și, în particular, al teatrului turdean.

E-adevărat, prin meseria sa, un critic de spectacol este întâi și-întâi un emisar, un „om al Măriei Sale" Publicul. Dar de atâtea ori criticul dramatic (o recunosc cu mâna pe inimă toți cronicarii dramatici, muzicali sau de orice spectacol) am fost cu inima așezată de partea cealaltă a luminilor rampei și, nu mă îndoiesc, va fi reușit inima să-mi îmblânzească și spiritul. Nu că aș fi fost dușmanul publicului, dar adesea, de-a lungul atâtor decenii, mi s-a părut că trupa(ele) acestui așezământ de artă și cultură ar fi meritat mai multă stimă, dragoste și grijă atât din partea publicului său, cât și a conducătorilor vremelnici ai urbei. Am avut impresia că pe aceștia uneori acest teatru îi „deranja", nu știau ce să facă cu el, ca un copil care a primit o jucărie delicată și a cărei funcționare n-o pricepe. Și, încercând să-i dea de rost, îi desfăceau șasiul, niturile și șuruburile, ca să-i potrivească altfel mecanismul. Dar un lăcătuș nu e ceasornicar. Sau, poate, orașul Turda nu merita o jucărie atât de delicată cum este un teatru?! Mi-am pus și această întrebare, mai ales că aflasem că au existat încercări din partea unei capitale de județ, lipsită de teatru, de a și-l transfera – trupa și bugetul. Și nu știu nici azi dacă rămânerea trupei la Turda s-a datorat publicului și edililor urbei, sau doar hazardului, unei leșmete generale în fața birocrației pe care o presupunea un asemenea act. Bine că nu s-a întâmplat – putem zice astăzi, chiar dacă aici acum, când scriu aceste rânduri, situația teatrului românesc nu e tocmai roză.

Nu cunosc din experiență proprie primele decenii ale teatrului turdean, dar am auzit mărturii nostalgice despre acei ani „eroici" (în cel mai bun sens al termenului). Iar ulterior aveam să fiu martorul unor momente de mare satisfacție deopotrivă a membrilor colectivului teatrului și a publicului. După cum s-a întâmplat să asist și la reprezentații mai modeste. Pentru că teatrul turdean a fost/este asemenea oricărui colectiv artistic: are oameni și realizări medii, dar și strălucite. Mi-amintesc că, despre unul dintre regizorii săi de marcă Aureliu Manea, s-a spus că ar fi fost adesea bântuit de geniul teatrului – așa întâmplându-se că unele dintre premierele teatrului turdean și-au găsit reflectarea în paginile publicațiilor cotidiene, culturale și de specialitate de circulație națională. Iar uneori numele teatrului s-a întâmplat să revină în discuțiile de

specialitate pentru că a fost scena pe care au debutat sau pe care au jucat o vreme numiții actori răsplătiți ulterior în întreaga țară. Nu este mai puțin adevărat că statutul de teatru de provincie i-a făcut pe unii dintre actorii săi să nu beneficieze de recunoașterea talentului lor pe care ar fi meritat-o. Dar asta s-a-ntâmplat și la case mai mari...

Îmi este imposibil astăzi să rememorez nume, roluri și momente din multele spectacole turdene pe care le-am văzut și despre care am scris. Și nici nu încerc s-o fac, sperînd de infidelitatea memoriei, care ar putea face unele nedreptăți. Sigur este că am avut – și sper ca unii să mă considere astfel și astăzi – numeroși prieteni printre slujitorii acestui teatru. Desigur, trecerea timpului predispune la sentimentalism – iar pe mine cu atît mai mult cu cît, luat de alte treburi de aproape, încă, două decenii, nu mai am legături permanente și directe cu Teatrul de Stat din Turda, cu oamenii săi, cu problemele sale și cu acei admirabili spectatori care au trăit emoțiile și grijile teatrului. Mă refer la aceștia, deoarece n-am mai întâlnit în alt oraș o situație similară. Nu voi uita niciodată întâlnirile de după premieră cu acei minunați „fani", în clubul de la etaj, printre afișe și expoziții de artă, unde actorii se înfrățeau – îndrăznesc să spun fără exagerare sau ironie – cu elita spirituală a Turzii, cu intelectuali, scriitori, artiști plastici sau simpli iubitori de teatru, de artă.

Cu toate cheltuielile pe care le presupune, merită să ai un teatru...

ILIE CĂLIAN
Director al ziarului „Făclia"

Răspunsuri fără întrebări

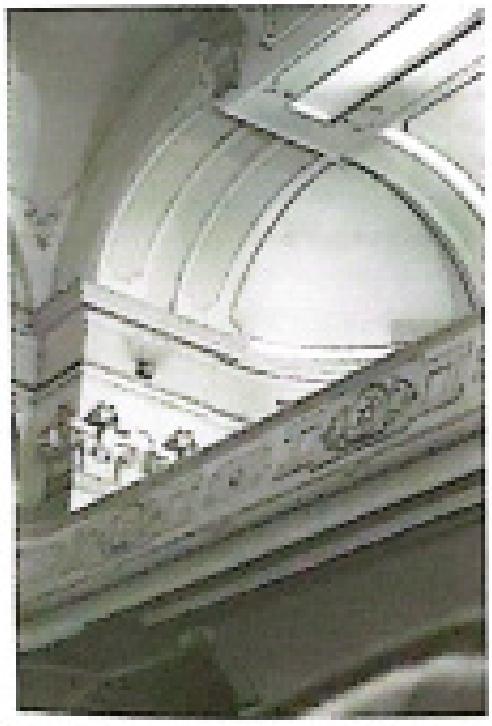

Orașul istoric, Potaissa-Turda, de care mă leagă frumusețile zilelor lui 1965, cînd filmam *La porțile pământului*, după un scenariu inspirat al marelui scriitor român contemporan D.R. Popescu, despre geologii din Apusenii României, acest oraș cum spuneam a fost gazda de neuitat a tinereții noastre artistice. Ne plimbam în puținele răgazuri de vreme pe străzile bătrân-tânărului oraș, împreună cu D.R. Popescu, Sebastian Papaiani, Ilinca Tomoroveanu și visam plini de curaj la viitorul nostru cinematografic. Adesea treceam și prin fața clădirii – ce impunea respect – a Teatrului de Stat din Turda, înființat, aflasem atunci, în 1948, și ne gîndeam: oare va rezista acesta, mai ales că se afla în umbra vecină și celebră a teatrelor din Cluj-Napoca, o să aibă public, ori spectatorii vor da navală?

Temeri nepoliticoase din partea noastră, am gîndit noi mai tîrziu, cînd după ani și ani, am asistat la un spectacol de teatru, *Pygmalion cu sfîrcuri roșii*, lucrare artistică a autorului Cornel Udrea, aflat la începuturi de carieră teatrală, dovedindu-se însă acum un stâlp de nădejde al scrisului umoristic național. Da, sala era arhiplină, publicul entuziast, scena plină de culoare și de personalitate, și acele temeri au dispărut în fața emoției noastre și a succesului obținut și am spus acest lucru autorului, Cornel Udrea, pe care l-am îmbrățișat ca un frate mai mare. Acest scriitor a crezut și vrea în continuare să creeze în teatrul românesc, în puterea transcrierilor radiofonice, iar Teatrul din Turda se află și acum printre strategiile sale. Acesta, ca un lăcaș de muze, a dat țării și istoriei teatrului românesc nume mari de actori și regizori care s-au văzut și s-au auzit din apropiere în departe. La mulți ani 60, și la unii mulți plini de succese pe mărava teatrului turdean și a talentelor sale vii, puternice, convingătoare!

GEO SAIZESCU
Regizor de film

Un festival, un premiu

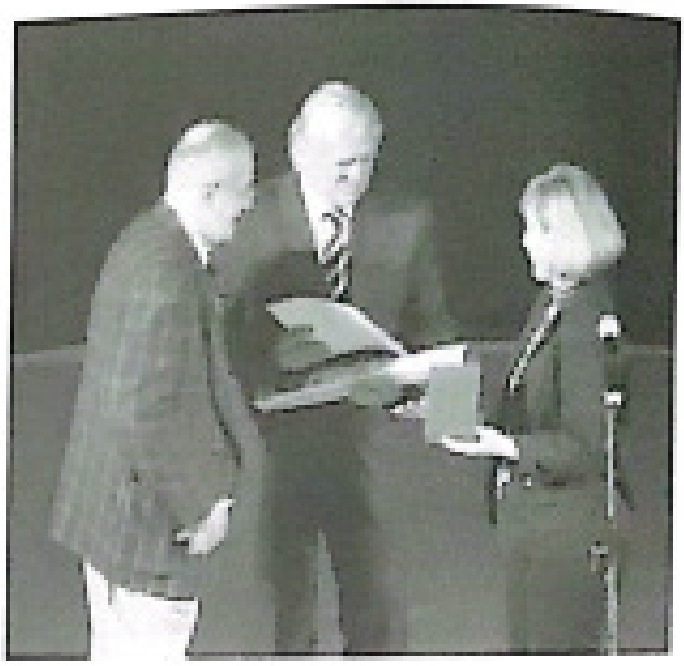

După o pauză de câțiva ani, ne-am reîntâlnit la Bistrița cu Teatrul Municipal din Turda. Prilejul l-a constituit Festivalul Național de Teatru profesionist „Liviu Rebreanu" care a adunat la rampă zece formații profesioniste care au încântat publicul bistrițean. Teatrul Municipal Turda a deschis Gala Teatrului bistrițean cu montarea *Fiecărelile femeilor* de Carlo Goldoni în regia Nicoletei Boleă. Artiștii turdeni, printr-o montare modernă i-au adus în jurul căsătoriei lui Pantalone cu Beatrice, prin costumele și mișcarea scenică au reușit un spectacol deosebit de savurat de spectatori. A fost încă un exemplu prin care provincia demonstrează că și aici se face teatru de calitate.

D-na Narcisa Pintea – directoarea Teatrului din Turda, prezentă la Festival, a primit din partea organizatorilor Diploma de Excelență și distincția Festivalului „Liviu Rebreanu". Ne exprimăm încă o dată bucuria de a-i fi avut printre noi la acest Festival Național și sperăm într-o micro stagiune la Bistrița. Felicitări.

DOREL COSMA
Directorul Centrului Cultural „George Coșbuc" Bistrița

Un teatru mic cu suflete mari

Când vorbești de Teatrul Municipal Turda, vorbești practic de „Tradiție". Anul trecut am avut bucuria să lucrez în acest teatru chiar în momentul în care acesta împlinea 60 de ani de la înființare.

Teatrul – spunea Liviu Ciulei „față de alte arte este foarte generos în puterea lui de sugerare. Un amănunt, dacă este pus în valoare, ajută pe spectator să confabuleze, și trimiterea în această lume imaginativă a spectatorului poate fi făcută cu precizie. Poate, doar, muzică lasă și mai multă libertate imaginației receptivului..."

..... teatrul, în măsura în care rămâne închis limbajul său sau în corelație cu el, trebuie să rupă cu actualitatea, obiectul său fiind rezolvarea conflictelor sociale sau psihologice, nici de a fi teren de luptă al pasiunilor morale, ci de a exprima obiectiv adevărurile secrete, de a scoate la lumină, prin gesturi active, această parte de adevăr ascunsă sub forme în întâlnirile lor cu Devenirea." (Antonin Artaud)

„Sâmburele teatrului este întâlnirea. Omul care întreprinde un act de autodezvăluire stabilite, ca să spun așa, un contact cu sine însuși. Adică o confruntare extremă, sinceră, disciplinată, precisă și totală, nu numai o confruntare cu gândurile sale ci implicarea întregii sale ființe, de la instincte și subconștientul său până la starea sa cea mai lucidă. Teatrul este, de asemenea, o întâlnire între creatori." (Jerzy Grotowski)

Cu siguranță în cultură teatrul se mișcă mai greu.

Au fost discuții pe marginea blocajului în acest sistem și nu în ultimul rând asupra Teatrului Românesc, dar și a teatrului în general.

Fenomenul artistic, dar și fenomenul teatral trec prin mari schimbări. Am avut șansa să lucrez cu oameni excepționali pentru spectacolul *Fleșăreriile femeilor*, după Carlo Goldoni, și nu de puține

Fluturele fericirii, regia Nicoleta Bolcă

ori îmi puneam întrebarea, dacă toți cei care se implică în realizarea unui spectacol de teatru încearcă să schimbe mentalități, uneori reușesc alteori nu. Nu mai avem timp sau nu mai acceptăm schimbări.

Schimbarea se poate spune că este cea mai mare problemă cu care se confruntă cei meniți să facă teatru.

Pentru mine a fost o bucurie să lucrez cu oameni minunați să încerc să iau tot ce e mai bun de la ei și nu în ultimul rând să mă încarc cu energia venită, parcă din cei care iubesc și se dedică acestei arte.

Nu de puține ori mă gândeam la ceea ce a spus D. Diderot despre actori „Eu nu vreau ca actorul să aibă multă judecată; în el îmi trebuie un spectator rece și liniștit; îi cer, prin urmare, să aibă pătrundere și nici un pic de sensibilitate, îi cer arta de a imita, sau, ceea ce e totuna, o egală destoinicie pentru toate felurile de caractere și de roluri. Dacă actorul ar fi sensibil, i-ar fi îngăduit cu bună credință să joace de două ori la rând un același rol cu aceeași căldură și cu același succes. Înflăcărat la prima reprezentație la cea de-a treia ar fi istovit și rece ca marmura.

Lacrimile actorului coboară din creier; ale omului sensibil urcă la inimă: inima e aceea care tulbură nespus de mult capul sensibilului. Și știi care e scopul repetițiilor atât de numeroase? Să stabilească o cumpănă între talentele diferiților actori, în așa fel, încât să rezulte din ea acțiunea generală care să fie un întreg, iar când trufia unui dintre ei se refuză acestei cumpene, e totdeauna în dauna desăvârșirii întregului și în paguba plăcerii tale; căci rareori se întâmplă ca desăvârșirea unuia să te despăgubească de mediocritatea celorlalți, pe care o socate la iveală. Una e să fii sensibil, și alta e să simți. Una e o chestiune sufletească, cealaltă o chestiune de judecată. Fiindcă acela care iese din culise fără să-și aibă jocul în fața ochilor și rolul notat va suferi toată viața emoțiile unui debutant."

Dar probabil că în ceea ce privește creația unui actor este aproape un nonsens și cea mai efemeră. „Actorul este peste domeniul efemerului. Dintre gloriile lui, a lui este cea mai trecătoare."

Mă întorc la Teatrul Municipal Turda ca și când m-aș întoarce acasă. Acasă pentru mine înseamnă liniște, bucurie și o imensitate de speranțe care îmi încarcă sufletul. Habar nu am dacă am reușit să creez un spectacol mare, nici nu știu dacă voi fi vreodată un regizor mare (poate până la urmă nici nu ar trebui să îmi fac reproșuri, eu sunt actriță și asta voi și rămâne), dar pentru mine această experiență a fost unică, am întâlnit oameni minunați care m-au primit cu căldură și care mi-au demonstrate cât de puțin ne trebuie ca să fim fericiți.

Uneori cuvintele sunt mult prea sărace se exprime ceea ce simt cu adevărat.

Până la urmă „La teatru ne vedem trăind" (Luigi Pirandello)

„Teatru, mai mult ca orice altă instituție publică este o școală de înțelepciune practică, un îndreptar pentru viața civilă, o cheie sigură pentru cele mai tainice căi ale sufletului omenesc. Dacă nu distruge viciile, dacă nu le micșorează numărul, cel puțin ne face să le cunoaștem." (Fr. Schiller)

NICOLETA BOLCĂ
Directorul Teatrului „I.D. Sârbu" Petroșani

Scrisoare de departe

Vă scriu chiar din inima mea, ca unul care m-am dedicat teatrului şi nici nu intenţionez să renunţ la această jertfă dulce, unică, şi mereu repetabilă. Am trecut de multe ori prin oraşul Turda şi m-a atras de fiecare dată priveliştea aceea de la umbra catedralei, teatrul oraşului, mereu plin de viaţă şi fără nicio fel de complexe. Aşa este bine, pentru că nu poţi să-l aşezi pe un actor adevărat într-o geografie birocratică şi să-i pui etichete. Chiar dacă nu apare des la televiziune, ajunge ca să fie pe centrul sufletelor şi locul acesta mi se pare minunat.

Dragi colegi, vă doresc încă pe atâtea stagiuni şi să fiu şi eu de faţă la acea aniversare.

ADRIANA TRANDAFIR

Sentimente, amănunte din arlechin

Teatrul Vostru a împlinit 60 de ani, e mai tânăr ca mine, dar multe mai înţelept şi de aceea îi respect şi îl ţin aproape de inimă. Cine nu a urcat măcar o dată pe scenă, să simtă mirosul de praf, să se înfăşoare de la soarele reflectoarelor şi să privească în beznă fierbinte către nişte oameni tăcuţi şi în aşteptare, nu va şti niciodată ce înseamnă minunea asta care se numeşte teatru.

Am trecut de sute şi sute de ori pe sărăcie, prin Turda, în drumurile vieţii mele, dar m-am oprit aproape de fiecare dată să privesc pentru o clipă clădirea teatrului. Ştiţi de ce? Pentru că acolo, în Teatru, trăiesc oameni care se contopesc cu destinele aduse pe scenă şi secretele frumuseţii artei sunt aduse la vedere, tot pe scenă, de o echipă întreagă ce lucrează la amănuntul din arlechin şi din fundal. Încercaţi măcar o dată emoţia supremă de a fi singur în faţa lumii întregi: atunci veţi înţelege ce înseamnă Actorul şi Teatrul.

Să trăiţi, să ne vedem şi la alte sărbători şi duminici ale artei şi bucuriei de a juca viaţa, după... viaţă!

FLORIN PIERSIC

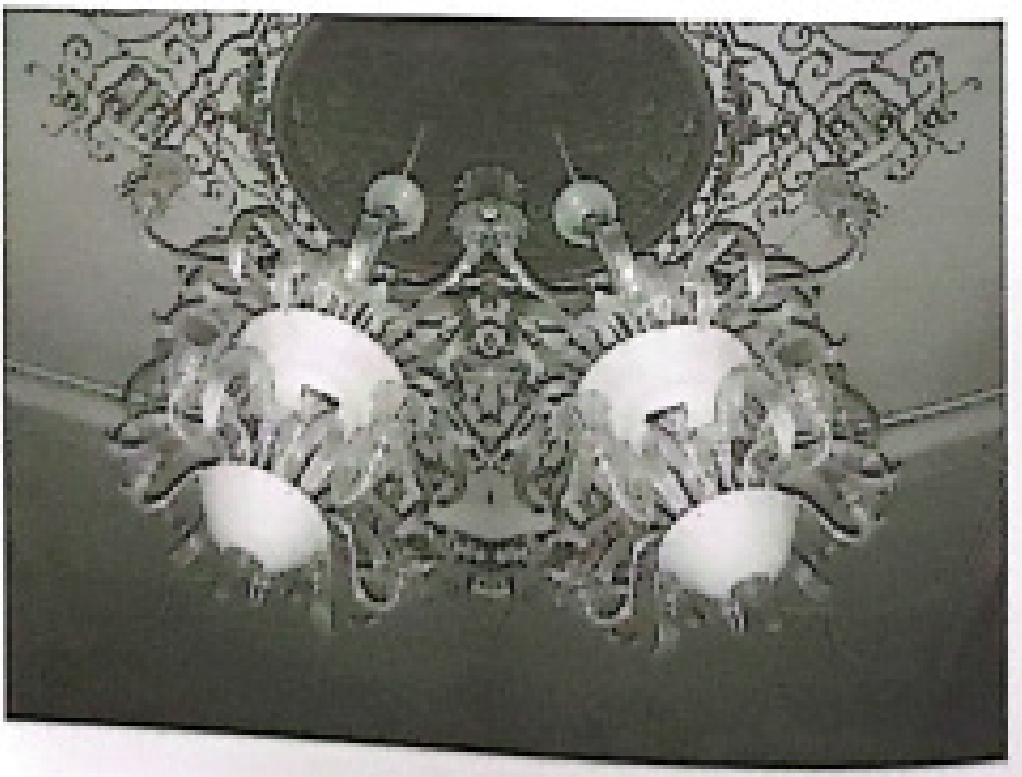

Ce însemnează șaizeci de ani?

Dacă pentru oameni înseamnă, în cel mai fericit caz jumătatea vieții, pentru un teatru nu este decât un popas de o clipă în drumul dinspre infinit spre ... infinit. Teatrul există în noi, a fost, este și va fi, cât vor fi cuvântători pe acest pământ.

Cu teatrul din Turda, despre care am citit deseori aprecieri ale celor mai de seamă critici de teatru din țară, nu am avut niciodată prilejul să mă întâlnesc. Singura dată când am fost la Turda, prin vara anului 1965, am locuit vreo două luni în unicul hotel din acea vreme, cu ocazia turnării filmului „Golgota".

Trist, dar adevărat. Știu că și de acolo, ca de altfel din toate teatrele țării, au răsărit nume importante, urmași demni ai unor înaintași care au reprezentat pretutindeni în lume spiritualitatea și specificul talentatului nostru popor.

Teatrul a trecut de multe ori (cum trece și astăzi) prin momente grele și în cinda ignoranței și ignorării lui de către autorități, a părerilor că datorită cinematografului și a televizorului e pe cale de dispariție, că nu a murit.

Teatrul românesc nu a putut fi ucis în luta cu vechituri din deboreua superficialității aroganțe, pentru că el trăiește printr-un public al său care și-l dorește, nu chiar îl preferă tristelor experimente importate, înecate în trivialități, sfori, cârpe murdare, tinichele, urlete și tot felul de imitații, din care spectatorul nu are ce alege și pleacă acasă nedumerit, cu sentimentul că a irosit timp și bani, câștigați foarte greu, pe fereastră.

Teatrul din Turda este ca o rotiță din mecanismul unui orologiu și funcționează laolaltă cu altele mai mari, care, fie că sunt din Iași, Cluj, Craiova, Timișoara, fie că se numesc L.S. Bulandra sau T.N.B. (căci a pierdut de câțiva ani numele patronului său) tot TEATRU NAȚIONAL se cheamă.

Cinste celor care îl împodobesc cu dragostea, hărnicia și devotamentul lor făcându-l să funcționeze la cea mai înaltă cotă!

Cinste slujitorilor lui, care din popas în popas amintesc lumii că Teatrul românesc n-a murit, că el a fost, este și va fi, cât vor fi oameni pe pământ!

Izbândă Teatrului din Turda!

DRAGA OLTEANU-MATEI

Dragoste, admirație, curaj...

La mulți ani Teatrului din Turda – fratele mai mic al Teatrului Național din Cluj – unde ani și ani am avut deplasări cu spectacolele Naționalului și unde întâlneam spectatori cu inimile deschise și colegi actori care ne întâmpinau cu dragoste și căldură.

Îmi amintesc repetițiile la spectacolul *Constructorul Solness* de H. Ibsen în regia lui Vlad Mugur, care l-a distribuit pe Septimiu Sever, turdean de origine, remarcabil actor de film și teatru prin ținuta sa aristocratică. Mărturisesc că am avut parte de o experiență deosebită la început de carieră, să mă aflu alături de actorul Septimiu Sever și Silvia Popovici, protagoniștii acestui spectacol.

Nu uit mărturisirile familiei Gheorghe și Rodica Radu care au făcut parte din pleiada actorilor turdeni absolvenți ai Institutului de Teatru din Cluj: „datorită unui colectiv de actori tineri veniți de la școala clujeană, care au constituit nucleul de bază al acestei trupe, Teatrul din Turda a avut în permanență săli pline și succes în fața publicului".

În ordinea prieteniilor mele legate de scenă, în acest teatru mic, dar cu suflete mari, îi amintesc pe Mircea Cosma, Gheorghe Pelerzu, Marcel Iureș, Viorica Mischika, Carmen Galin, Catrinel Dumitrescu, nemaivorbind de foștele mele eleve care au rămas fidele teatrului Narcisa Pintea, actualmente directoarea acestui teatru, Nina Antonov, Adriana Gădălean și studentul meu Stelian

Roșiana. O serie întreagă de actori, care și-au început cariera după absolvire la Tunda, au devenit ulterior colegi mei la Teatrul Național din Cluj.

În cadrul cursurilor de pregătire inițiate de Teatrul Național Cluj, am avut ocazia să pregătesc un elev cu calități deosebite, Aurelin Manea.

Se evidențiia prin seriozitate, deosebită maturitate, talent cu forță dramatică, neobosit și în căutarea unui repertoriu complicat și grav.

Era punctual, rămânea cu mult timp după orele de curs, dorind să recite cât mai mult din versurile memorate.

Cleu pășești copii care să recite cu convingere, și dăruire versuri de Maiakovski. Îl ascultam cu luare-aminte, îi acordam tot sprijinul, simțind că îi dau posibilitatea să-și manifeste personalitatea din plin.

Din discuțiile pe care le aveam pe marginea textelor, mi-am dat seama că era foarte citit și informat, era un spirit veșnic neliniștit, ancorat pe de-a-ntregul în problemele de teatru.

Comisia IATC-uhui de la București l-a admis cu notă maximă, dar a fost transferat la secția de regie. Student fiind, era primit la repetițiile marchui Liviu Ciulei, la Teatrul Bulandra, unde avea prilejul să-și expună propunerile originale în materie de regie, drept care Liviu Ciulei l-a declarat geniu.

Richi Manea a montat în țară pe scene renumite ca Timișoara, București, Cluj. Dar după Teatrului din Tunda a răbovit mai mult, a pus în valoare trupa actorilor turdeni, și-a pus puternic amprenta asupra lor, încât și astăzi e înconjurat de stima, dragostea și admirația acestora.

MELANIA URSU

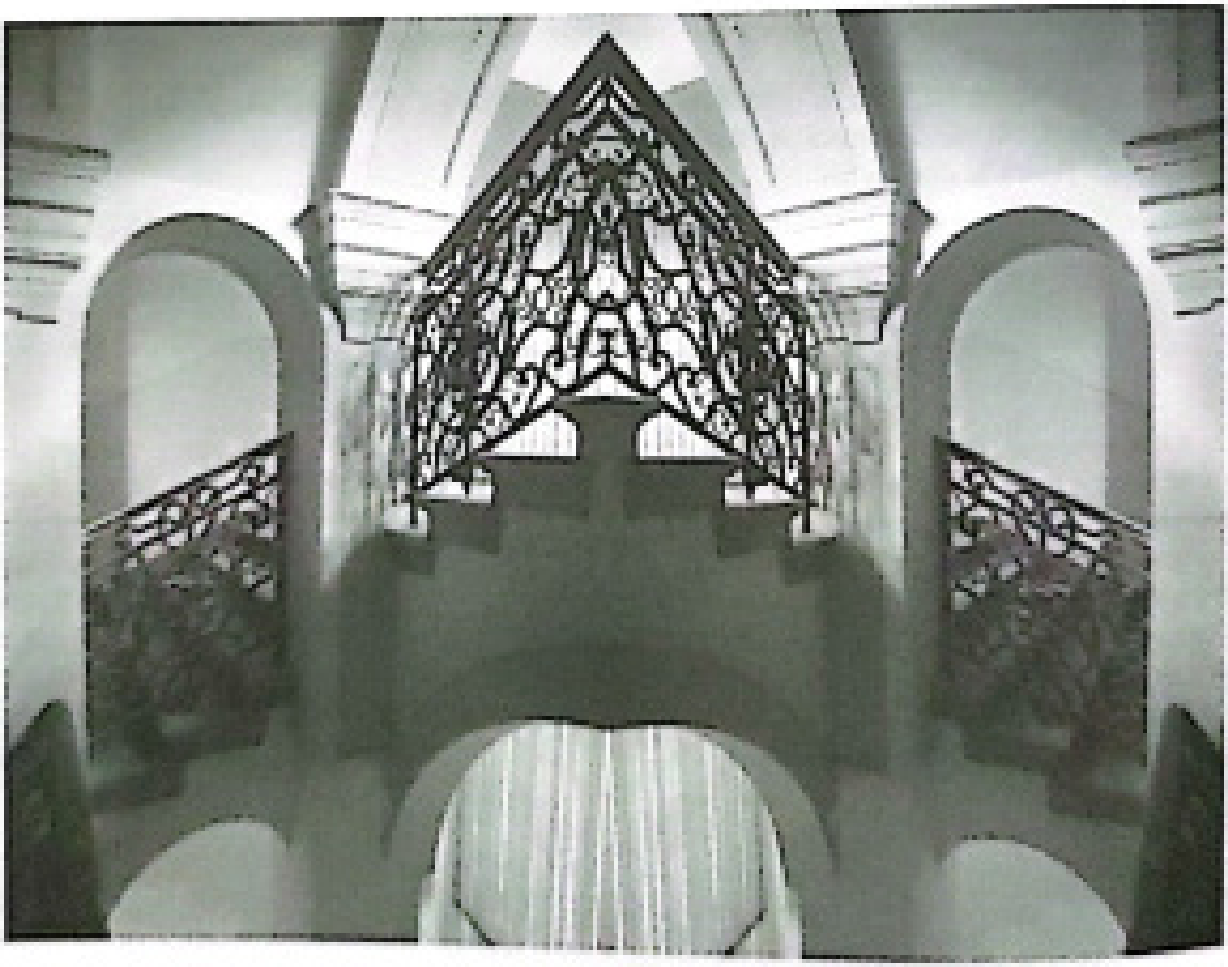

TURDA – Teatrul de stat şi praful de ciment...

S-a dus praful de ciment s-a dus şi teatrul de stat . *Încă mă voi arunca într-o zi în acest praf , s-o voi face ca să mă sinucid, crede-mă, ci ca să culeg mai curând stelele.* Scriu aceste vorbe înţelepte aparţinând lui J.R. Jiménez (Platero y yo) pentru că, acum mulţi ani în urmă, când nici prin gând nu îmi trecea că mă voi urca pe o scenă de teatru şi o să-mi aştern viaţa şi puterea mea la picioarele artei teatrului şi filmului, am văzut un spectacol de teatru care m-a vrăjit atât de tare încât mi-am imaginat teatrul şi artiştii ca o fântână în care se oglindesc stelele. Am scris „mulţi ani în urmă" şi n-am să spun numărul lor, nu pentru că mă tem de trecerea timpului ci pentru ca mi-e ruşine cât de mult ne-am îndepărtat de sufletul nostru. Spectacolul cu pricina l-am văzut la Jibou la Casa de Cultura (fiind profesor la şcoala din Surduc) şi a fost montat la Teatrul de stat din Turda, în rolul principal maestrul Gheorghe Radu, cu care am avut cinstea să fiu apoi, coleg la Teatrul Naţional din Cluj, să învăţ multe lucruri de la dânsul şi să ne bucurăm împreună de multe reuşite.

Îmi amintesc că după spectacol aproape toţi spectatorii s-au mutat la singurul restaurant al Jiboului să vadă actorii, care au cinat şi au băut un pahar de vin cu admiratorii - în timp ce se aduna şi încărca decorul. Emoţia prilejuită de spectacol şi de întâlnirea cu artiştii a rămas multă vreme vie în sufletul meu şi a fost o pietricică pusă la fundaţia credinţei mele, de azi, că teatrul în esenţă, este dialog, teatrul este comunicarea tangibilă şi nemijlocit prezenţă a unei *Imagini Reinsufleţite*, reîntrupată prin trupul şi sufletul actorului. Această imagine Reinsufleţită este prezentată de oameni în faţa altor oameni. Oameni în faţa altor oameni !?

În acele vremuri teatrele din ţara noastră erau organizate după „schema simfoniei" aveau ritm, culoare şi echilibru prin armonie - artişti, repertoriu, tehnică, animatori şi misie. Pentru oamenii zilelor noastre valoarea unei probleme care îi frământă, se măsoară după răspunsul care i se dă. Aşa că putem repeta ce am mai spus de mătea ori că teatrul poate da unele răspunsuri oamenilor şi prin urmare lumea de azi poate fi schimbată şi redată şi prin teatru. Deşi lucrurile s-au mai schimbat (şi nu în bine) teatrul rămâne şi azi un dialog care poate fi o barcă de salvare spre o lume cât de cât locuibilă.

De-a lungul vremii Teatrul de stat din Turda un adevărat teatru popular (care bătea cu spectacolele sale toată ţara) a cunoscut perioade de înflorire culturală printr-o seamă de oameni pasionaţi cu chemare, cultură, spirit analitic şi capacitate de sinteza, putere de muncă, dăruire şi multe alte calităţi ale unor importanţi actori, regizori, scenografi, muncitori de scenă şi directori animatori cu multă înţelegere pentru această grea misiune de curăţire a sufletului omenesc de meschinarie.

Ar fi lungă lista celor pe care i-am cunoscut şi apreciat. N-am să pomenesc decât numele lui Aureliu Manea cu care am împărţit multe bucurii şi a cărui prietenie o voi păstra veşnic în inimă cu dragoste şi admiraţie pentru tot ce făcea spre invidioasa surprindere a mediocrităţii care şi atunci ca şi acum era la fel de „unită". Cu aceiaşi actori cu care alţii nu puteau face decât spectacole modeste, Aureliu Manea realiza spectacole care nu mai semănau cu cele dinainte. Original şi novator fără să ştirbească cu nimic marile capodopere ale teatrului romanesc şi universal, nu mă feresc să îl numesc *spirit lucifferic*, în înţelesul cel mai nobil al cuvântului. Aureliu Manea prin creaţiile din acea vreme pe scena teatrului turdean sau la Teatrul Naţional din Cluj-Napoca, rămâne un răzvrătit împotriva rutinei, a suficienţei, având un puternic sentiment de responsabilitate atât pentru prezentarea frumosului cât şi a urâtului, cu măiestria artistului desăvârşit şi inspirat. Strălucirea artistului cu gând şi personalitate. Am avut fericirea şi norocul (care nu se manifestă decât în preajma „inspiraţilor") să simt „înalta tensiune a spiritului creator" în *Jocul dragostei şi al întâmplării* (Marivaux), *A douăsprezecea noapte* (William Shakespeare) sau *Conul Leonida faţă cu reacţiunea* (I.L., Caragiale), ca totul, de altfel, ce am făcut împreună, spectacole şi destine care au purtat marca vocaţiei speciale a artistului multilateral şi ale căutărilor pline de sensuri.

După 1990 Teatrul de stat din Turda încet-încet a fost alăturat la multele teatre din ţară bântuite de probleme şi interese pecuniare şi ifose culturale de proastă calitate. În câţiva ani actorii au fost

riniți, deprofesionalizați și invăjbiți iar directorii preocupați și pasionați, au fost înlocuiți cu „plăcintari", după expresia lui Ion Sava. Toate aceste „schimbări" păguboitoare pentru teatru și pentru cultura românească au fost dictate și faptului că destinele culturii și implicit ale teatrelor au fost conduse de miniștri și directori care nu aveau nicio legătură cu arta (deși unii au fost artiști) și nu au putut face din teatrul românesc decât, tot după o expresie a lui Ion Sava: „o anexă la capitolul *materiale* din bugetul statului" sau minunea de la Kikibur, adăugăm noi.

Așa stând lucrurile, oricine poate să se întrebe: Mai are teatrul românesc în general, și teatrul din Turda în special, nevoie de perseverență, de virtute, de meditație, de sensibilitate și de talente diversificate? Oare cât va mai trebui să aștepte „Mărie su, spectatorul" ca teatrul românesc să reușească să exprime conflictele și subtilele aspecte morale, etice și estetice ale omului contemporan? Dacă la aceste două întrebări nu putem răspunde, atunci tare mă tem că aruncându-ne în puț nu vom culege stele.

Ianuarie 2009

DOREL VIȘAN

Turda – Marea Scenă

Mă concentrez acestui eveniment și iată intru în consonanță cu el, mi se pare cel mai important, cel mai mare și mai măreț, nimic nu-l poate întrece!

Se întâmplă ca în dragoste, dar acum îmi dau seamă că e jocul meu de artificii, spectacolul meu în Spectacolul deplin al Aniversării.

Cu o închipuire și sus e gândul că aniversăm un Teatru și că niciodată nu s-a dezlipit de mine ideea că teatrul este cea mai... spectaculoasă invenție holografică (se înțelege a cui) care are puterea de a relivia realitatea pentru toate simțurile și simțirile chiar pentru cele ce nu au nume încă.

Pe o altă treaptă a scării imaginea se limpezește și mai mult și dau de locul numit Turda, de Teatrul de Acolo, și numai ce-mi aduc aminte de-o duminică de mai a anului 2008.

Mă aflu la bordul unui helicopter militar, printr-o stranie întâmplare, pe drumul dintre Cluj și Alba Iulia. De abia porniserm, când deodată mi s-a arătat Turda, în toată splendoarea ei copleșitoare, dezmărginită, apropiată și îndepărtată, căzută în timp, ieșită din timp.

Un murmur venea de jos, semenii tocmai începeau de la biserică, orașul își mișca pleoapele, se reanima. Și-atunci, într-o sclipire, ochii mi-au căzut pe clădirea Teatrului. Ieșeau și de acolo oameni, copii, copii coloriți în fel și chip, ca din casa unui vrăjitor bun. Evrika, am zis, Teatrul există, nimeni nu-l va putea închide!

Apoi, iar am văzut acea întindere de dedesubt și-am avut iluminarea că, de fapt, mă aflu pe o scenă uriașă, pe care se joacă, încă din vremuri potaisiene, spectacole nu întotdeauna cu final fericit.

Da, Turda însăși este o scenă și dacă azi, la anul 60 al Teatrului ei, luăm bine seama, vom auzi rumoarea de dinaintea gongului reprezentației din seara centenarului, neam care de abia așteaptă, ca o zi imponderabilă, să se elibereze din lanț.

Precum fii risipitori, se vor întoarce Acasă, mereu marii actori, cei ce și-au chelbuit anii tineri în Școala Teatrului din Turda, într-un adevărat... iureș, fără a-și da, decât târziu, seama că umbrele lor au rămas aici și că mai joacă rolurile de Cândva, sub nisipurile de altădată.

10 februarie 2009

MARCEL MUREȘEANU
Fost director al Teatrului de Păpuși „Puck" din Cluj-Napoca

Fulgurant sau durabil

A fost o vreme când teatru însemna o mână de comedianți purtați prin lume de o mărțoagă înhămată la o căruță cu covilțir. Pe atunci, artiștii jucau oriunde și oricând, toate rolurile din repertoriu, indiferent de vârstă și de gustul propriu, ca niște profesioniști desăvârșiți și, în același timp, ca niște oameni de artă fără specializări aprofundate în funcție de anumite tipologii. Când, mai târziu, strălucirea, risipa și jerbele de improvizație pe care le reprezentau mai vechile vârste ale artei scenice s-au stabilizat instituțional, devenind dinamica din jurul unei scene fixe, italiene, adăpostite de un edificiu al bunului gust și al promisiunii încercării imaginariului, orașele s-au mândrit să devină posesoarele a cel puțin un teatru. În jurul acestuia lumea se ordona altfel, iar ceea ce o astfel de instituționalizare oferă – ca oglindire a grijilor și speranțelor unei societăți, a bucuriei nesfârșite de a trăi și a ritualurilor socializării și civilizării – nu poate ofili și stăvili nici remarcabila ascensiune a celei de-a șaptea arte, filmul, nici salvul tehnologic care ne face pe fiecare posesorii unei camere de filmat în telefonul mobil și ai unui aparat video sau DVD ori ai unui computer performant în apartamentele proprii...

Era firesc ca unul dintre locurile privilegiate unde, în vremea principatului ardelean, legislativul de atunci al țării se aduna pentru a delibera asupra chestiunilor obștești, orașul Turda, să posede, ca apanaj al culturii de elită, al culturii înalte și al plămânului său respirând aerul universalității, un teatru. Ceea ce, să nu fi vorbit doar despre clinică și azil, despre cazemă și pușcărie, ar fi abordat cu competență revoluționară Michel Foucault, fiindă radiografia nevoii de reflectare de sine a oricărei comunități umane, prin intermediul sincretismului bazat pe spunere, mască, muzică, dans și pictură, ar merita să devină un program de cercetare științifică și de explorare artistică pornind chiar de la un teatru minunat cum este cel din Turda.

Fiindcă în teatru marea artă nu se face doar în mari și permanent efervescente metropole. Fiecare sală teatrală poate adăposti, efemer, pasager, fulgurant sau durabil – după cum înțeleg oamenii să sprijine o astfel de dinamică, prin propria lor implicare, ca și prin asumarea de către edili a unui astfel de program – minunea, frisonul, aurora unei împliniri cu efecte curative de durată în suflete.

Trecutul obligă, iar viitorul semnează. Între acești doi poli, ziua de astăzi își joacă șansele, iar unul dintre locurile posibile unde acest lucru devine vizibil, o limbă de teren avansată în necunoscut, unde tensiunile se acumulează și se descarcă dezrobitor poate fi și chiar este teatrul. Din acest punct de vedere, Turda îmi apare ca locul imaginar și real al unor recapitulări faste, dar și al unor promisiuni mari oricând actualizabile. Ele merită atenție focalizată, multă inimă și aplauze generoase pentru tot ceea ce a fost, pentru ce poate fi și pentru chiar momentul de față.

Pornind de la un asemenea oraș al Bătrânei Europe, cu trecuturi amestecate și aflat la intersecția limbilor medievale, moderne și contemporane, aș construi o analiză spectrală a teatrului, prea adesori analizat numai în strălucirile sale de pe marile bulevarde și cunoscut încă prea puțin în foiția, mult mai modestă, a capilarității sale urbane difuze. Turda și teatrul ei poate ajuta la mai buna înțelegere a felului fascinant în care micul devine mare și necunoscutul răsare în prim-plan, mereu pregătit de lungi, discrete gestații, sau moșit de sunetul trâmbițelor de odinioară în urechile celor de mâine.

La mulți ani, Turda teatrală!

OVIDIU PECICAN
Scriitor, istoric, critic literar

Teatrul din Turda acum, când timpul face o reverență...

Asemenea unei confesiuni lirice, simpla privire în mizeul primilor... 60 de ani ai Teatrului aniversat presupune raportarea la o „vârstă de aur". Într-o ordine absolut întâmplătoare și într-o înșiruire, evident, incompletă, îmi vin în minte acum doar într-un parc, pe o bancă de Alex. Ghelman, Se mărită Marghioliţa de V. Deceanu, Chiriţa în provincie de Alecsandri sau Cavine, vodkă și bye bye a lui George Astaloș, alături însă de multe altele, pe care cronica acestei aniversări e datoare să le consemneze. Am scris cu plăcere (v. titlurile de mai sus) despre montările Teatrului din Turda, cu detașarea clujeanului care a perceput acest colectiv ca pe un grădinar de aur, strălucind într-o masă cenușie și prăfuită. Și, treptat, am învățat să-i deslușesc acestui colectiv intensitatea pasiunii, catargele înclestate de speranță și aparențele menite să-i mențină treaz acestă speranță. Cei de la început, cei care le-au urmat în timp, până la cei de astăzi – actori și regizori, personal administrativ și de producție – și-au orientat disponibilitățile creatoare spre a defini artistic inefabilul unor personaje, de a le face să trăiască sub „masca" grimelor și în luminile rampei, mereu spontane, mereu imprevizibile și fireşti, de a realiza SPECTACOLUL: viu, convingător. Peste toate însă, din acest noian de încercări, mai mult sau mai puțin reușite, a avut de câștigat ideea de TEATRU.

Dincolo de a fi fost o stare de spirit, Teatrul din Turda a întreținut, timp de șase decenii, emulația intelectuală, avântul inimilor însetate de cultură, gustul pentru întâmplări scenice capabile să modeleze și să educe, cultivând prin cuvânt și gest tradiția istorică și culturală a unui oraș care, altfel, nu s-ar fi petrecut mai nimic. Acum, când timpul face o reverență la aniversare, dorim Teatrului turdean să trăiască o perpetuă renaștere, să răspească în juru-i, cu același freamăt, surse ale emoției, materie armonică de șoapte, suspine, lacrimi, râsete și strigăte de bucurie din dramaturgia lumii.

MICHAELA BOCU
Zimist, Șef Departament Cultură „Flacăra"

Mărturisire

Într-o vreme a adolescenței fierbinți și visătoare fără de limite, am crezut că voi deveni și eu un slujitor al Thaliei, dar n-a fost să fie, însă am rămas cu o mare nostalgie și cu câteva proiecte pe care mi le reactualizez și acum, pentru a mă convinge că teatrul este o iubire ce nu poate fi trădată.

Vârsta teatrului turdean este una care impune și oferă posibilitatea de a privi cu mult curaj spre viitorul său cultural și artistic, într-o vreme în care tragediile cotidiene și mizeriile scenariilor pe care nu știm cine le scrie, și cine le joacă, în repertoriul nostru existențial. Doresc din inimă teatrului turdean curajul și originalitatea de până acum, vise nebune și îndrăznețe, iar tuturor gând de lumină, ca unora care iubesc ca și mine întunericul complice, emoția dinaintea primului gong și bucuria curată a succesului artistic.

FLORIN ZAHARESCU
Redactor-șef, Studioul Regional de Radio Cluj

Flori, catrene, sentimente

Teatrul românesc din Turda, la cei peste 60 de ani de la botezul acestei instituții majore în cultura orașului a îmbrăcat haine noi, atât în înfățișare și funcționalitatea cresctută chiar în centrul orașului, cât și a ambițiosului colectiv de actori care schimbă în bine atmosfera de spiritualitate prin arta scenică.

Un public avizat și generos, precum și pendularea pe scena teatrului turdean a unor actori mari a îmbogățit ideea de conștiință și unitate națională prin teatru, tradiție cu care ne mândrim și ne obligă pentru viitor, căci locașul muzelor a devenit vestit, Thalia întrînd în drepturile ei firești în municipiul de pe Arieș.

Mulți din actori și oamenii de teatru au fost și creatori, poeți, epigramiști. Amintind în acest sens pe fostul director Vasile Langa și Ioan Mircea Casimcea, actorii Paul Antoni, George Boeșan, secretarul literar Albu Vasile. Între teatrul turdean și cenaclul „Satiricon" din Cluj a existat o permanentă colaborare care, fructificată ingenios, a adus hazul și necazul românilor în poeme. În 21 martie 1993, în sala teatrului turdean, plină ochi de spectatori, după un turnir al epigramiștilor români din țară și lume, artiștii turdeni au prezentat spectacolul *Urzeală* de A.P. Cehov și au lecturat câteva epigrame care a dat deficiu manifestării. Cel mai plăcut și sucolent epigramist a fost regizorul Mircea Maicaboji care a fost întotdeauna un colaborator de marcă a teatrului nostru, cu peste 20 de viziuni originale, memorabile.

Cred în reușitele teatrului nostru, în reușitele colectivului de actori, cred că implementarea teatrului în viața Cetății este o necesitate demnă de toată lauda. Mulți actori, scenografi și regizori s-au format la școala teatrului turdean și au devenit monștrii sacri în marile teatre ale țării și care nu uită niciodată laboratorul în care s-au format.

VALENTIN VIȘINESCU
Scriitor

Teatrul dramatic în orașul de provincie

Provincia este, de fapt, parte dintr-un întreg, de aceea, teoretic, are șanse egale de evoluție cu întregul teritoriu național. Totuși, pentru unele zone provinciale – din afara Capitalei, deci – se așază mai des ceața nepăsării, indiferenței, superficialității. În aceste condiții, remediul pentru ca o instituție artistică profesionistă să nu cadă în desuetudine, adică să se provincializeze, constă în dăruire suplimentară de inteligență și talent, de tenacitate, de management perspicace.

Este situația Teatrului Municipal din Turda care înfruntă cu succes Provincia de 120 de lustri. Este o vârstă onorabilă, căci vreme de 60 de ani, deschisă în tot atâtea stagiuni, instituția teatrală turdeană a intrat în conștiința multor generații de spectatori – copii, tineri, vârstnici – din municipiu, din localități limitrofe, din întreaga țară. Pentru că menirea teatrului dramatic aflat într-o localitate de mărime mijlocie este să se afirme nu doar la sediu, ci și în microstagiuni fixate în localități apropiate, precum și în turnee scurte ori îndelungate. Ceea ce Teatrul turdean a reușit, adesesori, cu succes.

Am condus această instituție timp de 9 ani, când m-am bucurat de sprijinul competent al multor profesioniști din instituție, izbutind astfel să încep și să continuu un dialog eficient, perfect integrat în matca personalității întregului colectiv, deci a Teatrului Dramatic Turdean, în permanentă străduință de a stimula cu tact năzuința generală către perfecționare.

M-am străduit, așadar, să amplific rezultatele bune obținute nici de-a lungul deceniilor și să înfăptuiesc unele aspirații care înainte de 1989 nu s-au putut săvârși: colaborarea cu regizori și actori din străinătate (Franța, Suedia, Republica Moldova, Germania), spectacole peste hotare (în Republica Elenă, Franța, Suedia), însă împlinirile postrevoluționare au fost mai multe.

În calitate de cetățean al Turzii mă bucur la ceas aniversar că în acest municipiu continuă să existe teatrul dramatic profesionist, cu care mă mândresc. Totodată mă bucur că tot acum edificiul care adăpostește această instituție din 1951 – una dintre cele mai aspectuoase clădiri din Turda, construită în stil arhitectonic secession în perioada 1902-1904 – a fost, totuși, consolidat și renovat prin grija Consiliului Local și a Primăriei Turda.

Colectivului actual și viitoarelor colective ale instituției, actualilor și virtualilor spectatori

La mulți ani!

MIRCEA IOAN CASIMCEA
Scriitor, fost director al Teatrului Municipal Turda

Teatrul ca lectură

Nu o dată, trecând prin labirintul substanțial (și pozitiv) al Bibliotecii, unde trăiesc și respiră nevăzut – mii și mii de cărți, parcă am auzit voci și roluri, destine și finaluri fără tragere de cuțite care mi-au adus în memorie TEATRUL, înainte de a se aventura pe scenă.

Biblioteca noastră deține peste 2500 de titluri de opere teatrale, în volume tipărite sau cu materiale audiovizuale. Ele reprezintă tot atâtea aripi ce așteaptă spectatorul-cititor sau ascultător, dar și aducerea la lumină a întregului miracol neconvențional al scenei și al vieții actorului.

An de an colecția sporește cu 800-1000 de volume. Interesul pentru lectura de acest gen este vizibil motivat și de „obligațiile" unei perioade de studiu, obligații care sperăm să dezvolte ulterior gustul pentru spectacol.

Faptul că ne-am implicat și noi în construirea acestui album de familie al teatrului turdean, aflat la o vârstă de înțelepciune și speranță, mi se pare un semn al augurilor. Și teatrul și noi avem nevoie unul de altul, și împreună putem să desenăm sigla tiparului (sau tiparul siglei) ce reprezintă speranța culturală și încrederea în dăinuirea celor două Instituții, acum într-o vreme în care și deprinderile, dar și sentimentele se tehnicizează, iar secolele se pot comprima pe un CD.

Îmi place să cred că noi rămânem în acea zonă în care binele colectiv ne pune întrebări, ca unora care dețin cel mai competent răspuns.

DOINA POPA
Profesor, Director al Bibliotecii Județene „Octavian Goga" Cluj

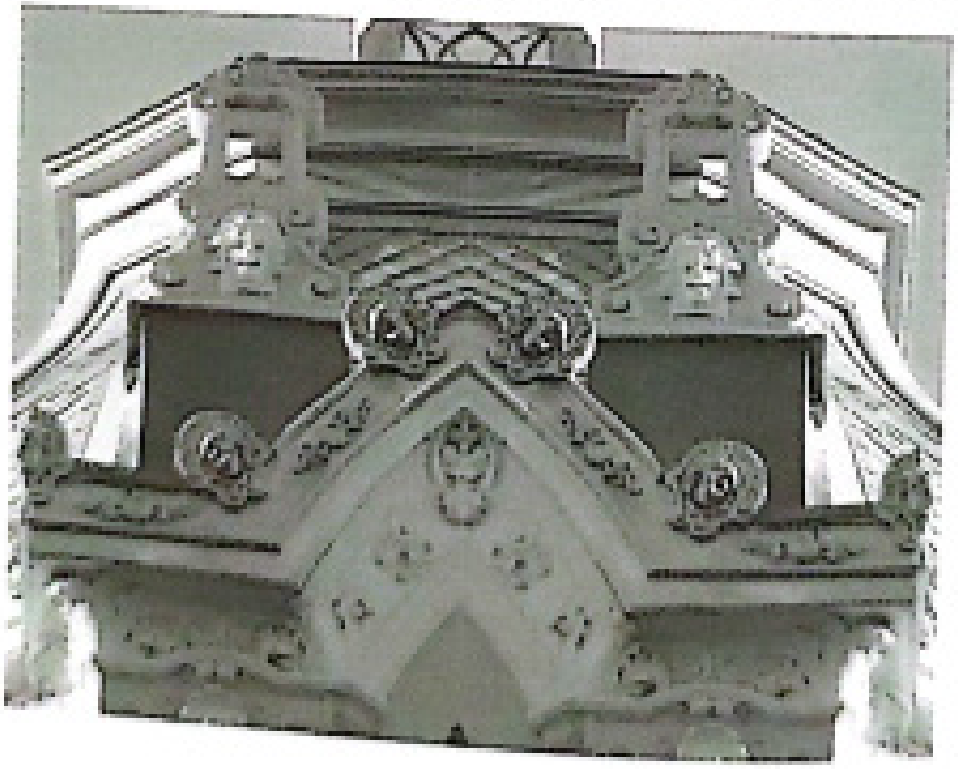

Confesiune

Când intri într-un teatru, dacă ești cu sufletul curat, și dornic de întâlnirea cu tine invață, pe care ți-o fac actorii prin rolurile lor, te simți ca acasă, într-o copilărie albastră, la casa bunicilor, care s-au născut pentru a-ți spune ție povești cu sfârșit frumos.

Așa mi s-a întâmplat și mie, când am avut prilejul să concertez pe scena teatrului din Turda și să aduc cu tarapotul meu cântecele poporului pentru popor. M-am simțit actor și om responsabil, cu bucuria celor din sală și de aceea, la ceasul acesta aniversar, 60 de ani, sunt o vârstă, o experiență și un adevăr, le transmit un suflet cald, prin muzica mea și respectul ce-l port acestor oameni mari dintr-un teatru pe care unii îl consideră mic. Nu există teatru mic, există doar oameni cu gândire pitică.

DUMITRU FĂRCAȘ

Cortina se ridică și...

Am primit cu mare bucurie propunerea lui Cornel Udrea de a scrie câteva rânduri, acum cu ocazia aniversării teatrului turdean. Dar... în secunda următoare, recunosc, m-am cam speriat. Ce să spun? Sunt stâlcea... timp de mai bine de 30 de ani am fost alături de colectivul acestui teatru încât amintirile mă năpădesc, și vin într-o dezordine spectaculoasă... actori, regizori, scenografi, regizori tehnici, oameni de scenă, cu toții îmi populează amintirile, și aș putea povesti despre fiecare, cu fiecare, chiar și cu cei ce joacă acum într-o piesă fără spectatori.

Premiere, evenimente culturale toate au fost pentru mine reale momente de bucurie. Ferice de cei care au în preajmă o asemenea instituție cu oameni dăruiți. De-a lungul timpului multe au făcut ca acest loc al cetății să fie iubit sau stropit cu sărăciile vremii, dar toate astea parcă sunt uitate de fiecare dată când lumina în sala de spectacol se stinge, cortina se ridică, și încet, încet apar pe scenă Actorii, sacerdoții care oficiază într-o seară de neuitat.

Aplauzele, florile, ovațiile noastre sunt de-ajuns pentru a răspălăti clipa de nemurire dăruită? Plecăciune Narcisa, Maia, Radu, Cornel, Vidi, Ana, Doina, Nina, Rodica și foarte mulți alții, cu toții prieteni dragi. La mulți ani!

ANA MARIUS APAN
Ziarist

Trei rânduri de iubire

Un teatru apărut într-un oraș este o minune ce trebuie ocrotită, un loc de prestigiu și respect, un spațiu deschis tuturor cetățenilor săi cărora le oferă ceea ce nimeni și nimic altceva nu reușește să le dea: parfumul unei alte vieți, gustul unei alte experiențe și mai ales iluzia libertății și a speranței.

60 de ani este o vârstă după care – conform genialului și mereu actualului Caragiale – cei din jur trebuie să ți se adreseze cu „venerabile"...

Doresc din toată inima Venerabilului Teatru de Stat din Turda (dacă acum se numește „Municipal", scuze, să fie scris așa) o viață frumoasă, în această viață numai seri fortunoase și în aceste seri numai spectacole de care să ne amintim și la aniversarea de 100 de ani!

Cu dragoste,

CRISTIAN IOAN
Director al Teatrului Național din Târgu Mureș

La un nou început de drum

Călătorului îi șade bine cu drumul. În 1948, și-a început drumul către spectatori un nou teatru, cel din Turda. Cine ar fi crezut atunci că drumul acesta avea să dureze atâția ani, că va fi urmat cu fidelitate de un public ce-și poate deja trece la activ câteva generații, într-un oraș care, atunci (și cred că și acum) avea cel mai mic număr de locuitori din cele „dotate" cu teatre profesioniste de stat? Cine ar fi crezut că nici urmaș să se desăvârșească multe din creațiile remarcabile ale unui imens regizor – mă refer, de bună seamă, la Aureliu Manea – dispărut, vai!, prea devreme din peisajul teatral românesc?

Teatrul turdean avea să consemneze reușite exemplare într-o – întru totul motivată – lipsă de complexe, argumentate artistic și dovedind că la Turda putem vorbi de un teatru din provincie și nu de unul de provincie. Acesta ar trebui, socotesc, să fie dezideratul oricărei instituții de gen din afara Bucureștiului.

Ce pot să vă ureze vouă actori turdeni și celor care dați, din umbră, strălucire scenei, acum, când teatrul vostru a împlinit 60 de ani de existență? În primul rând, să vă gândiți la faptul că felul în care se vor (putea) desfășura lucrurile începând cu acest moment aniversar va contribui să aștearnă acest pat și lui Procust care este, uneori, teatrul, pentru, cine știe, următorii 60 de ani. Sper.

La mulți ani, și, în continuare, spectacole care să adune cât mai numeroși spectatori asemeni unui zid protector care să vă ferească de ignisiile de orice fel care ar putea vreodată să pună în pericol existența Teatrului Municipal. Ah, și să nu uit să-i dorese și domnului Cornel Udrea, aflat atât de aproape și atât de prietenos alături de teatrul vostru, viață lungă. La mulți ani!

NICOLAE WEISZ
Director artistic, Teatrul Municipal Baia Mare

Nevoia de teatru, normalitatea la ea acasă

Pentru mine, Teatrul Municipal din Turda este legat, mai cu seamă, de amintirea puternică a lui Aureliu Manea, pe care l-am cunoscut cândva, în Reșița. Monta *Pescărușul*. Știu că Turda a constituit un adăpost pentru marele artist, loc primitor și cald în care a realizat ultimele sale spectacole. Spectacole antologice... Spectacole avangardiste...

Mai știu că de teatrul din Turda sunt legate și alte nume: Radu Stanca, Vlad Mugur, Marcel Iureș, Dorel Vișan, Catrinel Dumitrescu, Stelian Stanca... Recunosc, știu mult prea puțin despre acest teatru „bătrân" de 60 de ani, cu peste 400 de premiere (am aflat de pe Internet!). Sunt și alte asemenea locuri despre care știu sau știm foarte puțin. Suntem pre(a)ocupați de / cu tot soiul de lucruri, ce se dovedesc a fi mărunțiș sau balast, ca să mai găsim timp și pentru adevăratele obiective... Trăind, în vremea din urmă, în București, am lăsat evenimentele să vină la mine... Și, adesea, acestea se îmbulzesc, mă copleșesc... Așa se face că știu tot mai puțin din ceea ce se întâmplă dincolo de centru. Mă rușinez... La Teatrul din Turda am fost o singură dată, nici nu mai știu cu ce prilej... Mi-a rămas, însă, în minte, frumusețea clădirii și tristețea ei, totodată, pentru că nimeni nu părea să o mai bage în seamă... Doar timpul, care o mănâncă cu încetul. Am aflat (tot de pe Internet!) că trupa a fost completată cu tineri și că a jucat / joacă mult în orașele din împrejurimi... Îi semn că, la 60 de ani, Teatrul din Turda nu și-a pierdut nici tinerețea, nici vitalitatea. E semn că acolo, în Ardeal, e nevoie de el, chiar dacă noi, știu de la Centru, știm mai puțin de existența sa... În definitiv, fiecare teatru există pentru publicul său... Și nu putem decât să ne bucurăm, în ceea ce mă privește, că, oricât de greu ar fi, această trupă rezistă slujindu-și cetatea...

Doresc să fac o plecăciune celor care sunt astăzi acolo, în lumina reflectoarelor, dorindu-le să-și găsească menirea și de numele lor să se audă ca și de cele amintite la început!

MARINELA ȚEPUȘ
Director al Teatrului „G. Ciprian" Buzău

Dimensiunea curativă a teatrului

Valoarea de adevăr a teatrului rezidă în puterea sa de a fascina şi de a oferi „tămăduire" sufletească şi intelectuală. În fond, receptarea actului creator se face pe calea afectivităţii, a opţiunii subiective, a unui adevăr relativ. *Adevărul obiectiv nu există decât în sfera conştiinţei individuale.*

Venim la teatru, pentru a ne regăsi în întruchipări de caractere şi situaţii, în conturări artistice de adevăruri umane. Participantul la actul artistic se redescoperă pe sine, în acest „templu laic", fiind părtaş la „sacrificii artistice", în mreaua ritualistic al Thaliei şi Melpomenei, muzele care nu hrănit inspiraţia „făuritorilor de imperii" ale minţii şi ale sufletului..

Teatrul este o artă a libertăţii. El încearcă transfigurarea realităţii, utilizând mijloace artistice şi exprimându-şi intenţia prin idei purtătoare de sens. Fiecare expresie teatrală, prin tendinţele sale clasicizante sau novatoare, este un răspuns la nevoia de împlinire a spiritului uman, de a se ajunge la acea „stăpânire" sufletească şi intelectuală, necesară omului-spectator, devenator de artă nu simplu privitor. Diversitatea de formule scenice, ne permite atât opţiunea verbală, în care elementul dramaturgic „seduce" prin bogăţia ideatică, cât şi abordarea imagistică, un răspuns al regizorului, privind „arhitectura" spectacolului.

Oricât de „clasic" sau oricât de „modern" este teatrul, el rămâne locul magic unde, prin ambient cathartic, omul devine mai atent cu sine şi cu semenii, în lumea reală. Poate că acesta ar fi rostul primordial al actului creaţiei scenice: să aibă o dimensiune curativă şi educativă, pe lângă puterea inducerii unei binevenite stări de bună dispoziţie. „Dincolo de lumea dezlănţuită", să încercăm să găsim în teatru locul profan de reculegere, de reenergizare a fiinţei, poate prea rătăcită de sine, în această lume postmodernă, stresată şi obosită de perpetue şi fără de răspuns întrebări ecistenţiale ale începutului de mileniu.

PETRE BĂCIOIU

A descoperi o poveste

Aprecierile publicului, îmi întăresc convingerea că lumea s-a săturat de spectacole experimentale şi doreşte poveste. Această părere a publicului coincide şi cu viziunea mea asupra teatrului despre teatru şi a rolului pe care teatrul îl are în societate. Teatrul poate crea caractere sau le poate distruge. Teatrul poate fi o armă cu care cei care doresc pot influenţa masele de oameni. Teatrul este o artă, chiar dacă vrem sau nu vrem să recunoaştem, prin care putem duce mai departe istoria acestui popor. Poate că şi aceasta a fost un motiv de a mă apuca de regie. Încerc să descopăr povestea, o poveste care să placă publicului, o poveste care să ridice anumite semne de întrebare, o poveste care să readucă publicul în sălile de spectacole, o poveste care să ajute publicul să înţeleagă că teatrul este ca o biserică în care trebuie să intre cu pioşenie.

Cred că orice aş scrie eu sau oricine despre teatru, nu poate să o facă mai frumos decât Iancu Văcărescu, care a sintetizat ce înseamnă teatrul în doar opt versuri, de aceea voi lăsa aceste versuri să vorbească în numele meu şi să exprime ceea ce simt eu.

„V-am dat teatru, vi-l păziţi
Ca un locaş de muze
Cu el curând veţi fi vestiţi
Prin veşti departe duse!
În el năravuri îndreptaţi
Daţi ascuţiri la minte
Podoabe limbii voastre daţi
Cu romăneşti cuvinte!"

ADRIAN GĂZDARU
Directorul Teatrului „George Bacovia" Bacău

Turda tinereții mele

Căutând, pentru suplimentul „Scânteia" al cotidianului „Jurnalul național", într-un teanc de fotografii vechi, dau peste una ștearsă, îmi amintesc bine, pe stadionul din Turda. Eta vorba de un concert rock, în cadrul unui turneu organizat de UTC, după un festival de gen pe care-l prezentaserăm la Costinești. Ocazie pentru mine de a-mi da seama că n-am „jucat" niciodată pe scena lăturalnică a celui din Turda, al cărui frontispiciu îl admiram de fiecare dată, în centrul orașului.

Spectacolele noastre aveau loc la vechea casă de cultură, unde intram printr-o curte și urcam pe la etaj. Ce public aveam de fiecare dată la Turda, ce primire! De aceea regret că de multă vreme n-am mai ajuns pe scenele din primitorul oraș. De fiecare dată, după concerte eram invitați la o familie extrem de ospitalieră, unde ne aștepta masa pusă...

De curând, invitat fiind la ziua de naștere a popularului cantautor Raoul (Rareș Bordea) l-am cunoscut pe dl. Primar Tudor Ștefănie, care mi-a vorbit cu entuziasm de proiecte culturale ambițioase, între care „Zilele orașului", în care cu siguranță teatrul va fi implicat din plin. Cum nu sunt actor, pe doar spera că voi ajunge pe „scândura" venerabilei și respectatei instituții, fie la un bal al teatrului, fie la vreo festivitate pusă la cale cu umoru-i proverbial de prietenul Cornel Udrea, nemaivorbind de un concurs „Miss Turda" sau de unul de dans sportiv, al colegilor de la clubul „Potaissa", care de azi de zile mă tot amenință că mă cheamă! Alin Mironi, mă auzi? Adică, mai bine, mă citești? Dincolo de toate, mă bucur din toată inima că Teatrul din Turda e viu, activ, ancorat în realitate.

La mulți ani și să ne vedem cu bine! Orașul care ni i-a dat, în muzica ușoară pe Fuego și Raoul, va fi mereu în inima mea!

OCTAVIAN URSULESCU
Manager spectacole cu public

În rând cu lumea bună

La cei șaizeci de ani de existență se poate spune despre Teatrul din Turda că are o vârstă și a tradiție respectabile. Și asta mai ales într-o cultură în care primele instituții de spectacole au apărut abia în secolul XIX. Înființarea lui o fi avut inițial intenții propagandistice, însă, judecând după ceea ce s-a întâmplat ulterior, ideea n-a fost deloc proastă. Teatrul nu doar că a devenit în timp emblema culturală a orașului, dar a reușit, ritmic, niște performanțe regizorale și actoricești care i-au dus vestea. S-au născut și la Turda regizori și actori, se jucau și aici spectacole cu casa închisă.

Îmi amintesc că la începutul anilor '70 ai veacului trecut mergeam în grup organizat din Cluj să vedem vreo piesă în regia tânărului și terribilului Aurelin Manea. Un nume vizibil era apoi actrița Stela Furcovici, ajunsă și vedetă de cinema, alături de Adrian Pintea, într-un celebru film cu haiduci. Teatrul și-a format în timp un public fidel, însă nu conformându-se neapărat unor așteptări provinciale, ci mai curând educându-i gusturile. El este astfel locul consacrat în care inteligența locală își satisface nevinovatele ei aspirații mondene și unde omul de rând descoperă lumea fascinantă a spectacolului.

Deși la o bătaie de pușcă de Cluj, n-a fost niciodată o anexă a teatrului de aici. Și-a format pe rând câteva trupe omogene de actori, cu vedetele lor care au dat mereu o discretă culoare comunității turdene. Dar mai mult decât atât, teatrul fiecăr într-o vreme turnee prin diverse orașe din Ardeal și a participat la festivaluri importante din țară. A avut momentele lui de glorie, precum și perioadele de criză, însă s-a autoregenerat constant, consacrându-și identitatea. Vârsta de acum e o certitudine a dăinuirii, căci, în mod paradoxal, instituțiile nu îmbătrânesc o dată cu vârsta, ci se consolidează. Ele își află energia în tradiția lor consistentă. Tocmai de aceea Teatrul din Turda are toate șansele unei existențe durabile. Succes și viață lungă!

PETRU POANTĂ
Critic literar

Reflecţie la o aniversare...

Indiferent dacă este sau nu în sărbătoare (oricum un Teatru trebuie să fie continuu, pentru spectatori cel puţin, în sărbătoare!) nu mă pot gândi la Teatrul din Turda, decât ca la un ... frate. Amândouă onorează titulatura (nefericită şi ambiguă!) de Provincie, amândouă au fost printre preferatele geniului regiei româneşti, Aurelia Manea; şi or mai fi multe alte similitudini de descoperit, însă deja intrăm în „pâinea" cronicarilor!

La cei 60 de ani de istorie, Teatrul din Ploieşti îl salută pe cel din Turda, dincolo de distanţe şi conjuncturi şi-i urează şi pentru viitor să rămână fidel ambiţiei, demnităţii şi scopului firesc al trudei noastre, mai frumosul din viaţa noastră şi a urmaşilor noştri.

La Mulţi Ani!

LUCIAN SABADOS
Directorul General al Teatrului „Toma Caragiu" Ploieşti

Un gând bun sau, de ce nu...

... „a casual evening with friends"

Dl. Cornel Udrea mi-a superat un titlu posibil pentru aceste gânduri de susţinere şi încurajare, de omagiu şi recunoaştere, de reală frăţietate dar şi de utopică speranţă pentru Teatrul Municipal din Turda: *Un teatru mic cu oameni mari*... Mă gândesc: există oare teatre *mici* ?! Cât de *mici* ?! Faţă de cine, *mici* ?! Şi cum pot ajunge ele *mari*, dacă sunt doar *mici* ?!

Nu vreau să aplic o retorică de moment, ci doar să îmi exprim credinţa că aşa cum vârsta individului depinde nu de trup, ci de spirit, tot aşa vârsta-dimensiune a unui teatru este măsurabilă doar prin calitatea viselor pe care le-au adus în scenă devoţii şi propovăduitorii actului artistic.

Toţi câţi s-au bucurat de aplauzele turdenilor: gazde sau oaspeţi, speranţe sau certitudini, vedete sau figuranţi, oameni de scenă sau oameni politici, lucrători sau vizitatori, „ajunşi" sau „rămaşi", indiferenţi sau pătimaşi, afacerişti sau nebuni, adică *toţi* cei care nu au uitat că Turda are un Teatru pe care cineva trebuie să şi-l asume, grijească şi sporească. Acel *cineva* are o istorie, trăieşte un prezent şi, evident, visează la un viitor... acel *cineva* vine de undeva şi se îndreaptă spre altundeva... acel *cineva* este format din *fiecare* dintre cei care simt că Teatrul le aparţine.

Acest cineva este... P U B L I C U L. Lui i s-a dedicat Teatrul până acum, tot lui i se pregăteşte viitorul. Prezentul mesaj reprezintă şi el un discret omagiu adus acestui perseverent public turdean. Să dea bunul Dumnezeu să nu-i apună dragostea de teatru şi să-şi păstreze la înălţime respectul de sine.

Iată de ce cred că e foarte greu să desluşim distanţa dintre *mic* şi *mare*, atunci când vrem să facem o fotografie tridimensională a unui moment aniversar. Teatrul Municipal din Turda există. Şi aceasta este o realitate de cea mai *mare* importanţă. Căreia se cuvine să-i oferim, fiecare, câte un *mic* dar. În consecinţă, trimit aceste gânduri-cuvinte tuturor celor sărbătoriţi.

MIHAI LUNGEANU
Regizor, Teatrul Naţional Radiofonic

Anonimii

O miriadă de semeni. Trăind în şi pentru umbra cea mare, lăsată de geniul actorilor şi spectacolele lor. Acolo, în spatele scenei, dând prilej de visuri şi cuceriri, mereu căzuţi în uitare, după fiecare spectacol. Cortina se lasă (e lăsată de cineva), decorurile dispar (aşa cum au şi apărut), costumieri, machiori, croitori, tâmplari, perucheri, electricieni, pictori... un continent, înconjurat de aura actorilor, regizorilor, scenografilor. Ei – cei din linia a doua, cu toţii regizori de culise, oameni fără de care nu se poate! Fără de care spectacolul n-ar avea loc! Ei sunt oamenii care acoperă permanent spaţiul alterat de imaginar. Ei sunt cei concreţi, sub magia căruia se naşte, ia fiinţă şi se mişcă, în faţa ochilor noştri, Idei. Există o întreagă istorie, aceea a sufleurilor, costumelor, a executanţilor unor decoruri, meşteşugiţi...

Pentru marele public, ei, anonimii pieselor de teatru, nu există. Doar pentru spectacolul în sine: ici câte un prenume, colo câte o poreclă... Invizibili, trudind podoabe de hlamidă în ateliere sordide, în depărtate subsoluri, în cotloane sau la „cucuriguˮ, deasupra scenei, mereu rămânând în cabină şi după plecarea actorului. Destine individuale, totuşi. Remaind un ciorap, cosând un croc de pantalon, călcând un frac, reparând un banal (?) accesoriu... Gardenobieri, îndrăgostiţi mai mult de îngălbite costume decât de personajele vii, întruchipând plăsmuiri...

Cu toţii venerând, însă, spectacolul: făcând ca invizibilul să-şi piardă consistenţa şi să devină realitate.

Lor – prinosul nostru deplin şi omagiul unei pioase prăfuite...

RADU VIDA
Ziarist

Viaţa la fără frecvenţă

Fără teatru, existenţa noastră ar putea fi pusă sub un semn de întrebare care înseamnă devenirea, prin artă şi reprezentarea sa dramaturgică.

Viaţa la fără frecvenţă pe care o duce majoritatea oamenilor nu include miracolul teatrului, pentru că, spun ei, trăim destule comedii şi drame curente, ca să mai mergem într-o sală de spectacole! Nimic mai greşit: ceea ce se petrece pe scenă este unic, repetabil, prin unicitatea repetabilului, dar şi prin harul cu care Dumnezeu a făcut deosebirea între actorii teatrului şi actorii vieţii, care consideră existenţa o piesă fără final, dar cu multe întorsături de situaţie.

Am desenat destine şi am construit chipuri, dar ceea ce oferă spectacolul de teatru este altceva... De aceea, aduc un omagiu teatrului turdean, care nu vrea să îmbătrânească, chiar dacă numără peste şase decenii de veşnicie curentă. Sufletul meu se simte bine şi frumos astăzi pentru Teatru. Este duminica spiritului cultural ajuns tradiţie şi certitudine.

ŞTEFAN POPA POPA'S

PREZUMȚIA de TALENT

Un citat pentru istorie

În toamna anului 1992, am primit un telefon de la Marin Aurelian, fost actor al Teatrului Național din Cluj și devenit regizor al Teatrului de Stat din Turda, care mă ruga insistent să-i primesc. M-am pomenit cu el peste câteva zile, frânt de oboseală, flămând și udat de o ploaie care-l prinsese pe drum. Omul voia, neapărat, să monteze o piesă cu caracter religios și nu înțelegea să plece de la mine fără text. Zadarnic i-am spus că eu nu am așa ceva, că în piesele mele există doar implicații religioase, că ar trebui să apeleze la câteva din piesele lui Ion Luca, precum *Femeia Cezarului* sau *Salba Reginei*, el îmi cerea să scriu un text anume pentru Teatrul din Turda, pentru el, pentru spectatorii care trebuiau să recepteze un mesaj creștin după deceniile de imbecilitate ateistă...

În seara aceea când mă străduiam să-i fiu o gazdă bună, să-i dau schimburi, să-l hrănesc, să-i fac un culcuș, mi-am adus aminte că, totuși, puteam să-i ofer ceva. I-am telefonat imediat lui Mitică (secretarul) cerându-i ca a doua zi să meargă la garsoniera mea și să caute în cutare dulap, unde va găsi manuscrisul în creion al piesei mele *Hoțul de mărgăritare*, scrisă acum patruzeci și doi de ani, la cererea Mamei Olga Gologan, pentru teatrul de amatori de pe lângă mănăstirea Bistrița, să-l transcrie în cerneală și apoi să-l dactilografieze pentru domnul Marin Aurelian.

La 9 noiembrie, regizorul mă invita telefonic la premiera care urma să aibă loc peste zece zile.

Spectacolul, prefațat de un foarte frumos cuvânt introductiv al criticului Petru Poantă și jucat cu însuflețire de actori talentați, s-a bucurat de un mare succes de public. Am remarcat că aplauzele la scenă deschisă nu subliniau o anumită măiestrie a actorului, ci mesajul religios al replicii. Aurelian Munca avusese dreptate.

VALERIU ANANIA
Din volumul *Memorii*, Editura Polirom, 2008, p. 689-690

– Un reporter în tranziție și cinci femei de tranziție... iată, aceasta este titlul piesei și l-am folosit cu pretext pentru un interviu intimă de la inimă cu Rodica Popescu-Bitănescu, autoarea piesei și care piesă la teatrul din Turda s-a jucat cu mult succes.

– Trebuie să spun „La mulți ani!" spectatorilor din orașul Turda, este deja un public format, cu tradiție de teatru, datorită turneelor mari care s-au făcut aici, datorită Teatrului din Turda, căruia îi spun în mod special „La mulți ani!", întregului colectiv de actori, colectiv tehnic, de funcționari, în frunte cu directoarea lor. Mă leagă o amintire foarte plăcută de acest teatru și de spectatorii săi, pentru că am adus să se joace piesa mea *Cinci femei de tranziție*, care se joacă în continuare de 6 ani de zile, la Teatrul Național București, săptămânal, cu casa închisă. Am înțeles că spectacolul de la Turda a ieșit extraordinar și îmi pare extrem de rău că în perioada aceea eram foarte ocupată și n-am putut ajunge, dar sunt foarte bine informată și știu că a avut un mare succes. Mă bucur din suflet și doresc să vin în turneu, în orașul Turda, cu noua mea piesă, comedia *Încă-i bine!*.

– Acest optimism al Dumneavoastră, pe ce se bazează?

– Pe lucrurile triste pe care le văd în jur, pentru că întotdeauna, în momentele noastre dramatice, și am trecut prin destule, românul râde și este foarte bine așa, pentru că numai așa putem trece mai ușor peste necazuri, dar înafară de necazuri, avem puține, mici, dar mai avem și bucurii și savurăm.

– Situația de azi a actorului, este una amenințată, sau actorul va rămâne acolo unde îi este locul, pe un munte de sentimente, aflat în inima spectatorilor?

– Părerea tuturor, dar și a mea, este că actorii n-o să dispară niciodată, teatrul n-o să moară niciodată, fără teatru nu poți să trăiești, fiindcă este principala hrană sufletească. Am trecut noi prin perioade mult mai grele și am rezistat și o să mergem înainte, pentru că spectatorii îi iubesc pe actorii români, talentați, profesioniști și nu are cum să nu se vadă acest lucru și de aceea nu au cum să nu existe. Noi suntem niște copii mari, tot ce facem este pentru public și de dragul publicului, iar satisfacția noastră de a-i vedea mulțumiți, nu poate nimeni s-o plătească, aceasta-i plata noastră cea mai mare.

RODICA POPESCU-BITĂNESCU

Parcă a fost ieri...

Sunt mulți ani în urmă, când am răspuns cu plăcere invitației directorului de atunci, Stelian Stancu, să vin la Turda și să pun în scenă *Chirița în provincie*. Au fost zile frumoase, o întreagă alergătură și am găsit un colectiv dornic să lucreze cu mine, pentru că acești oameni minunați au înțeles că mă pricep să aduc în scenă spiritul moldovenesc.

Îmi aduc aminte de o actriță frumoasă și blondă, înaltă, Adriana Gădălean, parcă, drăguță și ascultătoare, apoi de altcineva Stela, plină de umor. Cei de aici s-au gândit că s-ar putea să fac câteva spectacole pentru plăcerea publicului turdean, iar vestea a fost primită cu multă bucurie.

Am stat în clădirea teatrului ore și zile întregi, și chiar am contribuit la costumele spectacolului, ca și cum aș fi fost o costumieră, ba mai mult, am făcut și o pălărioară cu dantelușe... Cu două zile înainte de premieră, aici, din entuziasm, cu multă dragoste, s-a trecut la o curățenie generală, în sală, în cabine și în foaier, ca să primim cum se cuvine publicul iubitor de teatru. A venit seara premierei, iar când a bătut gongul și s-a ridicat cortina, tot publicul a fost în picioare, cu aplauze furtunoase. Oamenii îmbrăcați frumos, o baie de lumină îmbrăca teatrul și sala de spectacol.

Cum să uiți așa ceva? Vă iubesc, vă rog să nu mă uitați!

TAMARA BUCIUCEANU-BOTEZ

Scrisoare de dragoste

N-aș putea să uit niciodată acest lăcaș al Thaliei, căci eroism se cheamă insuflat de zei, ți reziști în orășelul frumos, dar nu mai de mare încât să susțină o prezență fundamentală artistică.

Sigur, aproape fiind de Cluj, publicul era deja pregătit și cu un gust format, aș spune, dar și-a asumat responsabilitatea de a susține propria trupă care i s-a dedicat total.

Dragii ei colegi care și-au dăruit sufletul, talentul și pricepere acestui oraș pe care l-au îndrăgit. Poate că au renunțat (cu siguranță au făcut-o) la multe oferte care le-ar fi fost favorabile și le-ar fi schimbat viața. Dar nu au făcut-o. Nu s-au lăsat furați de tentație, ci dimpotrivă. S-au străduit să aibă un repertoriu interesant, atractiv, să aducă regizori de prim rang, cu realizarea lui să fie performantă și să ofere astfel oamenilor adevărate bijuterii teatrale.

Am jucat pe scena din Turda și am simțit din plin că mă întâlnesc cu un public cu o aleasă educație teatrală, care știe să prețuiască actul artistic și să-l răsplătească.

Îi felicit pe colegii mei pentru această aniversare, și le doresc să primească din partea publicului uralele pe care le merită.

„Dragii mei colegi, vă iubesc și vă urez în continuare multă sănătate și forță de creație".

STELA POPESCU

Stela Popescu văzută de Romeo Răileanu

Eu, Pygmalion...

Lui Radu Ţicudeanu i-a plăcut „zidirea mea pe vârfuri" şi a propus-o spre jucare, ceea ce s-a şi întâmplat, graţie unor actori plini de bucuria jocului şi a (re)inventării lumii în fiecare dimineaţă.

Reflecţii în interes de serviciu

Mă înăbuşe cu Cornel Udrea şi-mi spune: „Domnule, viaţa poate fi şi frumoasă" pentru ca în următoarea să-mi dea seama că am cântat – pentru a câta oară, that is the question – în capcana tristului cotidian, supus unor convenţii emoţionale, acceptări tacite ale înrobirii sociale, transpirat în faţa kholernike electrice şi convins că steaua mea nu va bate niciodată un drumeţ barbarian. Aceasta este rezultanta înălţărilor anivale la un pichet de cafea fierbinţi.

Abia mai apoi vine mustea cea de toate zilele, când ceea ce am băgat în înfinitate trebuie să divulgăm explicat, pentru urechile care nu văd şi ochii cu timpanul spart. Şi e frumos, atât de frumos, încât îmi vine să-l întreb: „Ce ai, Cornele, cu lumea asta? Nu vezi ce tenebre se încrie pe anticipatele tale traiectorii?" Răspunsul la întrebarea nepusă, l-am primit de pe scenă, îl voi primi şi astăzi, mai feriţi ca niciodată, când pot să-mi împart emoţiile cu dumneavoastră, stimaţi spectatori. Şi noi vom fi în sală, poate mai cotidieni şi mai mărunţi ca niciodată. Nu mint că mai târziu, cu ajutorul dumneavoastră, vom sparge nu numai Lainici şi Oituz. Turnul Roşu sau Horezu, vom bate la Dunărea pentru a-i întreba pe inchizitorii porţii: „Mă! De ce nu veniţi voi să vă luaţi finarinjii!" Vom tocmi apoi o diligenţă şi ne vom întoarce pe poteare, unde arădeanul ne va şăgui blând: „Na! Şi la ce i-o folosit?" Ne-a folosit, bacilule, dacă nu nouă, urmaşilor noştri pe care-i vrem pro-înfiinţi în ţara unde ca să treci de la agonie la extaz nu-ţi trebuie decât un certificat de naştere.

RADU ŢICUDEAN
regizorul spectacolului
„Pygmalion cu termen redus", 1999

Apoi, piesa mea s-a mutat la Bacău, în regia lui Bogdan Ulmu, profesor universitar – regizor care nu poate lipsi din această dare de seamă a iubirii pentru teatru.

CORNEL UDREA

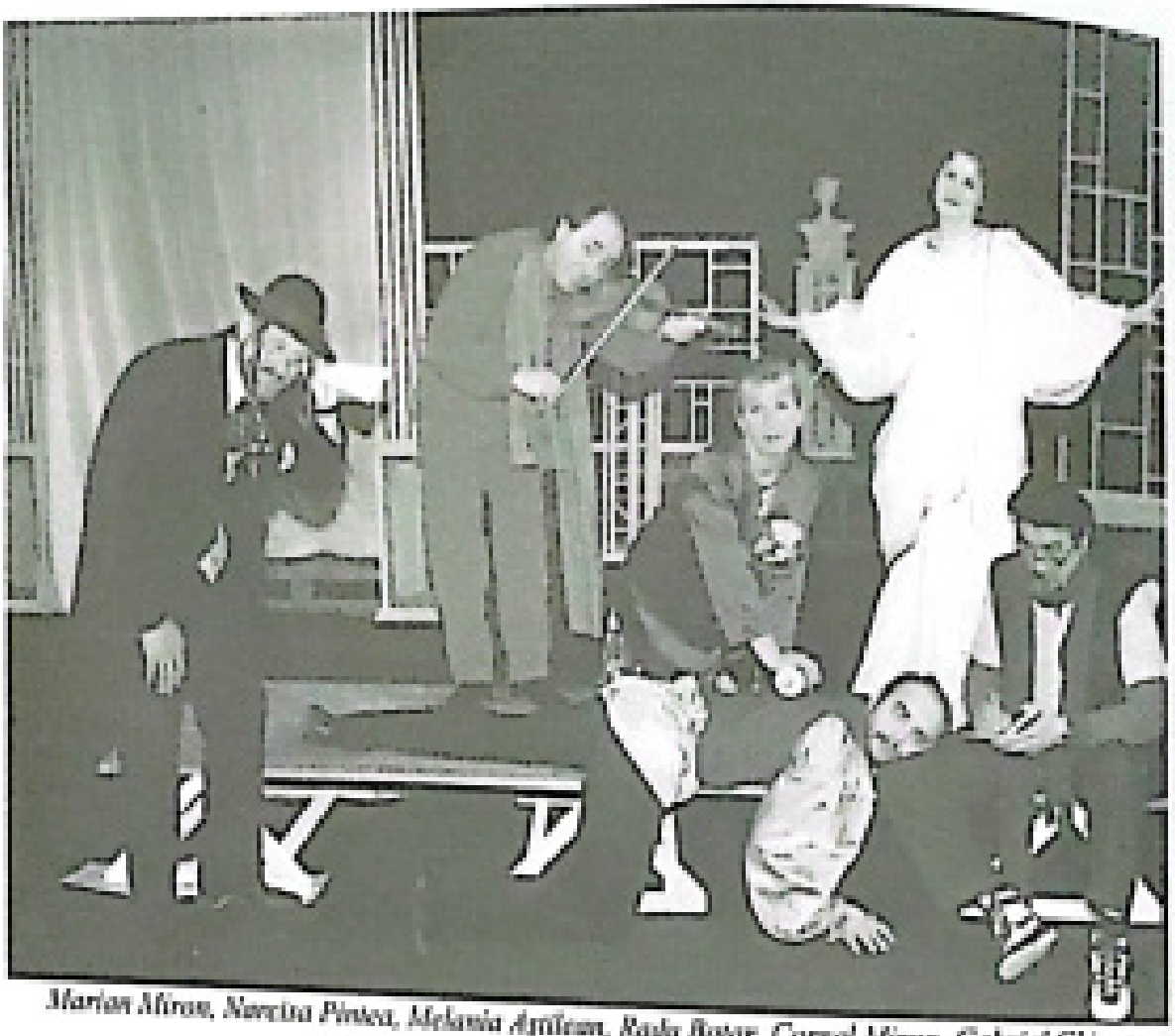

Marian Miron, Narcisa Pintea, Melania Apilean, Radu Bosar, Cornel Miron, Gabriel Chiree

O relație specială

Cine citește titlul acestei confesiuni, va fi derutat, evident. Fiindcă, lucru curios, teatrul turdean a rămas, în cei 35 de ani de când fac spectacole, unic: adică, o spun cu ciudă, e singurul în care n-am călcat! Nu ca regizor sau autor, ci și ca simplu spectator.

Acum, când instituția face 60 de ani, îi spun sincer, LA MULȚI ANI!, și să reușească să atingă centenarul...

Dacă n-am montat la Turda, nu-nseamnă că nu am urmărit ce s-a întâmplat aici, în timp : am văzut, acum vreo trei decenii, la un festival, un Cehov jucat de Tudorel Filimon, Stela Furcovici și Traian Costea. Am urmărit activitatea turdeană a lui Aureliu Manea.

Am fost lângă Dorel Vișan când monta aici *Chirița*.

Am citit despre un Ionesco realizat la Turda, de către Sandu Dabija.

Am citit cronicile favorabile ale lui Adrian Țion la spectacolele de aici.

În fine, am aflat de la amicul Cornel Udrea ce se întâmplă în teatru, cam de când a ajuns el să fie dramaturg jucat în zona Cluj-Turda.

Ce-și doresc eu jie, trupă șaizecie? Noroc. Că-n rest, ai tot ce-ți trebuie...

BOGDAN ULMU

Onestitate şi căldură

TEATRUL DE STAT TURDA

prezintă în premieră

D-ale carnavalului

comedie în 3 acte

de I. L. Caragiale

1976... PREMIERA ABSOLUTĂ!!! Primul zbor cu avionul, primul teatru profesionist, primii colegi „de scândură" de vârste şi formaţii diferite, primul spectacol după absolvire, primul copil – acum după 33 de ani şi cu om de teatru – şi prima „cameră de oaspeţi", asta înseamnă pentru mine TEATRUL de STAT din TURDA!!! Şi mai înseamnă cinci ani de visuri, speranţe, reuşite, poate şi neîmpliniri, dar şi cunoaşterea unor oameni diferiţi de cei din „regat" de unde veneam eu, oameni care m-au cucerit cu onestitatea şi căldura lor.

Colegii mei cărora le voi purta o preţioasă amintire – Stelică, Maia, Puiu, Jeni, Vidi, Ana, nenea Nae, Miţa, Clara, Rică conu' Jorj Matei, moţul Albu, Steluţa, Nina – sunt doar o parte a familiei de suflet care m-a ocrotit în anii aceia, iar publicul turdean care m-a onorat cu prezenţa sa este fără exagerare suportul moral al drumului meu în teatru. Nu pot să nu leg existenţa mea la Turda de fascinanta *CAMERA DE OASPEŢI*, să fiu fericit că am avut această şansă să debutez în TEATRU ca o mare cameră de oaspeţi a actorilor, regizorilor, scenografilor, a ARTEI... simt uneori nevoia să revin, să ne privim prieteni...

MATEI VARODI

„Să păstrăm vii amintirile..."

Un univers particular doldora de amintiri, asta înseamnă pentru mine, brutal de succint, Teatrul Municipal din Turda.

Sunt amintirile unui licean ce urmărea, cu sufletul la gură, reprezentaţiile de-acum trei decenii ale scenei turdene, dar şi amintirile recente ale regizorului care am devenit. Sunt reverenţa şi sfiala de a urca pe scândura sfântă pe care au călcat înaintea mea oameni de seamă ai Teatrului românesc.

Sunt emoţiile debutului (*Căsătorie cu de-a sila* – MOLIÈRE), dar şi cele care însoţesc reintâlnirea (*Gaiţele* – ALEXANDRU KIRIŢESCU) şi apoi, de ce nu?, confirmarea (*Te plătesc ca să mă iubeşti* – DAN TĂRCHILĂ). Sunt „chinurile facerii", dar şi „ochii răzând" şi aplauzele spectatorilor. Sunt surpriza (mereu plăcută) şi bucuria întâlnirii cu trupa de actori şi cu oamenii din culise.

Sunt chipuri dragi, prieteni şi fraţi într-ale scenei. Sunt Doina, Maia, Melania, Mihaela, Narcisa, Nina şi Oana. Sunt, în egală măsură, Cipri Vulturache, Cornel, Gimac, Marian, Radu („Hello, Maree!"), Radu Ţicu', Seba şi Stelică, dar şi Ana şi Vidi şi Marius şi... iar numele fiecăruia adăposteşte la rându-i o lume de amintiri.

Amintiri vii, pe care le am prospete mereu – flori înmiresmate pe un altar, ofranda mea vie pe Thymele. Fiindcă Teatrul Municipiului Turda este şi va rămâne un univers particular al sufletului meu. Şi mă mândresc cu asta.

Şi mulţumesc... pentru că această minune există.

Petroşani, 21 ianuarie 2009

HORAŢIU-IOAN APAN,
regizor artistic

Din departe în aproape

Au trecut de atunci 10 ani. Cea ce mai am sunt câteva fotografii, un afiş, şi un caiet de sală pe lângă acele amintiri care au fost plăcute şi ene vor rămâne pentru totdeauna. Îmi aduc aminte cu plăcere de marea majoritate, din întreaga „trupă", pe unii i-am şi întâlnit şi cu câţiva mai corespondez.

Cred că am avut ocazia să lucrez cu cei mai buni actori pe care Turda i-a avut şi am realizat unul dintre proiectele cele mai reuşite ale teatrului turdean. Păcat că nu mai avem legături mai apropiate cu teatrul, dar din când în când ne mai auzim.

ZOLTAN SCHAPIRA
ianuarie 2009 (Suedia)

Trupa care a făcut furori în Suedia, cu „Mireasă de împrumut" de Astrid Lindgren, în regia lui Zoltan Schapira

Veni, Vidi... Cosac!

Din 1972? Nu, din 1968, dar cei patru ani de la angajare (ca impresar artistic) nu se pun, decât cu o experienţă pro domo, cu caracter itinerant. Regizor tehnic şi muzical, punându-şi semnătura originală în toate demersurile sale, pe zeci şi zeci de spectacole, nu numai ale teatrului turdean (stau mărturie teatrele din Cluj, Constanţa, Târgu Mureş) se îndreaptă, aproape firesc, spre regia artistică, şi o face cu multă uşurinţă. Nu este de mirare, dacă ne gândim că a respirat... în familie aerul puternic înnoirenist al scenei, alături de soaţa sa, Ana, nume predestinat, cu cel al Anei lui Manole, de astă-dată „zidită" în cuşca sufleurului, cunoscând cu ochii închişi replici şi piese întregi.

Că şi „constructor" de piese, Vidi al Anei Cosac, îşi trece în cont producţii diverse şi nu puţine: colaje subţiri şi subtile de poezie, piese pentru copii, sau repertoriu universal.

Pilduim, de aceea, cu ceea ce am numit

Un certificat de succes

*„Teatrul turdean se prezintă cu un spectacol promiţător: **Omul care a văzut moartea** de Victor Eftimiu. Spectacolul nu beneficiază de colaborarea unui regizor important, nu presupune costuri de sponsorizare pentru o instituţie bugetară. Dimpotrivă: s-a realizat cu mijloace interne. Regizor: **Ovidiu Cosac**, angajat al teatrului. Decorul: încropit din dotările mai vechi, încă funcţionale când ştii să le foloseşti.*

*Cu toate acestea, spectacolul nu e câtuşi de puţin vetust. Având ca model de comparaţie montarea lui Mircea Cosma din 1997, **Ovidiu Cosac** îşi impune propria viziune asupra piesei, exhibând subtil latura clovnească a intrigii. De fapt, ajunge la această rezoluţie treptat. Domnul Leon e primul care asumă glisarea din arealul politico-social spre lumea circului. **Gheuc Crişan**, un leone politic leşinat în prejudecăţi şi ambiţii legate de putere, sublimează rigiditatea deplasată a personajului. El are pe faţă măştile leului şi în comportament orgoliul semidoctului. Semnele coloraturii specifice arlechinilor din vechile farse populare italiene se accentuează pe parcurs. În final, Alexandru Filimon, interpretat fără repros de **Cornel Miran**, este un astfel de personaj comic foarte îndrăgit. Supuşenia faţă de Leon, avocatul îndrăgostit de Alice, este ridiculizată prin spilcuzenul cu care este îmbrăcat **Leonard Vizitiu** şi prin efectele izbutite în interpretarea acestui actor cu reale posibilităţi comice. De la Spiridon din O noapte furtunoasă până la Vagabondul din actualul spectacol, **Stelian Roşian** a evoluat remarcabil. El reuşeşte să se instaleze în pielea unui personaj care trage sforile trenei cu inteligenţă şi farmec personal. Rămase oarecum în costumaţii mai realiste, cele două interprete, **Nina Antonov** şi **Doina Şopran** complinesc prin violenţe interpretative structura de farsă comică a piesei.*

*Dacă pe scena turdeană Cornel Răileanu a realizat spectacole bune şi foarte bune cu mulţi bani, **Ovidiu Cosac** face un prim pas spre funcţionalitatea dorită, aşteptată de atâta timp pe această scenă. El dovedeşte că se pot face spectacole cu mare priză la public şi cu mai puţini bani. De altfel, piesa lui Eftimiu, **Omul care a văzut moartea**, bine scrisă, închegată dintr-o succesiune de lovituri de teatru cu efecte comice, pare a fi barca uşor de manevrat care te scoate la liman din orice ananghie.*

La premiera turdeană din 27 martie au fost prezente oficialităţi locale care cred în necesitatea menţinerii în activitate a acestui lăcaş de cultură, actori şi personalităţi din Cluj, Sat Mare, studenţi de la actorie, public deosebit de cald şi receptiv. Aşa cum se cuvine la o sărbătoare a teatrului." (Adrian ŢION)

CORNEL UDREA

Teatrul de la Turda

Scriu aceste rânduri în timpul repetiţiilor cu HAMLET, la Satu Mare.

Deşi nu-mi dau seama bine, cred că mă aflu în treabă cu teatrul din cauza spectacolelor vizionate în timpul gimnaziului, la Aiud. Un cartonaş ce conţinea cinci căsuţe. În fiecare din aceste căsuţe era tipărit preţul fiecărui spectacol -5 lei. De aluminiu. În total 25 de lei. Căsuţele erau bifate la intrare cu pixul. În cruce. Sau X. Abonamentul la teatru. Teatrul de la Turda. Cred că acesta e începutul. Suita de balcoane ce pândesc de la înălţimea trecutului de-o parte şi de alta a străzii din centru. De fier forjat. Paşii lui Manea. Gangul ce dă spre piaţă unde un bătrân vinde cărţi. Stanislavski. 30 de lei. Oboseala repetiţiilor cu **Noaptea Furtunoasă**. Suspendarea lui Băsescu. 19 aprilie. Premieră. Cu Noaptea. Paşii lui Manea. Peste toate, amintirea spectacolelor pe care le voi monta la Turda.

.....şi paşii noştri pe urmele lui Manea.

GELU BADEA

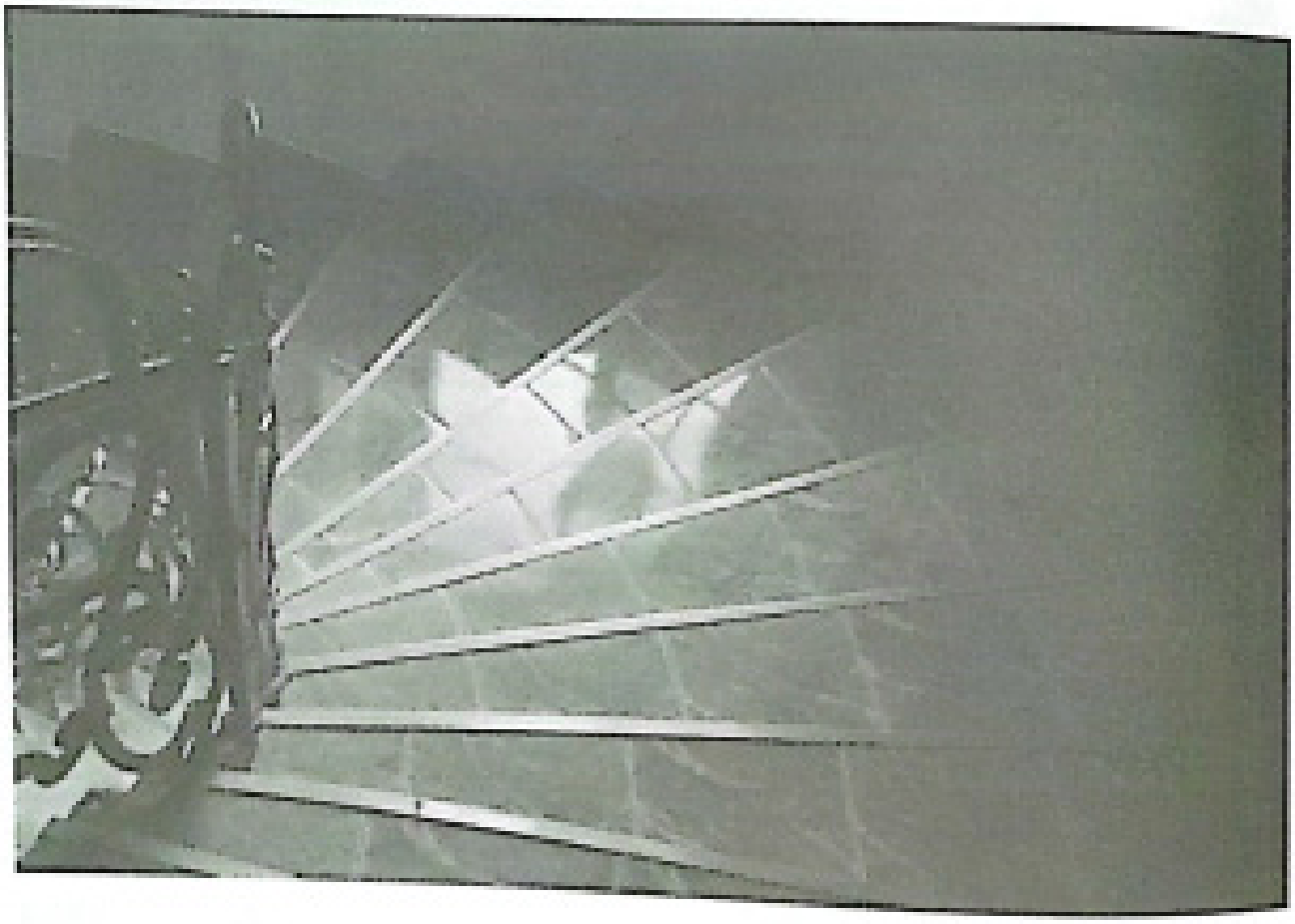

Fotoliul de orchestră

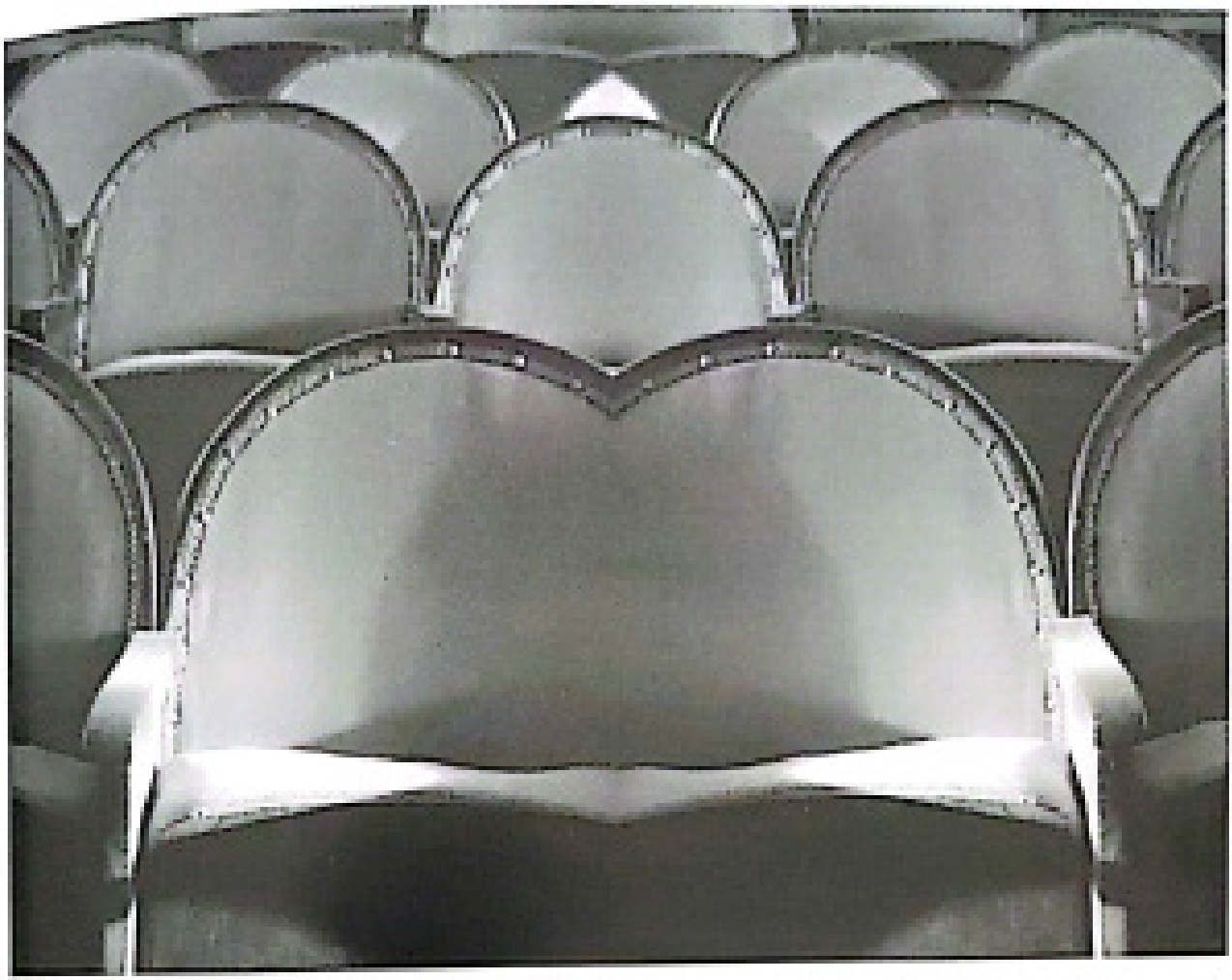

Ei, spectatorii...

Bunicul meu avea un ceas de buzunar, prins cu un lănțișor de argint. De multe ori, îmi lăsam urechea de ceasornic, și aveam senzația că auzeam timpul, care, când creștea, când se micșora, strângându-se în sine...

Bunicul a murit; ceasul s-a pierdut...

Dar am regăsit sentimentul timpului în sălile de teatru: un timp grăbit mai întâi când aparatul sălii, tensionat, își cerea un musaf nu acoperă pe deplin zgomotele scenei: obiecte grele care sparge tata (fost recuzitor la Teatrul de Estradă din Deva) marcau spectacolului din fiecare seară.

Apoi gongul, apoi cortina...

Apoi vorbele actorilor, mișcările lor fugitive și, mai presus de toate respirația lor: respirație liberă, accentuată, precipitată, și, uneori la sfârșit, pulsată.

Într-un spectacol în care spectatorii erau așezați pe scenă, Actorul cel mai aproape pentru mine, respira cu o energie atât de intensă și de temperată, încât în prezența lui timpul jocului și timpul spectatorului se dilatau, apoi se comprimau.

Aș fi vrut ca la sfârșitul spectacolului să ating umerii Actorului, așa cum uneori aș vrea să ating zborul unei păsări.

Am simțit atunci că noi, spectatorii, ființe pedestre, facem cu actorii schimb de îngeri și de timp. De asta sunt ei obosiți la sfârșit de spectacol.

ANA HOMPOT

Doresc să încep cu un gând al lui Titu Maiorescu, cu referință clară la slujitorii teatrului, dar și la spectatorii săi: „Ca să ai teatru bun, îți trebuie un public care să-l merite și ca să ai public își trebuie un teatru atrăgător".

Turda le-a avut și încă le mai are pe amândouă, deși de-a lungul anilor, atât existența teatrului, cât și stabilitatea publicului au fost supuse multor încercări.

***O scrisoare pierdută**, piesa de debut a teatrului turdean, refuzată de nenumărate ori de-a lungul timpului, a rămas pentru mine un punct de reper în repertoriul abordat de teatru, dar am urmărit cu plăcere și alte montări moderne, actuale.*

Teatrul turdean merită și trebuie să trăiască mereu, să fie un reper determinant de cultură atât pentru arealul zonei noastre geografice, cât și pentru publicul spectator.

La mulți ani !

EUGEN GHEORGHE FELEZEU

Teatrul din Turda este, a fost întotdeauna pentru mine unul din acele locuri de suflet... Îți ani am învățat să-l simt, așa cum ajungi să simți mereu pe cineva care ți-e drag: nu ai nevoie de cuvinte: știi, pur și simplu, dacă îi e greu, ori e preocupat, dacă-l încearcă temeri sau frustrări, dacă are o bucurie sau se agață de speranță...Și tot așa am și răspuns pulsării lui, prin omenești trăiri: anticipând, cu teamă, întâlnirile, ierăndu-i mângâierile, și-apoi vibrând, cu el alături, aievea fără să o știe, de câte ori își împlinea un vis.

Și-apoi, cu în prieteniile necondiționate, nu voi vorbi de cât de mult mi-a oferit, sau ce îi voi fi îngăduit eu, poate, vreodată. Mă bucur simplu că există și că, din când în când, fac parte, când își deschide porțile spre oameni, din tradiție universul lui.

Prof. ***CRISTINA MOLDOVAN***

Prima întâlnire cu Teatrul orașului nostru am avut-o în clasele primare când, plini de emoție pășeam în Sala mare inundată de lumini, unde am luat pentru prima dată pe viu în mărirea lor a poveștilor.

Și acum, când scriu aceste rânduri simt emoția care m-a cuprins când gongul a început să bată, luminile au început încet să se stingă, cortina s-a ridicat, iar în fața ochilor mei de copil au apărut personajele ce apa de multi mă fascinau.

Personal, am petrecut multe clipe fericite în Teatrul Municipal din Turda, fie în sală, fie pe scenă, pe care – prin amabilitatea conducerii instituției – am avut ocazia să urc de multe ori.

Acum, din postura de preot privesc actorii ca pe niște veritabili slujitori, iar scena ca pe un altar, pentru că momentul prezentat care se află în fața Sfintei Mese și dă tot ce are mai bun, la fel și actorul, artistul, când urcă pe scenă se contopește cu personajul pe care îl joacă, oferind spectatorilor tot ce acesta are mai bun.

Pr. SEBASTIAN ZĂRAȘ
Asociația Turda Tg

Intrând în scenă actorul știe bine că există întotdeauna ceva mai bun de făcut decât să facă ceva. El știe că nu va comite, nu va exprima, nu va acționa, și nu va evoca nimic. Lipsit de orice partitură, de vreun parcurs obligatoriu, nici dansator, nici muzician, actorul nu comite decât o dezacțiune. Nu-i nimic de jucat. Trebuie doar menținute toate la stadiul nașterii. Dans, cântec, muzică – actorul practică copilăria a toate cele sunt. Fără note, fără pași, fără să fi luat lecții, e singurul artist care nu știe să facă nimic. Fără specific, fără specialitate, el practică singura profesie care nu se învață. El nu știe să facă altceva decât să treacă lucrurile prin propriul lor izvor. Actorul nu dansează, e el dansatorul ce tocmai prinde a se naște și care capitează dansul chiar pe când acesta se-nfiripă, dansul în întreginea sa, întrupat într-un singur pas, unul singur. Actorul n-are nicio partitură la îndemână sau în minte când vine să cânte, el surprinde cântul în clipa nașterii sale, între trei vocale, el urcă povârnișul muzicii până la punctul când muzică încă nu era decât în mușchii gesturilor.

Nu știu în ce scop anume a fost făcut cuvântul, dar cu siguranță nu pentru a fi într-o bună zi izgonit din trup. Tot scandalul, toată catastrofa de aicea vin, din scoborârea cuvântului în carne. Cuvântul a căzut asupră-ne ca urmare a unui accident fatal. Carnea și Verbul ar fi trebuit să viețuiască în lumi separate. Numai că ceva a intervenit pasămite despicând în două carnea și scufundându-ne pe noi în starea de ființe sexuate, ceea ce este o stare de despărțire. N-am vorbi dacă la început n-ar fi existat despărțirea. Și nu numai între sexe. Nu suntem numai ființe sexuate, adică ființe împărțite în asculțite și despicate, ci și despărțite de noi înșine. Iată de ce actorul dansează ca un dezbinat, ca un împărțit ce vine în divizione în fața publicului reunit. Publicul vine să vadă cum se dezbină unele de altele bucăți din Actor. Nu există decât un singur lucru pe lume care mână publicul spre teatru și anume speranța de a asista, pe viu, la Dezbinarea Trupurilor.

VALÈRE NOVARINA

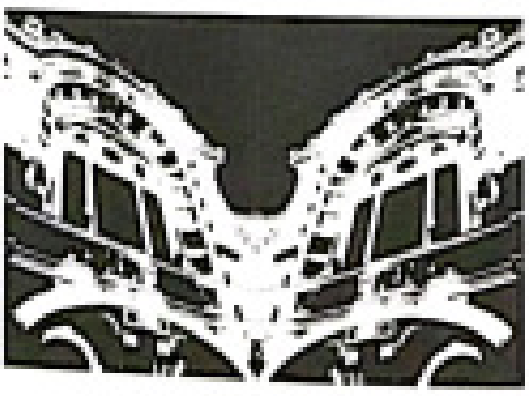

CURRICULUM VITAE '60

Directorii Teatrului din Turda

GHEORGHE DAMIAN, ACTOR
VINTILĂ RĂDULESCU, REGIZOR
AVRAM BESOIU, ACTOR
VASILE LANGA, PROFESOR
VICTOR TUDOR POPA, REGIZOR
VIOREL ȘTIRBU, SCRIITOR
TEODOR TANCO, SCRIITOR
EMILIAN CORTEA, ACTOR
GHEORGHE TEAȘCĂ, REGIZOR
STELIAN STANCU, ACTOR
VASILE IUȘAN, ACTOR
MIRCEA IOAN CASIMCEA, SCRIITOR
VIRGIL DECEANU, PROFESOR
DOINA ȘOPRONI, ACTRIȚĂ
CORNEL RĂILEANU, ACTOR
NARCISA ADRIANA PINTEA, ACTRIȚĂ

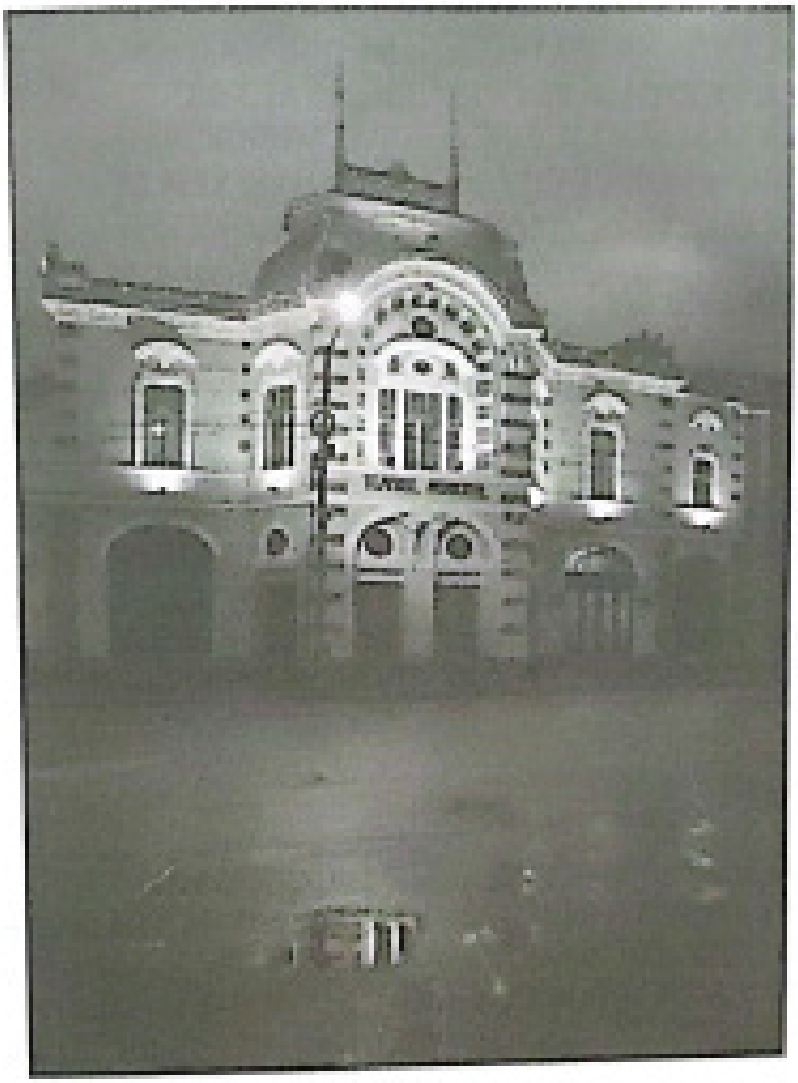

Stagiuni

STAGIUNEA 1948-1949

- O SCRISOARE PIERDUTĂ de I.L.CARAGIALE, regia NELLO BUCEVSKI
- CASA PISICII de S. MARŞAK, regia NELLO BUCEVSKI
- ALARMA de ORLIN VASILIEV, regia NELLO BUCEVSKI
- ARICIUL ŞI IEPURAŞUL de I. STEPANSKI, regia NELLO BUCEVSKI
- CĂSUŢA DIN CÂMPIE de S. MARŞAK, regia NELLO BUCEVSKI
- UNU LA SUTĂ de IONEL LAZARONEANU, regia VAL MUGUR
- VULPEA PEDEPSITĂ de MIRCEA FLORIAN, regia VAL MUGUR
- CITADELE SFĂRÂMATE de GHEORGHE STANCU, regia VAL MUGUR

STAGIUNEA 1949-1950

- CUMPĂNA de LUCIA DEMETRIUS, regia V. COTESCU
- ZOIA de MARGARIT ALIGHER, regia IONEL OLTEANU
- CANTONUL 88 de CORNELIU DRAGOMAN, regia IONEL OLTEANU
- FLORI DE MĂR de MARIANA BĂDĂRĂU, regia TRAIAN DRAGOŞ
- ARGILĂ ŞI PORŢELAN de ARVIDS GRIGULIS, regia IONEL OLTEANU
- CEARTA de VALENTIN SILVESTRU, regia MUGUR MARDAN
- SE LUMINEAZĂ DE ZIUĂ de ION ATLAS, regia VAL MUGUR
- MOŞTENIREA FATALĂ de I.SEININ, regia VAL MUGUR
- HOŢII LA MIERE de N. BUCEVSKI, regia ŞTEFAN PETRESCU

STAGIUNEA 1950-1951

- AŞA S-A DUMIRIT COSTACHE BĂLAN de GHEORGHE MARTINIUC, regia ŞTEFAN PETRESCU
- ÎN PEŢIT de MARIN GRIGORESCU, regia IORGU VIFOREANU
- VOCEA AMERICII de BORIS LAVRENIOV, regia IORGU VIFOREANU
- NOAPTE FURTUNOASĂ de I.L. CARAGIALE, regia ŞTEFAN PETRESCU
- C.F.R. de I.L. CARAGIALE, regia ŞTEFAN PETRESCU
- CINE-I VINOVAT de GH. MDIVANI, regia IORGU VIFOREANU
- SLUGĂ LA DOI STĂPÂNI de CARLO GOLDONI, regia IORGU VIFOREANU

STAGIUNEA 1951-1952

- VADUL NOU de LUCIA DEMETRIUS, regia RĂDULESCU VINTILĂ
- D-ALE CARNAVALULUI de I.L. CARAGIALE, regia VINTILĂ RĂDULESCU
- O SCRISOARE PIERDUTĂ de I.L. CARAGIALE, regia VINTILĂ RĂDULESCU
- FETIŢA PĂDURII de NELL COBAR, regia RODICA GHIMUŞ
- VINOVAŢI FĂRĂ VINĂ de A.N. OSTROVSKI, regia VINTILĂ RĂDULESCU

STAGIUNEA 1952-1953

- OAMENI DE AZI de LUCIA DEMETRIUS, regia VINTILĂ RĂDULESCU
- VIAȚA ÎNCEPE DIN NOU de VADIM SOHKO, regia VINTILĂ RĂDULESCU
- BULGĂRE DE ZĂPADĂ de V. LIUBIMOVA, regia GHEORGHE RADU
- GAIȚELE de ALEXANDRU KIRIȚESCU, regia VINTILĂ RĂDULESCU
- AVARUL de MOLIÈRE regia VINTILĂ RĂDULESCU
- 30 DE ARGINȚI de H. FAST, regia RADU MIRON

STAGIUNEA 1953-1954

- FETE FRUMOASE de A. SIMUKUV, regia RADU MIRON
- MIELUL TURBAT de A. BARANGA, regia EMERIK KRAUS
- FATĂ FĂRĂ ZESTRE de A.N.OSTROVSKI, regia VINTILĂ RĂDULESCU

STAGIUNEA 1954-1955

- NU VREAU SĂ MĂ-NSOR de TUDOR FREAMĂT, regia EMERIK KRAUS
- OM ÎN LOC de V. JELINEK, regia VINTILĂ RĂDULESCU
- PLATON KRECET de A. KORNEICIUK, regia VINTILĂ RĂDULESCU
- ORAȘUL ÎN FLĂCĂRI de MIHAIL DAVIDOGLU, regia SAVEL GRUNEA
- AVANSAREA ȘEFULUI de EUGEN NAUM, regia EMERIK KRAUS

STAGIUNEA 1955-1956

- ÎMPĂRĂȚIA LUI MACHIDON de TUDOR VORNIC, regia VINTILĂ RĂDULESCU
- OMUL CARE A VĂZUT MOARTEA de VICTOR EFTIMIU, regia EMERIK KRAUS
- ROATA NOROCULUI de FRAȚII TUR, regia VINTILĂ RĂDULESCU

STAGIUNEA 1956-1957

- DOCTOR ÎN FILOZOFIE de BRANISLAV NUȘICI, regia EMERIK KRAUS
- OASPEȚI NEPOFTIȚI de MILOSLAV STEHLIK, regia RODICA RADU
- OMUL CU MĂRȚOAGA de GEORGE CIPRIAN, regia KRAUS EMERIK
- SLUGĂ LA DOI STĂPÂNI de CARLO GOLDONI, regia CONSTANTIN LEOVEANU
- GEORGES DANDIN de P. MOLIÈRE, regia ION DAN

STAGIUNEA 1957-1958

- DRAGOSTEA ANEI BEREZKO de V. PISTOLENKO, regia VINTILĂ RĂDULESCU
- MISTERUL DE LA HOTEL POIANA de SADI RUDEANU, regia RADU MIRON
- CONȘTIINȚA FURATĂ de TEOFIL BUȘECAN, regia ION DELOREANU
- FILUMENA MARTURANO de EDUARDO de FILIPPO, regia NELLA COMLOȘAN
- DOMNIȘOARA NASTASIA de G.M. ZAMFIRESCU, regia VINTILĂ RĂDULESCU
- SUFLETE DE HÂRTIE de VL. DAHOVICINII, regia ION DAN

STAGIUNEA 1958-1959

- ZÂMBETUL PIERDUT de I.L.CARAGIALE, regia VINTILĂ RĂDULESCU
- HOTEL ASTORIA de ALEX STEIN, regia RADU MIRON
- MIRCEA DESCULȚĂ de SÜTÖ ANDRAS, regia VINTILĂ RĂDULESCU
- VULPEA ȘI STRUGURII de ESOP, regia de MIRCEA ARDELEANU
- POVEȘTE DIN PĂDUREA ALBĂ de VALENTIN AVRIGEANU, regia NELLA COMLOȘAN
- NUNTA LUI FIGARO de BEAUMARCHAIS, regia VINTILĂ RĂDULESCU
- PARTEA LEULUI de C. TEODORU, regia ION DAN ȘI AVRAM BESOIU
- TITANIC VALS de TUDOR MUȘATESCU, regia VINTILĂ RĂDULESCU
- DRAGOSTE TÂRZIE de A.N.OSTROVSKI, regia TĂNASE CAZIMIR

STAGIUNEA 1959-1960

- SURORILE BOGA de HORIA LOVINESCU, regia VINTILĂ RĂDULESCU
- FIUL RĂTĂCITOR de EGON RANET, regia MIRCEA ARDELEANU
- OMUL CARE ADUCE PLOAIA de RICHARD NASH, regia ION DAN
- CASA DIN STRADA COȘBUC 10 de FLORIN VASILIU, regia ION DAN
- NEVESTELE VESELE DIN WINDSOR de WILLIAM SHAKESPEARE, regia VINTILĂ RĂDULESCU
- COCOȘELUL NEASCULTĂTOR de ION LUCIAN, regia RODICA RADU
- A MURIT TARELKIN de A.N. SUHOVO, regia ION DAN
- NUNTĂ MARE de SIMON MAGDA, regia CONSTANTIN LEOVEANU
- MIZERABILII de PAUL ACHARD, regia RADU MIRON
- CHEF BOIERESC de MORICZ ZSIGMOND, regia RADU STANCA

STAGIUNEA 1960-1961

- UN MUSAFIR PICAT DIN CER de KAROLY SANDOR, regia ION DAN
- ÎNȘIR-TE MĂRGĂRITE de VICTOR EFTIMIU, MIRODAN, REGIAVINTILĂ RĂDULESCU
- TACHE, IANKE ȘI KADÎR de VICTOR IOAN POPA, regia VINTILĂ RĂDULESCU
- ECOUL ÎNDEPĂRTAT de SAVA GOLOVANISKII, regia CONSTANTIN LEOVEANU
- ȘCOALA BĂRFELILOR de RICHARD SHERIDAN, regia SANDA TÎLVAN
- OMUL CARE A VĂZUT MOARTEA de VICTOR EFTIMIU, regia EMERIK KRAUS
- UMILIȚI ȘI OBIDIȚI de M. DOSTOEVSKI, regia ION DAN
- CELEBRU 702 de ALEX MIRODAN, regia VINTILĂ RĂDULESCU
- NEAMURILE DE TEOFIL BUȘECAN, regia ION DAN
- VICLENIILE LUI SCAPIN de P. MOLIÈRE, regia CONSTANTIN LEOVEANU
- MARIA de VASILE IOSIF, regia CONSTANTIN LEOVEANU

STAGIUNEA 1961-1962

- ŞI PE STRADA NOASTRĂ de HORIA LOVINESCU, regia CONSTANTIN LEOVEANU
- BĂIEŢII VESELI de H. NICOLAIDE, regia ION DAN
- MARE MECI LA CHIŢĂOANI de DOMINIC STANCA, regia VINTILĂ RĂDULESCU
- BUCĂTĂREASA de ANATOLII SOFROMOV, regia CONSTANTIN LEOVEANU
- DEZERTORUL de MIHAIL SORBUL regia VINTILĂ RĂDULESCU
- CORB LA CORB NU SCOATE OCHII de N. OSTROVSKI, regia ION DAN
- OAMENI ŞI UMBRE de ŞTEFAN BERCIU, regia CONSTANTIN LEOVEANU
- MI SE PARE ROMANTIC de RADU COSAŞU, regia ION DAN
- LITURGHIA DE LA MIEZUL NOPŢII de PETER KARVAS, regia VINTILĂ RĂDULESCU

STAGIUNEA 1962-1963

- ÎNDRĂZNEALA de GHEORGHE VLAD, regia ION DAN
- S-A MĂRITAT BUCĂTĂREASA de ANATOLII SOFRONOV, regia CONSTANTIN LEOVEANU
- DOAMNA NEVĂZUTĂ de CALDERON de LA BARCA, regia VINTILĂ RĂDULESCU
- MONTSERRAT de EMMANUEL ROBLES, regia CONSTANTIN ANATOL
- FURTUNA de A. N. OSTROVSKI, regia ION DAN
- CUIBUL CU MIRESE de I. AVIAN, regia VINTILĂ RĂDULESCU
- ANTIGONA ŞI CEILALŢI de PETER KARVAŞ, regia EUGEN HARIZOMENOV
- FELIE DE LUNĂ de AUREL STORIN, regia CONSTANTIN LEOVEANU

STAGIUNEA 1963-1964

- ACUZAREA APĂRĂ de ŞTEFAN BERCIU, regia VINTILĂ RĂDULESCU
- BĂIAT BUN DAR CU LIPSURI de NICUŢĂ TĂNASE, regia CONSTANTIN LEOVEANU
- UN MILION PENTRU UN SURÂS de ANATOLI SOFRONOV, regia ION DAN
- CÎINELE GRĂDINARULUI de LOPE de VEGA, regia I. TAUB
- PUNCTUL CULMINANT de GHEORGHE VLAD, regia ION DAN
- FLORICICA PURPURIE de I. BRAUŞEVICI, regia CONSTANTIN LEOVEANU
- PAHARUL CU APĂ de EUGENE SCRIBE, regia ION DAN
- GRĂDINA CU TRANDAFIRI de ANDI ANDRIEŞ, regia VICTOR TUDOR POPA

STAGIUNEA 1964-1965

- ÎN LUMEA APELOR de ALDO NICOLAJ, regia VICTOR TUDOR POPA
- PASĂREA MĂIASTRĂ de I.M. MĂGURA, regia ION DAN
- HIPNOZA de ŞTEFAN BERCIU, regia CONSTANTIN LEOVEANU
- SOSESC DESEARĂ de TUDOR MUŞATESCU, regia CONSTANTIN LEOVEANU
- MUŞCHETARII PĂDURII de ION LUCIAN, regia TEODOR BUZEA
- A 12-A NOAPTE de WILLIAM SHAKESPEARE, regia ION DAN

STAGIUNEA 1973-1974

- AZILUL DE NOAPTE de MAXIM GORKI, regia VICTOR TUDOR POPA
- MISTERIOASA CONVORBIRE TELEFONICĂ de VIRGIL STOENESCU, regia ION DAN
- CĂSĂTORIA de N. GOGOL., regia VICTOR TUDOR POPA
- ÎNTRE NOI NICI NU-A FOST DECÂT TĂCERE de LIA CRIŞAN, regia ION DAN
- PASSCAGLIA de TITUS POPOVICI, regia CONSTANTIN LEOVEANU

STAGIUNEA 1974-1975

- CITADELA SFĂRÂMATĂ de HORIA LOVINESCU, regia ION DAN
- TAKE, IANKE ŞI CADÎR de VICTOR ION POPA, regia CONSTANTIN LEOVEANU
- MATEIAŞ GÎSCARUL de MORICZ ZSIGMOND, regia ŞTEFAN VAIDA
- ZI DE ODIHNĂ de VALENTIN KATAEV, regia ION DAN
- OMUL CARE A VĂZUT MOARTEA de VICTOR EFTIMIU, regia CONSTANTIN LEOVEANU

STAGIUNEA 1975-1976

- EVADAREA de LEONID TEODORESCU, regia ŞTEFAN VAIDA
- CE AVEŢI CU BIBICU de ŞTEFAN BERCIU, regia ION DAN
- FATA DIN DAFIN de DAN TĂRCHILĂ, regia ŞTEFAN VAIDA
- CONU LEONIDA FAŢĂ CU REACŢIUNEA de I.L.CARAGIALE, regia ION DAN
- HANUL DE LA RĂSCRUCE de HORIA LOVINESCU, regia VICTOR TUDOR POPA
- FII CUMINTE, CRISTOFOR de AUREL BARANGA, regia VICTOR TUDOR POPA
- JOCUL DE-A VACANŢA de MIHAIL SEBASTIAN, regia MARIN AURELIAN

STAGIUNEA 1976-1977

- VITEAZ ÎNTRE VITEJI de ANGHEL POPESCU, regia VICTOR TUDOR POPA
- FÂNTÂNA CU PATRU ADEVĂRURI de VASILE REBREANU, regia ION DAN
- MOSCHETA de ANGELO BEOLCO RUZANTE, regia MATEI VARODI
- CHIRIŢA ÎN PROVINCIE de VASILE ALECSANDRI, regia STELIAN STANCU
- COMEDIE DE MODĂ VECHE de ALEXEI ARBUZOV, regia ION DAN

STAGIUNEA 1977-1978

- COTELE APELOR DUNĂRII de VALENTIN MUNTEANU, regia AURELIU MANEA
- CYRANO de GEORGE TEODORESCU, regia ZOE STANCA ANGHEL
- EXCURSIA DE THEODOR MĂNESCU, regia MATEI VARODI
- CERERE ÎN CĂSĂTORIE de A.P.CEHOV, regia ION DAN
- DRUMUL ŞOARECELUI de GYARFAS MIKLOS, regia SZOMBATI GILLE OTTO
- BALE CARNAVALULUI de I. L.CARAGIALE, regia MATEI VARODI

STAGIUNEA 1978-1979

- ALIBI de ION BĂIEȘU, regia ION DAN
- LOGODNICUL DIN POM de LUCIA VERONA, regia MARIN AURELIAN
- CETATEA UNIRII de TEODOR TANCU, regia MATEI VARODI
- ÎNCURCĂ LUME de A de HERTZ, regia CONSTANTIN DINISCHIOTU
- ȘCOALA BURLACILOR de MARIN MOCANU, regia CONSTANTIN DINISCHIOTU
- DOMNIȘOARA JULIA de A. STRINDBERG, regia AURELIU MANEA

STAGIUNEA 1979-1980

- MARTIRII de NICOLAE JIANU, regia MATEI VARODI
- MICUL INFERN de MIRCEA ȘTEFĂNESCU, regia MATEI VARODI
- POVESTEA DULGHERULUI ȘI A FRUMOASEI SALE SOȚII de RADU STANCA, regia NICU GHEORGHE
- AM VĂZUT FARFURII ZBURĂTOARE de TRAINA ZECHERU, regia MIRCEA MOLDOVAN
- BUBLU JOC de ROBERT THOMAS, regia MATEI VARODI

STAGIUNEA 1980-1981

- HAI, CĂ A FOST DRĂGUȚ! de PAUL EVERAC, regia MIRCEA MOLDOVAN
- MEDEEA de SENECA, regia AURELIU MANEA
- ACVARIU de JERSZY GRUSZA, regia MATEI VARODI
- BOCET VESEL PENTRU UN FIR DE PRAF RĂTĂCITOR de SUTO ANDRAS, regia MIRCEA MOLDOVAN
- BALADA CELOR ÎNDRĂGOSTIȚI de DIMITRIE ROMAN, regia MATEI VARODI
- TAKE, IANKE ȘI KADÂR de VICTOR ION DAN, regia MATEI VARODI

STAGIUNEA 1981-1982

- VISUL UNEI NOPȚI DE IARNĂ de TUDOR MUȘATESCU, regia MARIN AURELIAN
- UN BĂRBAT ȘI MAI MULTE FEMEI de LEONID ZORIN, regia ANDREI MIHALACHE
- ATENȚIE LA COTITURĂ de MEHES GYORGY, regia MIRCEA MOLDOVAN
- DE CE DORMI, IUBITO de JOS VANDELO, regia IOAN PITARU
- GENERAȚIA DE SACRIFICIU de I. VALJEAN, regia MARIN AURELIAN

STAGIUNEA 1982-1983

- TRANSMITEM ÎN DIRECT de TUDOR POPESCU, regia ANDREI MIHALACHE
- SOSESC DESEARĂ de TUDOR MUȘATESCU,REGIA MIRCEA MOLDOVAN
- DOI PE CAL, UNUL PE MĂGAR de OLDRICH DANEK, regia IOAN PITARU
- CINCI ROMANE DE AMOR de TEODOR MAZILU, regia ANDREI MIHALACHE

STAGIUNEA 1983-1984

- NOAPTE FURTUNOASĂ de I.L.CARAGIALE, regia IOAN PITARU
- STEAUA FĂRĂ NUME de MIHAIL SEBASTIAN, regia ANDREI MIHALACHE
- URME PE ZĂPADĂ de PAUL EVERAC, regia MIRCEA MOLDOVAN
- TANȚA ȘI COSTEL de ION BĂIEȘU, regia MIRCEA MOLDOVAN, ANDREI MIHALACHE

STAGIUNEA 1984-1985

- CE ÎNSEAMNĂ SĂ FII ONEST de OSCAR WILDE, regia MARIN AURELIAN
- MOȚANUL ÎNCĂLȚAT de CONSTANTIN CUBLEȘAN, regia ANDREI MIHALACHE
- UN SUFLET ROMANTIC de TUDOR POPESCU, regia ANDREI MIHALACHE
- COMEDIA ZORILOR de MIRCEA ȘTEFĂNESCU, regia MIRCEA MOLDOVAN
- A OPTSPREZECEA CĂMILĂ de SAMUIL ALIOȘIN, regia ANDREI MIHALACHE

STAGIUNEA 1985-1986

- TEZAURUL LUI IUSTINIAN de ALEXANDRU VOITIN, regia MIRCEA MOLDOVAN
- CHIRIȚA ÎN PROVINCIE de VASILE ALECSANDRI, regia IOAN PITARU
- VALIZA CU FLUTURI de IVOF NAGHIU, regia MIRCEA MOLDOVAN

STAGIUNEA 1986-1987

- GEAMANDURA de TUDOR MUȘATESCU, regia MARIN AURELIAN
- VRĂJITORUL DIN OZ de FRANK BAUM, regia NICU GHEORGHE
- DRESURĂ DE PORUMBEI de DUMITRU DINULESCU, regia DAN MĂNESCU
- ULTIMA CURSĂ de HORIA LOVINESCU, regia NICU GHEORGHE

STAGIUNEA 1987-1988

- REVELION LA BAIA DE ABURI de EMIL BRAGHINSKI, regia MARIN AURELIAN
- NOBILI DE OCAZIE de EDUARDO SCARPETTA, regia VIRGIL ANDREI VĂȚĂ
- MICUL PRINȚ de ANTOINE DE SAINT EXUPERY, regia VIRGIL ANDREI VĂȚĂ
- CAMPIONUL de IOAN GĂRMACEA, regia VIRGIL ANDREI VĂȚĂ

STAGIUNEA 1988-1989

- MOARA CU NOROC de NICU GHEORGHE, regia STELIAN STANCU
- SEARA CEA MARE PENTRU CEI MICI de ALECU POPOVICI, regia MARIN AURELIAN
- FLOREA DE CACTUS de PIERRE BARILLET, regia MARIN AURELIAN

STAGIUNEA 1989-1990

- DRAGUL MEU ADOLESCENT de CRISTIAN MUNTEANU, regia VIRGIL ANDREI VĂȚĂ
- MARY POPPINS de SILVIA KERIM, regia ANDREI BRĂTIANU

STAGIUNEA 1990-1991

- CU MĂNUȘI, FĂRĂ MANUȘI de VIOREL CACOVEANU, regia DOREL VIȘAN
- PAPAGALIȚA ȘI CURCANUL de ROBERT THOMAS, regia VIRGIL ANDREI VĂȚĂ
- CALUL LEȘINAT de FRANÇOISE SAGAN, regia EUGEN VANCEA
- BĂRBAȚI FĂRĂ NEVESTE de NEIL SIMON, regia ANDREI MIHALACHE
- CĂTĂLIN CEL DREPT ȘI IEPURAȘUL ÎNȚELEPT de ION VĂRAN, regia ION VĂRAN
- MEDEEA de SENECA, regia AURELIU MANEA

STAGIUNEA 1991-1992

- CAPTIVI ÎN LIBERTATE de KRYSZTAFF TOEPLITZ, regia OVIDIU COSAC
- COCOȘELUL NEASCULTĂTOR de ION LUCIAN, regia MARIN AURELIAN
- CONTRACTUL CU DIAVOLUL de ALEJANDRO CASONA, regia VIRGIL ANDREI VĂȚĂ
- UITE TATA NU E..TATA de MIHAIL JOLDEA, regia MARIA VORONCA
- SEARA CEA MARE PENTRU CEI MICI de ALECU POPOVICI, regia MARIN AURELIAN

STAGIUNEA 1992-1993

- HOȚUL DE MĂRGĂRITARE de VALERIU ANANIA, regia MARIN AURELIAN
- VRĂJITORUL DIN OZ de FRANK BAUM, regia NICU GHEORGHE
- DEZERTORUL de MIHAIL SORBU, regia ANDREI BRĂDEANU
- DINȚII de MATEI VIȘNIEC, regia BORI GHIȚULESCU

STAGIUNEA 1993-1994

- MEDOR de ROGER VITRAC, regia BEATRICE AUDRY
- FLUTURI, FLUTURI de ALDO NICOLAI, regia MIRCEA COZMA
- TABLOUL de EUGEN IONESCO, regia VALENTIN MĂLĂESCU
- CĂSUȚA IEPURAȘULUI de MIRUNA MARIN, regia MARIA VORONCA
- SE CAUTĂ UN MINCINOS de DIMITRIS PSATHAS, regia ANATOL PÂNZARU

STAGIUNEA 1994-1995

- PLĂMÂNUL IMAGINAR de PHILIPPE FAURE, regia BEATRICE AUDRY
- STĂPÂNUL TĂCERII de HORIA GÂRBEA, regia MATEI VARODI
- ALBĂ CA ZĂPADA după FRAȚII GRIMM, regia MIRCEA COZMA
- ȘI LA ANUL TOT CU TINE de BERNARD SLADE, regia ANATOL PÂNZARU
- INSPECTORUL DE POLIȚIE de J. PRIESTLEY, regia MIRCEA COZMA

STAGIUNEA 1995-1996

- NOAPTE FURTUNOASĂ de I.L.CARAGIALE, regia MARIUS OLTEANU
- CENUŞĂREASA de CHARLES PERAULT, regia MIRCEA COZMA
- IDOLUL ŞI ION ANAPODA de MIHAIL ZAMFIRESCU, regia RADU BOTAR
- ŞASE PERSONAJE ÎN CĂUTAREA UNUI AUTOR de LUIGI PIRANDELLO, regia MARIUS OLTEANU
- TANGO de S. MISOZEK, regia MARIUS OLTEANU

STAGIUNEA 1996-1997

- CELE DOUĂ PRIVIGHETORI de DUMITRU SOLOMON, regia MIRCEA COZMA
- HĂUL de CHRISTIAN PALUSTRAN, regia RADU TEMPEA
- OMUL CARE A VĂZUT MOARTEA de VICTOR EFTIMIU, regia MIRCEA COZMA
- ÎN CĂUTAREA SENSULUI PIERDUT de ION BĂIEŞU, regia MARIUS OLTEANU
- CĂUTAŢI-L PE ESOP de VIRGIL DECEANU, regia OVIDIU COSAC
- CĂSĂTORIE CU DE-A SILA de MOLIÈRE, regia HORAŢIU APAN

STAGIUNEA 1997-1998

- MIREASĂ DE ÎMPRUMUT de ASTRID LINDGREN, regia ZOLTAN SCHAPIRA
- PESCĂRUŞUL de A.P.CEHOV, regia MARIUS OLTEANU
- CAVIAR,VODCĂ ŞI BY-BY de GEORGE ASTALOŞ, regia ARISTIŢA ALBĂCAN
- ÎNTR-UN PARC PE O BANCĂ de ALEXANDR GHELMAN, regia MIRCEA COZMA
- ALADIN ŞI LAMPA FERMECATĂ de CONSTANTIN CUBLEŞAN, regia RADU TEMPEA

STAGIUNEA 1998-1999

- CHIRIŢA ÎN PROVINCIE de VASILE ALECSANDRI, regia DOREL VIŞAN
- NEÎNŢELEGEREA de ALBERT CAMUS, regia RADU TEMPEA
- URSUL ŞI PUCK ROBIN BĂIAT BUN COLAJ de A.P.CEHOV ŞI W. SHAKESPEARE, regia RODICA LĂPUŞTE
- BĂNILĂ PREPELEAC de EUGEN APOSTOL, regia MIRCEA COZMA
- PYGMALION CU TERMEN REDUS de CORNEL UDREA, regia RADU ŢICUDEAN
- 13 CRIME ÎN BROOKLYN de JOSEPH KESSELSING, regia MARIUS OLTEANU

STAGIUNEA 1999-2000

- NAŞTEREA ŞI MOARTEA PROROCULUI de ERASMUS DIN ROTTERDAM, regia VLADIMIR BRĂNDUŞ
- ISPRĂVILE LUI PĂCALĂ de CONSTANTIN CUBLEŞAN, regia RADU GHIŢULESCU
- MOARTEA PROROCULUI de OSCAR WILDE, regia RADU BOTAR
- CĂUTAŢI-L PE ESOP de VIRGIL DECEANU, regia OVIDIU COSAC

STAGIUNEA 2000-2001

- GAIȚELE de AL. KIRIȚESCU, regia HORAȚIU APAN
- A FOST ODATĂ de MARTON LILI, regia AUREL ȘTEFĂNESCU
- TAKE, IANKE ȘI CADÂR de V.I. POPA, regia OVIDIU COSAC

STAGIUNEA 2001-2002

- SOMNOROASA AVENTURĂ de TEODOR MAZILU, regia RODICA LĂPUȘTE
- CAPRA CU TREI IEZI dramatizare de VIRGIL DECEANU, regia RODICA LĂPUȘTE
- PUNGUȚA CU DOI BANI dramatizare de VIRGIL DECEANU, regia NINA ANTONOV
- ȘCUZAȚI,PARDON, BONSOIR scenariu și regia RODICA LĂPUȘTE
- IEDUL CU TREI CAPRE dramatizare de VIRGIL DECEANU, regia DOINA ȘOPRONI

STAGIUNEA 2002-2003

- DE CE N-ARE URSUL COADĂ de VIRGIL DECEANU, regia MIHAELA DECEANU
- MOFTANGII de VIRGIL DECEANU, regia RODICA LĂPUȘTE
- FATA MOȘULUI ȘI FATA BABEI adaptare de VIRGIL DECEANU, regia RODICA LĂPUȘTE

STAGIUNEA 2003-2004

- SE MĂRITĂ MARGHIOLIȚA adaptare după piatra din casa de VASILE ALECSANDRI, regia RODICA LĂPUȘTE
- COLIBA IEPURAȘULUI dramatizare și regia DOINA ȘOPRONI
- D-ALE CARNAVALULUI de I.L. CARAGIALE, regia CORNEL RĂILEANU
- NEÎNȚELEGEREA de ALBERT CAMUS, regia CRISTINA PARDANSCHI

STAGIUNEA 2004-2005

- NU PUNEȚI DRAGOSTEA LA ÎNCERCARE de A. LOCATELLI, regia CRISTINA PARDANSCHI
- CEI TREI PURCELAȘI adaptare și regia ANDREI MIHALACHE
- CELE DOUĂ ORFELINE de EUGEN MIREA, regia ANDREI MIHALACHE
- O ZI DIN VIAȚA LUI ROBINSON CRUSOE de DAN COJOCARU, regia OVIDIU COSAC
- OMUL CU VALIZE de EUGEN IONESCU, regia ALEXANDRU DABIJA

STAGIUNEA 2005-2006

- OMUL CARE A VĂZUT MOARTEA de VICTOR EFTIMIU, regia OVIDIU COSAC

STAGIUNEA 2006-2007

- CRĂIASA ZĂPEZILOR de CRISTIAN ANDERSEN, regia RODICA LĂPUȘTE
- TE PLĂTESC CA SĂ MĂ IUBEȘTI de DAN TĂRCHILĂ, regia HORAȚIU APAN
- ÎNCURCĂ LUME de A. de HERTZ, regia ANDREI MIHALACHE
- POVEȘTI DIN PĂDURE DRAMATIZARE ANDREI MIHALACHE, regia RODICA LĂPUȘTE
- NOAPTE FURTUNOASĂ de I.L.CARAGIALE, regia GELU BADEA

STAGIUNEA 2007-2008

- VRĂJITORUL DIN OZ de FRANK BAUM, regia RODICA LĂPUȘTE
- CINCI FEMEI DE TRANZIȚIE de RODICA POPESCU BITĂNESCU, regia AUREL ȘTEFĂNESCU
- CERERE ÎN CĂSĂTORIE de A.P.CEHOV,REGIA RODICA LĂPUȘTE
- REPORTERUL CARACUDI de I.L. CARAGIALE, regia GELU BADEA
- SETEA ȘI FOAMEA de EUGEN IONESCU, regia MARA ROȘU

STAGIUNEA 2008-2009

- JOS MASCA, BALAURE! dramatizare și regia ADRIANA VAIDA
- FLECĂRERILE FEMEILOR scenariul liber după CARLO GOLDONI, un spectacol de NICOLETA BOLCĂ
- FLUIERUL FERMECAT de SORIN LEPA, regia ADRIAN GĂZDARU
- CU SUFLETUL ÎN GREVA FOAMEI de CORNEL UDREA, regia GELU BADEA
- DĂNILĂ PREPELEAC dramatizare și regia GELU BADEA
- CAVIAR, VODCĂ ȘI BY-BY de GEORGE ASTALOȘ, regia ADRIAN GĂZDARU

Sponsori

S.C. COMPANIA DE APĂ ARIEŞ S.A.
RAIFFEISEN BANK – Filiala Turda
S.C. TRANSILVANIA IMPACT
S.C. REEA PROCONS
S.C. VEL TRANS
S.C. TRACIA TRADE
CLUB ROTARY TURDA

Mulţumiri

Familiei VIORICA SAMSON MANEA (Australia)
Familiei GABRIELA LEOVEANU
Doamnei CLARA LABANZ
Domnului CĂTĂLIN ŞTEFĂNESCU

S-au folosit citate, fragmente cu motivaţie şi indicare din:
FLORICA ICHIM
IUSTIN CEUCA
MIRCEA GHIŢULESCU
ION COCORA
UCU FLOREA
I.M. CASIMCEA
MARIA RUSU
VALERE NOVARINA
VALENTIN VIŞINESCU
VALENTIN SILVESTRU
precum şi informaţii cu sursă menţionată din presa locală, judeţeană, reviste de literatură şi cultură, documente de arhivă.

Amintiri despre viitor

TEATRUL DE STAT
TURDA
Sala
ROATA NOROCULUI
Vânzarea de bilete la

TEATRUL DE STAT
TURDA
Luna Cărții Românești
Premiera
„CONȘTIINȚA FURATĂ"

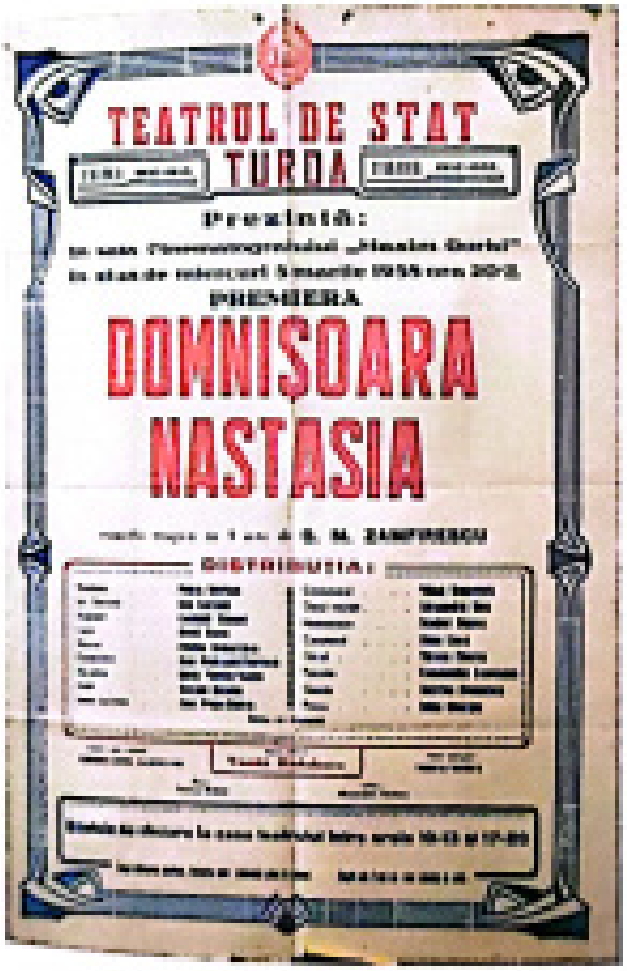
TEATRUL DE STAT
TURDA
Prezintă:
PREMIERA
DOMNIȘOARA NASTASIA
DISTRIBUȚIA:

Teatrul de Stat Turda
Stagiunea 1957-1958
Prezintă
în sala
Data 1958 ora
SUFLETE DE HÂRTIE
DISTRIBUȚIA

TEATRUL DE STAT
TURDA
1948 ~ 1958
40 ani

TEATRUL DE STAT
TURDA
PREZINTA
PREMIERA
DRAGOSTE
târzie
TEATRUL POPORULUI

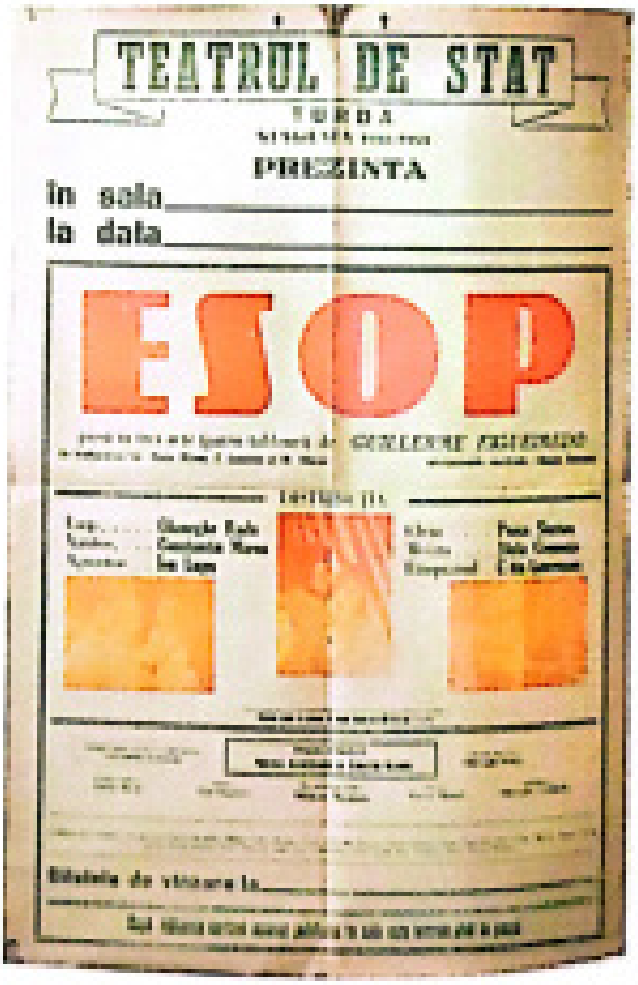
TEATRUL DE STAT
TURDA
PREZINTA
în sala
la data
ESOP

TEATRUL DE STAT
TURDA
sala
data
ORELE
OVESTE
din PĂDUREA AURIE
ARTA ÎN SLUJBA POPORULUI

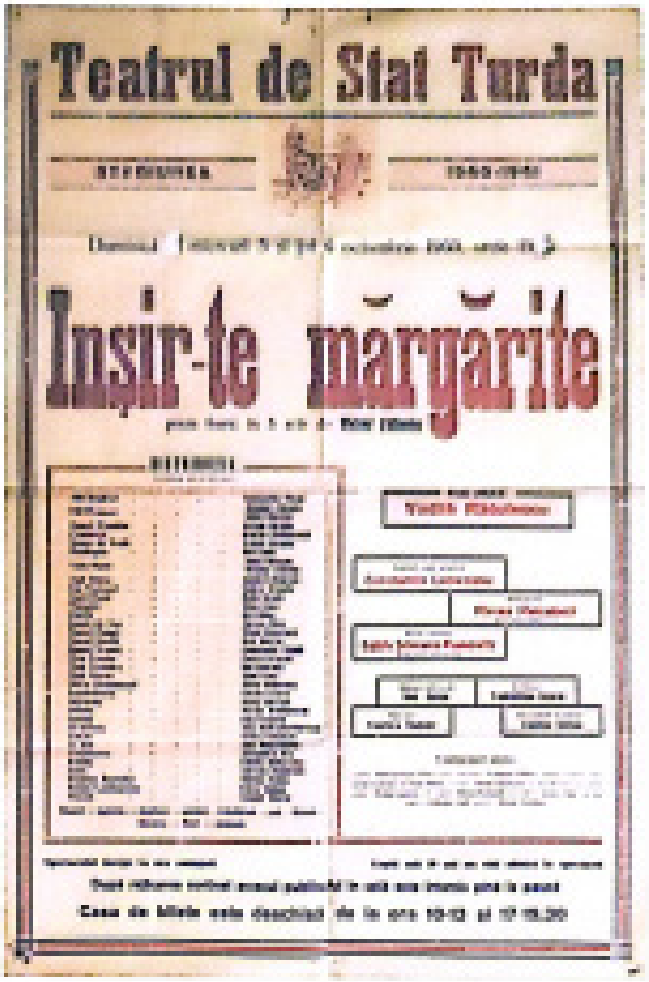
Teatrul de Stat Turda
Înșir-te mărgărite
Casa de bilete este deschisă de la ora 10-13 și 17-19,30

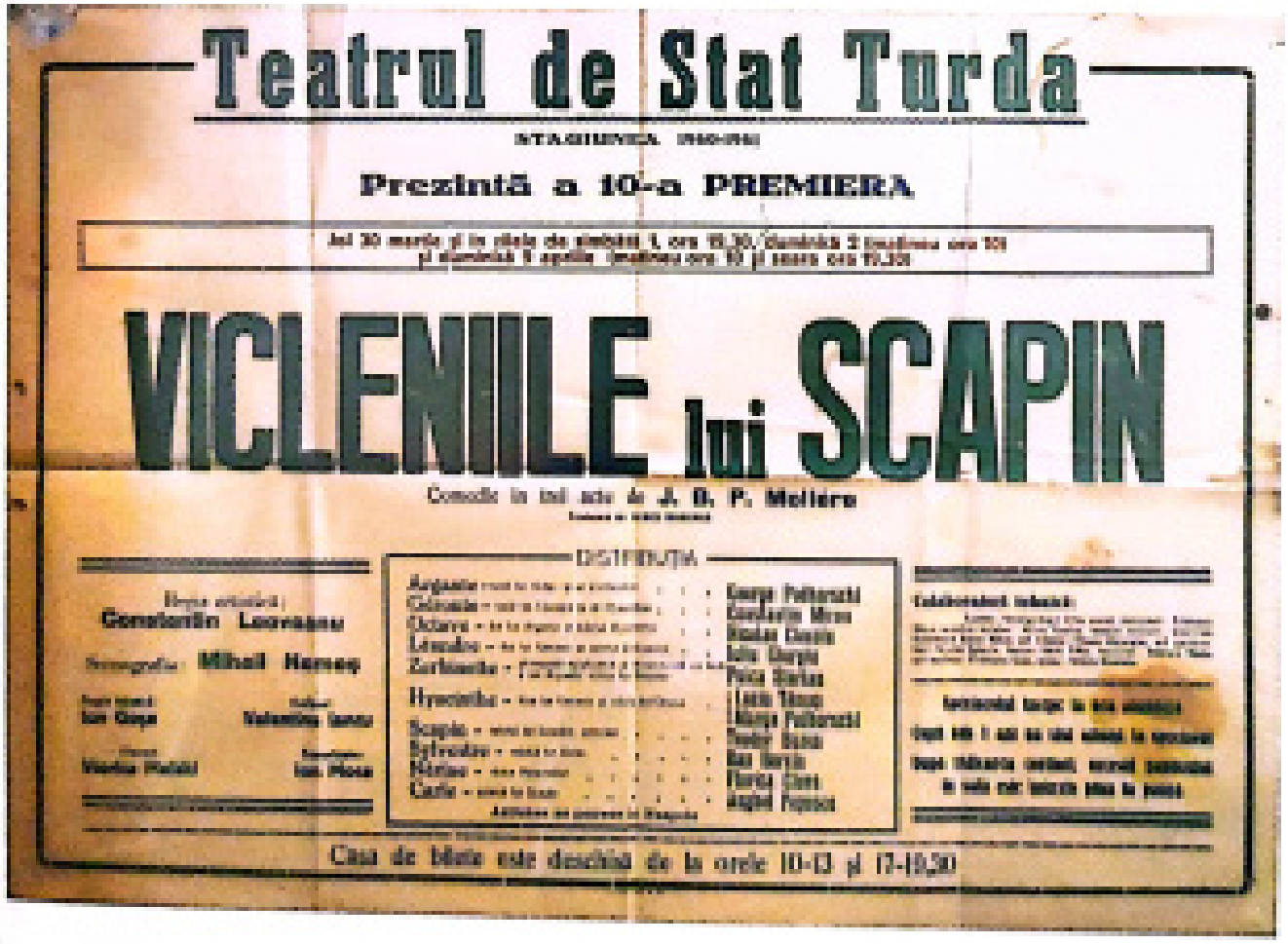
Teatrul de Stat Turda
STAGIUNEA
Prezintă a 10-a PREMIERA
VICLENIILE lui SCAPIN
Comedie în trei acte de J. B. P. Molière
DISTRIBUȚIA
Regia artistică:
Constantin Leonăpșu
Scenografia: Mihail Hanes
Casa de bilete este deschisă de la orele 10-13 și 17-19,30

Teatrul de stat Turda

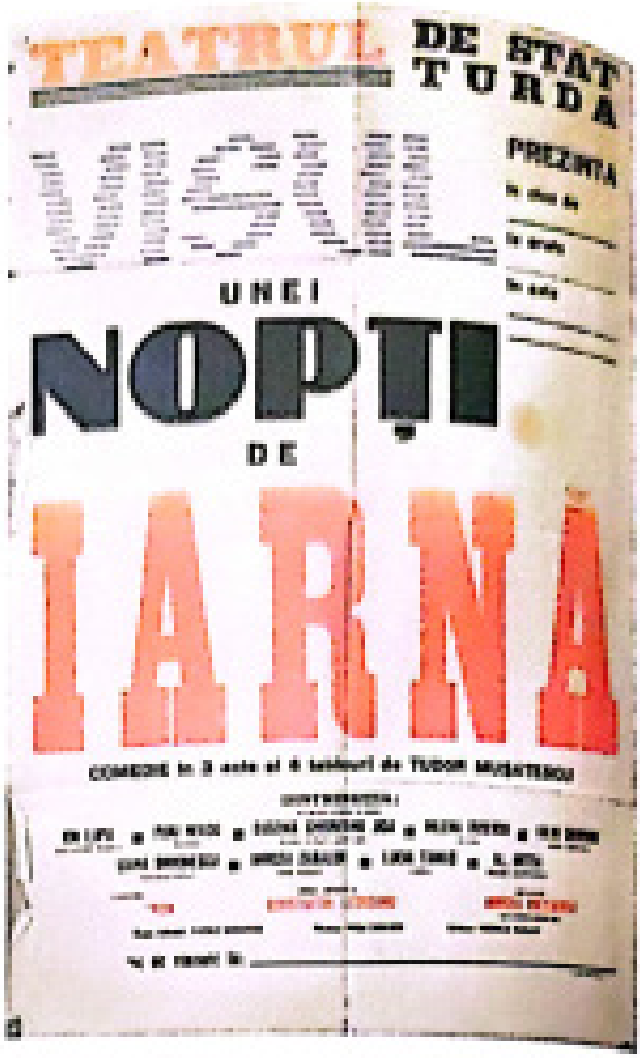
TEATRUL DE STAT TURDA
PREZINTA
UNEI
NOPȚI
DE
IARNĂ

TEATRUL DE STAT TURDA
STAGIUNEA 1962-1963
PREZINTA
In ziua de orele in sala
O FELIE DE LUNĂ
Comedie in 3 acte de AUREL STORIN
Papescu . . . . SIMON SALCA
Dumitru Papescu . . . GHEORGHE RADU
Constanța . . . . TRAIAN DRAGOȘ
Monica . . . . . PUICA ȚICHIAN
Nuca . . . . . LUCIA TAMAȘ
Electricianul . . . .
CONSTANTIN LOVEANU
ANTON LAZAR

TEATRUL DE STAT TURDA
STAGIUNEA 1969-1970
COMANDURA
de T. DOR MUSATESCU
Regia și muzica:
CONSTANTIN LEOVENIU
Decor: MIRCEA IVAN
Costume: EMILIA MIRON
Premiera în ziua de
Sala
TURNEU OFICIAL

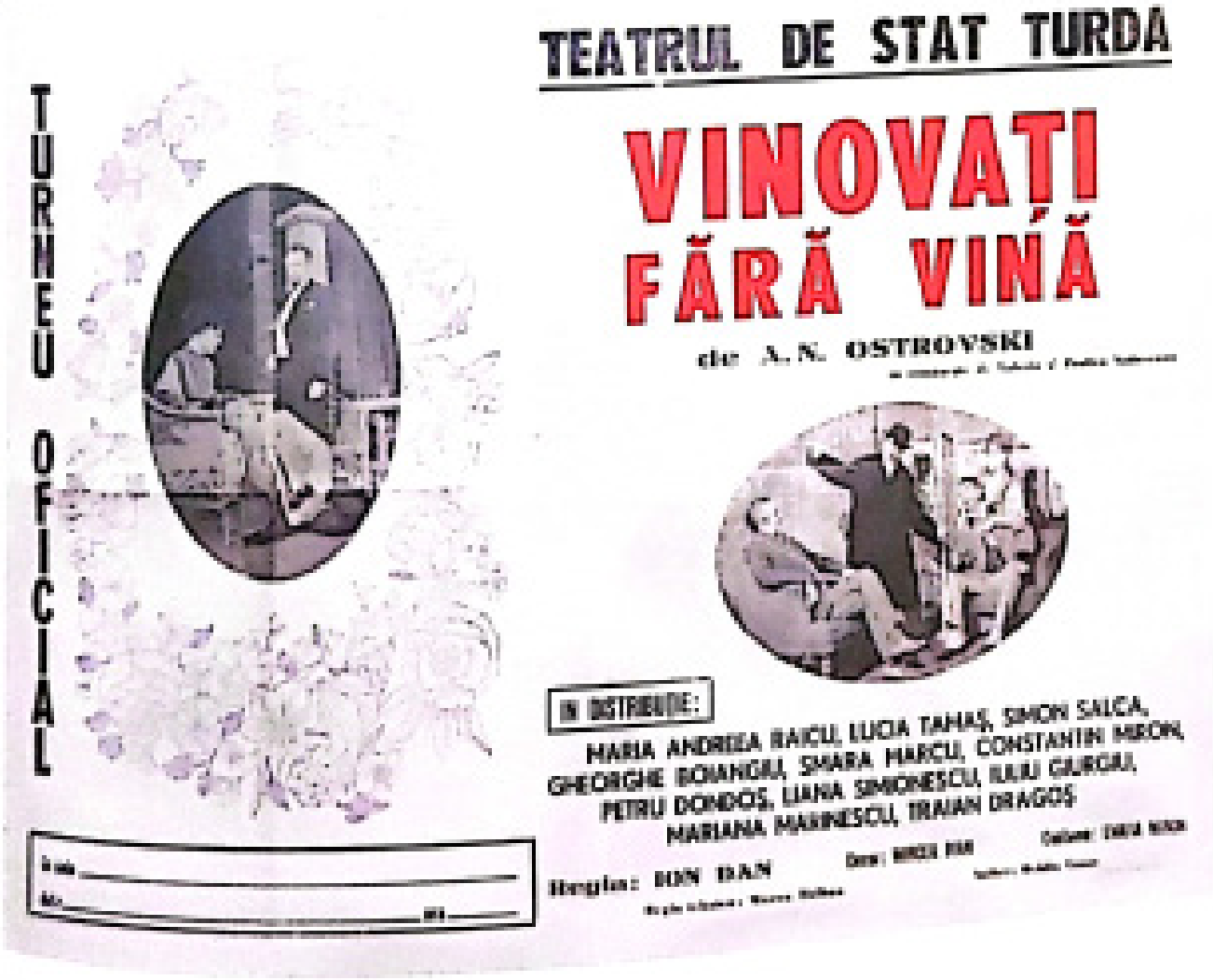
TEATRUL DE STAT TURDA
VINOVAȚI FĂRĂ VINĂ
de A. N. OSTROVSKI
IN DISTRIBUȚIE:
MARIA ANDREEA RAICU, LUCIA TAHAS, SIMON SALCA,
GHEORGHE BOIANGIU, SMARA MARCU, CONSTANTIN MIRON,
PETRU DONDOS, LIANA SIMONESCU, ILIU GIURGIU,
MARIANA MARINESCU, TRAIAN DRAGOS
Regia: ION DAN
TURNEU OFICIAL

TEATRUL DE STAT TURDA
PREZINTĂ
PREMIERA
RAPSODIA ȚIGANILOR
legendă în 3 acte de MIRCEA ȘTEFĂNESCU
Regia artistică: CONSTANTIN LEVIȚANU

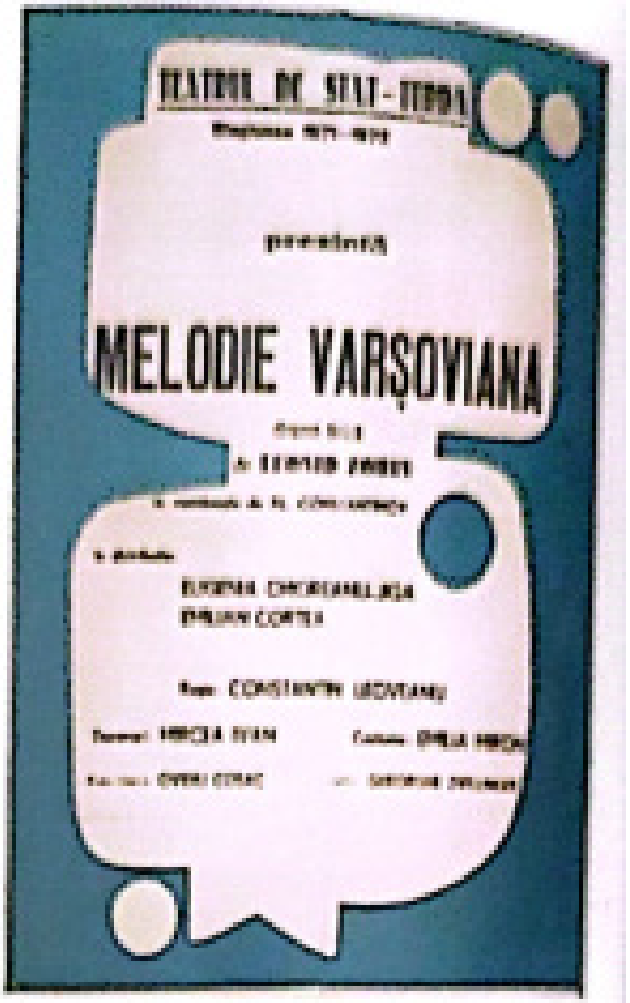
TEATRUL DE STAT-TURDA
prezintă
MELODIE VARȘOVIANA

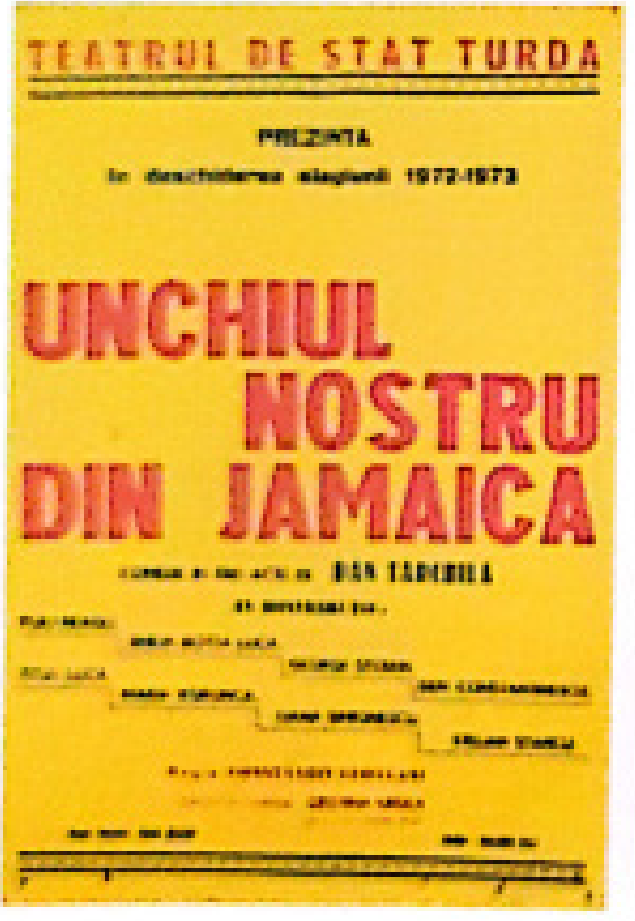
TEATRUL DE STAT TURDA
PREZINTĂ
în deschiderea stagiunii 1972-1973
UNCHIUL NOSTRU DIN JAMAICA

25
1948
1973
TEATRUL DE STAT-TURDA

TEATRUL DE STAT TURDA
OMUL
CARE A VĂZUT
MOARTEA
GHEORGHE MATEI
CONSTANTIN EDOVEANU

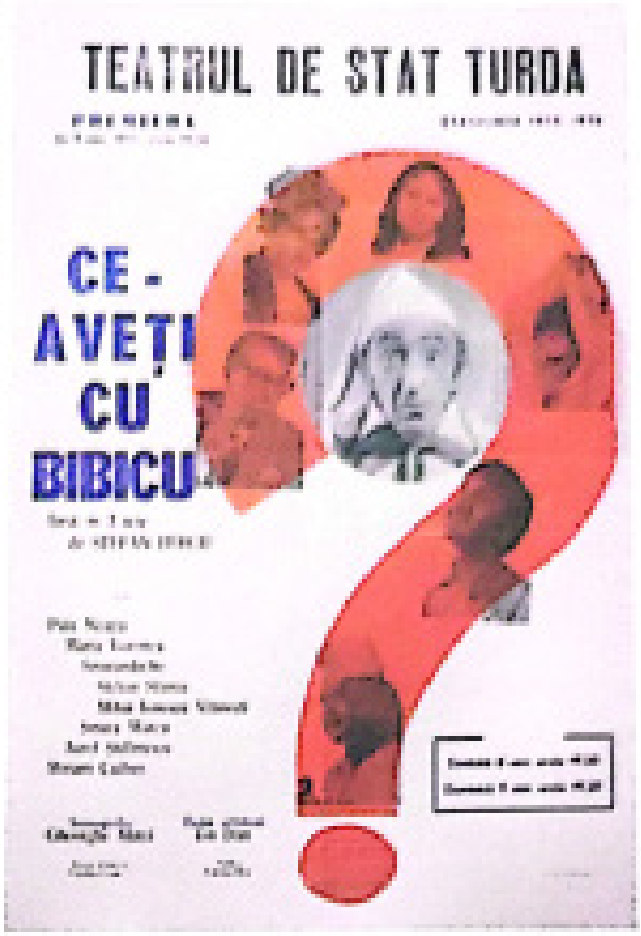
TEATRUL DE STAT TURDA
CE-
AVEȚI
CU
BIBICU

TEATRUL DE STAT TURDA
prezintă
TAKE, IANKE ȘI CADÎR
comedie de VICTOR ION POPA
George Bănuș, Paula Negoș, Titus Iuga,
Simion Saleh, Traian Costea, Mielan Culbuș, Elena Teașră
Scenografia: GHEORGHE MATEI
Regia: CONSTANTIN EDOVEANU

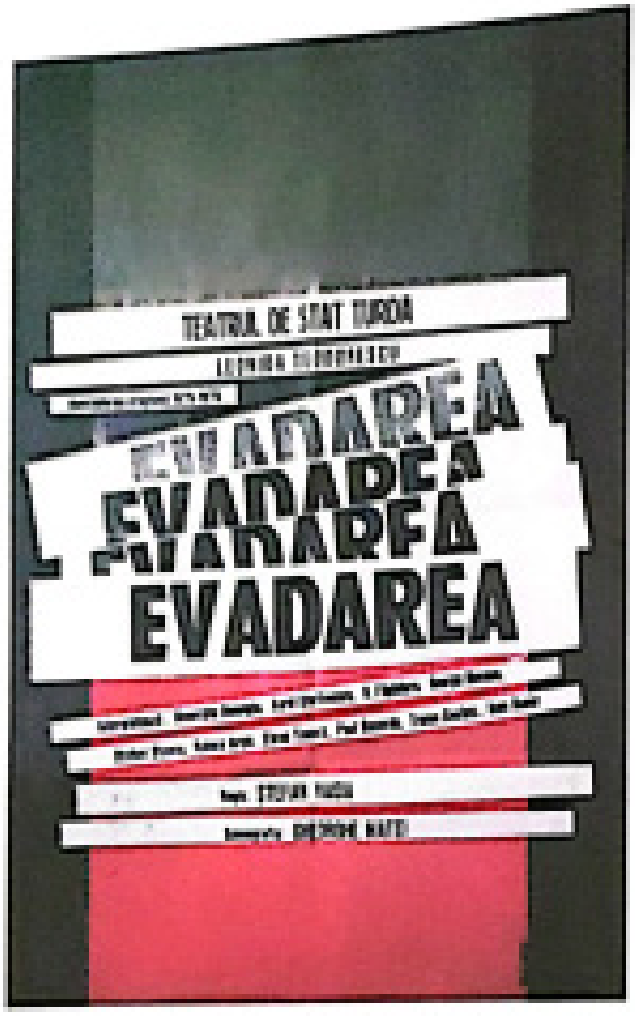
TEATRUL DE STAT TURDA
EVADAREA
EVADAREA
EVADAREA
EVADAREA

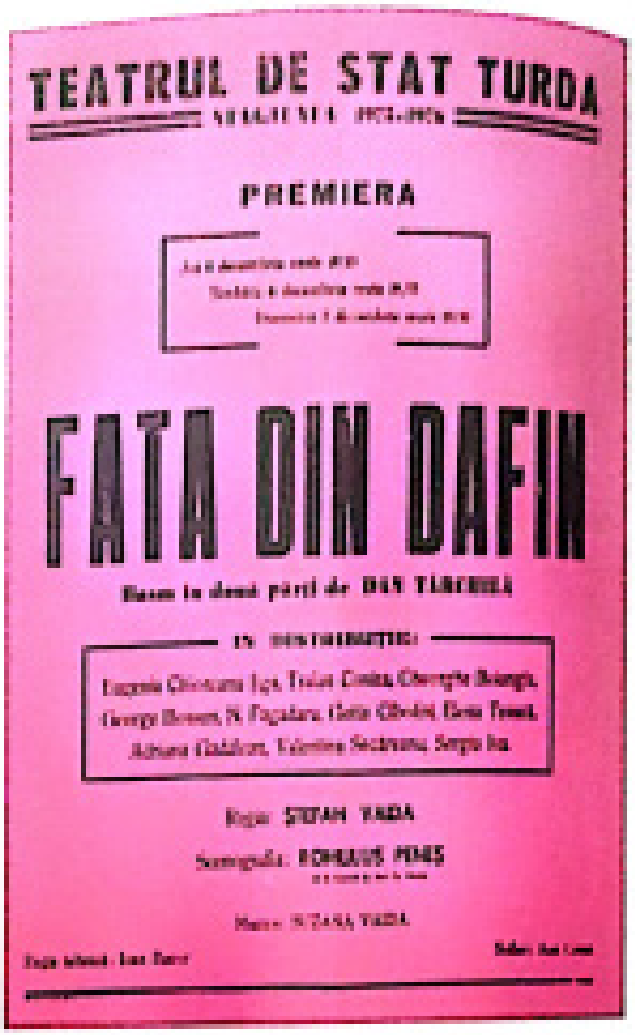
TEATRUL DE STAT TURDA
PREMIERA
FATA DIN DAFIN

TEATRUL DE STAT TURDA
CU
PREZENTA
FII CUMINTE,
CRISTOFOR!

TEATRUL
DE STAT TURDA
VITEAZ
ÎNTRE
VITEJI

TEATRUL DE STAT TURDA

prezintă:

comedia în 3 acte
de A. de HERZ

ÎNCURCĂ LUME

Premiera: joi, 8 februarie 1979 ora 19,30

TEATRUL DE STAT TURDA

prezintă pe:

în

MICUL INFERN

comedie în 3 acte de Mircea Ștefănescu

Regia:
Matei Vișniec

Scenografia:
Clara Rus Matei

PREMIERA: sîmbătă 3 noiembrie 1979 ora 19

TEATRUL DE STAT TURDA

prezintă în premieră pe țară

SPECTACOLUL MUZICAL COREGRAFIC

Seara cea mare pentru cei mici

de ALECU POPOVICI

Regia: MARIN D. AURELIAN

Scenografia: GHEORGHE MATEI

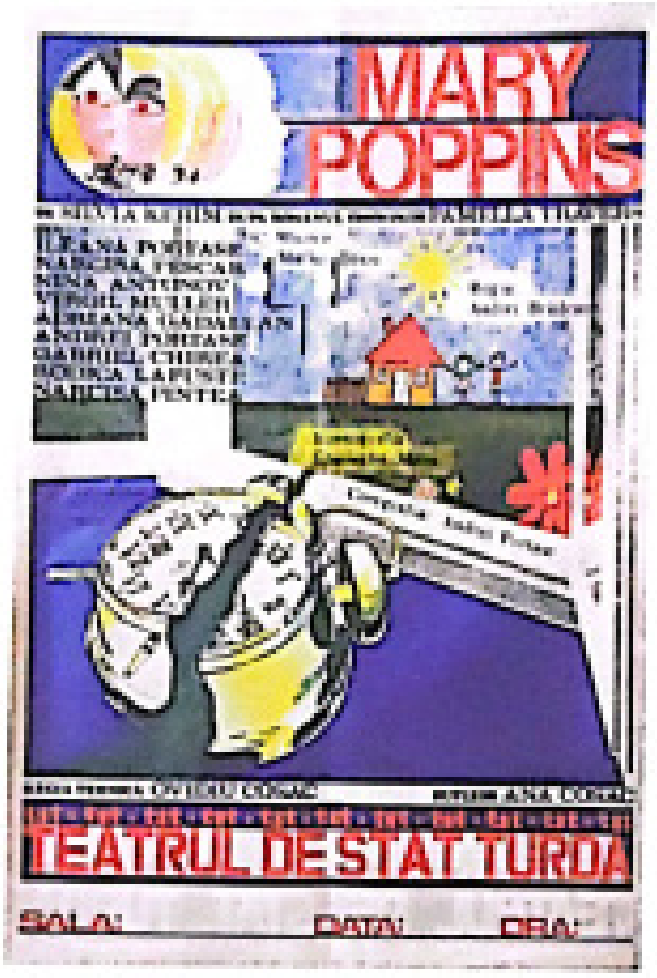
MARY POPPINS
TEATRUL DE STAT TURDA
SALA:
DATA
ORA

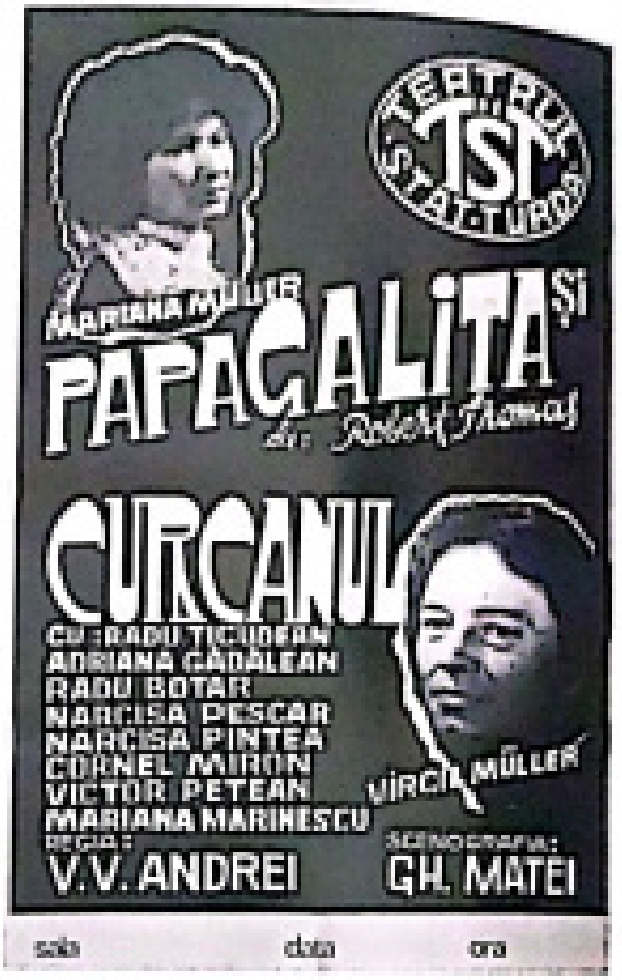
TEATRUL TSI STAT TURDA
MARIANA MUJUR
PAPAGALITA
de Robert Thomas
ȘI
CURCANUL
CU: RADU TICUDEAN
ADRIANA GĂDĂLEAN
RADU BOTAR
NARCISA PESCAR
NARCISA PINTEA
CORNEL MIRON
VICTOR PETEAN
MARIANA MARINESCU
VIRGIL MÜLLER
REGIA:
V.V. ANDREI
SCENOGRAFIA:
GH. MATEI
sala
data
ora

TEATRUL DE STAT TURDA
BĂRBAȚI
NEVESTE
sala
data
ora

TEATRUL TSI STAT TURDA
Prezintă:
MEDEEA
MEDEEA
MEDEEA
MEDEEA
Tragedie de
SENECA
REGIA:
AUREL MANEA
CLARA LABANCZ

TEATRUL DE STAT TURDA

prezintă:

CONTRACTUL CU DIAVOLUL

de Dinulescu Ioanna

în distribuție:

Gabriel Chiroș
Horia Varanca
Rodica Lăpuște
Victor Petcu
Valentin Mălăncuș

Scenografia: Gheorghe Rotaș

Regia: Iulia Ioan

Muzica: Ioan Bota

TEATRUL DE STAT TURDA

HOTUL DE MĂRGĂRITARE

(RĂPIREA FIILOR REGELUI)

de:

VALERIU ANANIA

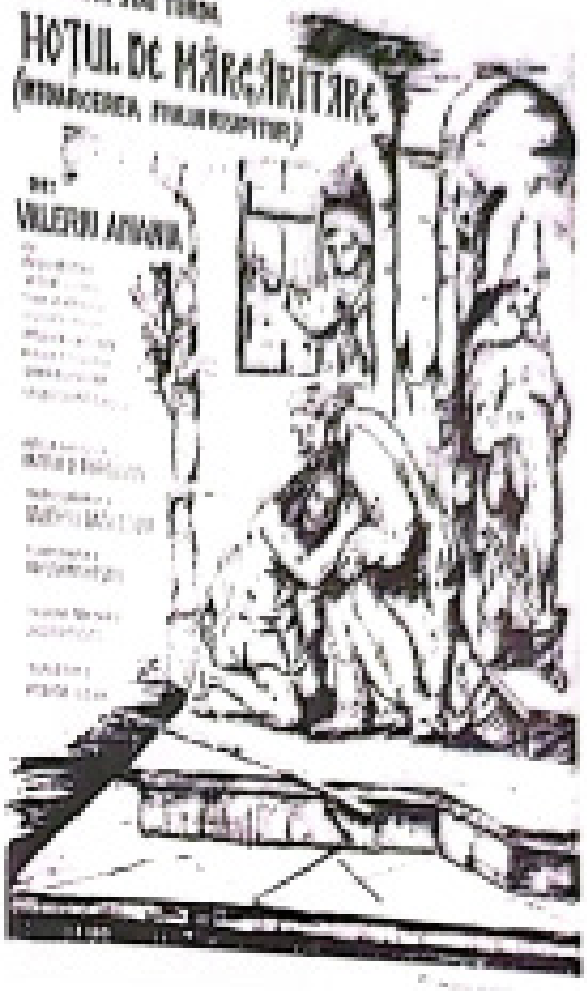

TEATRUL DE STAT TURDA

a 45-a ANIVERSARE

1948-1993

TEATRUL DE STAT TURDA

prezintă pe

în

FLUTURI FLUTURI

de ALDO NICOLAI

cu:

Regia:
MIRCEA CUSMA

Scenografia:
MATEI GHEORGHE

OVIDIU CUSAC

Regia inlaturii: MARIUS DORNEAN

Sufleur: ANA CUSAC

SALA ..... DATA ..... ORA .....

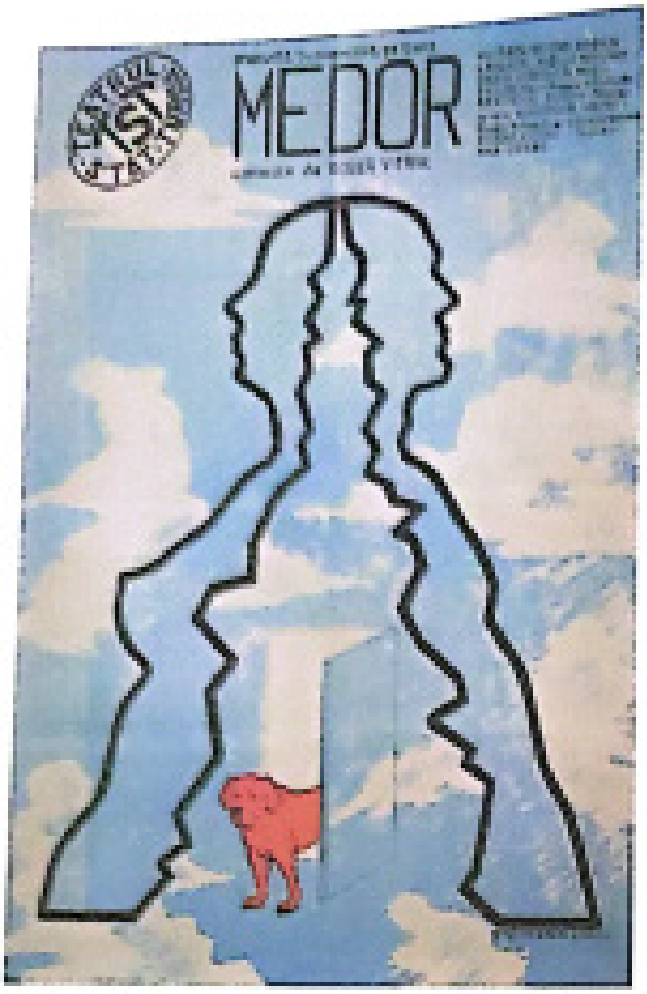
MEDOR

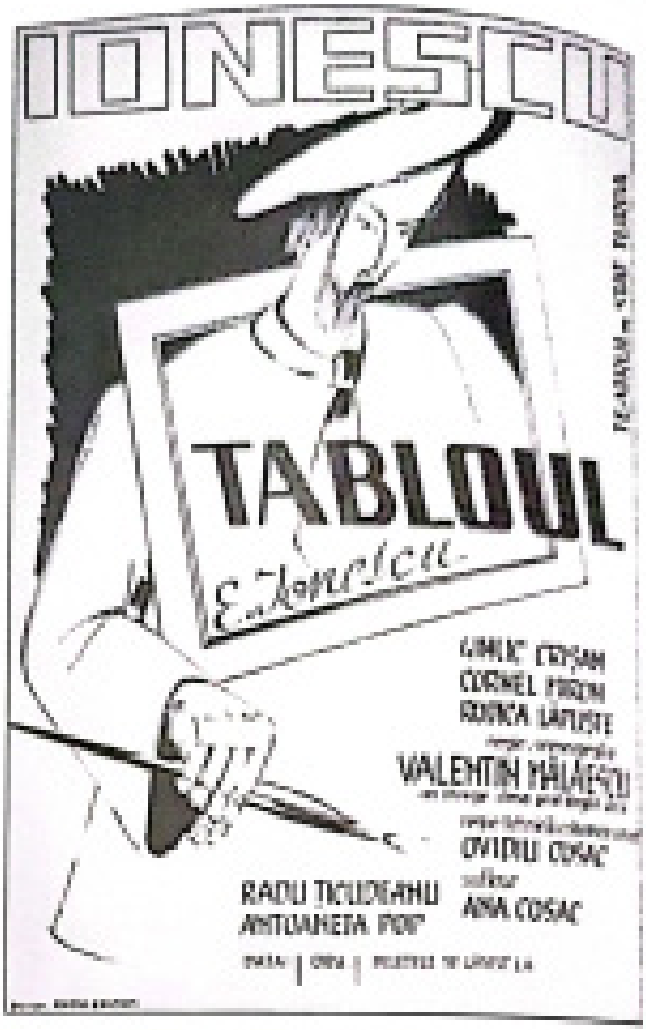
IONESCU
TABLOUL
VALENTIN MĂLĂESCU
OVIDIU COSAC
ANA COSAC

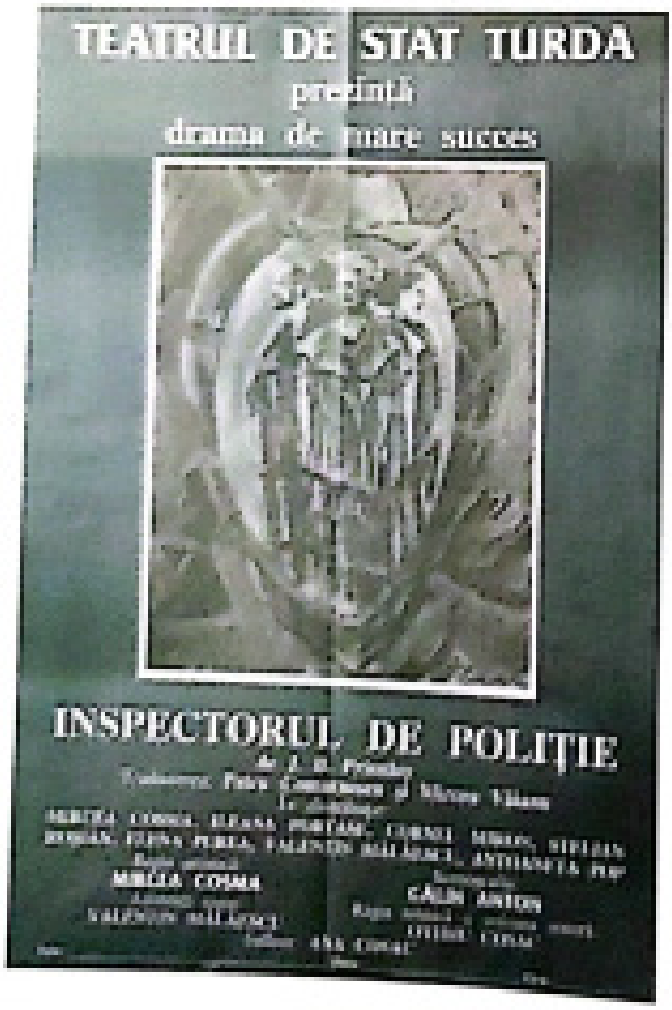
TEATRUL DE STAT TURDA
prezintă
drama de mare succes
INSPECTORUL DE POLIȚIE
MIRCEA COSMA
CĂLIN ANTON

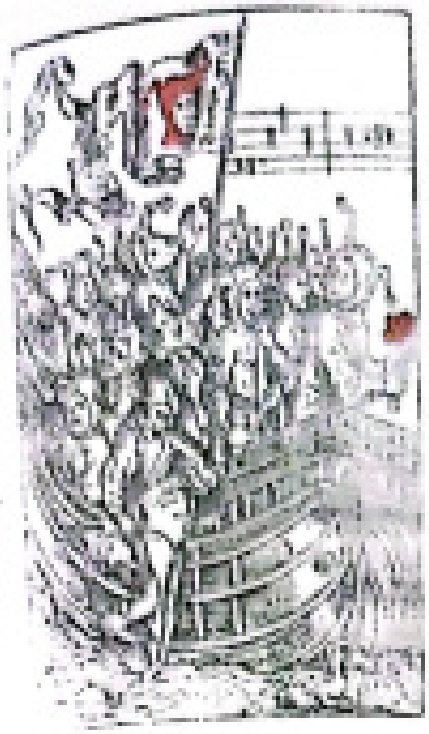

corabia

spectacol cu poezii și antipoezii
de A.E. Baconsky

Sala _____ Rîndul _____ Locul _____

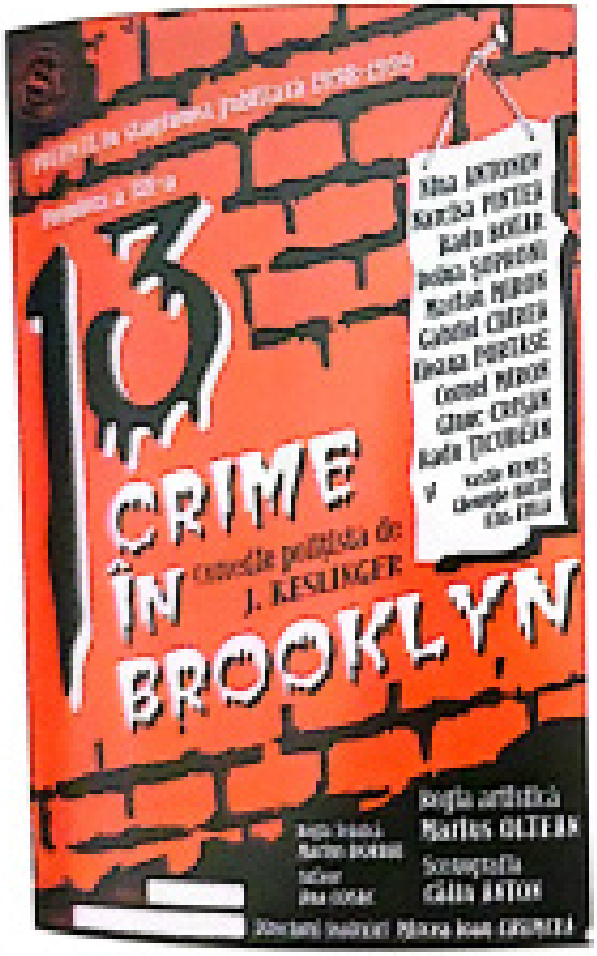

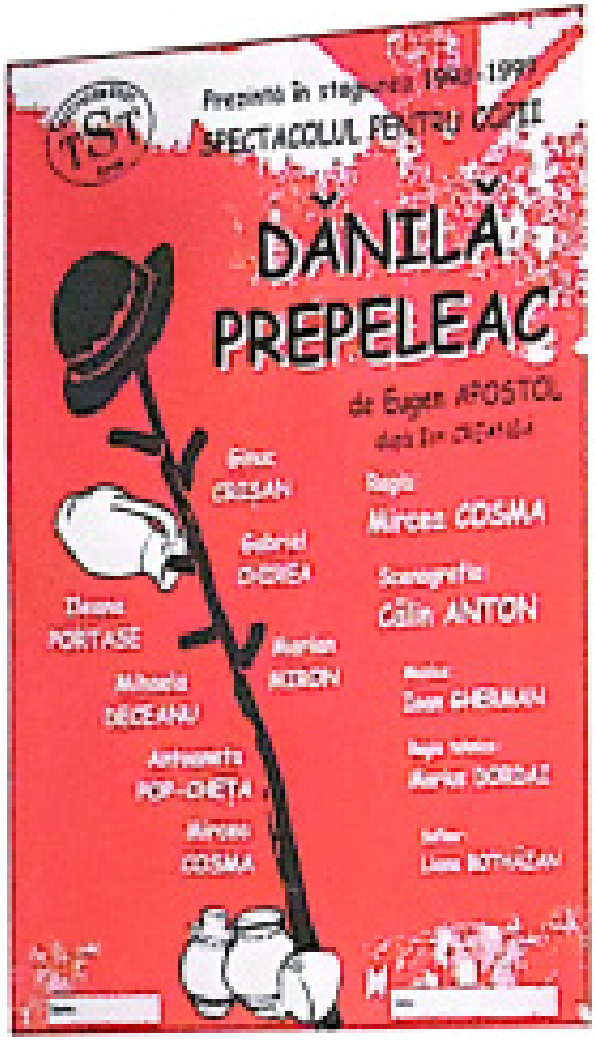
TST
Prezintă în stagiunea 1998-1999
SPECTACOLUL PENTRU COPII
DĂNILĂ PREPELEAC
de Eugen AFOSTOL
Regia
Mircea COSMA
Scenografia
Călin ANTON
Muzica
Liviu CHEIBAN
Regia tehnică
Aurelian DOBOȘAN
Autorul
Liviu BOTHAZAN
Ghiță CRIȘAN
Gabriel CHIRILĂ
Daniela PORTASE
Aurelian ACSION
Mihaela DECEANU
Antoaneta POP-CHEȚA
Mircea COSMA

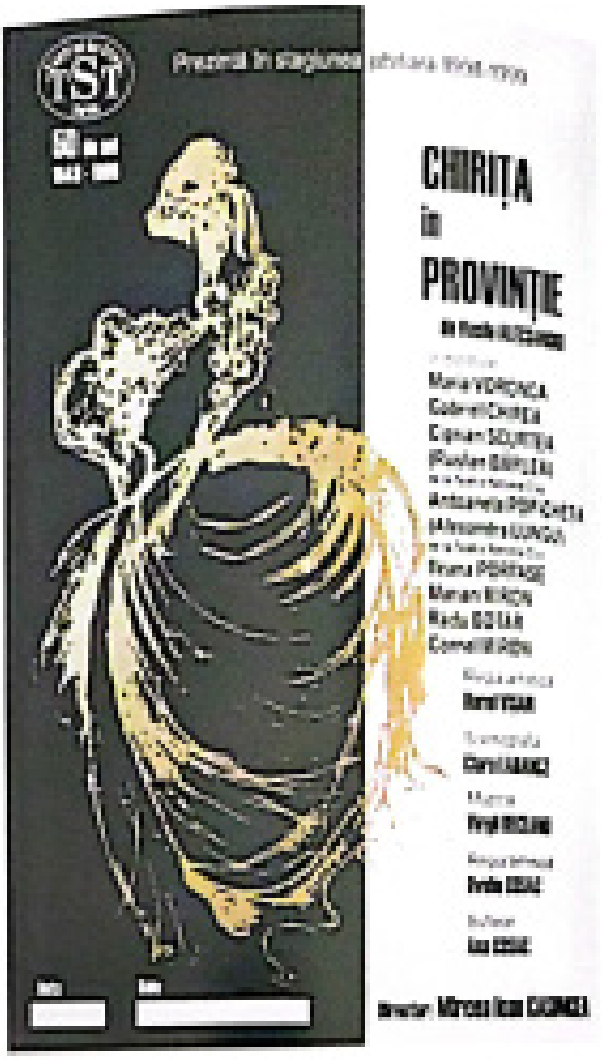
TST
CHIRIȚA
în
PROVINCIE
Regia artistică
Mircea Ioan CIOCAN

URSUL ȘI PUK-ROBIN
BĂIAT BUN

Teatrul Municipal Turda
prezintă comedia
D'ALE CARNAVALULUI
de I.L. Caragiale
Distribuția:

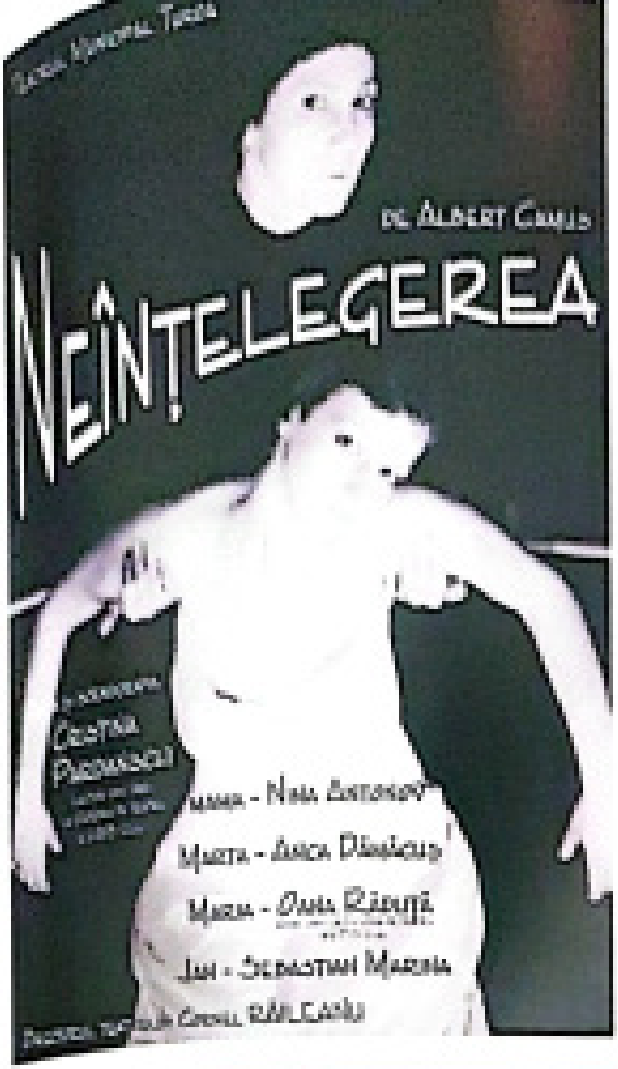
DE ALBERT CAMUS
NEÎNȚELEGEREA

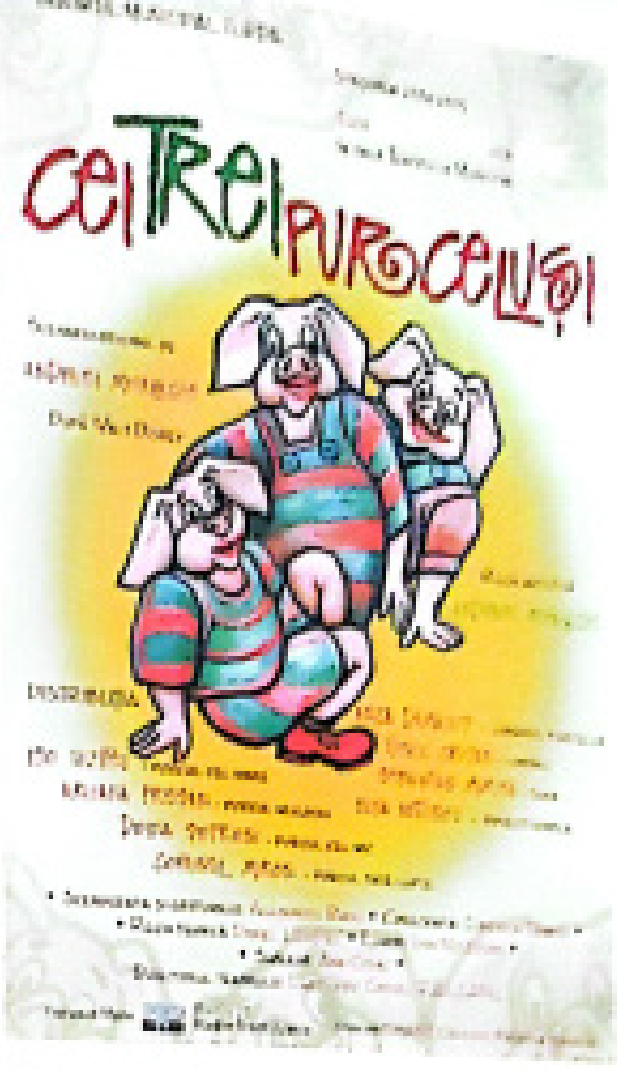
CEI TREI PURCELUȘI

Distribuția
Nu pune
dragostea
la încercare

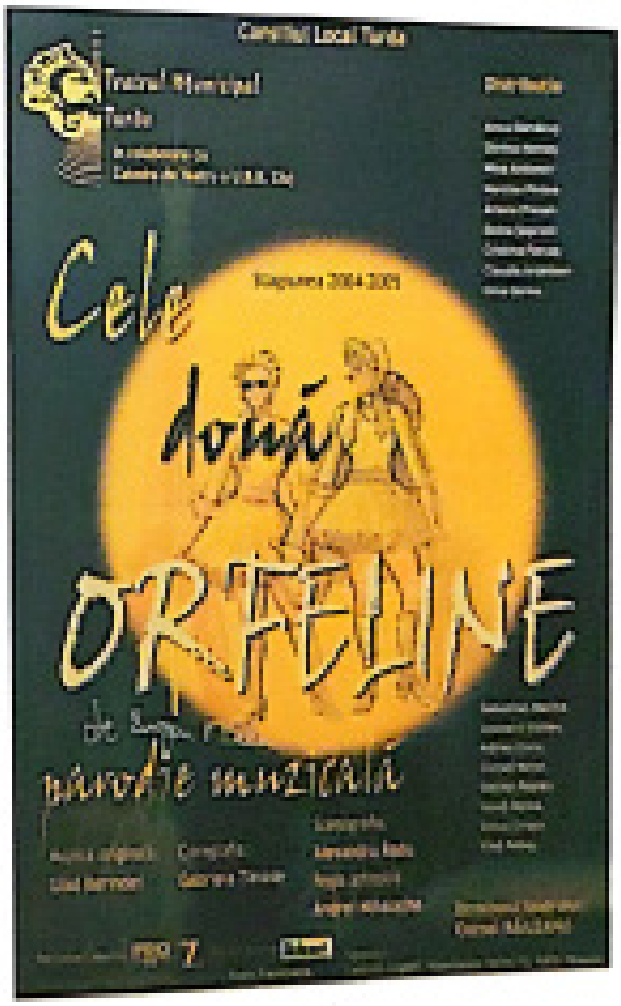
Teatrul Municipal
Turda
Distribuția
Cele
două
ORFELINE
PARODIE MUZICALĂ

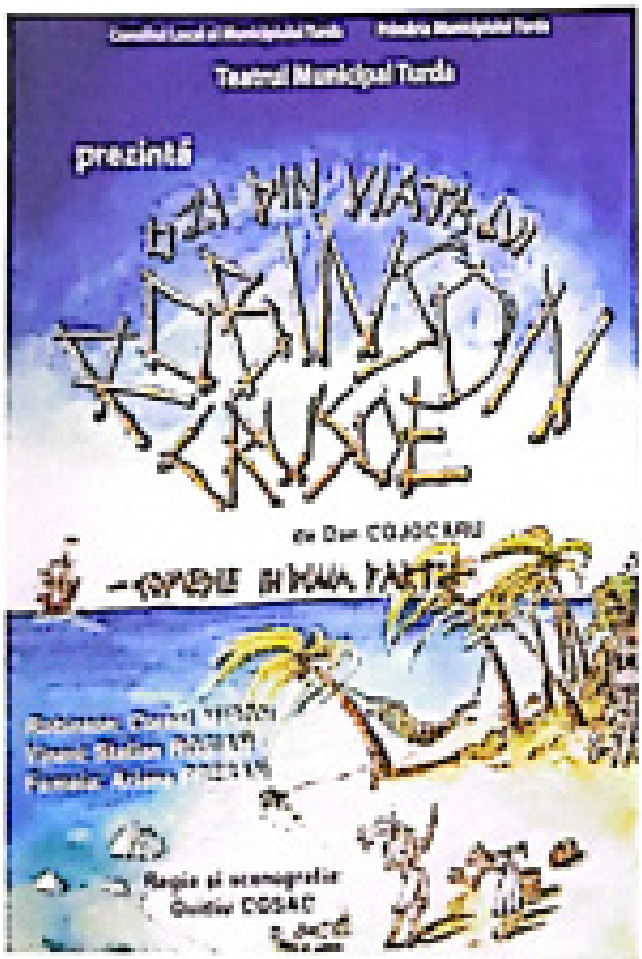
Teatrul Municipal Turda
prezintă
de Dan COJOCARU

TEATRUL MUNICIPAL TURDA
STAGIUNEA 2006-2007
PREZINTĂ COMEDIA
Te plătesc ca să mă iubești!
de Dan Tărchilă
PREMIERA

CONSILIUL LOCAL TURDA

TEATRUL MUNICIPAL TURDA

STAGIUNEA 2007-2008

Prezintă

CINCI FEMEI
DE TRANZIȚIE

de Rodica Popescu Bitănescu

Cu
Narcisa Pintea
Nina Antonov
Doina Șoproni
Rodica Lăpuște
Alina Leorte

Regia
Aurel Ștefănescu

Sponsorul spectacolului
ONE TV TURDA

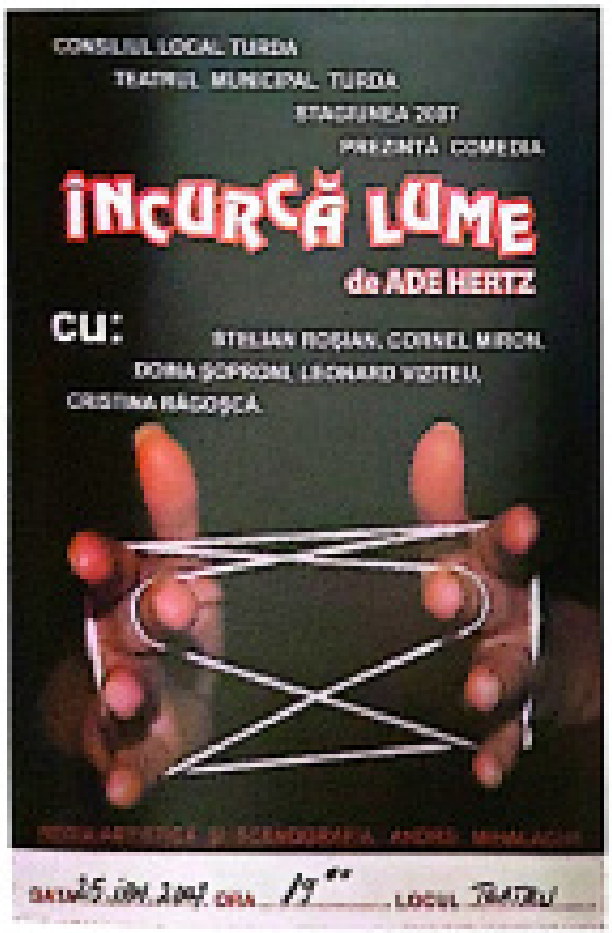

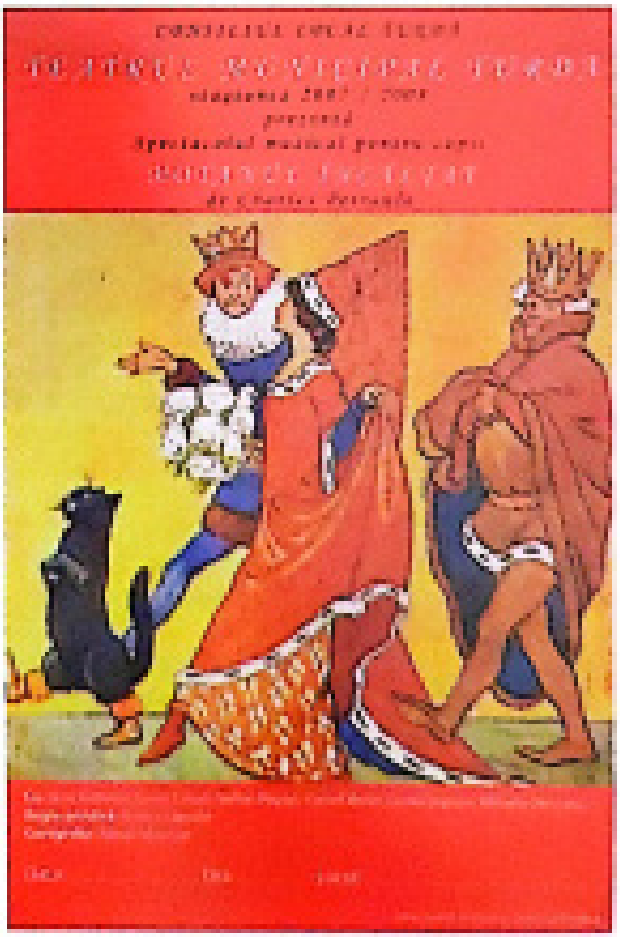

TEATRUL MUNICIPAL TURDA

STAGIUNEA 2007- 2008

PREZINTĂ

VRĂJITORUL DIN OZ

de Frank Baum

CU:

Doina Soporan, Stelian Roşian, Cornel Maxa, Nina Antonov, Gimac Crişan, Mihaela Buceanu.

Corepetitor Adrian Munteanu - Opera Naţională Cluj- Napoca

Regia Rodica Lăpuşte

Data 25/2008, ora 12 Locul Biserica

Cele 5 ziare
SCÂNTEIA
Organ central al P.M.R.

Marți:
Cărți și discuții
VIAȚA SINDICALĂ
Organ central al C.G.M.

Joi
FLACĂRA
Săptămînal de artă și cultură. Organ al U.S.A.S.R.

Sîmbătă:
Cărți și discuții ziarul local
CUVÂNTUL POPORULUI
Săptămînal de informație, cultură și propagandă

R.P.R.
MINISTERUL ARTELOR
TEATRUL DE STAT
TURDA

PROGRAM

STAGIUNEA
1960

FLORI DE MĂR

Piesă pentru [illegible] de Radu Stanca

Distribuția

(în ordinea intrării în scenă)

Pelerinul	—	—	Gh. Damian
Felix	—	—	Petre Stanca
Olga	—	—	Lili Pop Ciurdar
Sluga	—	—	Ardeana Petrescu
Bătrînul	—	—	Petre T. Popa
Slăbănogul	—	—	Lucia Tătaș
Alți țărani	—	—	Mariana Bancea
Galia	—	—	I. Lovaș
Alt țăran	—	—	Gh. Radu
I. Băiat de stîlp	—	—	
II. Băiat de stîlp	—	—	Lucia Dănilă
Mălin	—	—	V. Antigoana
Un țăran			Anghel Stanu
Al doilea țăran			Traian Dragoș
Al treilea țăran			Petre Fulicanu

Director: TRAIAN DRAGOȘ

Decorația: I. Petruș — Regia: Șt. Petrescu

Efectele luminii: Gh. Stan

Cl. 2750

CITIȚI ȘI RĂSPÂNDIȚI

„SCÂNTEIA"

ORGAN CENTRAL AL P. M. R.

MINCHIOȘI

Citiți și răspândiți

„Viața Sindicală"

Organ Central C. G. M.

CITIȚI

„Flacăra" și „Contimporanul"

revistele oțelarului de artă, literatură și știință

TURDENI

Citiți și răspândiți ziarul local

„Turda Nouă"

Săptămânal de informație — cultură și propagandă

R. P. R.

CONSILIUL DE ARTĂ DE PE LÂNGA CONSILIUL DE MINIȘTRI

TEATRUL DE STAT
TURDA

PROGRAM

STAGIUNEA 1953

— PROGRAMA APARE ÎNAINTEA FIECĂREI PIESE —

„AȘA S'A DUMIRIT COSTACHE BĂLAN"

Piesa în 3 acte și 6 tablouri de GH. MARTINESCU

DISTRIBUȚIA
(în ordinea intrării în scenă)

Costache Bălan, țăran mijlocaș . . . . . Gh. Radu
Ilenuța, femeia sa . . . . . Nineta Niniescu
Mihai, | fiii lui . . . . . A. Bretz
Anica | . . . . . Lili Pop Dumbrav
Pleșoianu, chiabur . . . . . M. Simionescu
Tarsa, femeia sa . . . . . Maria Mateescu
Cetnegh, fost. sec. de partid din sat . . . . . Ion Marinescu
Florian, muncitor . . . . . Al. Bru
Maria, țărancă sărmană . . . . . Lucia Tincu
Ștefan Calinca . . . . . Ovidiu Cernega
Mihăiță . . . . . Traian Dorin
Femeia lui Florian . . . . . Emilia Antonescu
Un țăran . . . . . Victor Năpăruș

Regia: Comel. Leonescu

Scenele de dans și mișcările
I. Ivanca

Decorul de scenă:
Ștefan Petrescu

Conducerea muzicală: M. Cerchez, A. Ionescu, A. Mureș

Costumele: Ig. Mendrea — Electricitatea: Gh. Stoica

Recuzita: Gh. Constinescu — Tâmplar: Gh. Petrescu

Apariția piesei „AȘA S'A DUMIRIT COSTACHE BĂLAN" ne prilejuiește bun prilej de a ne întâlni cu unul dintre cele mai caracteristice personaje ale literaturii noastre contemporane.

Costache Bălan este un țăran mijlocaș care, pentru a-și ajuta fiul său Mihai să învețe la colegiu, a fost nevoit să dea în arendă o parte din pământul său. Mihai este un tânăr cinstit, harnic, muncește și vrea să învețe mult, pentru a deveni un om folositor societății. Dar tatăl său, Costache Bălan, nu înțelege acest lucru. El nu vede în învățătură decât un mijloc de a-și face fiul „domn", de a-l îndepărta de pământ, de a-l face să disprețuiască munca. Și, pentru a-și atinge acest țel, el este gata să facă orice sacrificii.

Sfătuit de Cetnegh, secretarul organizației de partid, Bălan, după ce a discutat și cu Ilenuța, pleacă la Turda pentru a-l transforma pe Mihai și pentru totdeauna din calea lui. Dar, în timp ce Costache Bălan se străduiește să-și realizeze planurile, Mihai, împreună cu prietenii săi, muncește cu însuflețire la colectivizarea satului natal, luptă împotriva chiaburilor și a uneltirilor acestora, pentru a-și ajuta părinții să înțeleagă binefacerile vieții noi, socialiste, la sate.

Ilenuța, femeia lui Costache Bălan, este o femeie bună, cinstită, care-și iubește copiii și-și dorește numai binele lor. Ea nu înțelege de ce soțul ei vrea să-l despartă pe Mihai de Anica, fata pe care o iubește și de care este iubit. Ilenuța se opune hotărât acestui plan, dar, fiind o femeie supusă, nu îndrăznește să-i spună deschis soțului ei părerea sa. Ea se mulțumește să-l roage, să-l implore, să-l înduplece, dar în zadar. Costache Bălan este un om încăpățânat, care nu ține seama de părerea nimănui.

Pe măsură ce piesa se desfășoară, în fața spectatorului se desfășoară și tabloul vieții satului nostru, cu bune și cu rele, cu oameni harnici și cu oameni leneși, cu oameni cinstiți și cu oameni care nu prețuiesc decât banul. Pe măsură ce piesa se desfășoară, în fața spectatorului se desfășoară și tabloul luptei dintre vechi și nou, dintre înapoiat și înaintat, dintre cei care vor să meargă înainte și cei care vor să rămână pe loc.

Costache Bălan este un om care nu vrea să vadă nimic nou. Pentru el, pământul este totul. Pentru el, pământul este totul. Pentru el, pământul este totul. Pentru el, pământul este totul. Pentru el, pământul este totul. Pentru el, pământul este totul. Pentru el, pământul este totul. Pentru el, pământul este totul. Pentru el, pământul este totul. Pentru el, pământul este totul.

Conținutul pieței „Cine-i vinovat"

Fabrica de încălțăminte „Victoria" din Moscova, [illegible] pe piața [illegible] foarte mare. Rafturile erau pline [illegible] de încălțăminte, numai nu se vindea. Directorul fabricii, o anumită pe Golubkova Kirsanova, directoarea magazinului, nu știa ce „vrea lumea, ce anume [illegible] pe aici". În zadar [illegible] Golubkova [illegible] de Moscova cu asortiment sortimentul de pantofi [illegible] să trimită Kovrighin, unul vânzătorul principal, să [illegible] cu [illegible] mostre de pantofi [illegible] [illegible] [illegible]

Citiți și răspândiți
SCÂNTEIA
Organ central al P.M.R.

Muncitori!
Citiți și răspândiți
VIAȚA SINDICALĂ
Organ central al C.G.M.

Citiți
FLACĂRA
Săptămînal de Artă și Cultură Organ al U.S.A.S.R.

Turdeni!
Citiți și răspândiți ziarul local
TURDA NOUĂ
Organ Central al Comitetului Județean P.M.R. Turda
și al Comitetului Provizoriu Județean al oștenimii

REGIUNEA AUTONOMĂ
TEATRUL DE STAT
TURDA

PROGRAM

STAGIUNEA
1957

SE LUMINEAZA DE ZIUA

Piesă în 3 acte (4 tablouri) de I. Alexiu-Atias

Distribuția:

în ordinea intrării în scenă

Dana — — — — — Maria Manolescu
Clark, soțul ei — — V. Antipescu
Jim Smith, reporter — — Gh. Radu
Black, un mare plantator — Al. Șerban
Tom Howard, un cowboy — I. Brad
Burton, ghidul „Independence"
Scott, secretar orășel — — Ion Petrescu
Hutchinson, șeriful — — Gh. Ionescu
Sheridan, hoțman sinistrat — Victor Magheanu
Lenny, fata lui Tom — Maria Bondar
Sam, muncitor negru — Petru Popa

Arn — — — Antigona Petrescu
Brenda, soția lui Sam — — Lucia Stelea
Jim, hîrbodul Sandrei — Petre Petrescu
Mal, muncitor negru — P. Dragia
Mary, vînătă muncitorului negru — M. Manolescu
Mătușa — — D. Cornilă
Fiul ei negru — — Al. Ene
Mexicanu, medic — — Ioana Dragne
Bobaca, muncitor alb — — Gheorghe Constantin
Murphy — — Ghiță Lungeanu

Regizor de scenă : Vasi Hugaș

Decorul: I. Petrișug

Regia: Șt. Petrescu

Repertoriul stagiunii:

1. Împărăția lui Machidon
1. Omul care a văzut moartea
3. Roata norocului
4. AVARUL
5. Avansarea șefului
6. Singă în doi stâlpini

Scene din „Omul care a văzut moartea"

Colectivul de tehnicieni

Ștefan Lăcrus — regizor, Ovid Iuliana — asistent regizor, Ștefan Lăcrus — scenograf, Nyulas Ludovic — șef atelier, Sărmășan Ion, Hanțiș Petru — tâmplari, Florea Dumitru — șef lăcătuș, Ghergheanu Gheorghe — șef maseur, Pigan Edmund, Szekely Iuliu, Ioan Gheorghe, Simon Dănuțiu, Szabo Ioan — maseuri.

Ion Ionescu

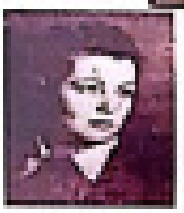

Corneliu Liviu Turleanu

Ion Lupu

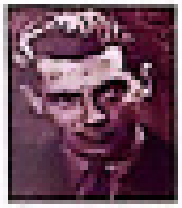

Ovidiu Stoicăiță

Ilie Gurgu

Liana Dumitrescu

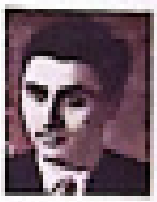

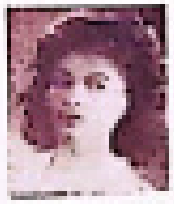

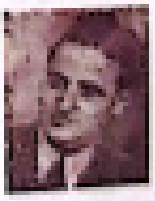

TEATRUL DE STAT TURDA
Roata norocului
PROGRAM

ROATA NOROCULUI

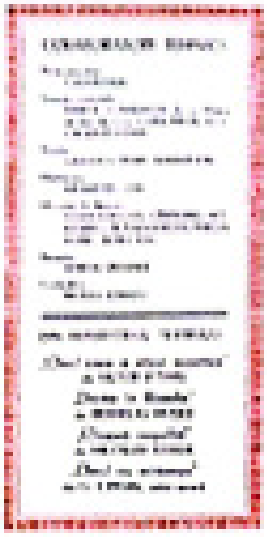

Vinovat
fu stai
stăpînul

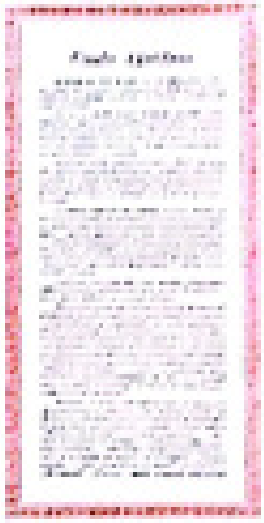

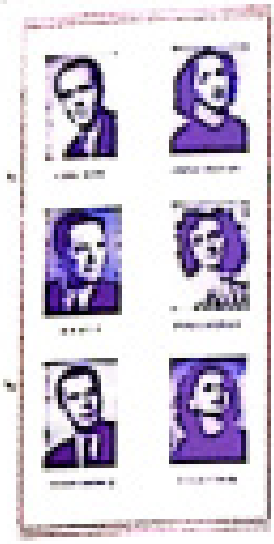

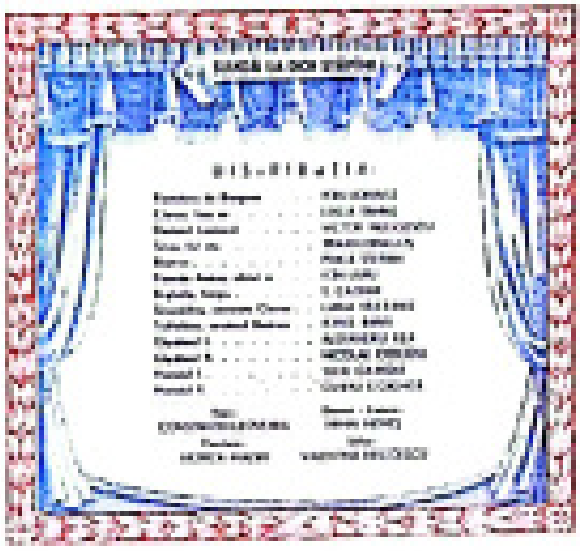

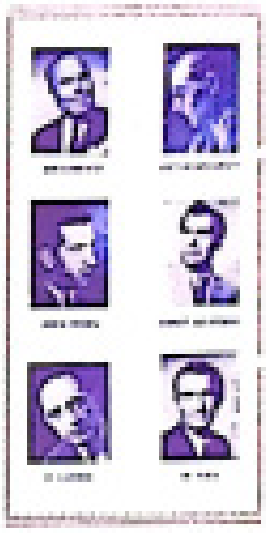

TEATRUL DE STAT
Turda -
- Turda
— STAGIUNEA 1957-1958 —
SUFLETE de HIRTIE
de VI. Dahoviciniĭ şi M. Slobodskoi

Teatrul de Stat
Turda

1958
STAGIUNEA
1959

Conștiința furată

piesă în 3 acte (5 tablouri) de TEOFIL BUȘECAN

DISTRIBUȚIA:

Dragomir	Corneliu Tămaș
Olga	Rodica G. Radu
Aurel	Ionel Bona
Maria	Florica Ciura
Rusu	Ion Lupu
Abrudan	Gheorghe Bota
Iulia	Petra Stoica
Petrașca	Ion Lorinț
Mindruț	Aurora Buia
Marta	Nella Cordoș

Direcția de scenă:
ION DELOREANU
de la Teatrul de Stat Sibiu

Scenografia:
Mihai Nemeș

Pictura de scenă:
C. Leoveanu

Asistent regie scenă:
Ion Dan

CASA DIN STRADA COȘBUC 10!

(N-aveți o cameră în plus?)

DISTRIBUȚIA:

Caliope	Ana Pădeanu-Florescu
Chirița,	Nicolae Ciocoiu
Ilinca,	Stella Cosmuța
Gheorghe Bolea,	Ionel Dan
Iunge Bolea,	Gheorghe Radu

Regia tehnică
Hugo Bălan

Regia artistică
Nicolae Tăutu

Scenografia
Gheorghe Mereș

Costume
Valentina Negrilă

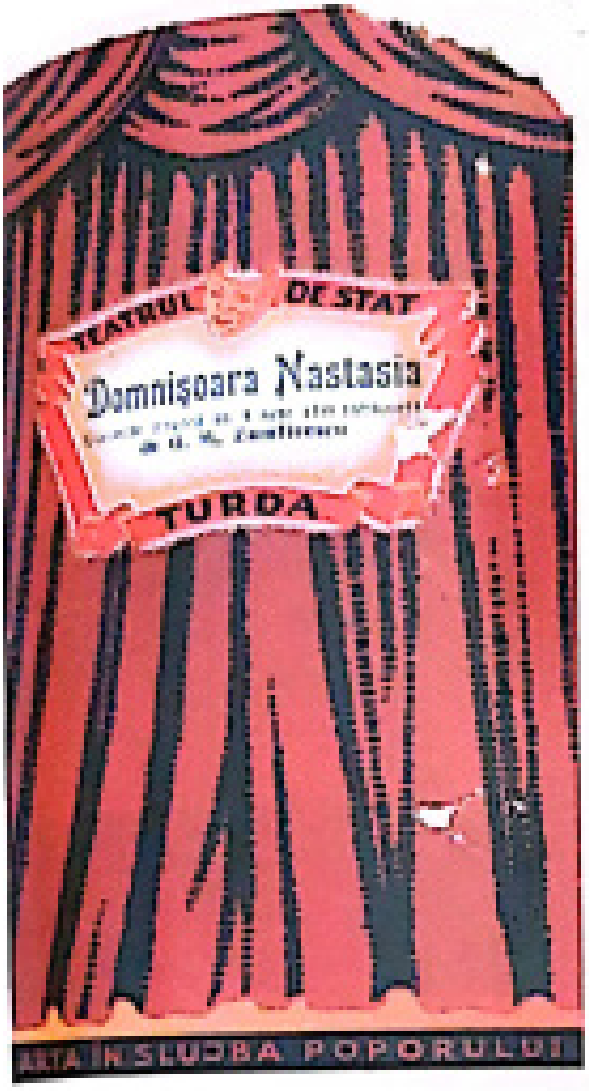
TEATRUL DE STAT
Domnișoara Nastasia
TURDA
ARTA ÎN SLUJBA POPORULUI

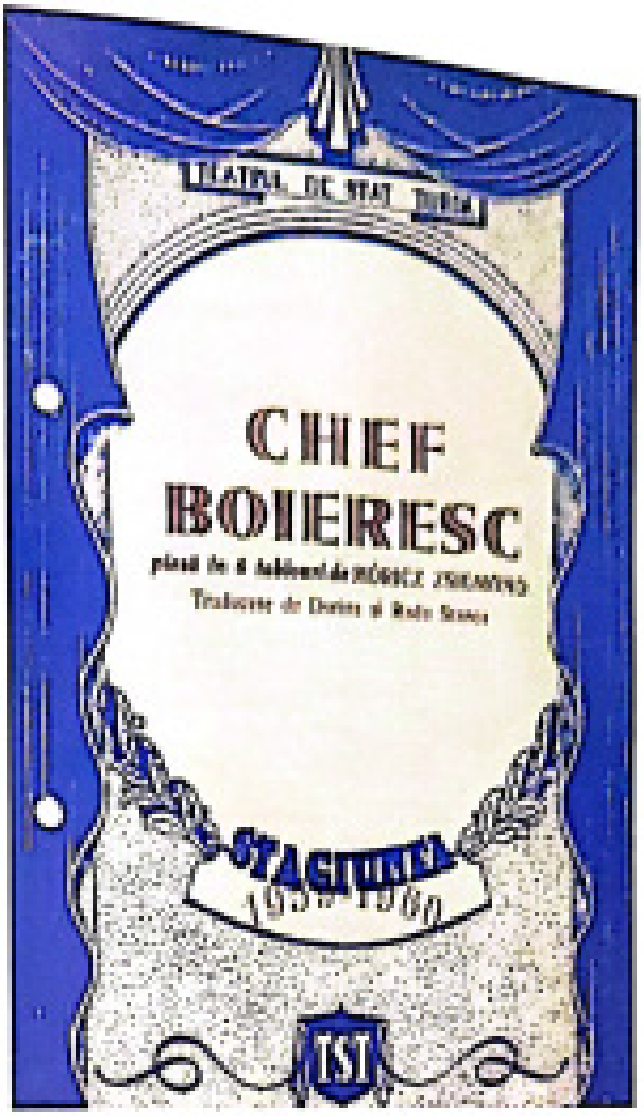
TEATRUL DE STAT TURDA
CHEF BOIERESC
STAGIUNEA
1959-1960
ISI

NUNTA MARE
piesă în trei acte de SIMON MASSA
Traducere de ADRIEN LUCA
DISTRIBUȚIA:
D. CONSTANTINESCU
NELLA COMLOȘAN
VIORICA PANA
ION LUPU
FLORICA CAVRI
AUREL GHERMAN
Colaboratori artistici:

TEATRUL DE STAT
Poveste din pădurea veche
TURDA
ARTA ÎN SLUJBA POPORULUI

TEATRUL DE STAT
SE POATE?!
TURDA
ARTA ÎN SLUJBA POPORULUI

TEATRUL DE STAT
Vulpea și strugurii
TURDA
ARTA ÎN SLUJBA POPORULUI

TEATRUL
de
STAT TURDA
ECOUL INDEPĂRTAT
Drama în 3 acte (și tablouri) de
RAVA GOLOVANIVSKI
STAGIUNEA 1980-1981

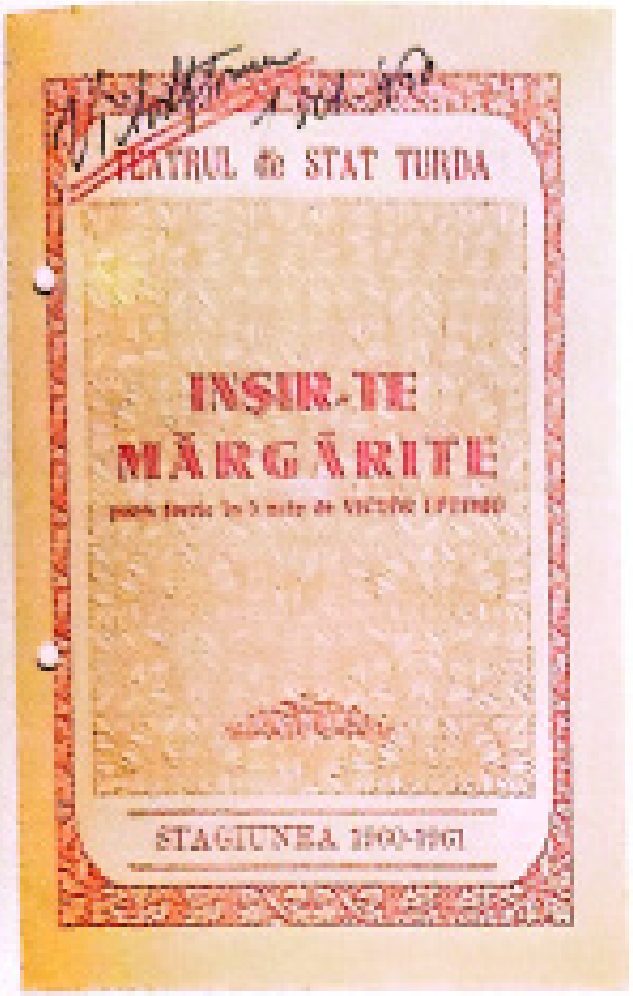
TEATRUL de STAT TURDA
INȘIR-TE MĂRGĂRITE
STAGIUNEA 1990-1991

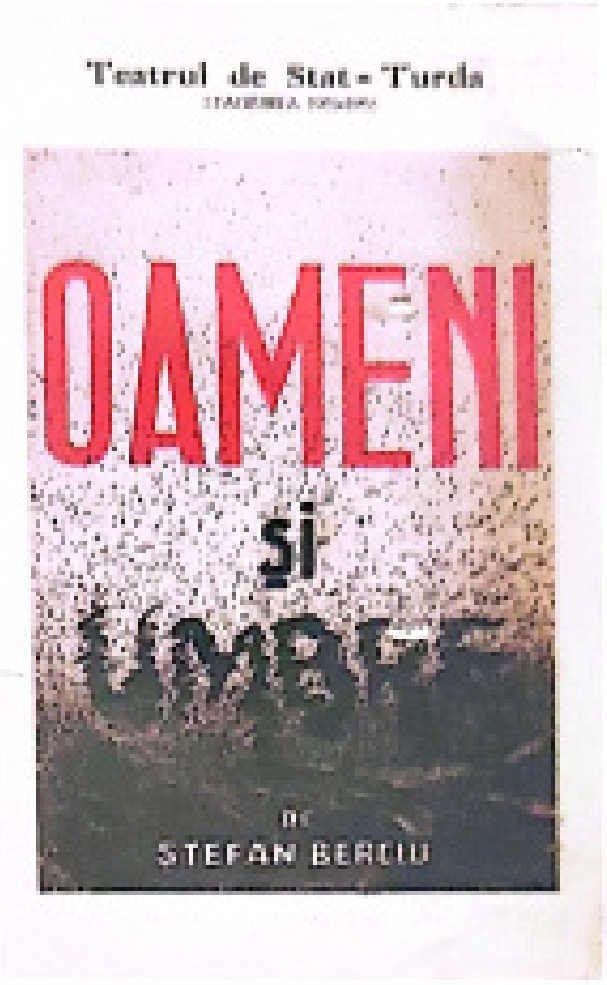
Teatrul de Stat - Turda
OAMENI
și
de
ȘTEFAN BERCIU

OAMENI ȘI UMBRE
Distribuția

MIZERABILII

Piesa în trei părți și 21 de tablouri de
PAUL ANDREU după romanul lui VICTOR HUGO
Traducere de Radu Miron

DISTRIBUȚIA (în ordinea intrării în scenă)

REGIA:
RADU MIRON

SCENOGRAFIA:
MIHAIL ROMAN

MUZICA:
Ion Dinu

SUFLOR:
Valentina Sigmirean

PECIL:
Florica Rubaș

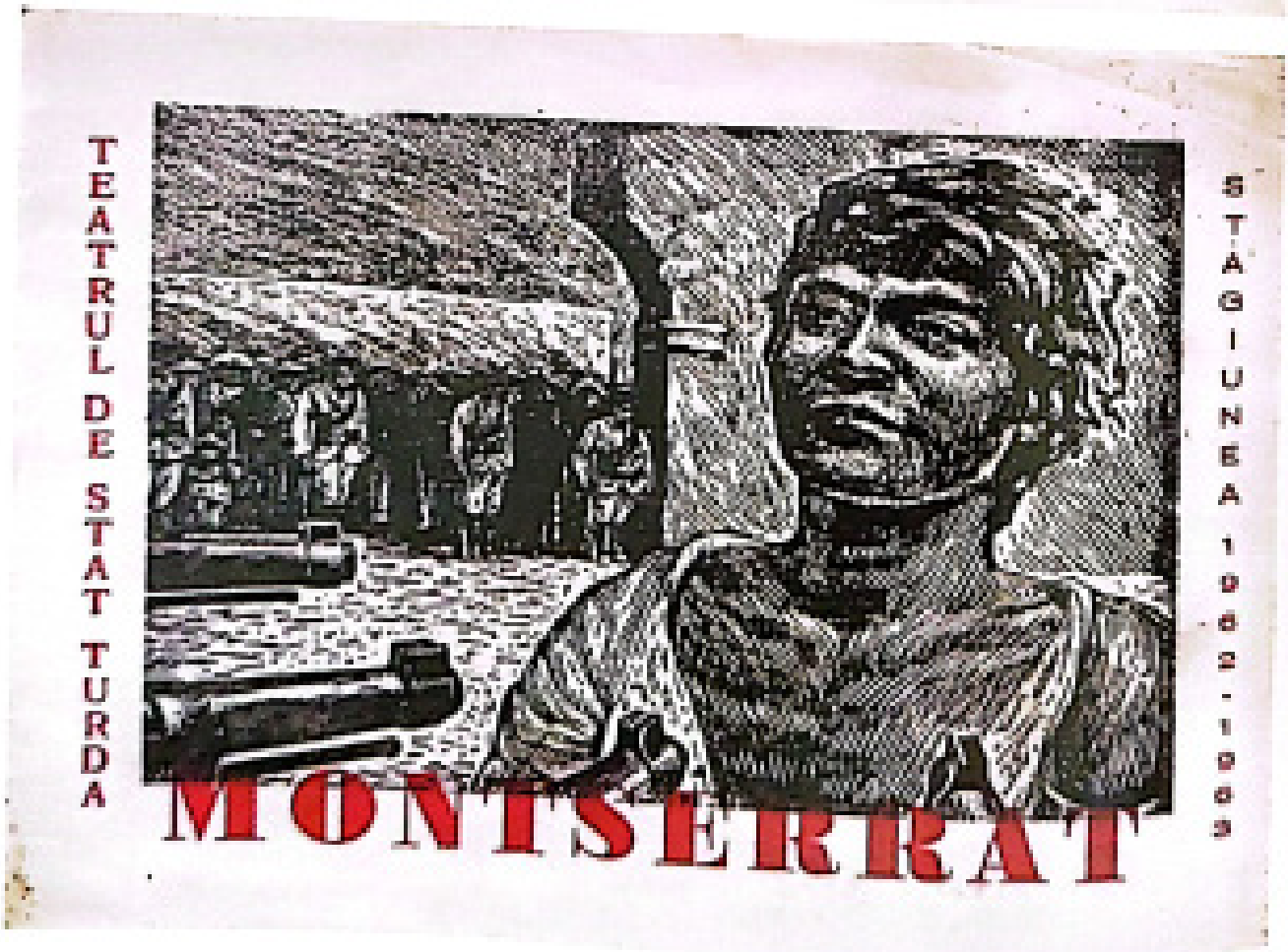

Teatrul de Stat Turda

Stagiunea 1962–1963

O FELIE DE LUNA

Comedie în 3 acte de AUREL STORIN

DISTRIBUȚIA

Popescu . . . . . SIMION ZALCU

Inginerul Dumitru Popescu . . . . . GHEORGHE RADU de la Teatrul Național Cluj TRAIAN BRAGOȘ

Constanța, soția lui . . . . . EMILIA BOTTA-GOGA

Nimica . . . . . PAVEL ȘTEFAN

Mara . . . . . LUCIA TAMAȘ

Electricianul . . . . . AUREL ȘTEFĂNESCU ANDREI POPESCU

Regia artistică: Constantin Levenzon

Regia sonoră: Victor Gallia

Scenografia: Anton Lazăr

Șeful: Victor Dăbu

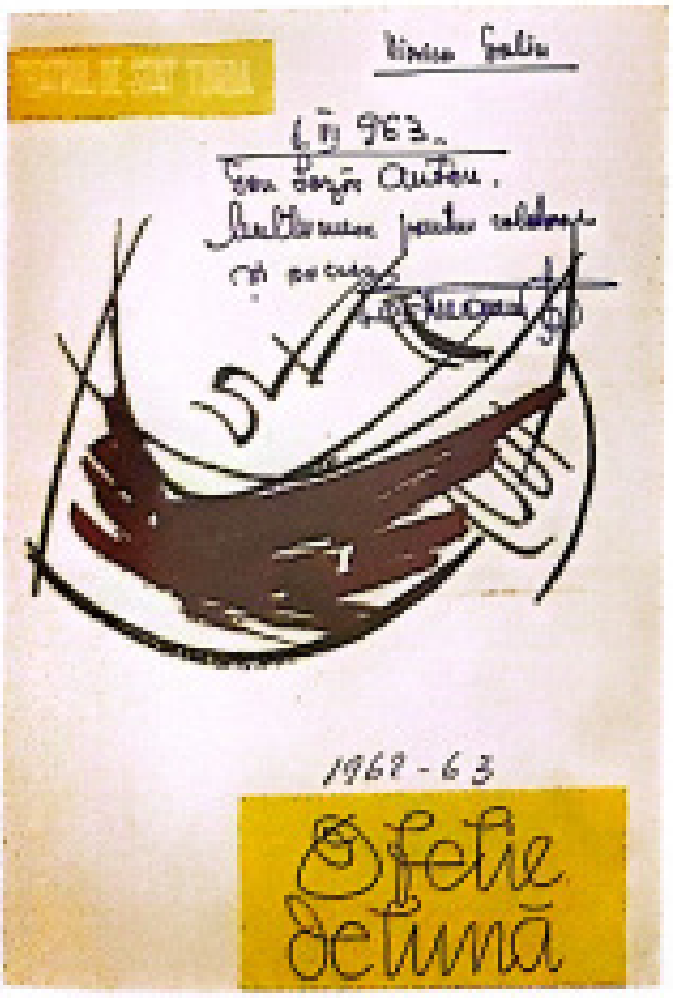

Cîinele grădinarului

Cîinele grădinarului

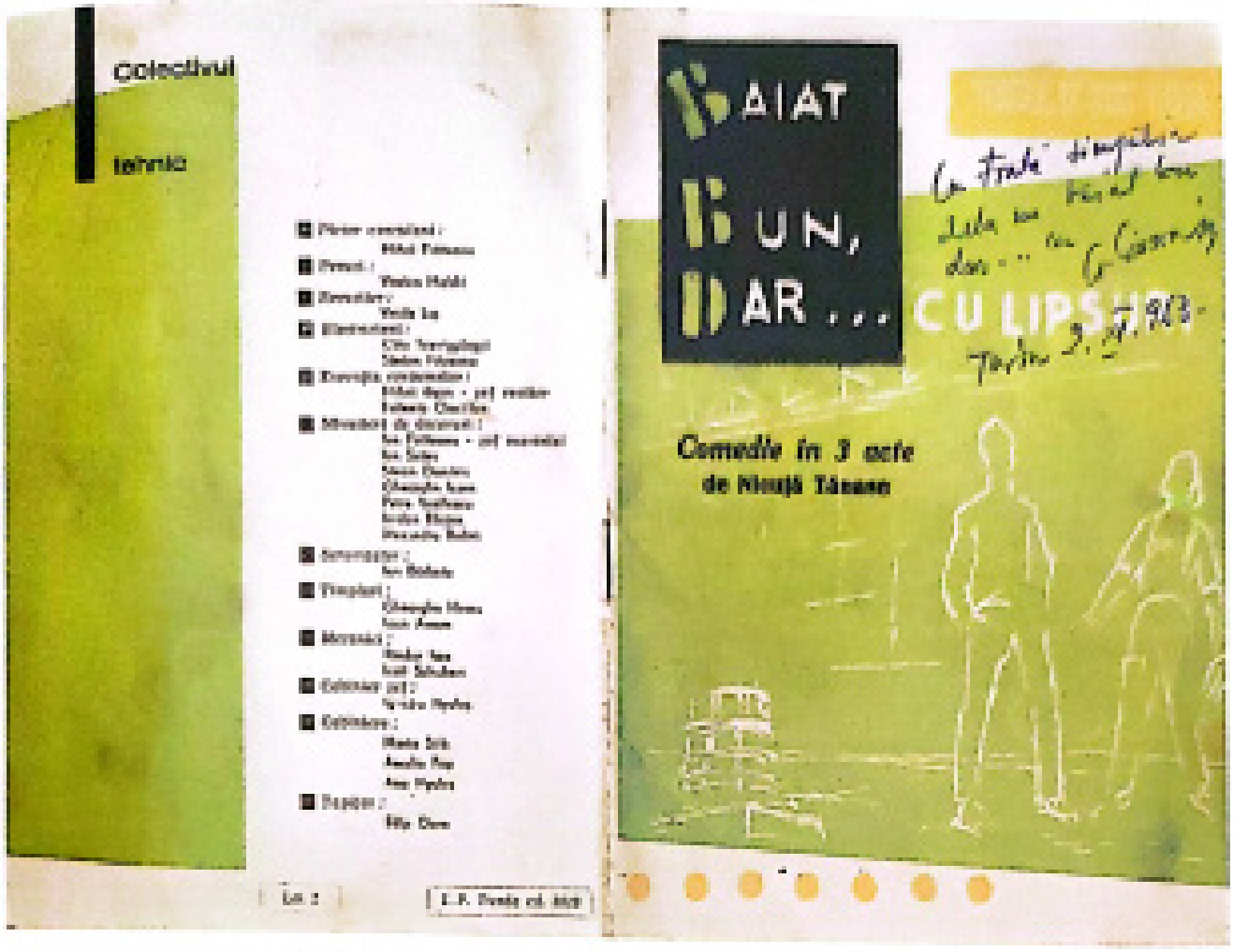
colectivul
tehnic
BAIAT
BUN,
DAR ...
CU LIPSURI
Comedie în 3 acte
de Nicuță Tănase

TEATRUL DE STAT TURDA
STAGIUNEA 1962-1963
BAIAT
BUN,
DAR ...
CU LIPSURI
Comedie în 3 acte
de Nicuță Tănase
DISTRIBUȚIA

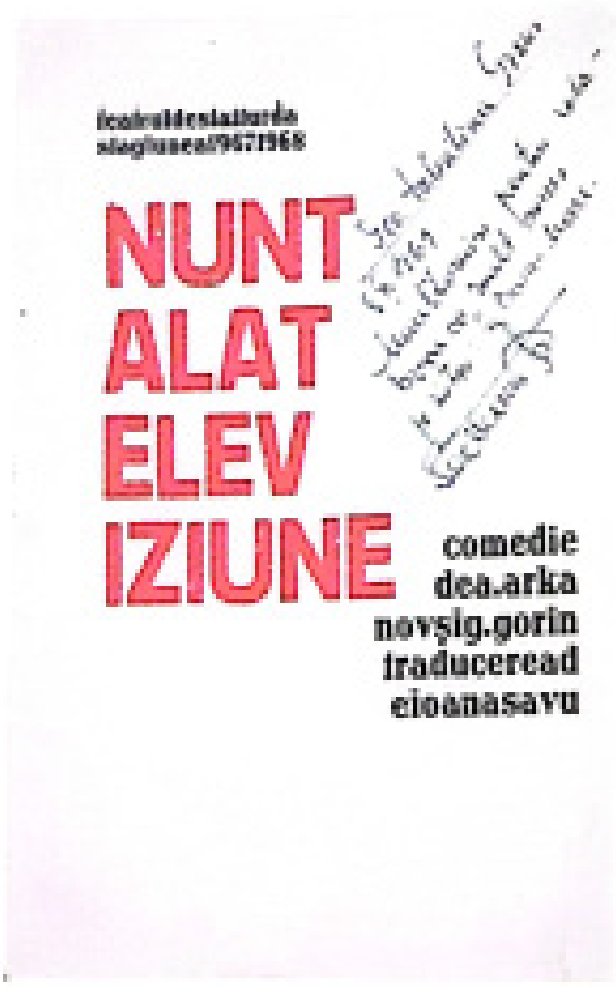
teatruldestatturda
stagiunea1967968
NUNT
ALAT
ELEV
IZIUNE
comedie
dea.arka
novşig.gorin
traduceread
eioanasavu

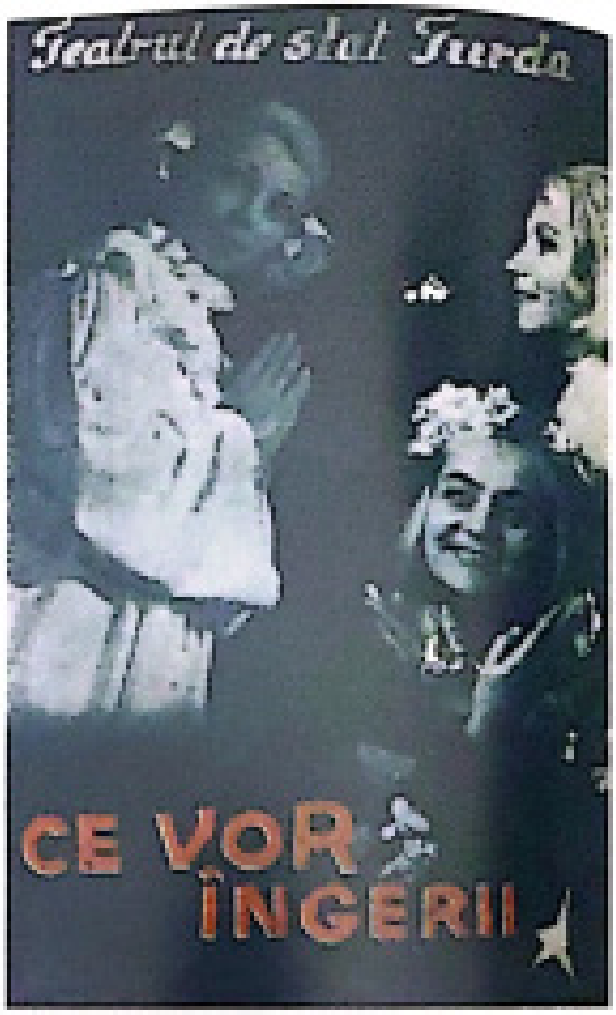
Teatrul de stat Turda
CE VOR
ÎNGERII

Teatrul de stat Turda
RAPSODIA
FLĂCĂILOR
de
Xenia
Ştefănescu

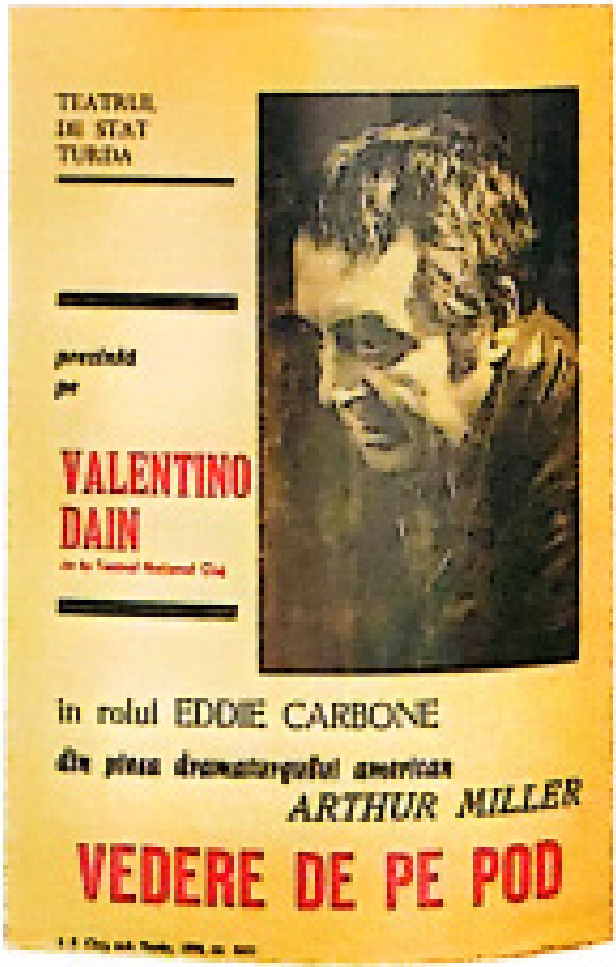
TEATRUL
DE STAT
TURDA
prezintă
pe
VALENTINO
DAIN
în rolul EDDIE CARBONE
din piesa dramaturgului american
ARTHUR MILLER
VEDERE DE PE POD

TEATRUL DE STAT TURDA

PREZINTA

PROFESIUNEA *doamnei Warren*

comedie în patru acte de G. B. SHAW

în distribuție:

Emilia Botta Luca
Elena Jitcov
George Bosun
Titus Luca
Traian Dragoș
Aurel Ștefănescu
Mihai Ionescu Vrăncești
Nicolae Ilieșcu
de la Teatrul Național Cluj
Traian Costea

REGIA
Mircea Ivan

COSTUMELE
Emilia Mirea

TEATRUL DE STAT-TURDA

CASA CARE A FUGIT PRIN UȘĂ

de Petru Vintilă

Rolul . . . . . ACTORUL
Rolul . . . . . ACTORUL
Rolul . . . . . ACTORUL
Rolul . . . . . ACTORUL
Rolul . . . . . ACTORUL
Rolul . . . . . ACTORUL
Rolul . . . . . ACTORUL
Rolul . . . . . ACTORUL
Rolul . . . . . ACTORUL

Regia: CONSTANTIN LEONENIUC
Scenografia: I. Th. CUPE
de la Teatrul Național Cluj

PREMIERA: aprilie 1971

TEATRUL DE STAT — TURDA

TAKE, IANKE și CADÎR

comedie în 2 acte de Victor Ion Popa

DISTRIBUȚIA

Take . . . . . GEORGE BOBOLEA
Ianke . . . . . PUIU MENGU
Cadîr . . . . . TITUS LUCA
Ilie . . . . . SIMION SALCĂ
Ionel . . . . . TRAIAN COSTEA
Ana . . . . . MIRIAM CUBIUS
Salva . . . . . ELENA TEAȘCĂ

Scenografia: GHEORGHE SIATRI

Regia: CONSTANTIN IRIMESCU

premiera: octombrie 1970

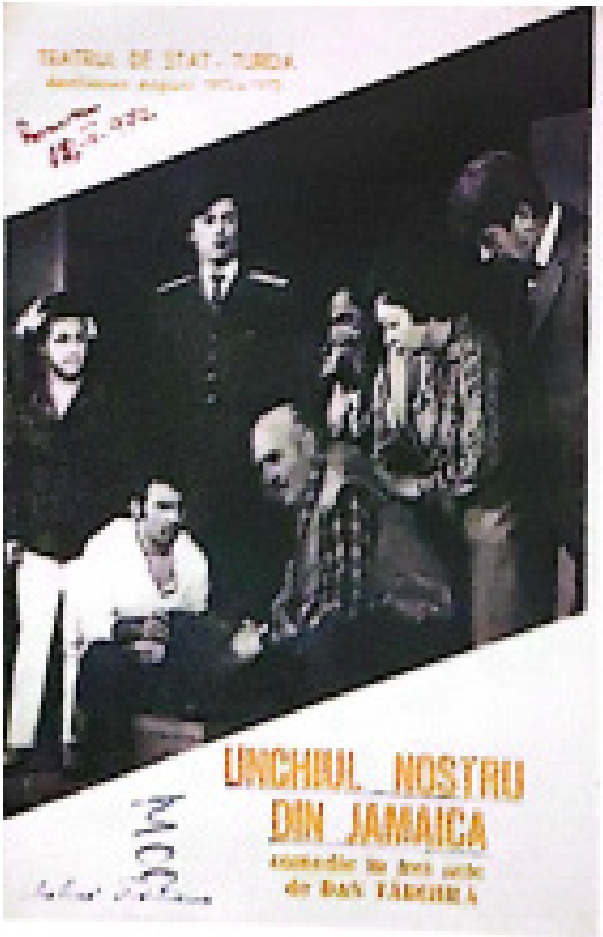

TEATRUL DE STAT - TURDA

UNCHIUL NOSTRU DIN JAMAICA

comedie în două acte de DAN FARCAȘIU

TEATRUL DE STAT TURDA

prezintă:

BOGDAN SELEJAN PENTRU UN FIR DE PRAF RĂTĂCIT

TEODOR MAZILU

TEATRUL DE STAT TURDA

TEODOR MAZILU

CINCI ROMANE DE AMOR

DISTRIBUȚIA

Regia artistică:
ANDREI MIRALACHE

Scenografia:
GRIGORIE MAȚEI

Regizor tehnic: Ovidiu Enter

Sufleur: Ana Cenar

TEATRUL DE STAT TURDA

Stagiunea a XXXV-a (1985-1986)

prezintă

O noapte furtunoasă

comedie în două acte de I.L. Caragiale

DISTRIBUȚIA

IOSIF D. SIRBULESCU

VASILE IUSAN

SERGIU IVA

STELA IUHOVICI-PRUTEANU
NICOLAE FARCAȘ

SERGIAN SERNET
IOSIF D. SIRBULESCU
ELEANA GIREA

Regia artistică: IOAN FIRMET

Scenografia: VASILE GRIGORIE

TEATRUL DE STAT TURDA

PREMIERA A 228-a

UITE TATA... NU E TATA

comedie muzicală
de Mihail Jora

cuplete: George Mihalache
muzica: Florin Cercel

DISTRIBUȚIA

Regia artistică:
MARIA VERONICA

Scenografia:
GRIGORIE MAȚEI

Asistent regie:
MIRCEA COVEA

Regia tehnică:
OVIDIU ENTER

Corepetitor:
ILEANA PORUMB

Sufleur:
MARIA IUSAN

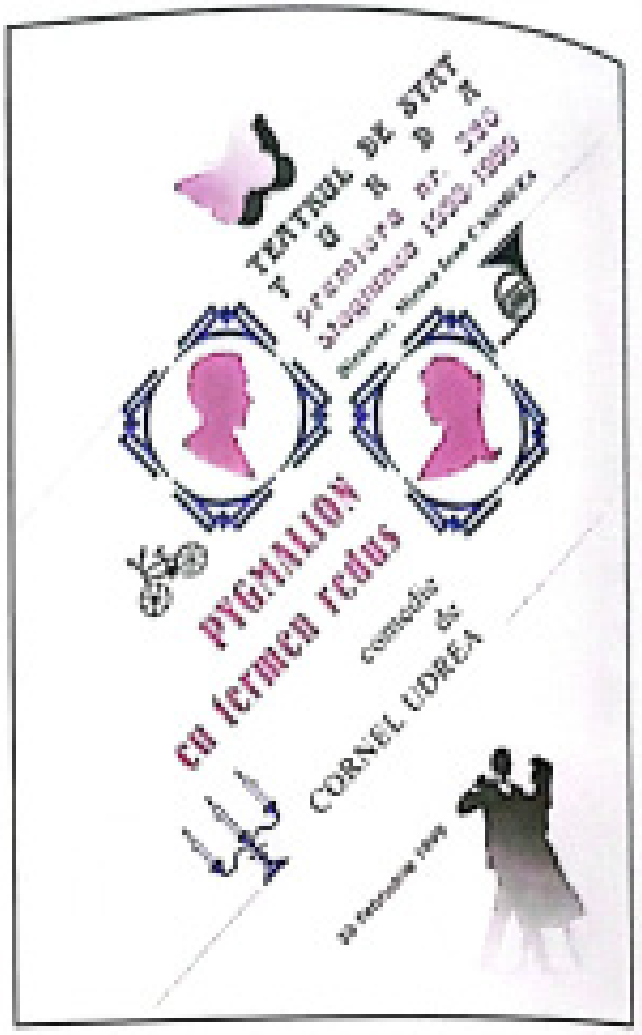

Distribuţia

Colonelul Marian Miron
Maşenka Narcisa Pintea
Contesa Maria Voronca

Regia artistică,
Scenografia,
Ilustraţia muzicală :

Aristiţa Albăcan

Clasa profesorului Olimpia Arghir

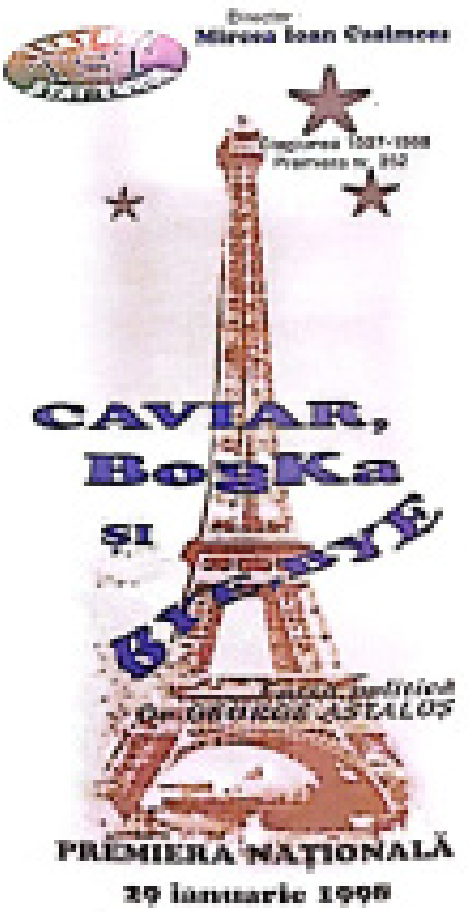

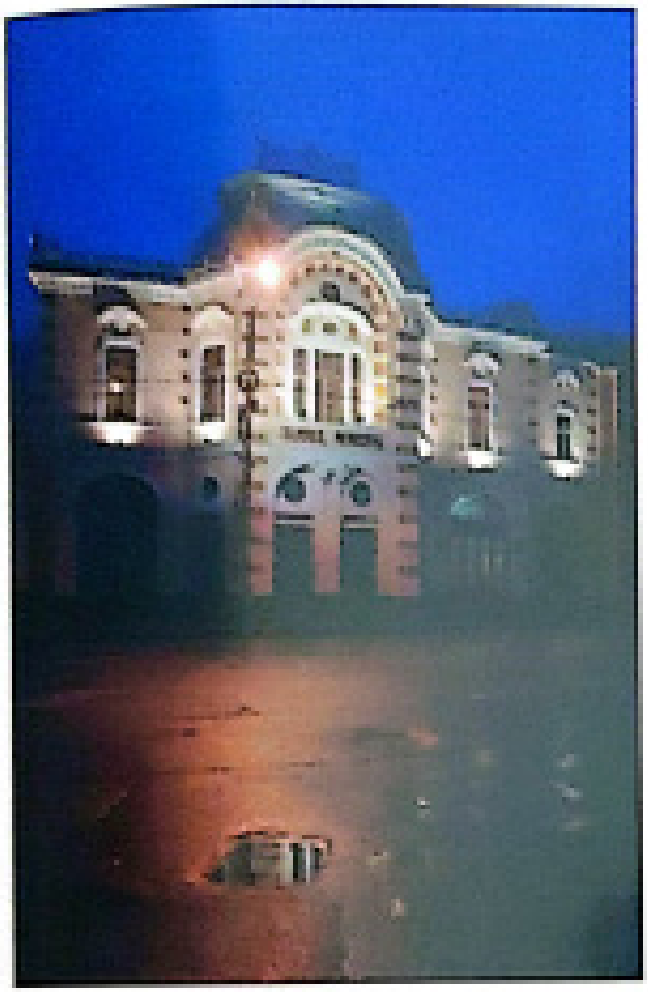

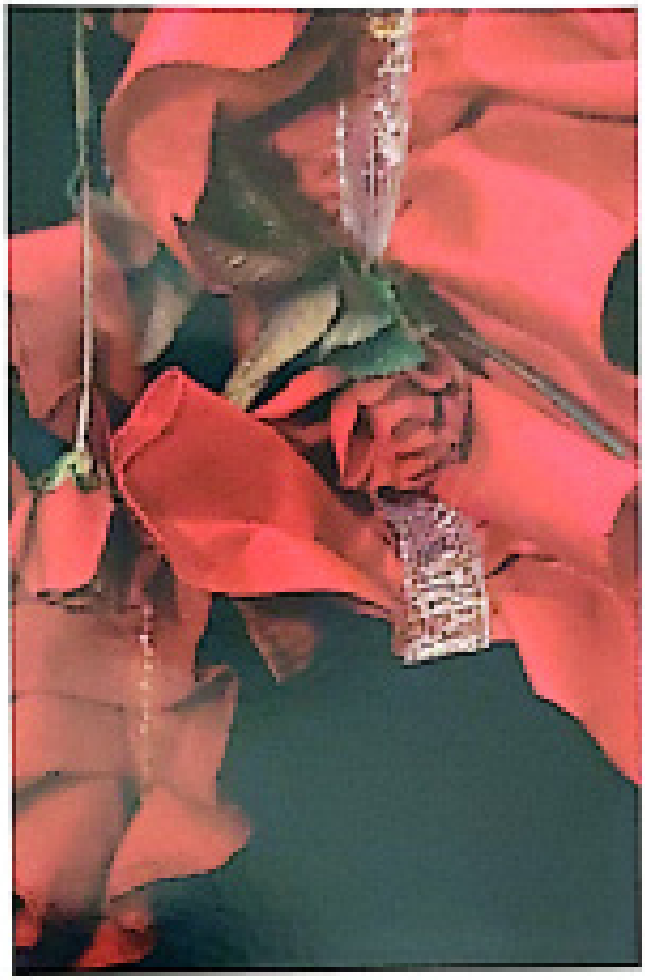

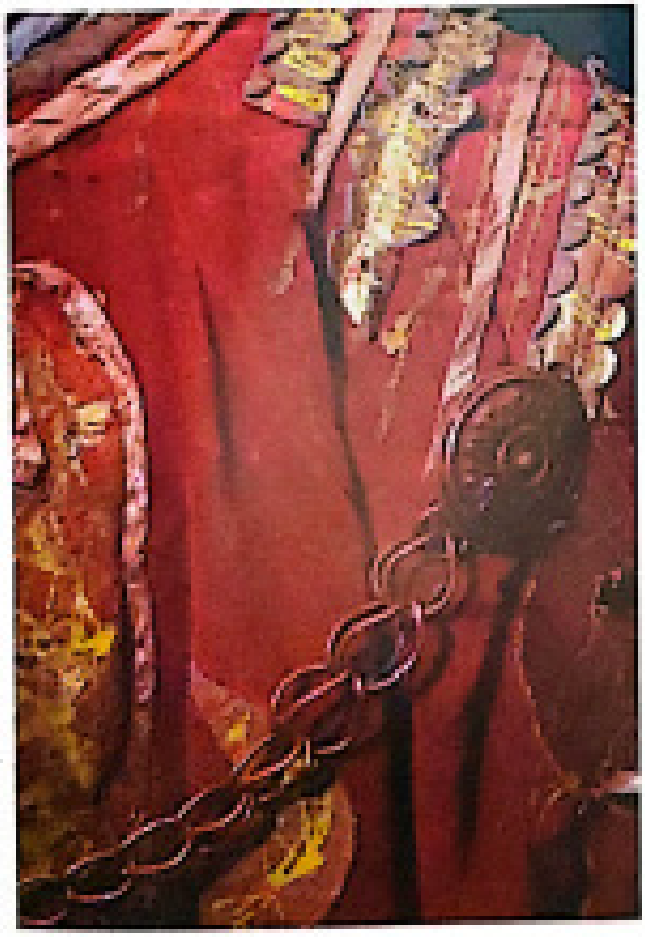

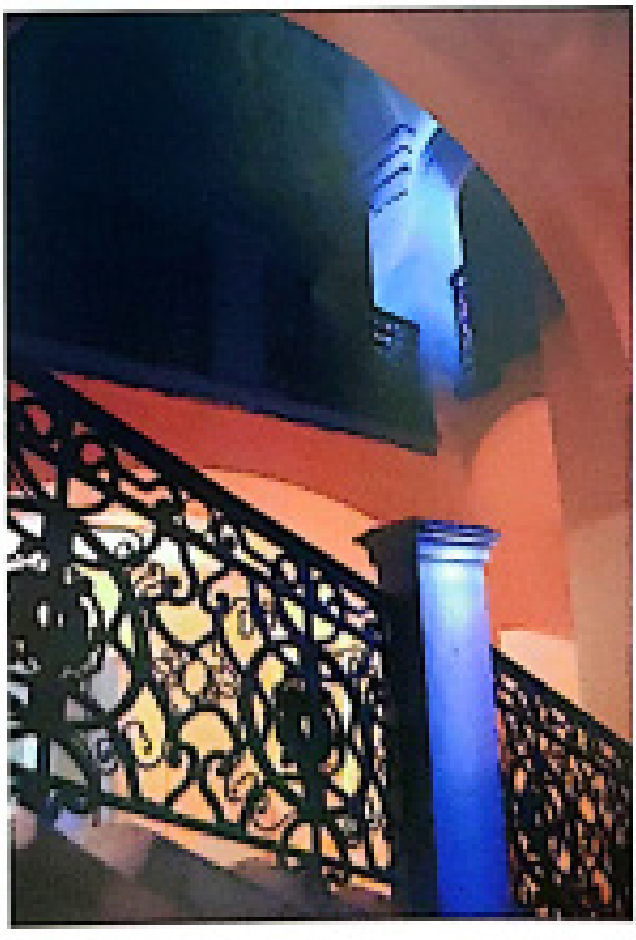

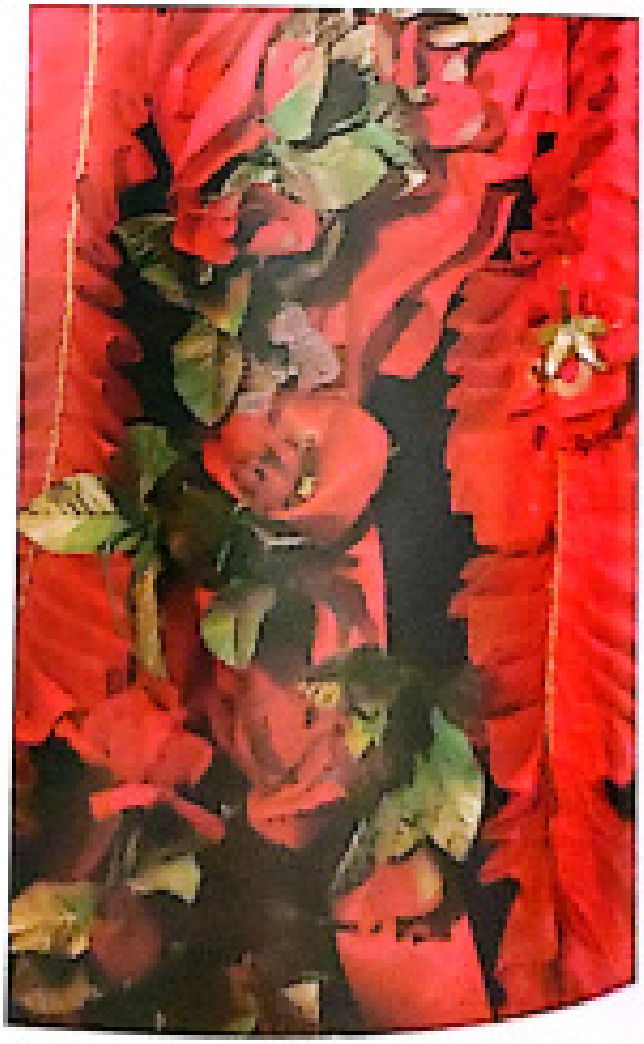

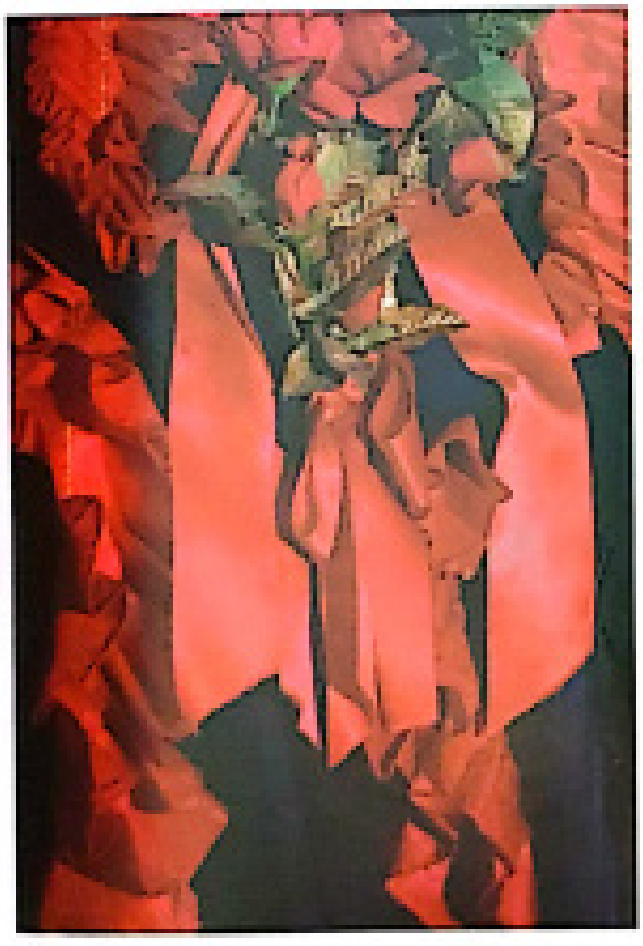

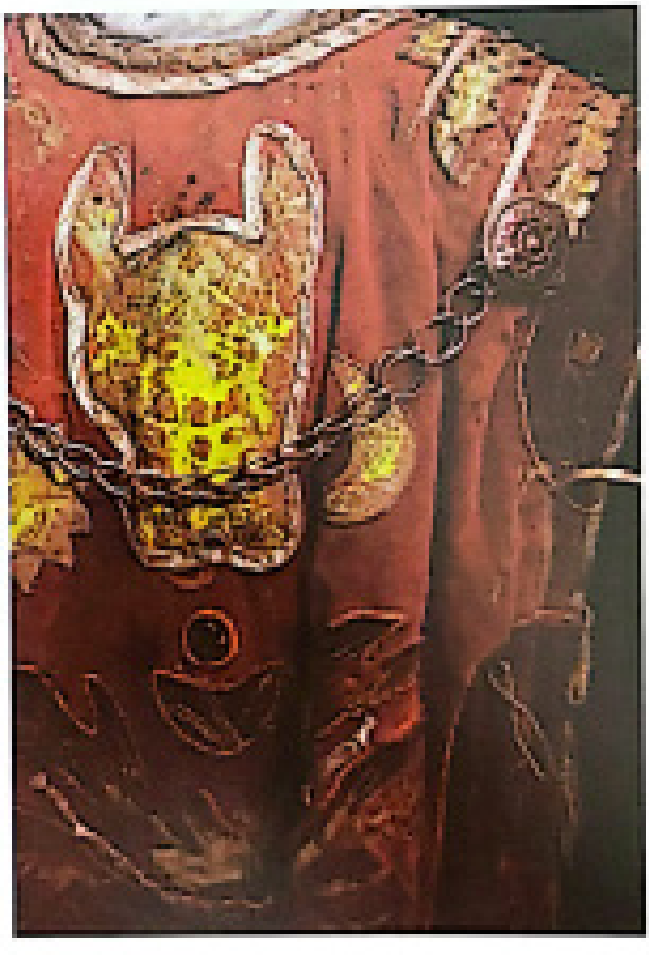

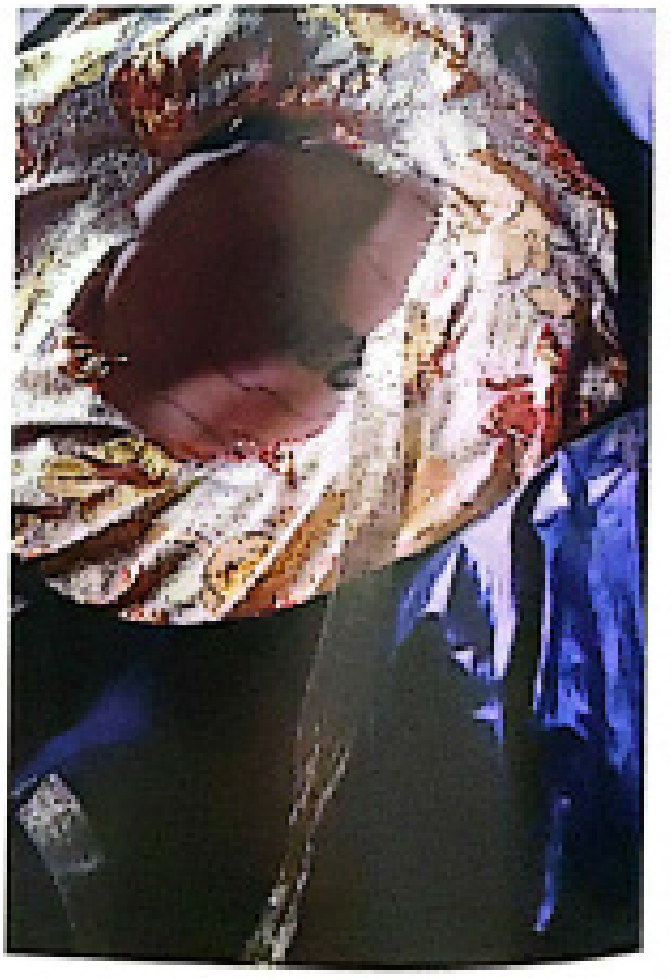

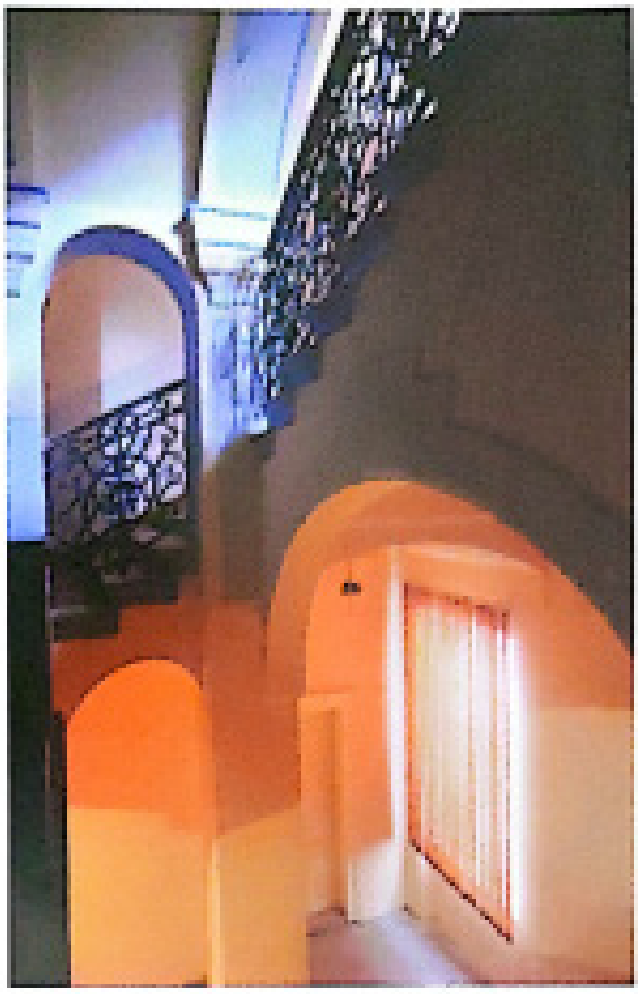

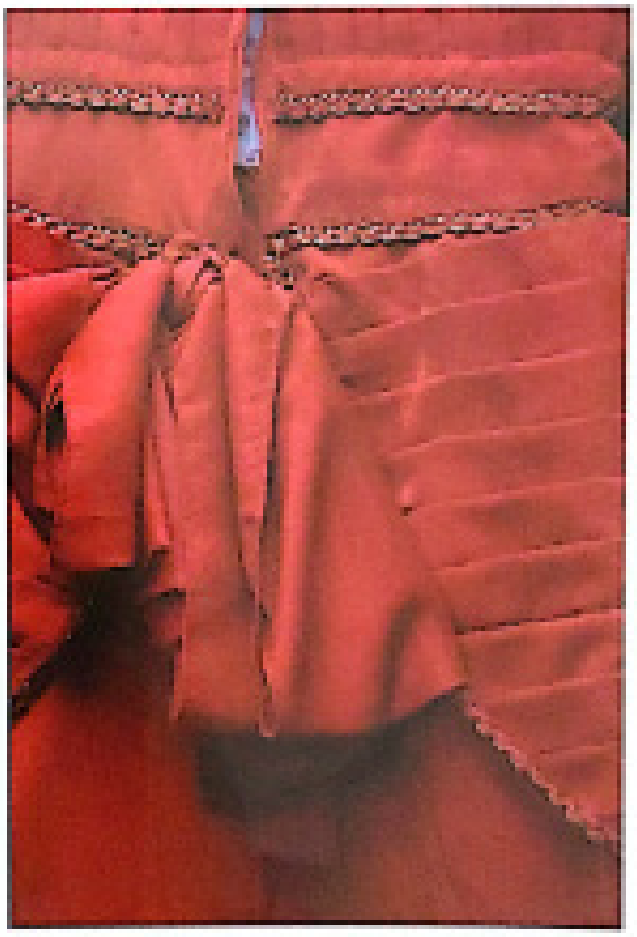

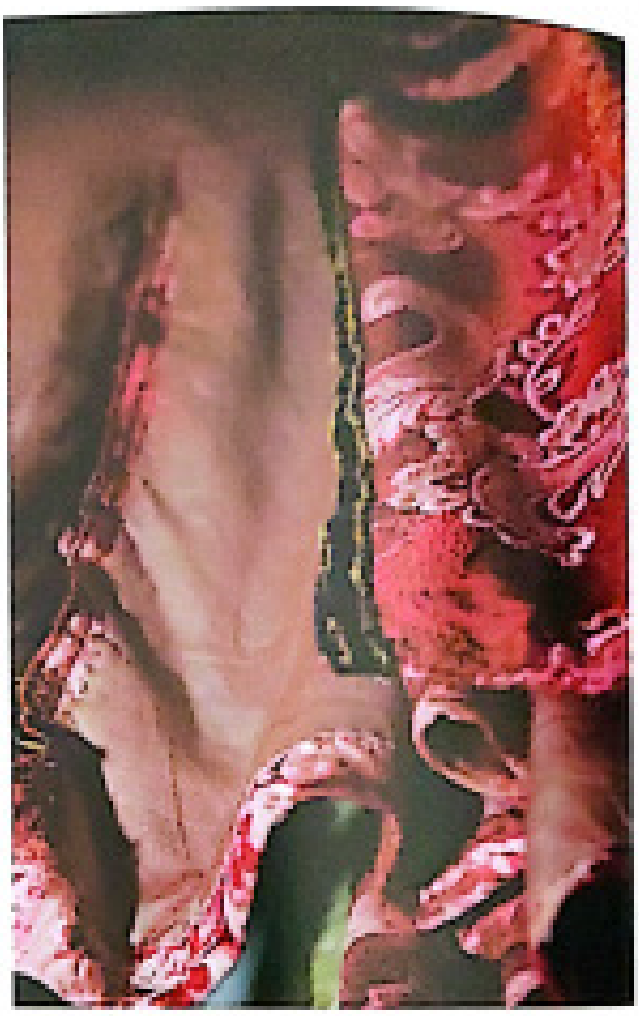

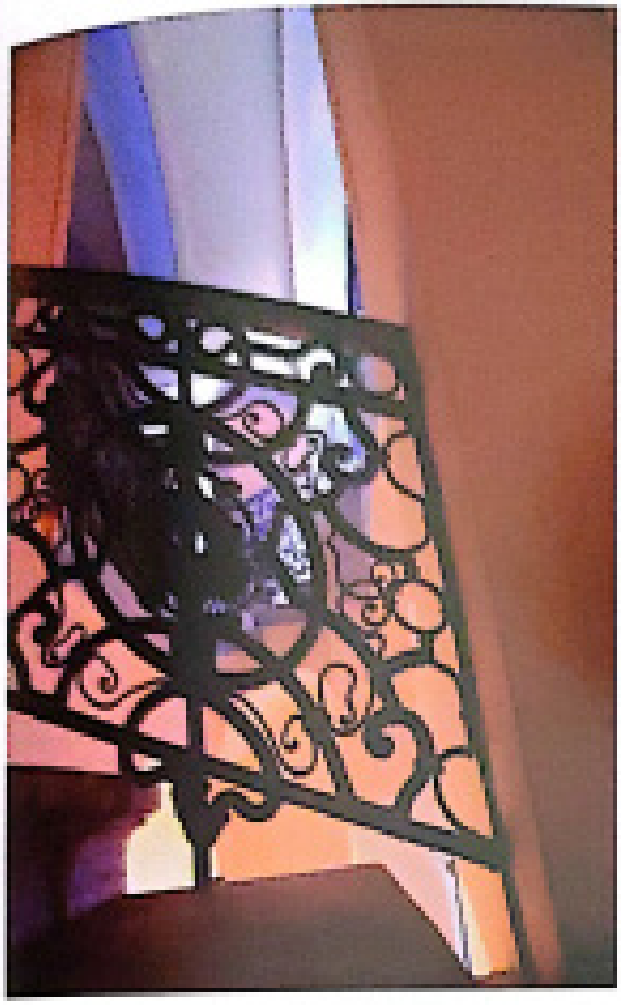

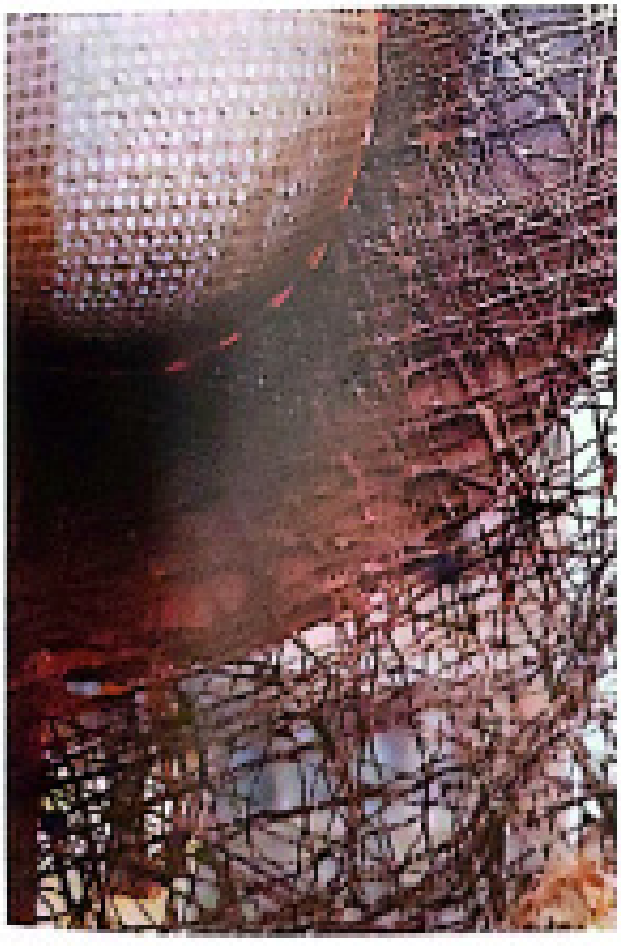

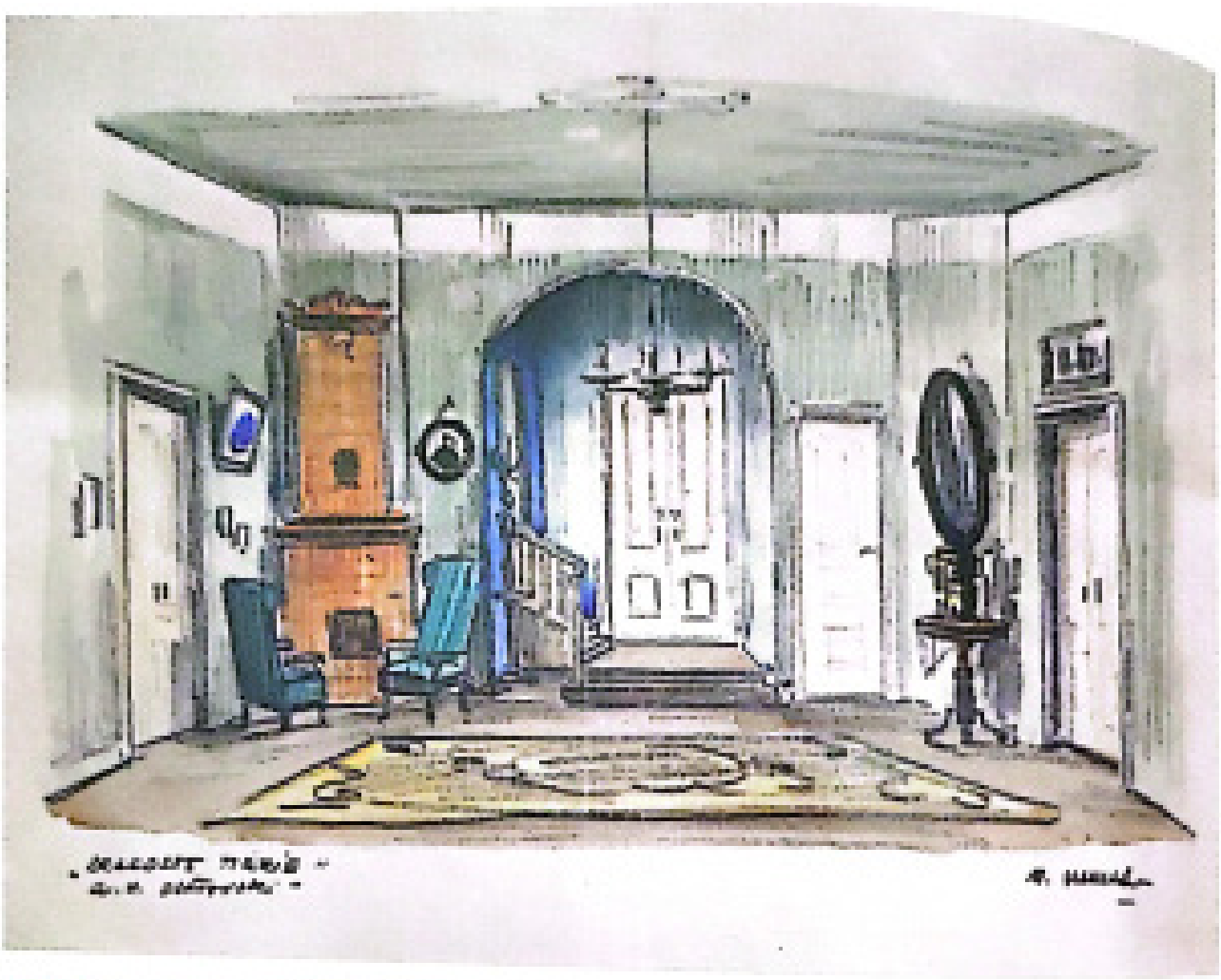

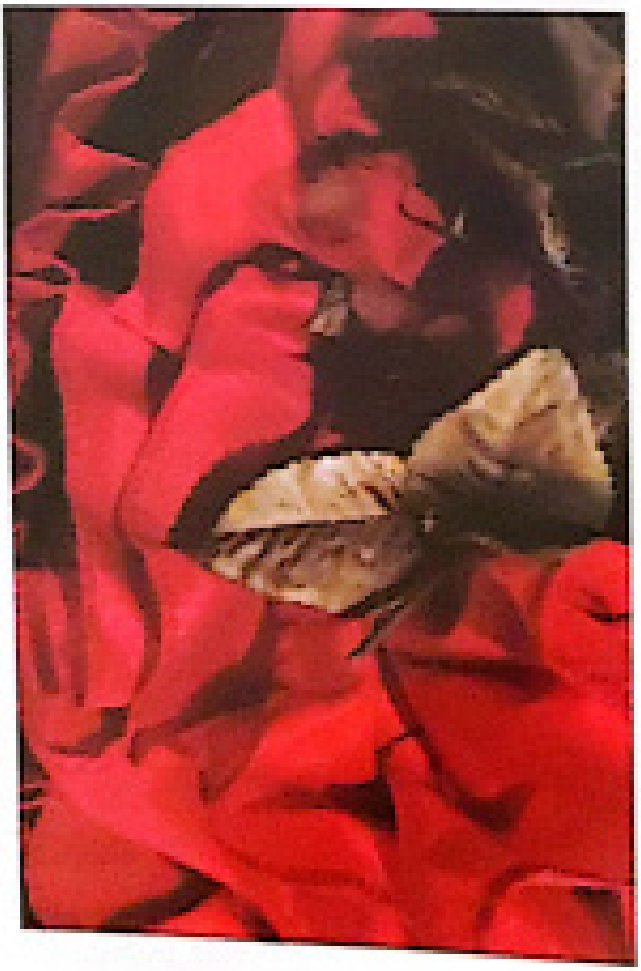

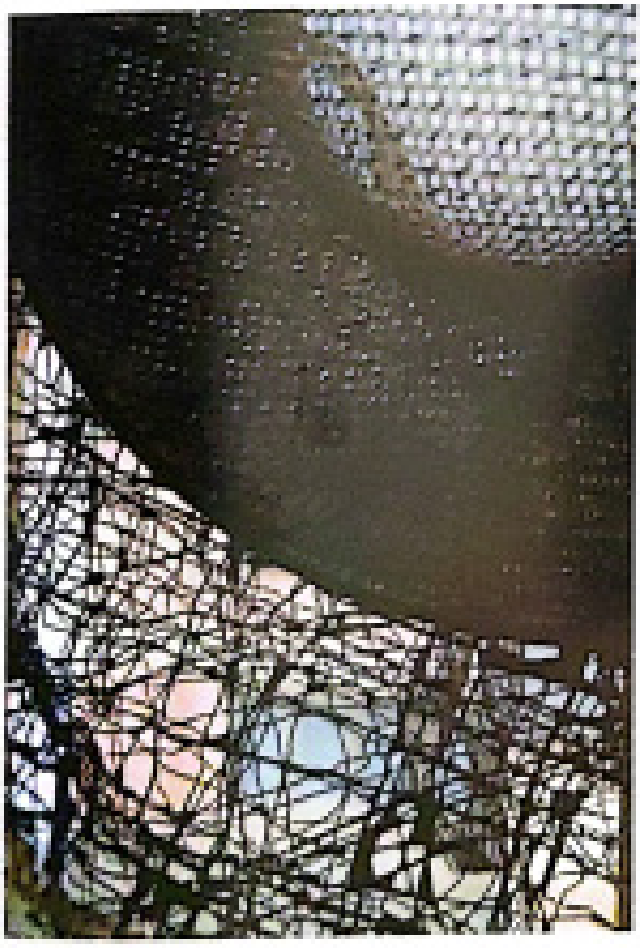

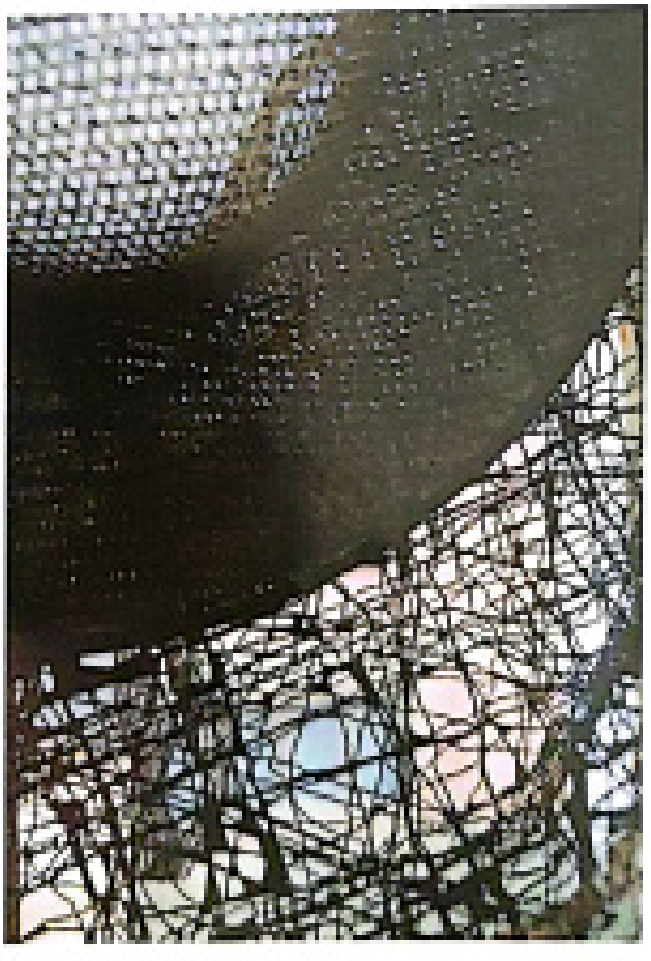

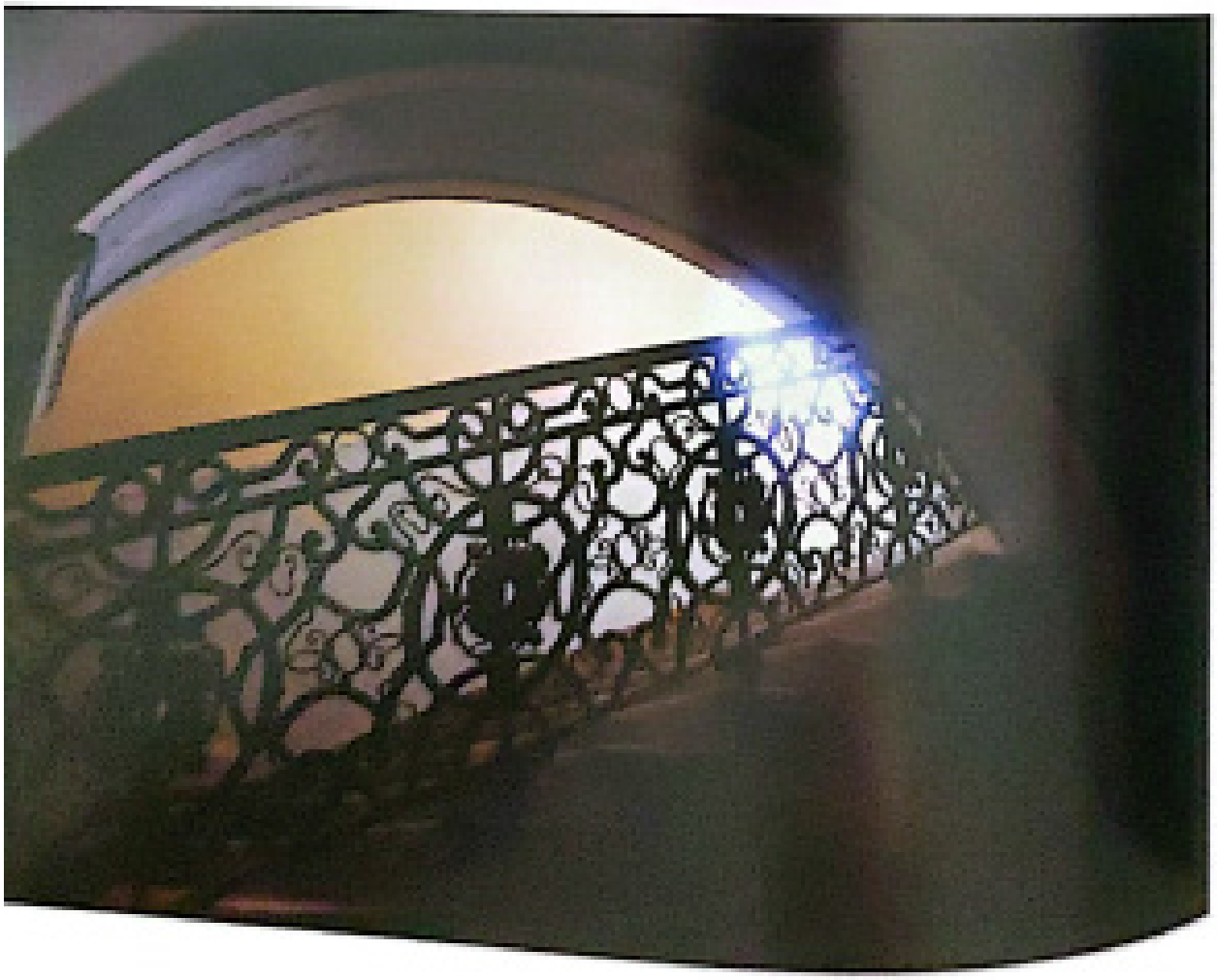

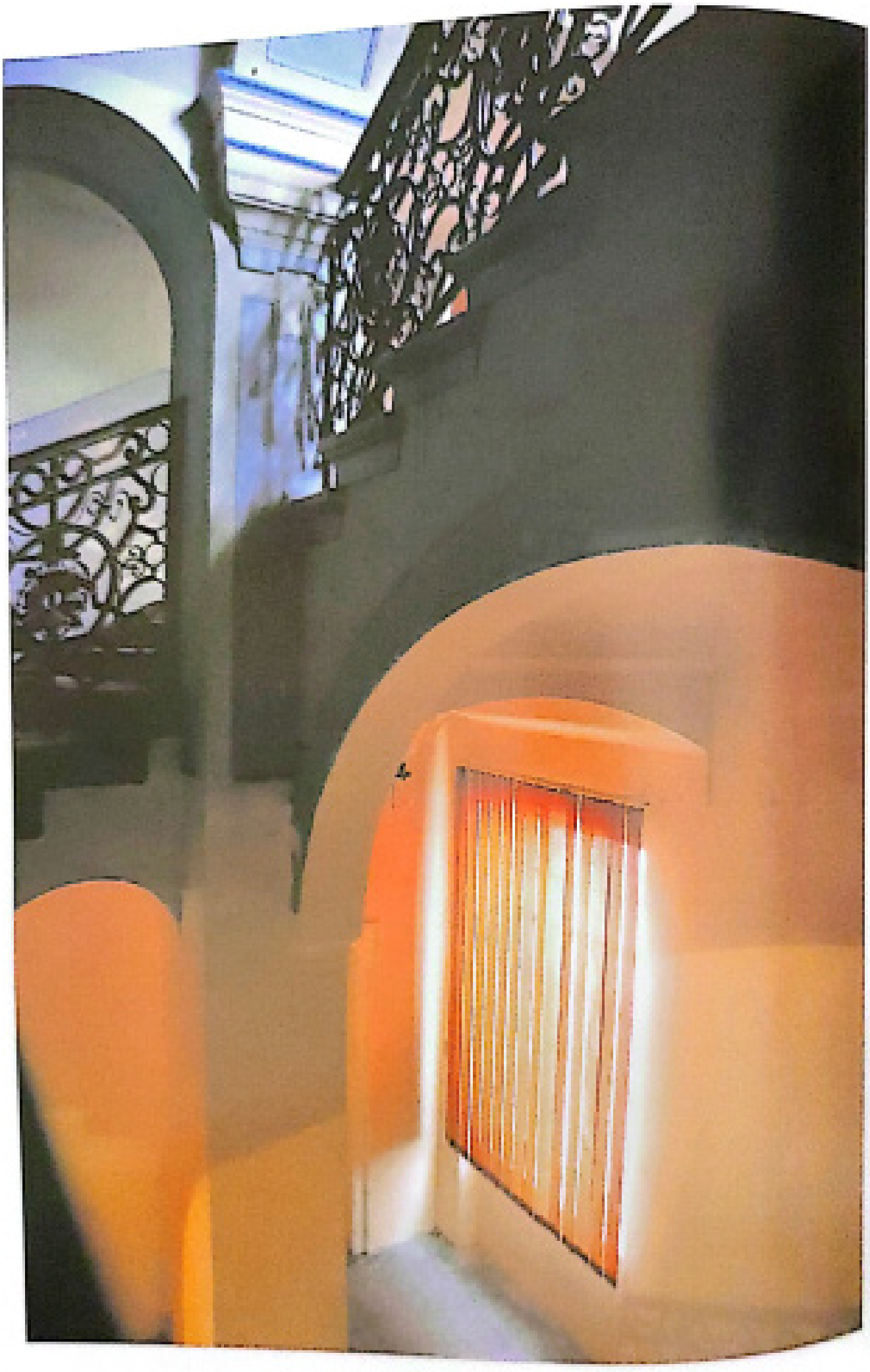

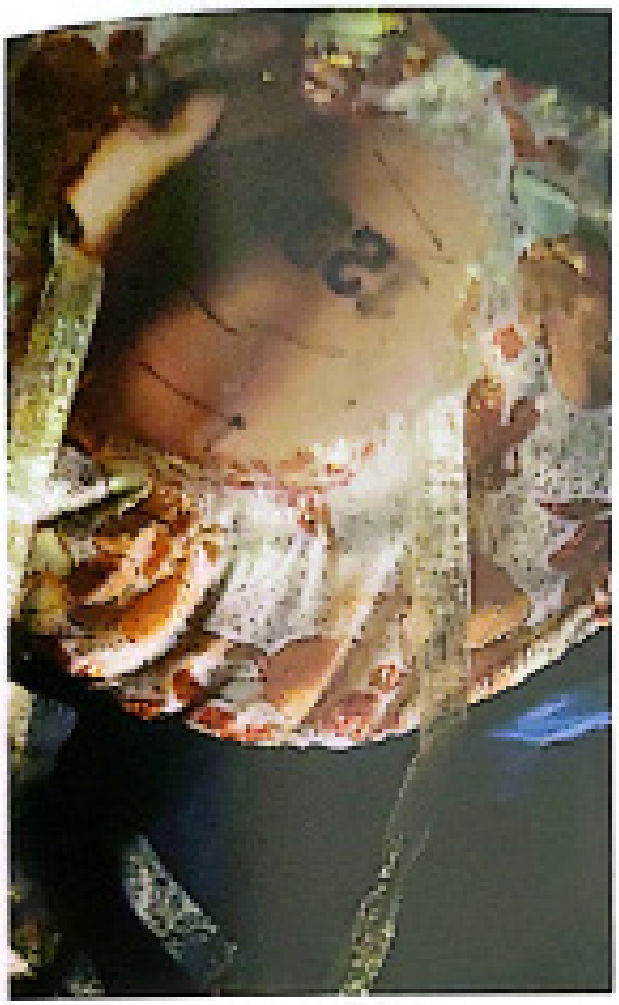

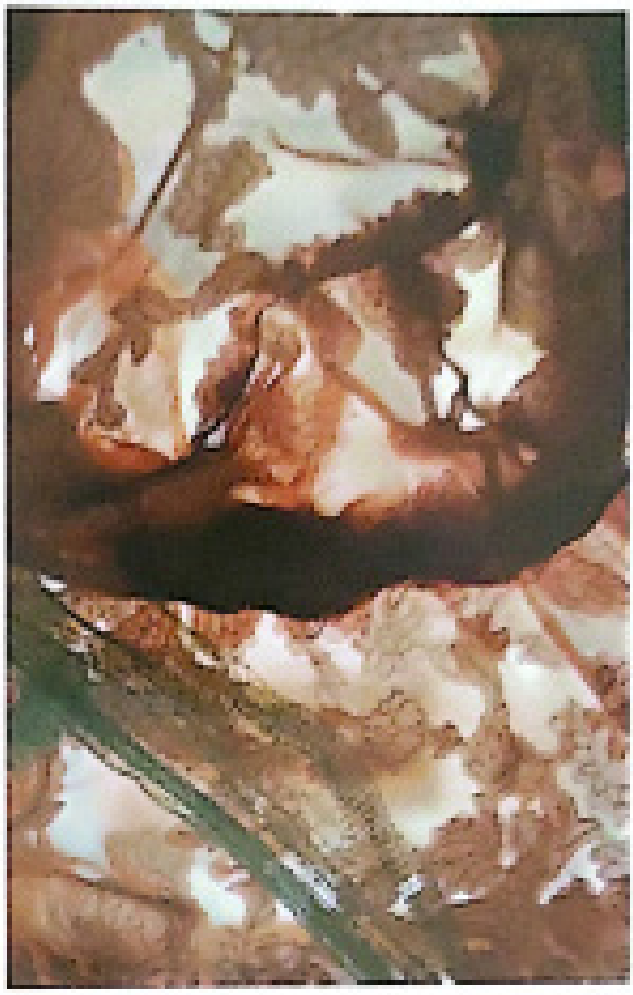

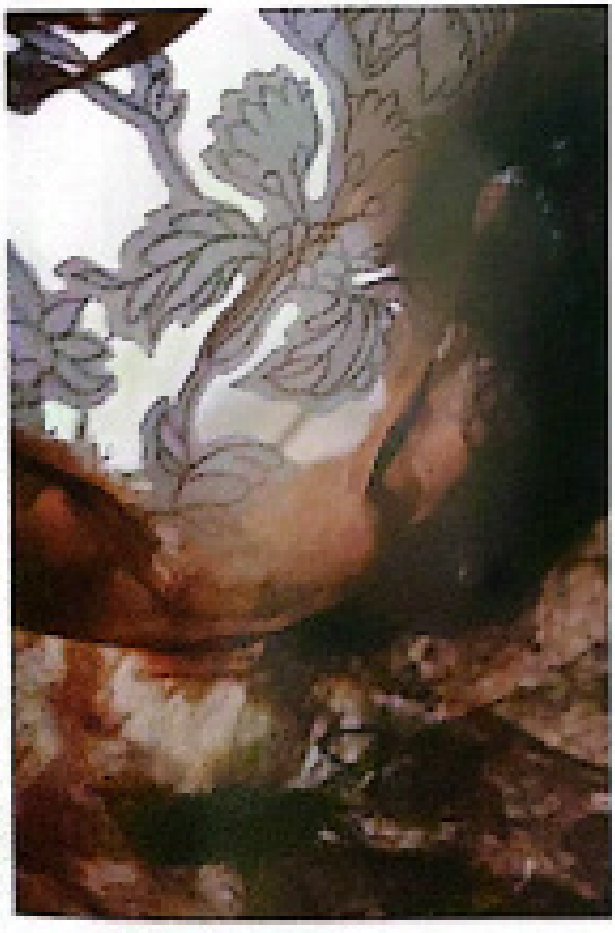

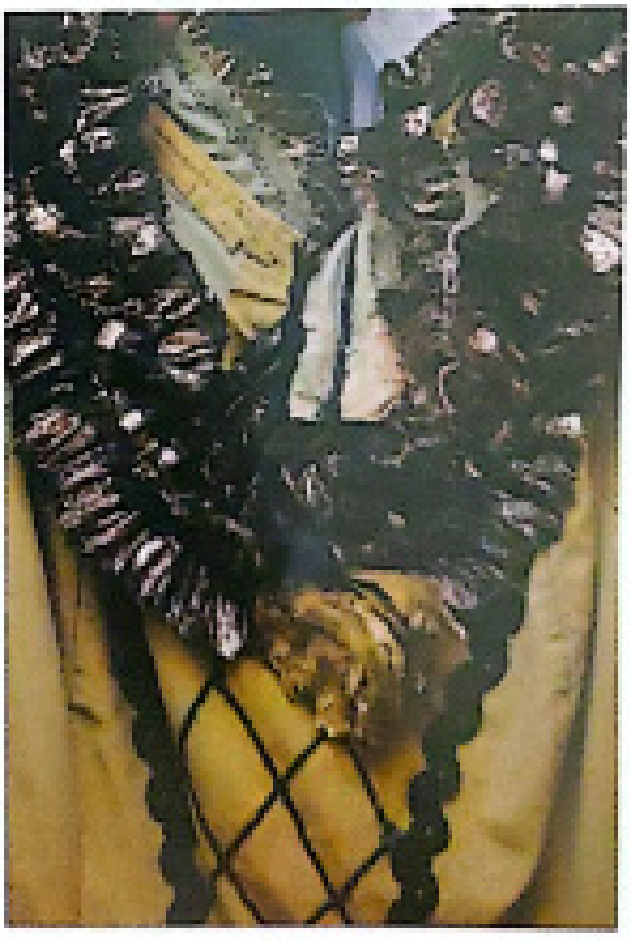

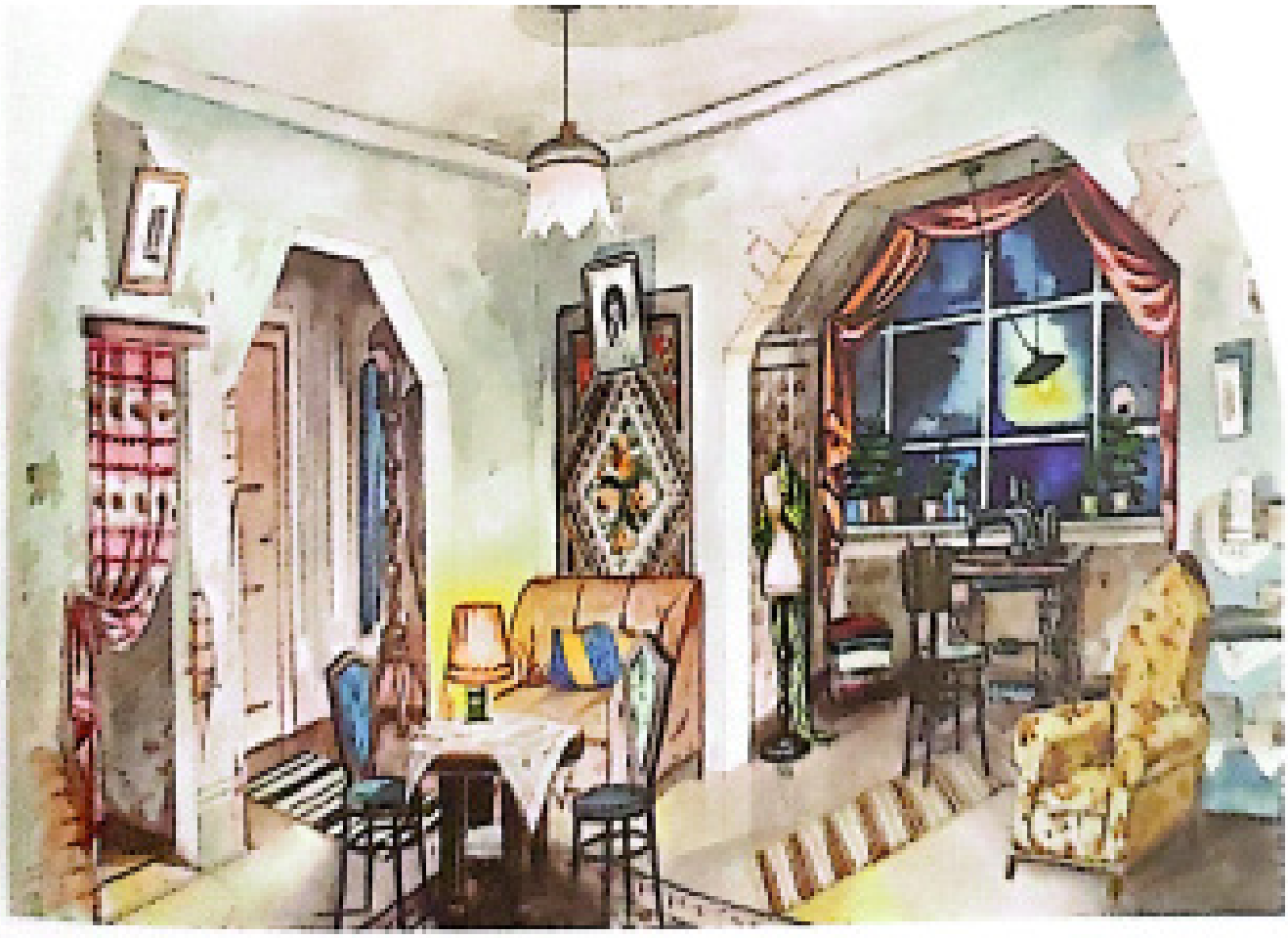

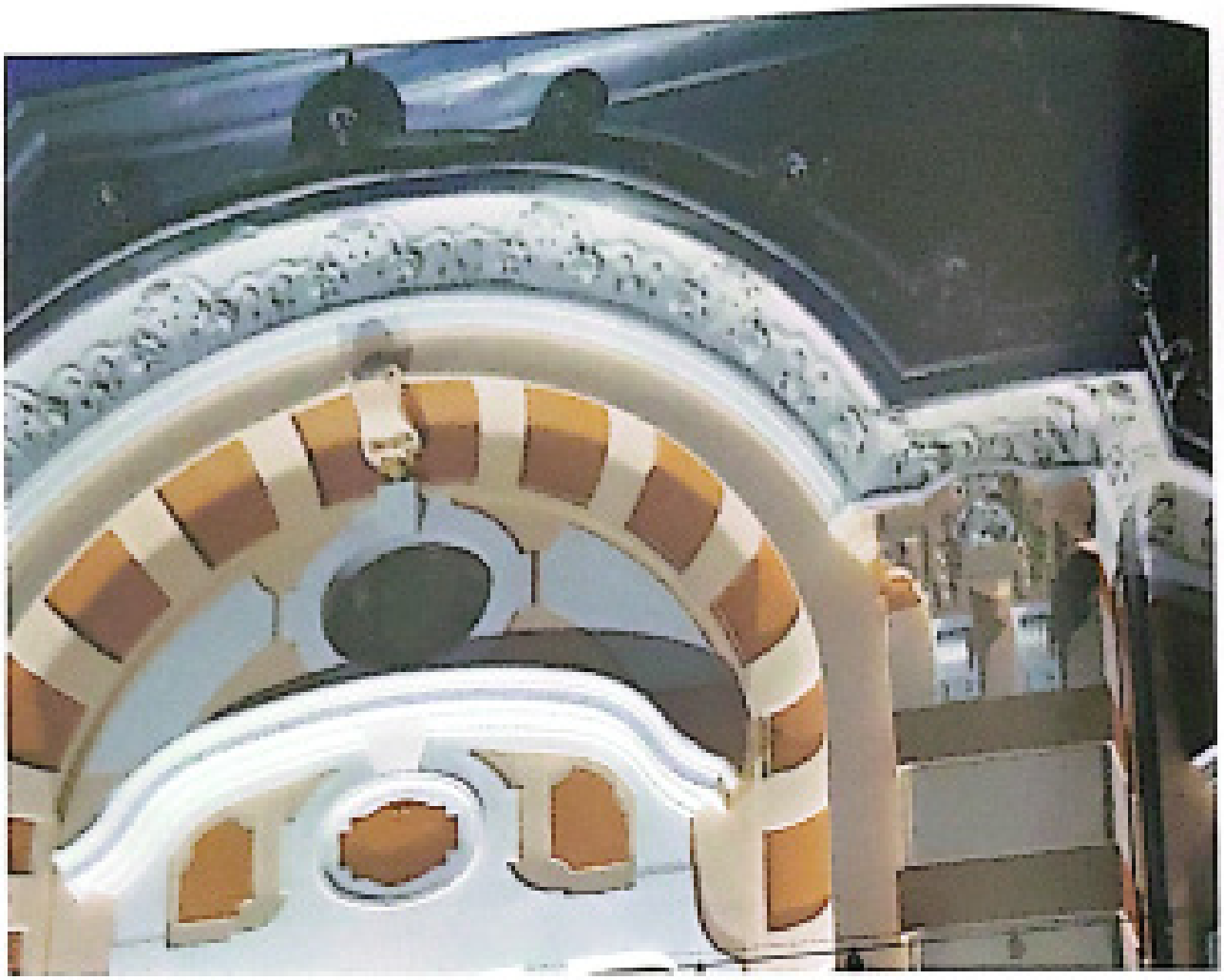

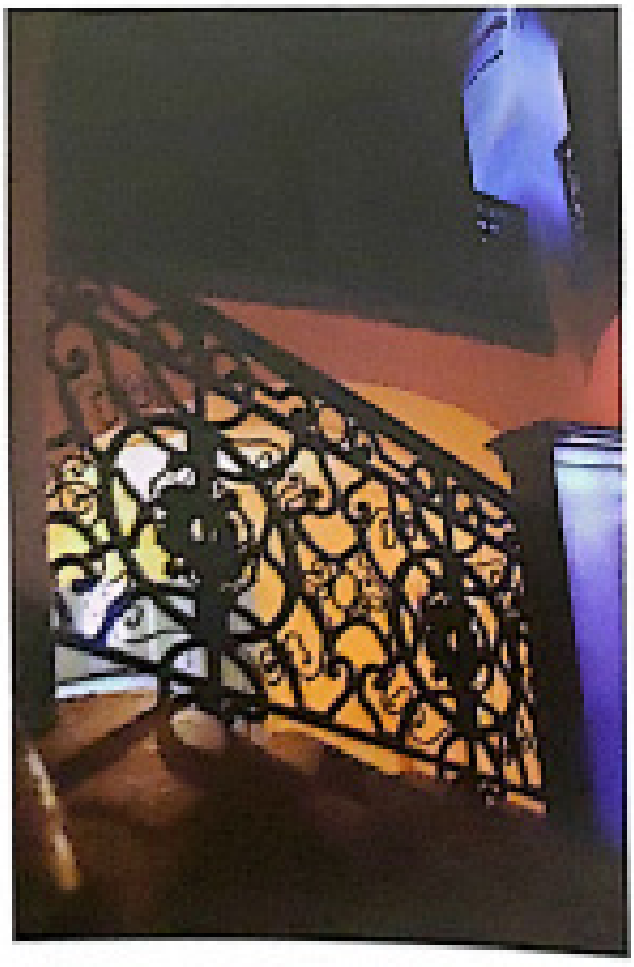

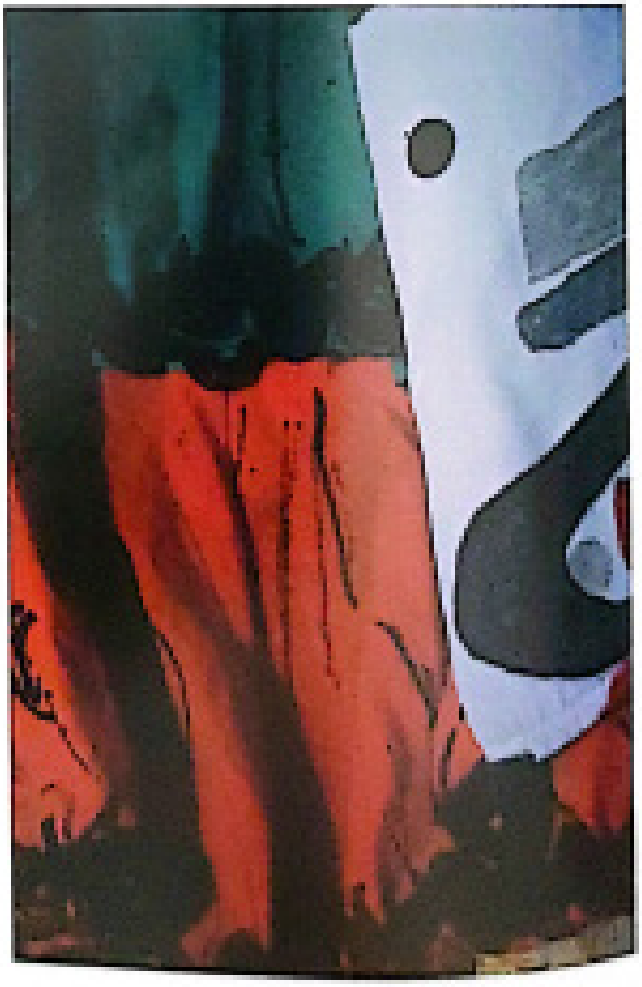

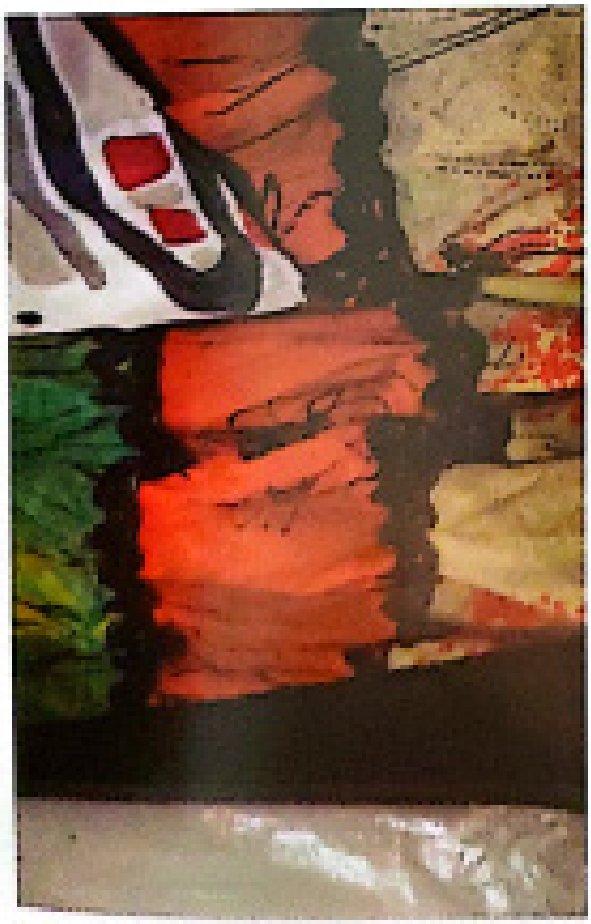

HOTEL PEREIRE

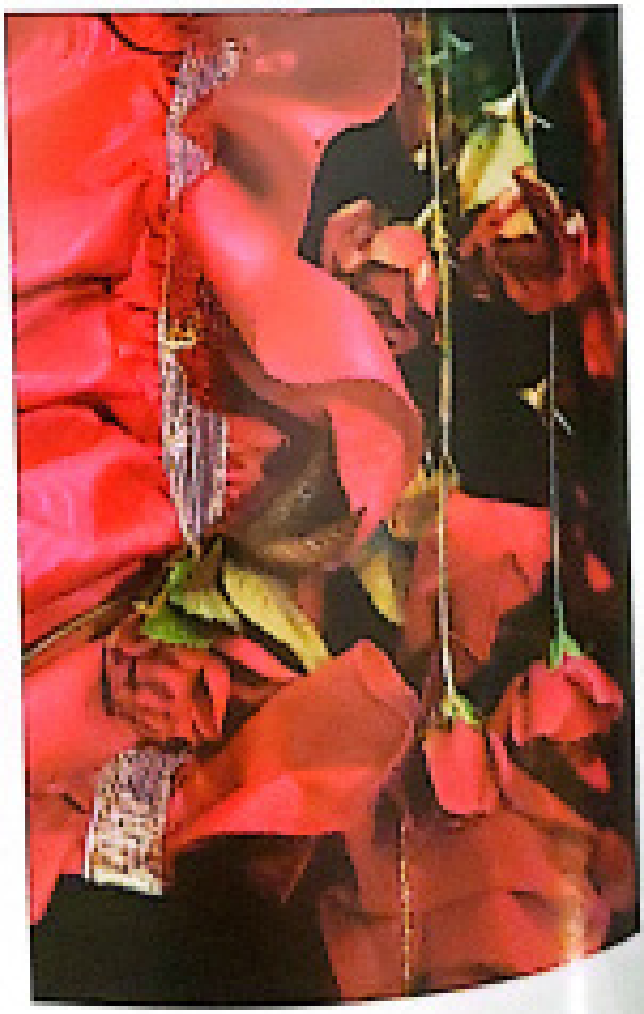

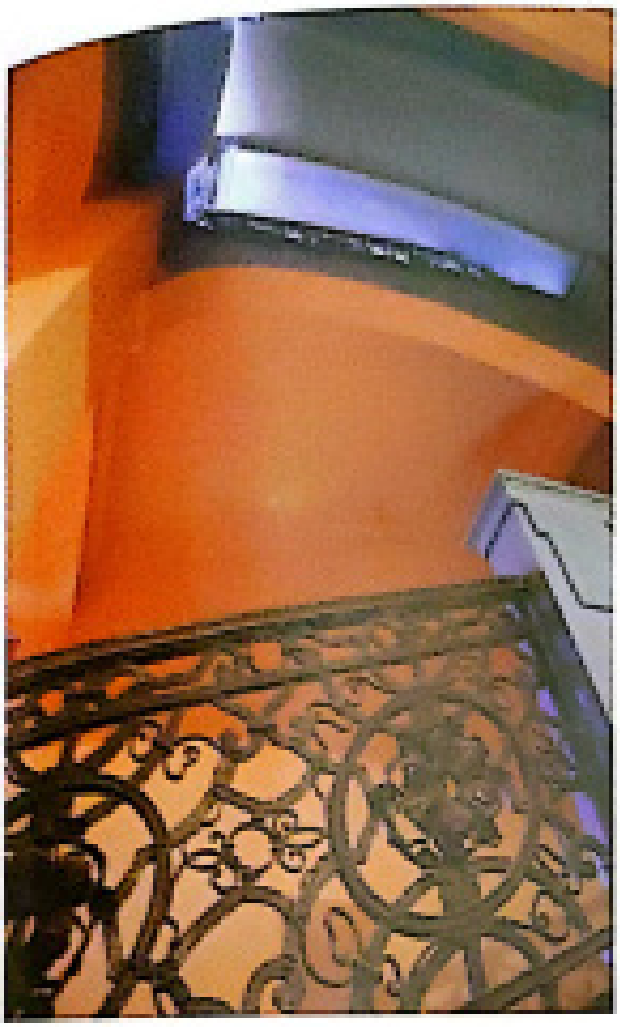

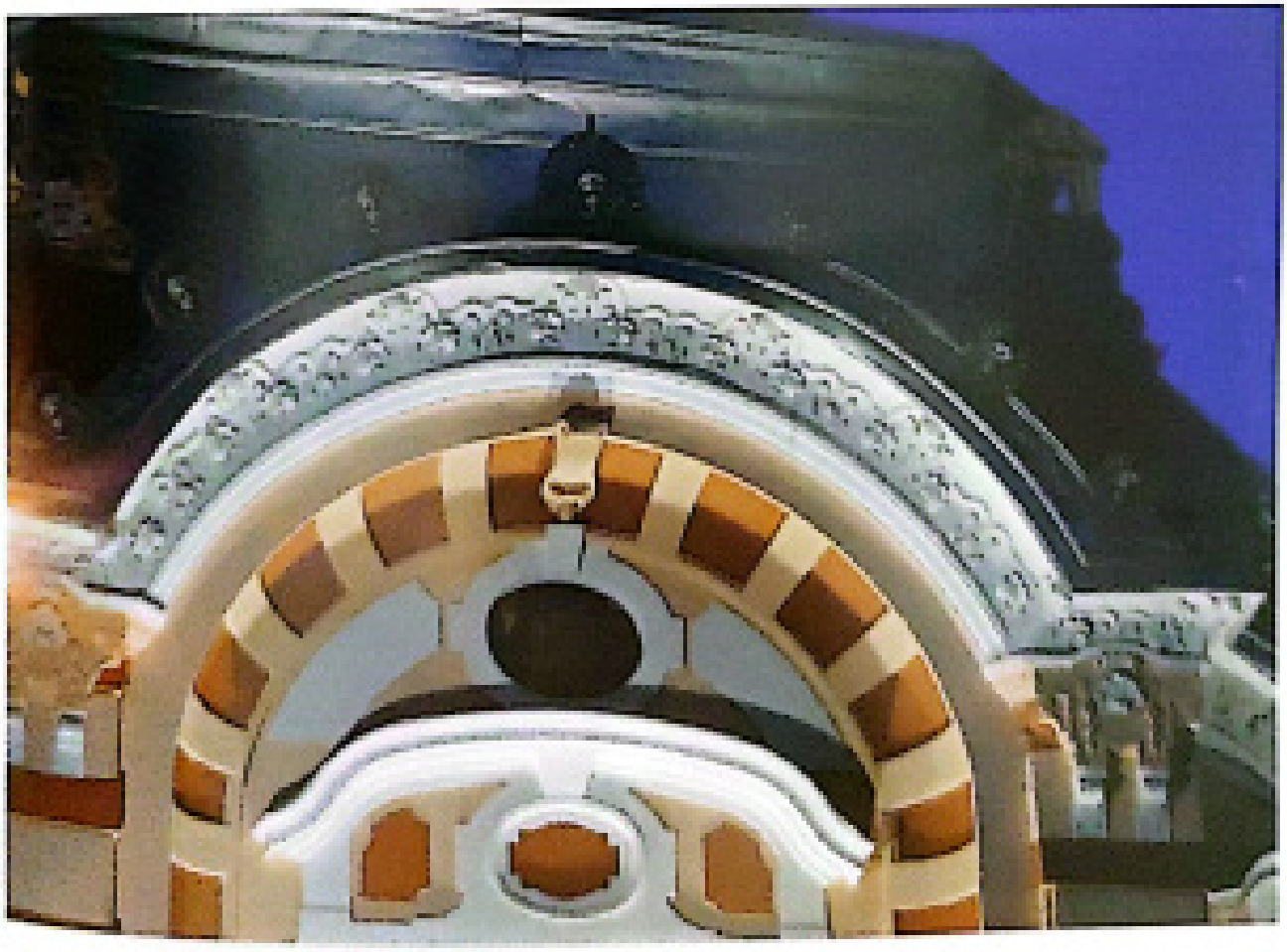

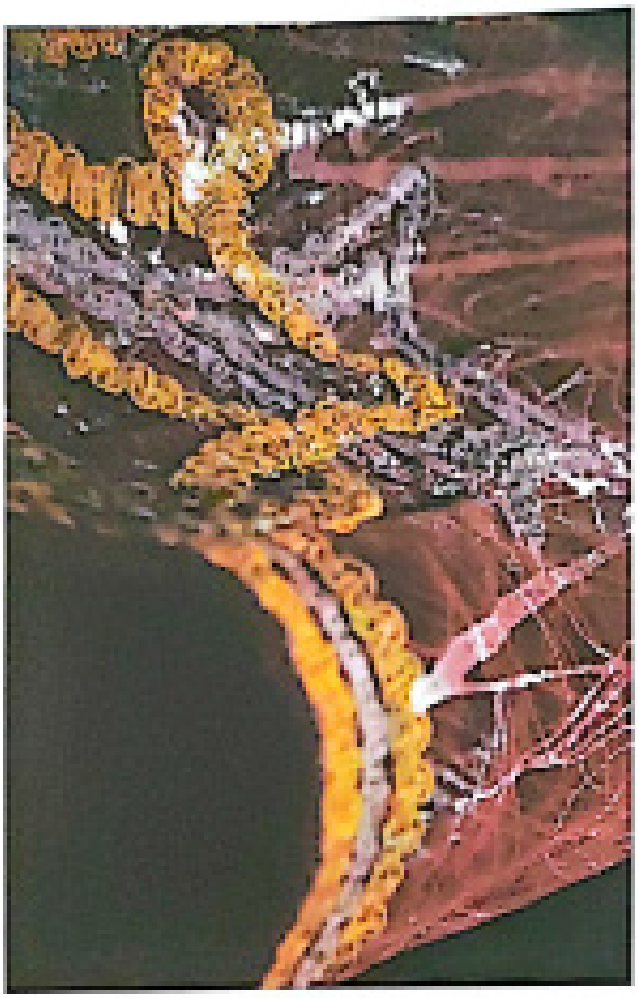

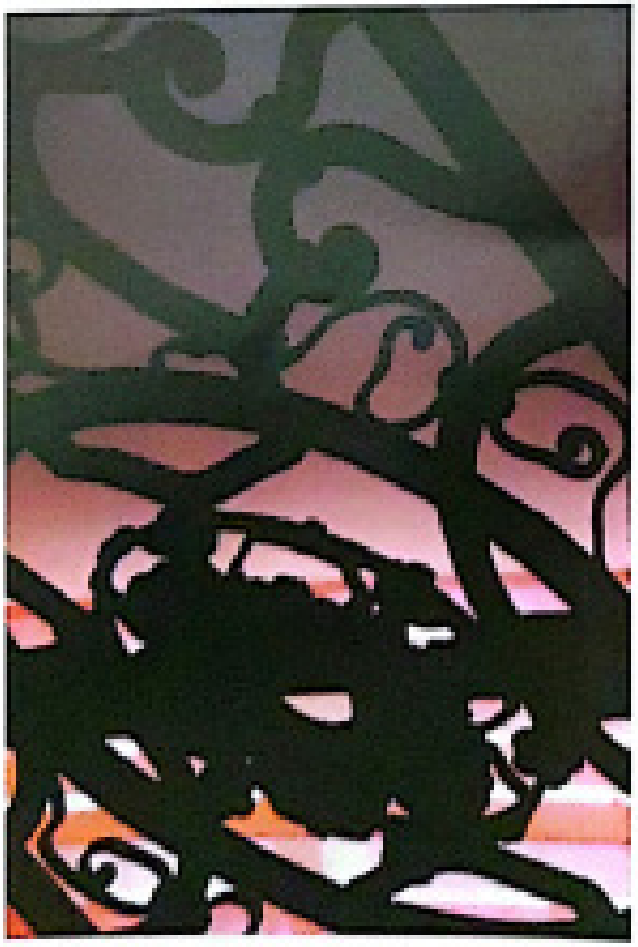

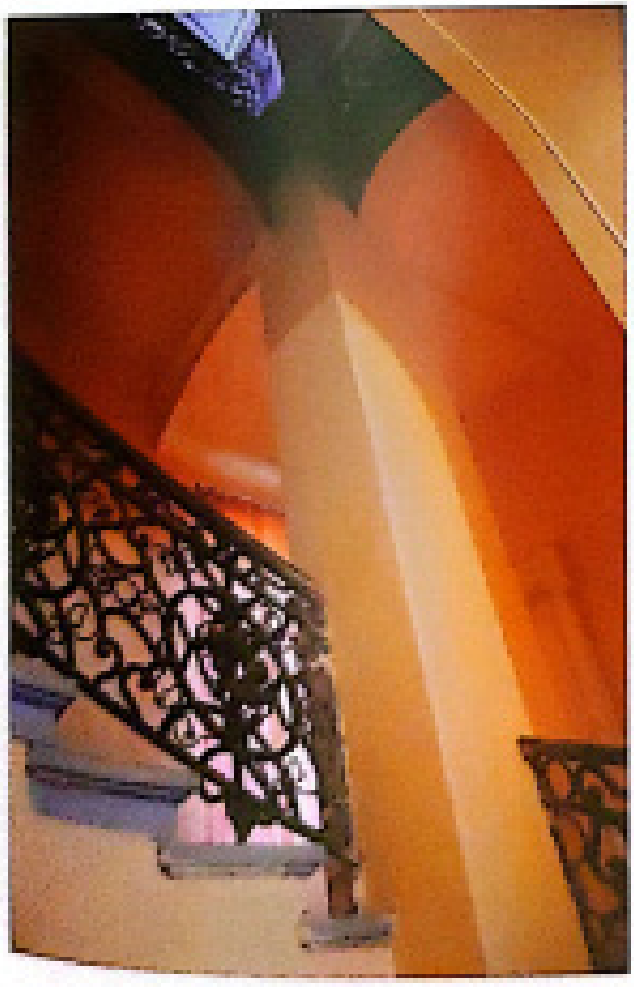

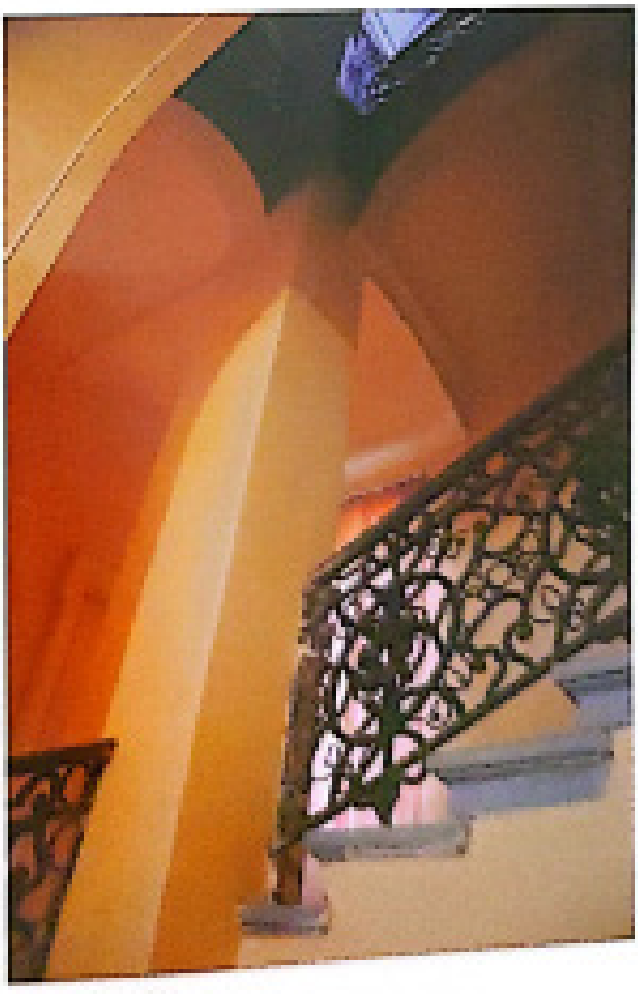

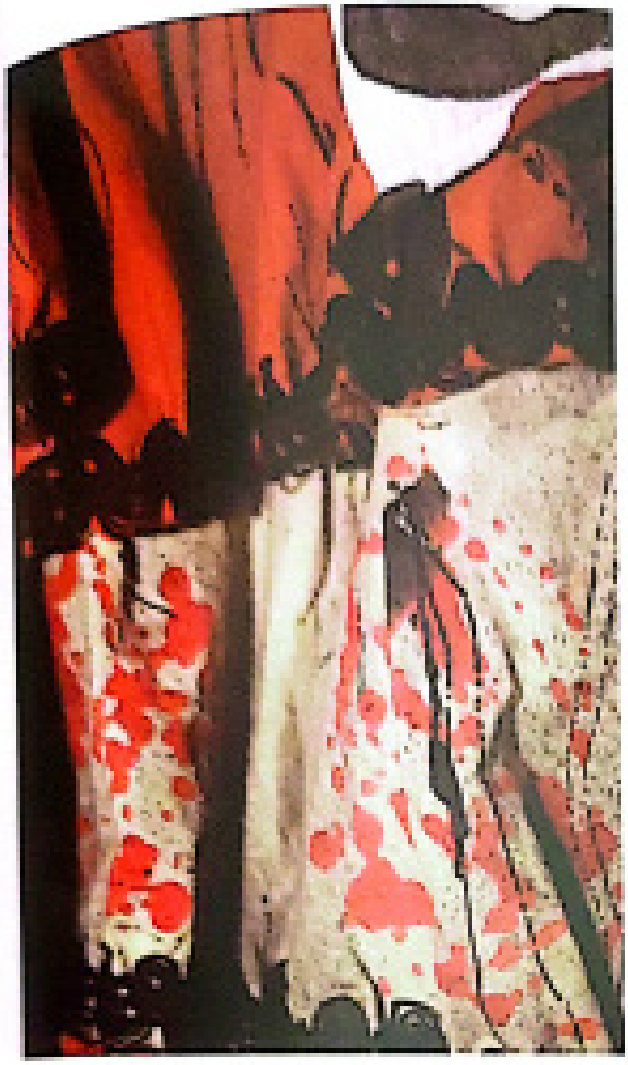

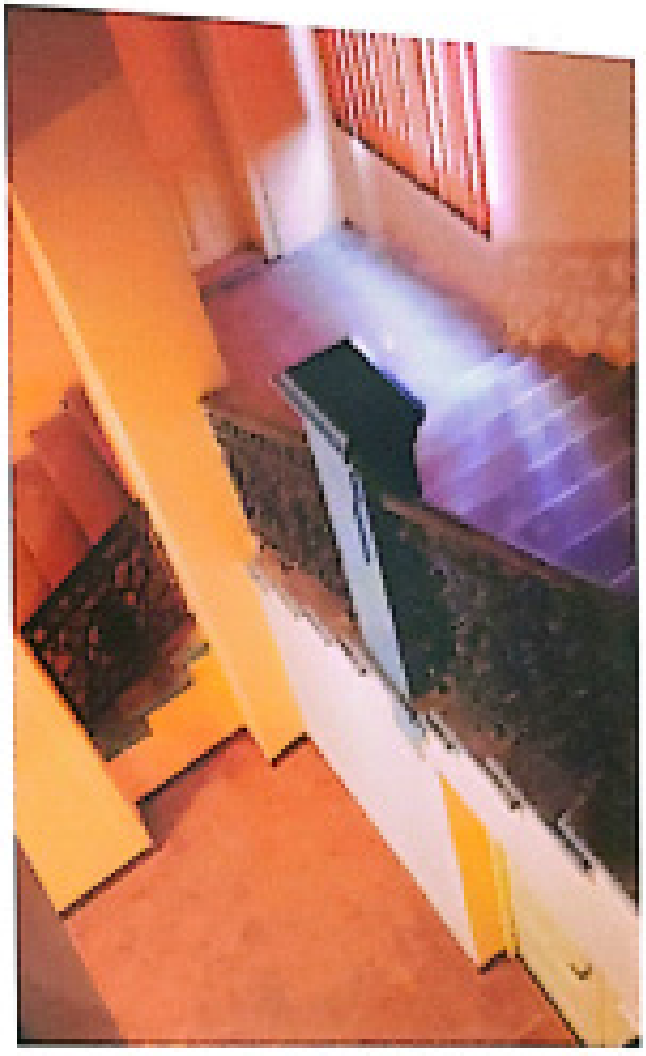

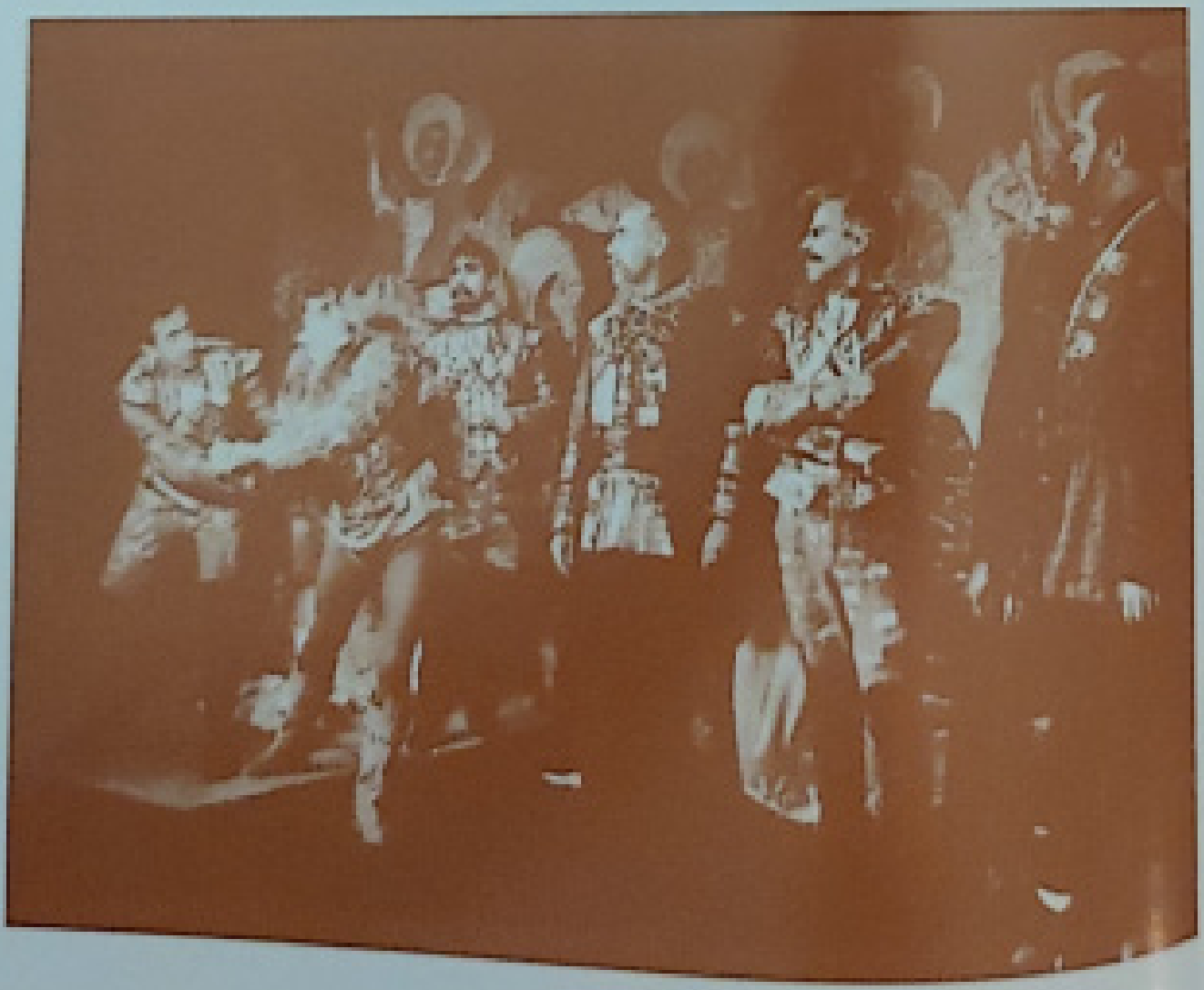

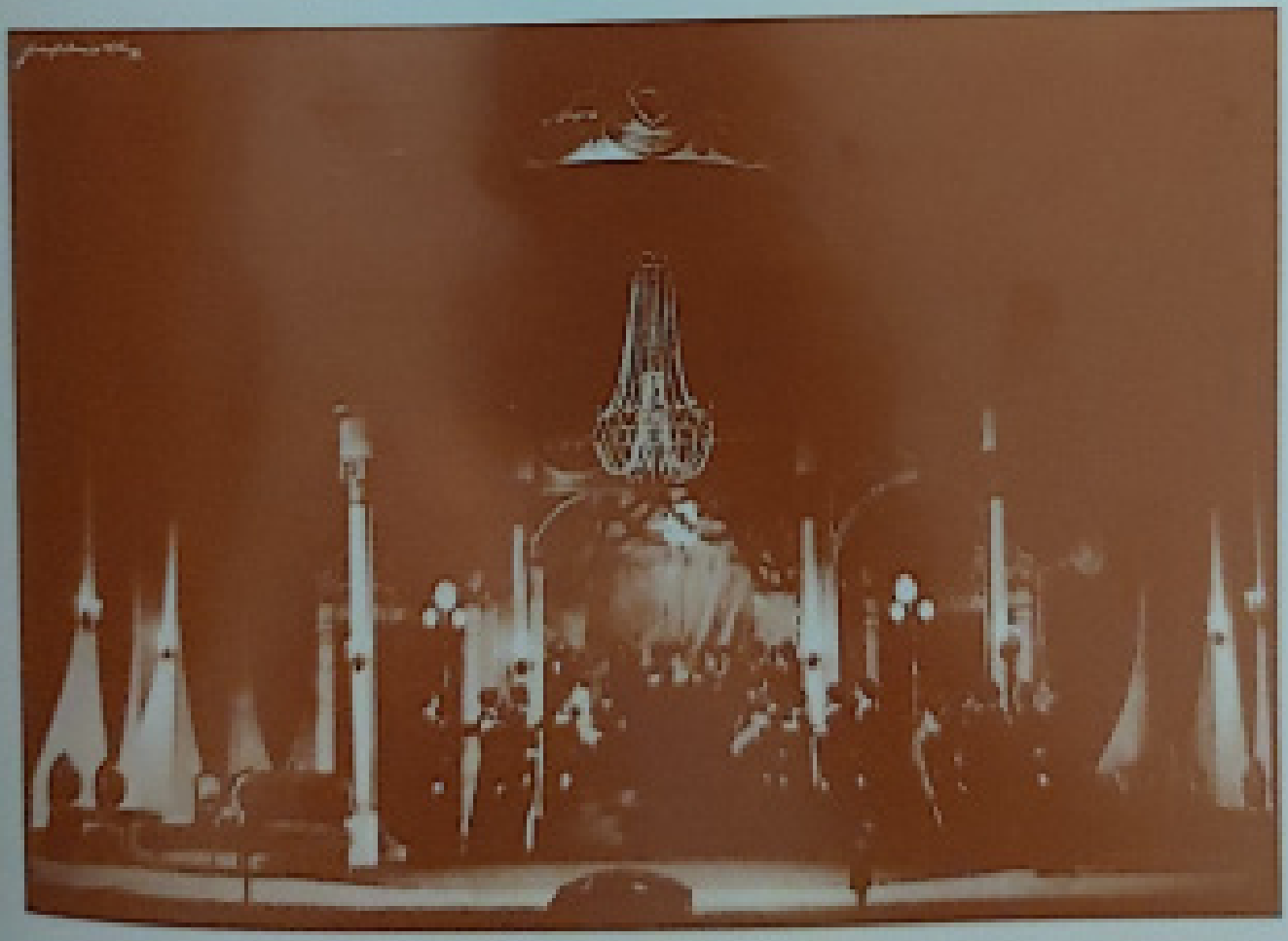

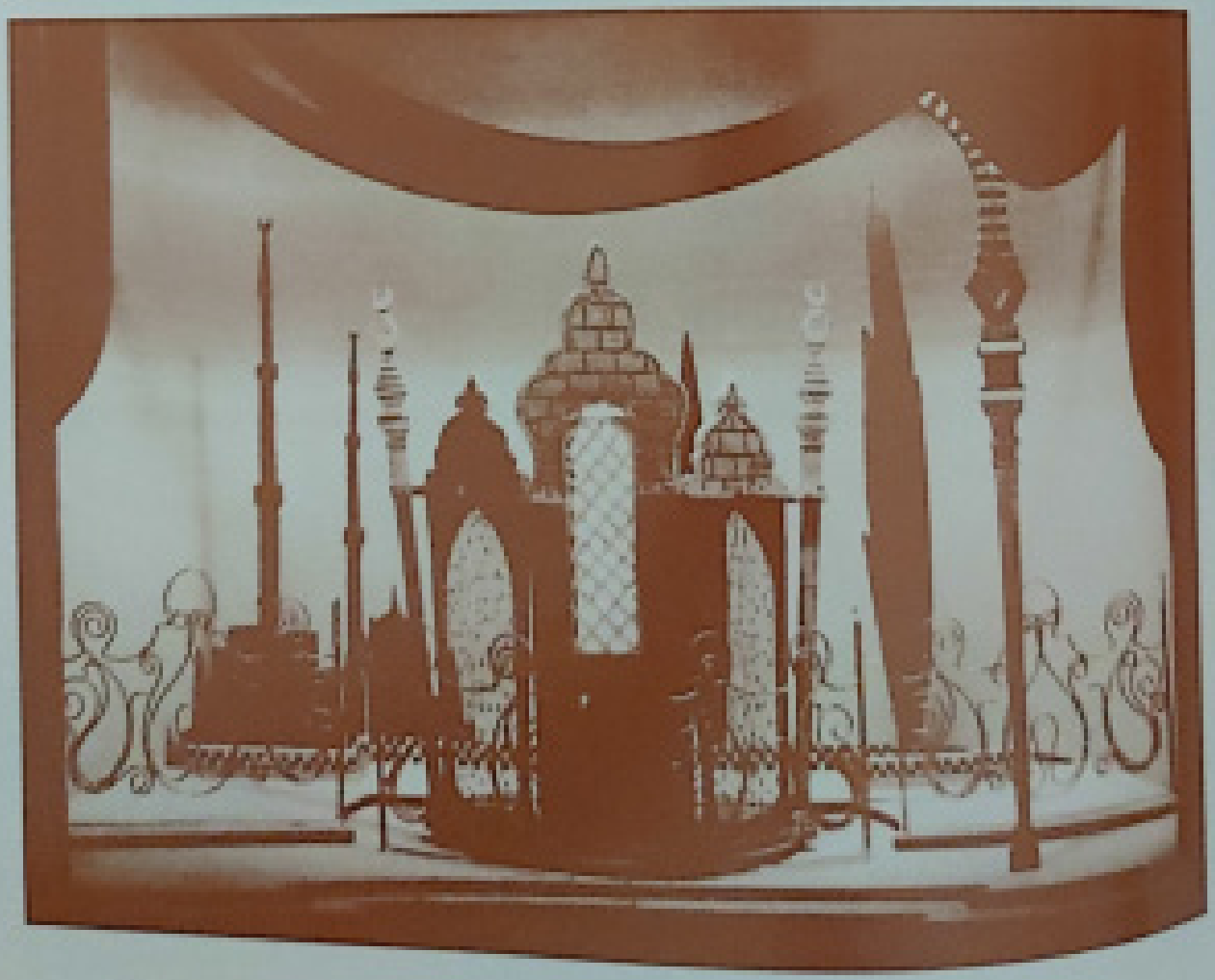

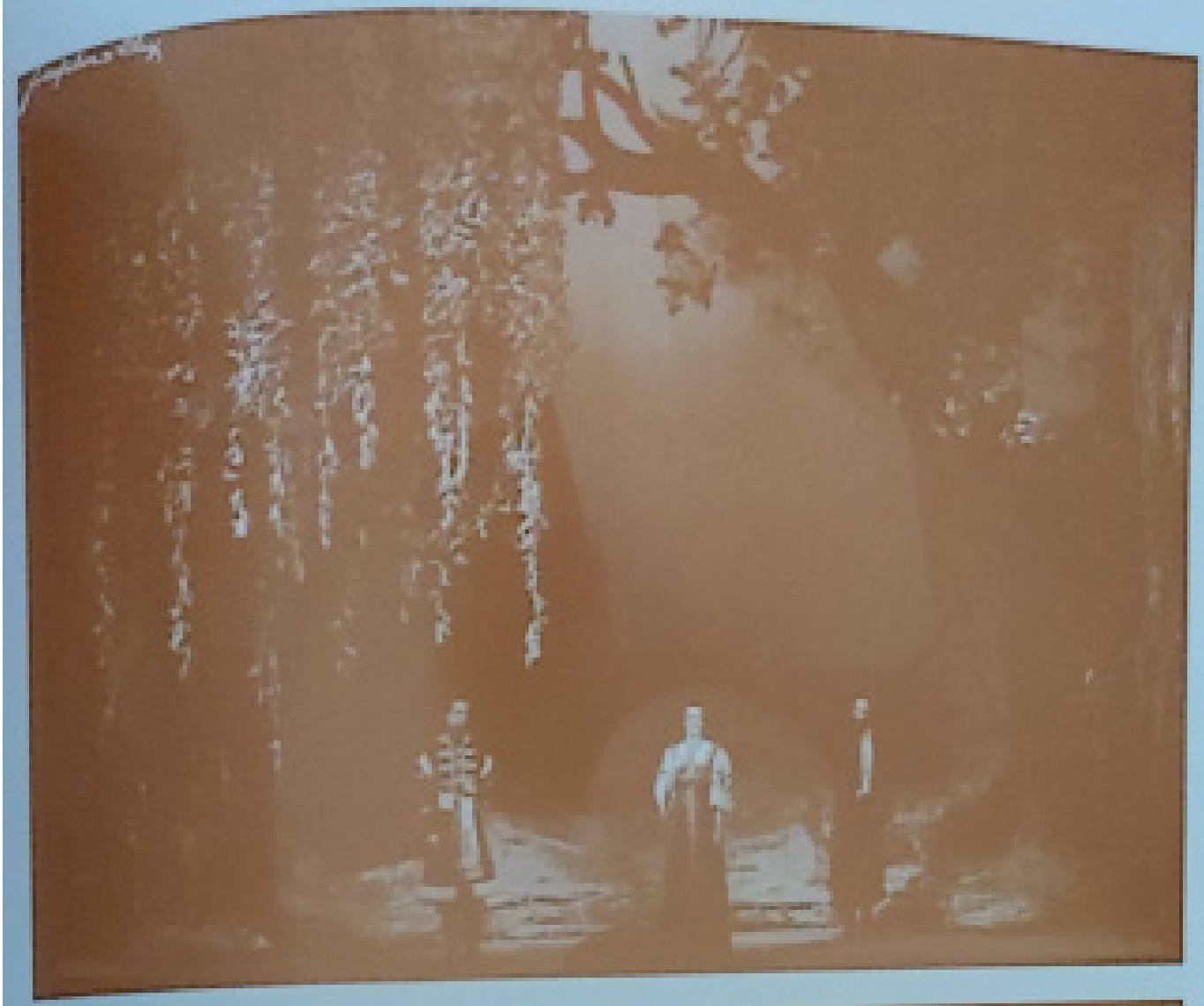

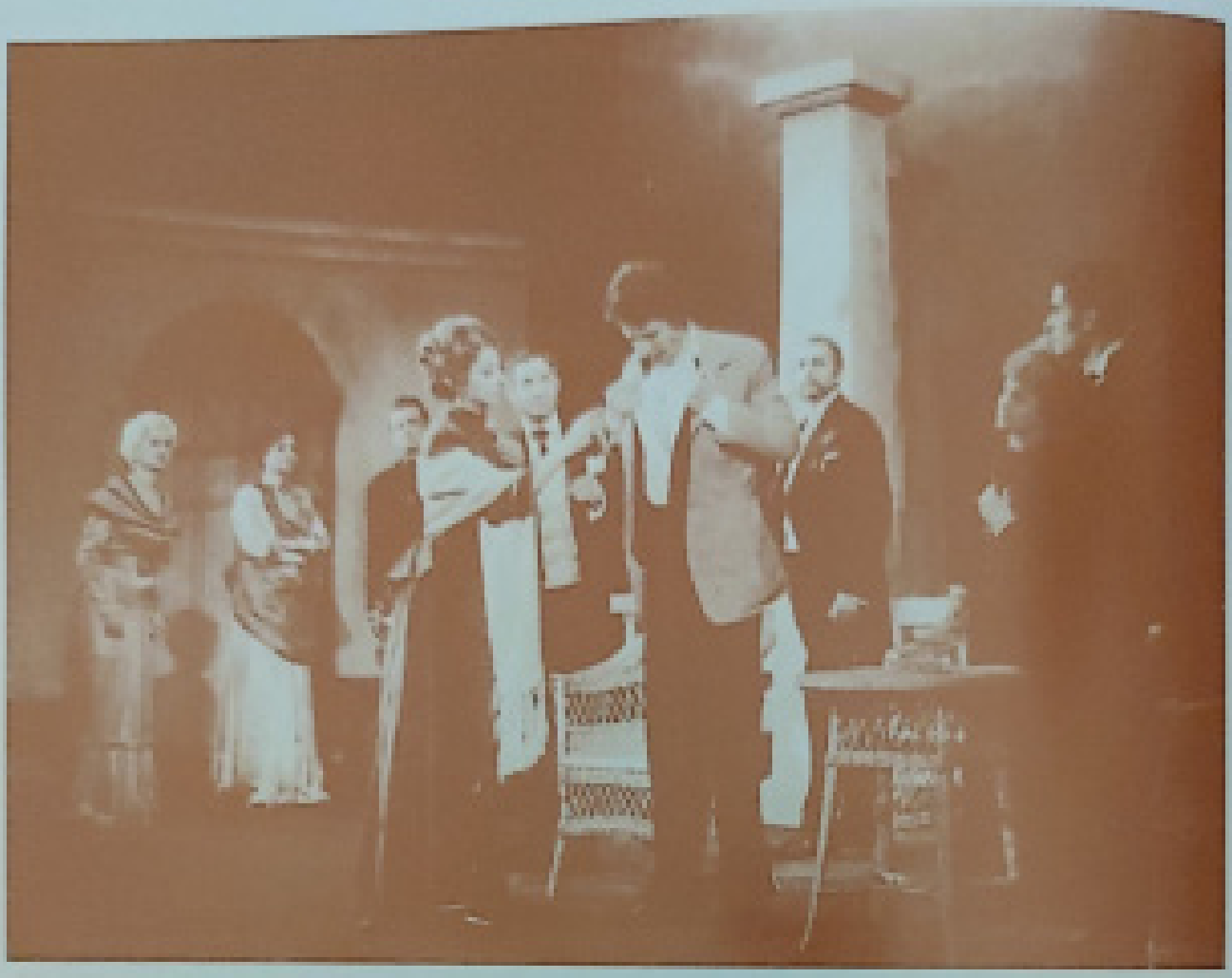

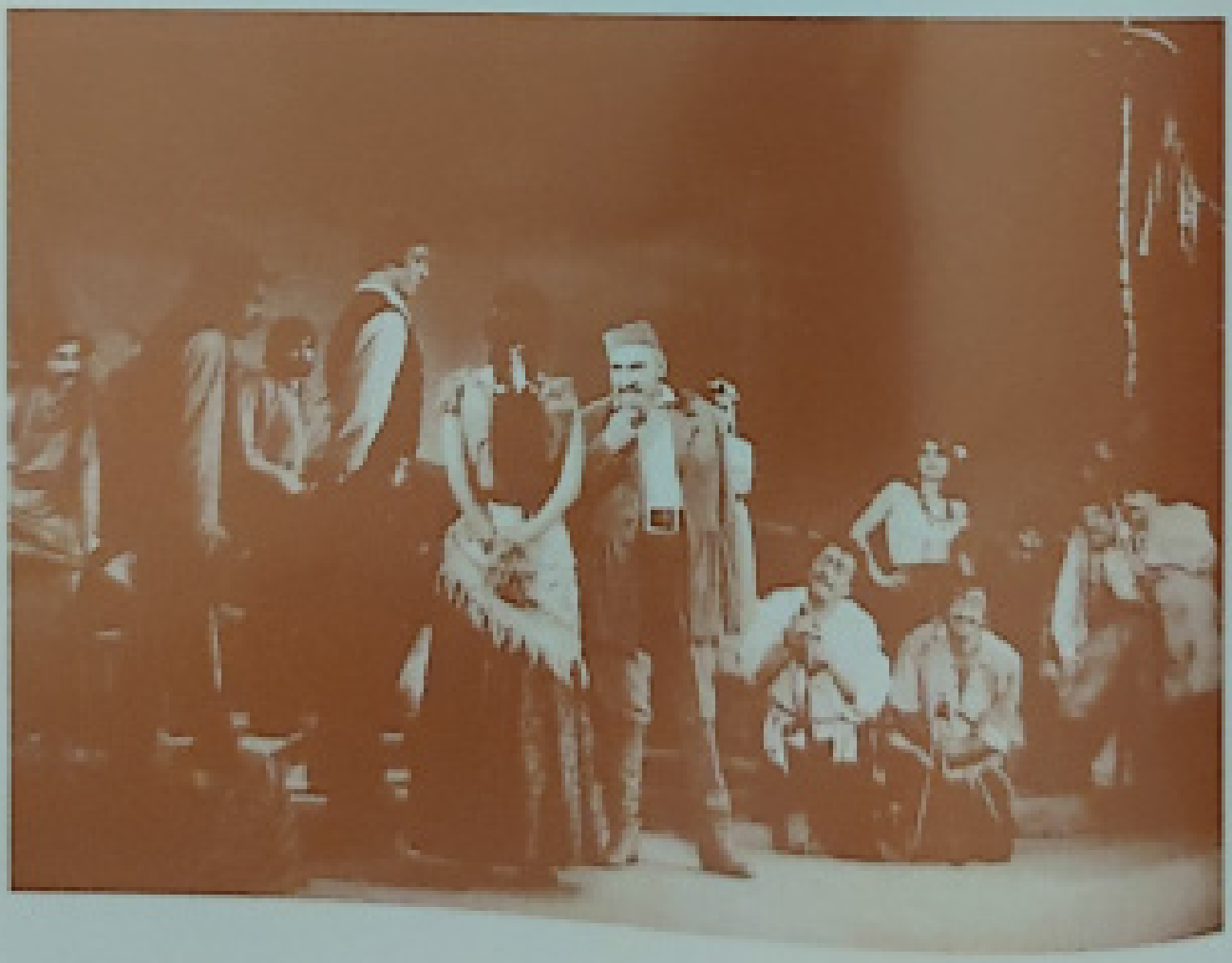

Ochiul care aude

– periplu prin fonoteca de aur –

Într-un spațiu marcat de urme stau rezemate pe atâtea rafturi *înțelesuri* de vorbe. Sunt benzi cu... atâtea necunoscute zgâriate numiri. S-au imprimat printre întâlniri într-un zgomot ce doar profilul îl așază.

Pe rafturile fonotecii stau învecinate lumi cu rânduri puse, actorii atâtor aplauze; dacă poate seara, rolul i-a grăbit în despărțiri, cutia benzii îi alătură și, poate, pe întuneric, între repetiții, se vor iar asimila, împăca.

Teatrul microfonului a cuprins vremea în aplauzele unui public ce a intrat în spectacole mereu pe ușa actorilor. Aceste povești unicină vârstele cu alte distribuții în asemănarea aceluiași autor.

Ce cuvinte pot grăi atâtea bucurii mute?

Atâtea benzi sunt pline de lume, atâta lume aleargă printre încercări, suntem grăbiți de atâta viață... Uităm, uităm de cîți doar pentru roluri s-au pus între cuvinte.

Grea trecere și somn de dus pentru o lume de oameni. Noi. Mereu aceiași sau... mai puțini. Ignoranța e cheltuiala timpului nost'. Atâtea semne și aceleași, aproape de când suntem aici. Prea multe care ne lipsesc, chiar și îndeletnicirii cu alții... De acum cărmaci ne sunt cuvintele și înseamn de mers înainte. Întrebările dintre cuvinte pun timpului semne de lumină și adâncuri în cunoașteri. Reale sunt crestele din chipurile săpate în lumina câmpurilor de pământ al fiecăruia. Rosturi de pus în scorburi de crâng, forme mute, oarbe de trecerea timpului.

Da. Suntem din veșnicie dacă pentru aici nu ascundem omului așteptările. Dacă le așteptăm, trebuiese altora, mai puternici, mai mulți, mai...; toate astea începeau început.

Distribuții, avize, carcase de benzi
din
FONOTECA RADIO CLUJ

T 224
Mielul turbat de Aurel Baranga, 3 role,
73,31 min.
Înregistrare din 2 octombrie 1954
Teatrul de stat Turda
Adaptarea și regia artistică: Emeric Kraus
Distribuția: Anghel Bratu, Gheorghe Boiangiu, Ion Lupu, Avram Bessiu, Ion Lorintz, C-tin Miron, Lucia Tămaș, Liana Simionescu, Petre Felezeu, Ion Dan, Iulin Giurgiu, Ioan Stan, Florica Ciura, George Radu
Regia tehnică: Eric Halpert

T 212
O scrisoare pierdută de I.L. Caragiale, 2 role,
56,00 min.
Înregistrare din spectacol 4 octombrie 1958
Teatru de stat Turda
Distribuția: Ion Lupu, Ionel Banu, Ion Lorenț, Cazimir Tărnoe, C-tin Miron, Avram Bessiu, Eugen Ursache, Ghe. Radu, Puica Sterian, Nic Fălcușan
Regia artistică: Vintilă Rădulescu
Redactor: Rodica Rarău

T 222
Artiști la microfon – Ion Lorentz, 25,30 min.
Teatru de stat Turda
Emisiune din 13 martie 1959, ora 15,30
Redactor: Rodica Rarău

T 221
Artiști la microfon – Avram Bessiu, 27,00 min.
Teatru de stat Turda
Emisiune din 17 aprilie 1959, ora 15,30
Redactor: Rodica Rarău

T 220
Artiști la microfon – Gheorghe Radu, 19,00 min.
Teatru de stat Turda
Emisiune din 8 mai 1959, ora 15,30
Redactor: Rodica Rarău

Pasărea măiastră de Ion Măgură, 2 role, 51,00 min.
Înregistrare din 6 aprilie 1965
Teatrul de stat Turda
Distribuția: Dem Constantinescu, Constanța Miron, Ilie Giurgiu, Mihail Ionescu Vrâncești, Ion Lorentz, Pet Antoniu, Aurel Ștefănescu, Ana Pădeanu-Florescu, Ana Pănescu, Maria Voronca, Alexandru Mitea, Tina Lu
Regia artistică: Ion Dan
Povestitor: Marieta Cristorcanu
Ilustrația muzicală: Sanda Drăgan
Colaborator tehnic: Maria Orza
Adaptarea radiofonică și montaj: Eric Halpert

T 224
Vinul unei nopți de iarnă de Tudor Mușatescu, 3 role
Înregistrare din 1 februarie 1982
Teatrul de stat Turda
Regia artistică: Marin D. Aurelian

Cum se aud înregistrările vechi? Le poți căuta după număr, după un nume... Par a sta într-o așteptare, la coadă. Se aprinde un bec, se aud niște pași, mâinile împrăștie praful, îl ascund în același loc, vremea e iute până când rola înfășurată e repusă în altă învecinare. Și de aici, o voce care, cât ar zice, e atât de dulce... Sigur, o știm în rânduri pe niște rafturi pentru negreșit a ne indiferența.

Oare noi, ai prezentului, vom aștepta undeva? Vocile de azi stridente, multe, aspre, au ele vremea le va îndulci?

Pentru acest gând de teatru, decorul, luminile și mereu cortină rămân în pauzele de c
Se aude, se simte, se vede noaptea cea mai lungă...

VASILE TOMOIAGĂ

Stimate Doamne și stimați Domni,
oameni ai unei arte care reprezintă religia omului,
un preot al acestei religii vă transmite că vă iubește.
În numele acestei dragoste, am făcut un testru
pe care l-am apărat cu un efort imens de greșelile, de păcatele și de relele omului.
Ca om de știință al acestei arte, în numele unei mari patimi pentru scenă,
am scris două cărți: una despre știința regiei, iar cealaltă despre marele Shakespeare.
M-aș îndatora sufletește dacă mi-ați citi aceste două cărți.

Vă iubesc și vă doresc sănătate.

AURELIU MANEA
18 septembrie 1999

ISBN 978-973-647-648-8